14. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

AIZSARGU NOMETNĒ.

1936. GADS 7/8. BURTNĪCA

SATURS

Uz vāka: N. Balgalvja uzņēmums — **Aizsargu nometnē.**
Pielikumā: **Karte praktiskiem vingrinājumiem.**

Žurnāls „AIZSARGS" iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,— Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, „Žurnāls Aizsargs", pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 29/31, Aizsargu namā, 10. ist. Tālrunis 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no plkst. 9—15 **Atbildīgais redaktors** runājams redakcijā trešdienās no pl. 17—18. Dzīv. tālr. 95315.

1936. GADS
14.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

7/8. (157/158.)
BURTNĪCA
15. AUGUSTS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Ir tikai divi vērtību un bagātības pirmavoti — zeme un darbs. K. Ulmanis.

V. Upīša uzņēmums

VISPĀRĒJĀ DAĻA

Prof. K. Dišlers.

Autoritāra, totālitāra, korporātīva valsts

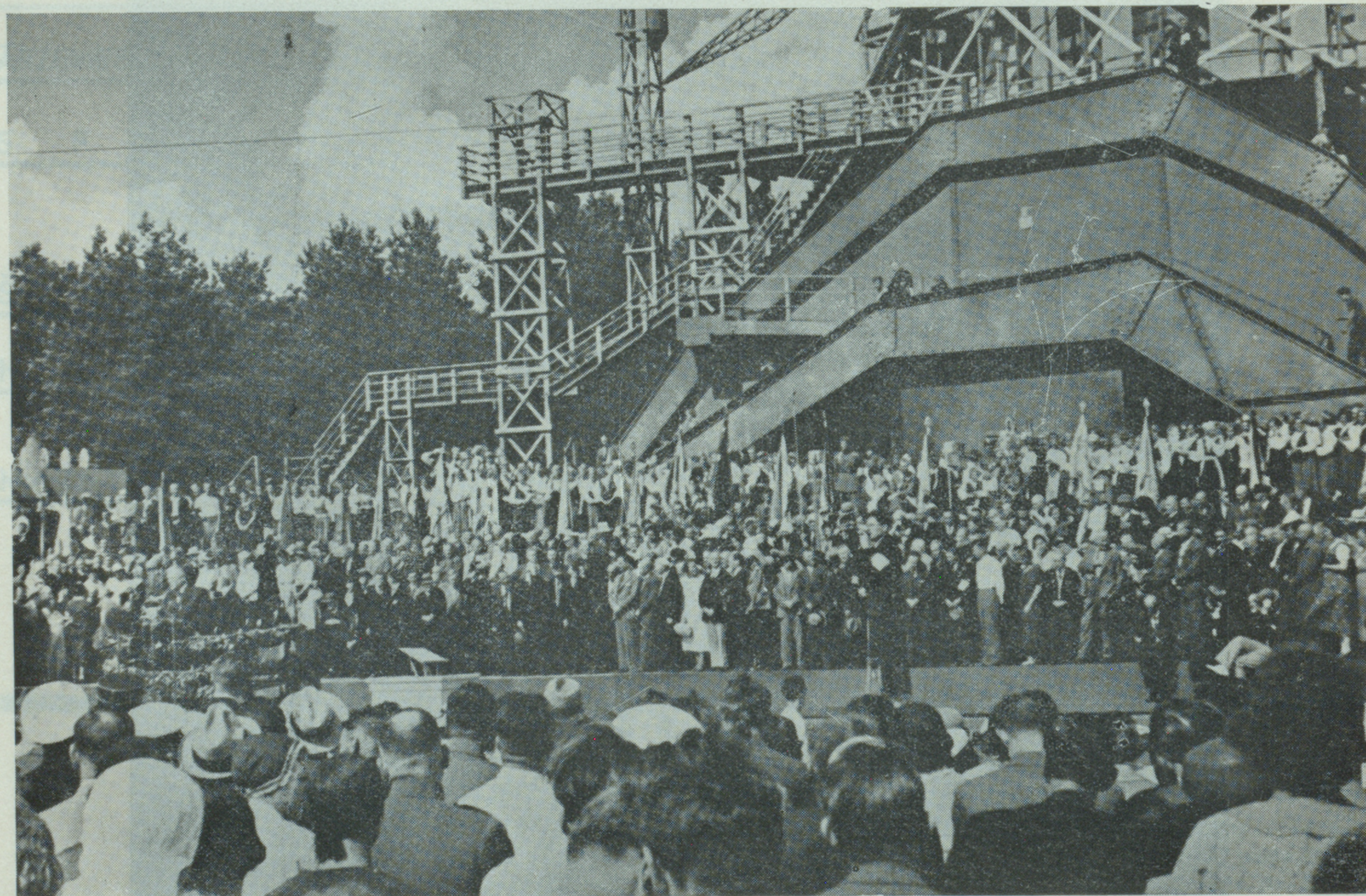
Šis laikmets, kuŗu pārdzīvojam, ir politiskas kultūras laikmets vispirmā kārtā un tiešā nozīmē. Politisku dzīvi gan jau tautas ir dzīvojušas vairāk tūkstoš gadu, un vēsture pazīst laikmetus, kad notikušas asas politiskas ciņas grupu un tautu starpā; bet par politisku kultūru reti kur nākas runāt, jo reti kur sastopama valsts darbības un valsts iekārtas apzinīga veidošana tautai vēlamā virzienā. Varbūt piekto gadu simteni (pirms Kristus dz.) Grieķijas vēsturē varam zināmā mērā nosaukt par politiskas kultūras laikmetu; bet šī laikmeta apjoms bija vēl šaurs, — tas attiecas tikai uz vienu tautu, patiesībā pat tikai uz grieķu tautas vienu daļu — Atēnām un dažām viņas sabiedrotajām grieķu valstīm.

Tagad pārdzīvojamais politiskās kultūras laikmets ir stipri plašāks pēc apjoma, jo viņš apņem daudzas Eiropas tautas, un ir dziļš un spilgts pēc vadošās politiskās idejas. Daudzas Eiropas tautas tagad apzinīgi meklē jaunu valsts iekārtu un veido šinīs meklējumos un mēģinājumos tādu īpatnēju iekārtu, kas vislabāki atbilstu tautas interesēm un vajadzībām. Tas ir liels politiskās kultūras process, kas tagad norisinās Eiropā. Protams, tā nav vēl viscaur mierīga, rāma, politiski - kultūrāla darbība; šinī procesā ir vēl daudz intuitivu, stichisku masu psicholoģijas elementu; tomēr visās valstīs, kuŗas šis process aizņēmis, redzam sabiedrības un plašu tautas aprindu apzinīgu līdzdarbību šinī procesā. Tāpēc arī šis process pelna visplašāko uzmanību un ievērību. Par viņu jāinteresējas un viņā apzinīgi jādarbojas līdz, ne tikai politiķiem, vēsturniekiem, tautsaimniekiem un juristiem, bet arī tā sauktajām plašajām tautu aprindām.

Šinī nolūkā — izprast un pareizi novērtēt mūs apņēmušo politiskās kultūras procesu — mēģināšu sniegt «Aizsarga» lasītājiem dažas populāras esejas par moderno autoritāro valsti; un iesākšu ar dažu bieži minētu apzīmējumu un viņos ietverto jēdzienu paskaidrošanu. Šādi bieži minēti apzīmējumi attiecībā uz moderno valsti ir: autoritāra, totālitāra, korporātīva valsts.

Visbiežāki minētais un raksturīgākais jaunās valsts apzīmējums ir — autoritāra valsts. Šis apzīmējums tomēr nereti tiek pārprasts, proti, autoritāras valsts jēdziens tiek uztverts kā pretstats dēmokratiskas valsts jēdzienam. Tas ir nepareizi. Kā redzam tālāk, autoritāru valsti gan dibināti var nostādīt pretim parlamentārai valstij, bet nav pamata to nostādīt kā pretstatu dēmokratiskai valstij. Arī dēmokratiska valsts nepareizi tiek saprasta kā tāda, kur tauta pate sevi valda. Tas ir tikai viens dēmokratijas veids, — tas veids, ko dažreiz apzīmē kā tiešu tautvaldību. Liekas, ka tādas tiešas tautvaldības redzamākais piemērs ir Atēnas 5. gadu simteņa (pr. Kristus) otrā pusē, pēc Kleistena satversmes, — arī ar ievērojamu izņēmumu Perikla laikmetā; bet tāda veida tautvaldību reti kur citur atrodam senatnē, un nekur un nekad mūsu jaunajos laikos. Arī 19. g. simtenī pazīstamā un Eiropā izplatītā priekšstāvības dēmokratija ir tikai viens dēmokratijas veids, ar parlamentāro dēmokratiju kā šīs iekārtas paveidu. Par dēmokratiskas iekārtas raksturīgām pazīmēm jāuzskata divas: 1) ka valsts tiek valdīta ar tautas piekrišanu un atbalstu; un 2) valsts tiek valdīta tautas interesēs. Tikai ja abas šīs pazīmes sakrīt, dabūjam īsti dēmokratisku valsti. Nereti klasiskās senatnes tiranijās un dažreiz arī 17. un 18. g. s. autokratijās valsts tika valdīta tautas interesēs, bet bez tautas piekrišanas un atbalsta, un tāpēc tās nebij dēmokratiskas valstis. No otras puses, jauno laiku parlamentārā valsts ir gan pēc formas dēmokratiska valsts, bet ja dēmagogu rīcībā un partiju un grupu cīņās netiek vairs ievērotas tautas intereses, tad formālā dēmokratija paliek bez satura, zaudē dēmokratiskas valsts būtību.

Kā tad nu ir ar moderno autoritāro valsti? Moderno tautu vadoņi, pārņemot valdīšanu savās rokās, ir balstījušies uz liela tautas vairuma gribu un valda tautas interesēs un ar tautas piekrišanu. Formas gan ir bijušas dažādas — no atklātas sacelšanās pret toreiz formāli - likumīgo parlamentāro valdību (kā Italijā), līdz pakāpeniskai valsts varas koncentrēšanai vadoņa rokās tautas nobalsošanas ceļā (kā Vācijā); bet būtība visur ir palikuse viena un tā pate: tautas liela vairuma tā vai citādi izteikta piekrišana un atbalsts vadoņa varai un rīcībai. Un tauta šo atbalstu sniedz tāpēc, ka viņa zina, ka autoritāra valdība stāv pāri grupu un partiju interesēm, viņa necieš politiskas partijas un grupas ar atsevišķām politiskām interesēm, bet ievēro visur un vienmēr tikai visas tautas un valsts intereses. Sevišķi spilgti tas redzams pie mums, Latvijā, kur nav nevienas politiskas partijas; tāpēc dziļi pareizi ir tautas Vadoņa Dr. K. Ulmaņa kādā runā teiktie vārdi: «Tagadējā valdība nav partiju valdība, un nav arī vienas partijas valdība.» Drusku citāds stāvoklis ir Italijā un Vācijā, kur redzam vienu partiju valsts mērogā, kas valdību sevišķi balsta; bet arī tur šī partija ir domā-

Darba kameras locekļi, uzveduma «Darba slava» dalībnieki un 150.000 apmeklētāji noklausās Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa lielo runu 26. jūlija strādnieku svētkos.

ta kā visas tautas organizācija. — No šīm īsajām piezīmēm, šķiet, varam taisīt slēdzienu, kā ja autoritāra valdība valda ar tautas piekrišanu un atbalstu, un valda tautas interesēs, tad tā ir dēmokratiska valdība, un valsts ar tādu valdību — autoritāra valsts — ir atzīstama par dēmokratiskas valsts veidu.

Bet, jau minējam, ka autoritāra valsts dibināti var tikt ieskaitīta par parlamentāras valsts pretstatu. Šis pretstats redzams valdības stāvoklī. Parlamentāra valdība parasti ir vāja un nestabila, jo viņa ir atkarīga no parlamenta, bet parlaments pats sastāv no daudzām polītiskām partiju frakcijām, kas bieži tiek vadītas no godkārīgiem partiju līderiem, kuŗiem ir savas, gan frakciju, gan personu prasības, ko cenšas valdībai uzspiest. Tādos apstākļos valdībai nav iespējams savu programmu izvest, viņa ir nestabila un nereti kļūst par polītisku rotaļu partiju līderu rokās. Protams, kā tauta saprot un novērtē šādu stāvokli, un parlaments un parlamentārā valdība zaudē katru cieņu un autoritāti tautā, kā to redzējām mūsu pēdējās saeimas laikā. Citādi turpretim ir ar autoritāru valdību. Tai nav jārēķinās nedz ar partijām un grupām, nedz ar dēmagogu prasībām. Balstīdamās uz tautas līdzjūtību un piekrišanu, spēcīga un stabila, viņa nevien var uzstādīt plašu darbības programmu tautas un valsts interesēs, bet var to arī pilnā mērā izvest dzīvē. Tāpēc tāda valdība arī bauda tautā uzticību, cieņu, autoritāti.

Autoritāra valsts tā tad ir valsts ar autoritāru valdību. Kā raksturīgs papildinājums šādas valsts apzīmējumam tiek minēts (sevišķi bieži Vācijā) — totālitāra valsts. Šis apzīmējums ietveŗ sevī to jēdzienu, kā autoritāras valsts valdība pakļauj savai darbībai ne tikai polītiskās intereses vien, bet vispār visas intereses, kas tikai valstij vai tautai ir no svara. Svarīga nozīme tiek ierādīta saimnieciskājām interesēm, kas sevišķi saprotams pēdējo gadu krizes laika apstākļos. Kā labs piemērs totālitāras valsts valdības programmā ietilpstošām interesēm var noderēt — purvu kultivēšana (Italijā), celtniecības vadība un valsts izdaiļošana (Latvijā), pat baznīcas dzīves rēgulēšana (Vācijā). — Kā otrs papildu raksturojums autoritārai valstij tiek minēts korporātīvas valsts apzīmējums. Šis apzīmējums attiecas uz tautas organizāciju autoritārā valstī. Kā jau minējām, autoritāra valdība tiek balstīta no tautas; bet varam teikt vēl vairāk: autoritāra valdība arī pate labprāt meklē tautas atbalstu un tautas līdzdarbību. Tāpēc arī autoritārās valstīs pastāv vietējās pašvaldības un dažādas sabiedriskas organizācijas. Bet tieši valsts darbā autoritāra valdība tautu pievelk organizētā veidā. Nevis caur polītiskām partijām, kas nereti mākslīgi tiek radītas, bet caur dabīgām pastāvīgām grupām, kas atrodamas — katrā kultūras tautā. Šie dabīgie nogrupējumi galvenā kārtā saistās ar nodarbošanos (lauksaimniecība, tirdzniecība, rūpniecība, amatniecība, algots darbs, brīvas profesijas), un tāpēc grupas, ko korporātīvās valsts nozīmē sauc par korporācijām, ir ar nodarbošanos saistītie konstantie nogrupējumi tautā. Protams, šos nogrupējumus var sadalīt un izveidot dažādi; domājams, ka lielā valstī, kā Italijā, šos nogrupējumus sadalīs sīkāki, un nelielā valstī, kā Latvijā, šo nogrupējumu var būt mazāk. Piemēru mūsu valsts veidošanai korporātīvas valsts virzienā redzam mūsu kamerās, kuŗu uzdevums gan ir rūpēties par zināmas grupas interešu (lauksaimnieku, amatnieku, strādnieku un t. l.) apgaismošanu un aizstāvēšanu, tomēr nenostādot šīs intereses kā kautko atsevišķu un īpatnēju pretim citu grupu interesēm, bet saprātīgi iekļaujot tās visas tautas un valsts interesēs.

Doc. J. Bērziņš,
Valsts vēst. arch. direktors.

Par seno baltu tautu robežām austrumos

Vēstures zinātniekiem jau ilgāku laiku ir skaidrs, ka kādreiz baltu tautu mītnes ir bijušas daudz tālāk uz austrumiem, nekā tagad. Par to domu starpības nav. Bet neskaidrs ir jautājums par baltu tautu kādreiz apdzīvoto zemju robežām un pašu šo baltu tautu mītņu raksturu: vai austrumos, tagadējā Krievijā, ir kādreiz dzīvojuši vietējo tautu starpā lielā skaitā baltu tautu kolonisti, ienācēji no rietumiem, no vēsturiskos laikos pazīstamām baltu tautu dzīves vietām, jeb austrumos arī kādreiz ir bijusi baltu tautu pastāvīga dzīves vieta, kas nelabvēlīgos apstākļos vēlāk atdota slavu ienācējiem, pie kam paši iedzīvotāji zaudējuši savu tautību un saplūduši ar ienācējiem vienā tautā.

Neskaidrība šinī jautājumā rodas tāpēc, ka ziņas par baltu tautu mītnēm austrumos ir trūcīgas un atstāj pētniekus jautājuma atrisināšanā daudzās svarīgās vietās bez atbildes. Pamatotu teoriju vietā dažā vietā jāiztiek ar hipotezēm, par kuŗu pareizību var strīdēties.

Ziņas par baltu tautu mītnēm austrumos sniedz mums trīs zinātnes: vēsture, archaioloģija un valodniecība.

Krievu chronikās atrodamas dažas īsas ziņas par krievu cīņām ar leišiem tik tālu austrumos, ka grūti iedomāties, ka šie leiši būtu vienkārši iebrucēji no rietumiem. Bez tam ir skaidri norādījumi, ka pie Protvas upes, netālu no tagadējās Maskavas, ir dzīvojusi kādreiz baltu tauta galindi, krievu chronikās sauktā goļadj, kas pazaudēja savu patstāvību tikai 1147. gadā, kad to uzvarēja Smoļenskas kņazs Svjatoslavs Oļgovičs. Kā šī baltu tauta še nokļuva? Vai viņa ienāca no rietumiem, vai arī viņa še dzīvojusi no senseniem laikiem? Uz vēstures ziņu pamata vien atbildēt uz šo jautājumu nav iespējams: ziņu trūkst. Vēstures ziņas jāpapildina ar citu zinātņu aizrādījumiem.

Ļoti svarīgus norādījumus šinī jautājumā var dot mums archaioloģija. Archaioloģija pēta dažādas lietas, kas palikušas no seniem laikiem, lai pēc

tâm varētu spriest par to cilvēku dzīvi, kas šīs lietas ražojuši un lietojuši. Šīs lietas visvarāk uzglabājušās zemes klēpī. Archaioloģija var ļoti labi nosacīt dažādu kultūru centrus un zināmu kultūru izplatīšanās rajonus. Bet tā kā lietām nav pašām savas valodas, tad viņas arī nevar pateikt, kādai tautai tās pieder. Šinī lietā archaioloģijai jāņem vērā citu zinātņu norādījumi; ja viņa to dara, tad arī šinī virzienā archaioloģija var teikt daudz ļoti vērtīga.

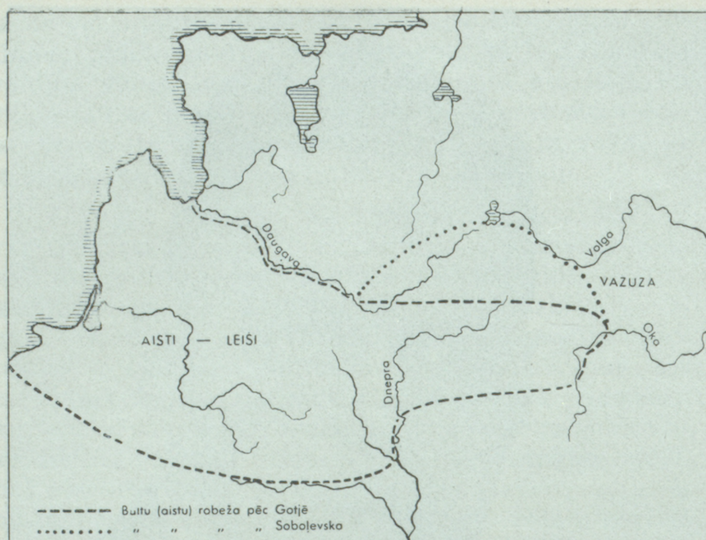
Daudz vērtīga mūsu jautājumā var dot valodniecība, sevišķi vietu vārdu pētījumos. Novērots, ka ja kāda tauta, virzīdamās uz jaunām dzīves vietām, nonāk tukšā apgabalā, kur nav veco iedzīvotāju, kas varētu viņai pastāstīt, kā kuŗu vietu sauc, tad viņa dod jaunus nosaukumus dabas priekšmetiem — kalniem, ezeriem, upēm, strautiem, purviem un t. l. Bet ja tauta ienāk svešas tautas zemē un sāk dzīvot ar to jaukti, tad jaunu ģeografisko nosaukumu došana viņai ir lieka: tos ienācēji dabū zināt no veciem zemes iedzīvotājiem. Ienācēji gan vecos nosaukumus dažkārt pārveido, sagroza, dažreiz dažiem priekšmetiem dod arī savus, kas atvieto vecos, bet dažreiz pastāv arī tiem līdzās, nevarēdami izspiest vecos, kā tas bija ar daudzajiem latviešu un vācu nosaukumiem Latvijā; zinātniekiem tomēr nav grūti arī sagrozītos vārdos saskatīt pirmatnējos pamatus un noteikt, kāda tauta ir devusi vienu vai otru ģeografisko nosaukumu. Vietu vārdi palīdz noteikt tautu senās dzīves vietas un to robežas. Saprotams, ne visi vietu vārdi šinī lietā ir vienlīdzīgi vērtīgi. Ne visas vietas dabū savus nosaukumus vienā laikā. Vārdus dabū papriekšu lielākie priekšmeti, kas krīt acīs, kas dzīvē svarīgāki, bet mazie un mazākie, kas iekļaujas lielāko robežās, kas nekrīt sevišķi acīs, dabū nosaukumus vēlāk, bet dažreiz nedabū to nemaz. Latvijā vēl tagad ir kalniņi, purviņi, strautiņi, birstalas un mežiņi bez īpašvārdiem. Mazie un mazākie ģeografiskie priekšmeti dabū savus nosaukumus tad, kad tie iegūst nozīmi cilvēku dzīvē. Tāpēc tie mazāk uzglabā savos nosaukumos vēsturiskas atmiņas. Ienācēji visvairāk sagroza un pārdēvē svarīgāko ģeogafisko priekšmetu nosaukumus, bet dažreiz patur tos negrozītus. Vietu vārdu zinātniskā nozīme attiecībā uz vēsturi nosakāma ne pēc kāda viena šablona, bet individuāli.

Kā vēsture, tā archaioloģija un arī valodniecība uzduŗas uz faktiem tagadējā Krievijā, kas liecina par kādreizējiem baltu tautu iemītniekiem zemēs, kur vēlākos laikos to vairs nav. Nav mans nolūks dot še pārskatu, kā pamazām zinātnieki nākuši pie domām par senajām baltu tautu mītnēm austrumos. Mans nolūks šaurāks — sniegt tikai dažas ziņas par šo jautājumu, kas latviešiem ļoti maz pazīstams. Tāpēc minēšu še tikai dažus darbus un dažus faktus, cik tas nepieciešams informācijas nolūkos.

1897. g. Krievijas Izgl. Min. Žurnāla 1. Nr. iespieda savu rakstu A. Kočubinskis «Aizvēsturiskās Lietavas vēsture» (А. Кочубинскій. История доисторической Литвы.) Šinī rakstā viņš apskata vietu vārdus rajonā no Daugavas līdz Pripjates upei dienvidos un Berezinai austrumos. Autora nolūks nebija novilkt, pieturoties pie vietu vārdiem, noteiktas leišu mītņu robežas senos laikos, bet tikai norādīt rajonu, kuŗu leiši apdzīvojuši. Viņš atrod, ka Pripjates upes ziemeļu pieteku baseina vietu vārdi pieder leišu valodai un norāda uz leišu mītnēm pie šīm pietekām. Berezinas upi, ko agrāk turēja par krievu upi ar krievu nosaukumu, Kočubinskis sauc par baltu tautu upi ar baltu tautu nosaukumu, kas pārveidots vēlākos laikos krievu valodas garā. Berezinas upe iztek no Pelikas ezera. Šī ezera nosaukums nav no krievu valodas, bet viņa nosaukumā mēs dzirdam latviešiem tik pazīstamo peļķes nosaukumu. No 18 lielākajām Berezinas pietekām 12 ir ar nosaukumiem, kas vieglāki izskaidrojami ar baltu valodas palīdzību, nekā ar krievu. Tāpēc arī agrākais Berezinas nosaukums būs bijis citāds — varbūt Bērzaine vai tam līdzīgs. Kočubinskis pat krievu tautiņas dregoviču nosaukumu grib atvasināt no vārda drēgns un domā, ka šī krievu tautiņa, ienākusi senējās leišu mītņu vietās no Pripjates uz ziemeļiem, tiešām drēgnā vietā, pārņēma šo nosaukumu no leišiem, kas saplūda ar krievu kolonistiem.

Jaunieceltais ārlietu ministrs V. Munters.

Par Kočubinska filoloģiskiem vārdu izskaidrojumiem dažās vietās var būt arī citādās domās, kā pats autors, bet nenoliedzams, ka viņa norādītā rajonā vietu vārdi ar baltu valodu saknēm sastopami ļoti bieži, kas norāda uz Kočubinska pamatdomas pareizību. Vietu vārdi, kas izskaidrojami ar baltu valodas palīdzību, sastopami arī citur Krievijā. Krievu tā saucamā Pirmatnējā chronikā Polockas

Seno baltu tautu robežas austrumos dzelzs laikmetā pēc Gotjē.

nosaukumu šādā veidā nemaz nepazīst, bet tikai Poltesk un Polotesk (tas laikā no 862. līdz 1167. gadam). Un šis nosaukums ir cēlies no vārda palte. Daudz nosaukumu ar baltu tautu valodas sakni sastopami Polockas, Smoļenskas, Tveras, Maskavas, Kalugas, mazāk Čerņigovas, Orlas, Pliskavas bij. guberņās un citur. Šos vietu vārdus varēja dot tikai baltu tautu piederīgie, kas kādreiz še dzīvojuši. Jautājums tikai: vai baltu tautu piederīgie še bija ienācēji, kolonisti, vai sensenie iemītnieki? Valoda uz šo jautājumu atbildes nedod. Ir mēģināts uz to atbildēt uz vēstures ziņu pamata, kas atrodamas šur tur krievu chronikās.

Visagrāk vēsturnieki sāka runāt par galindu (goļadj) tautu pie Protvas un Ugras upēm. Par šo tautu krievu chronikas stāsta divas reizes: 1058. un 1147. g. g. Pirmo reizi — 1058. gadā galindus uzvarēja Ķijevas lielkņazs Izjaslavs Jaroslavičs, bet 1147. g. galindus pārvarēja un iznīcināja viņu patstāvību Čerņigovas kņazs Svjatoslavs Oļgovičs. Galindu nosaukums ir vecs. Šo vārdu min Ptolomejs, vēlāk ar šo vārdu pazīstama viena prūšu tautiņa. Nevienam tagad nav šaubu, ka galindi pie Protvas upes pieder pie baltu tautu saimes. Viņu bijušā dzīves vietā daudz vārdu, kas cēlušies no baltu valodas.

1911. gadā parādījās A. I. Soboļevska neliels raksts «Kur dzīvoja leiši?» (А. И. Соболевскій. Гдѣ жила литва. Изв. Имп. Акад. Наукъ. VI серія. 1 ноября, 1911 года, № 15). Saboļevskis, grupēdams īsās un nepilnīgās krievu chroniku ziņas par leišu uzbrukumiem krievu novadiem, nāk pie domām, ka vēl 13. g. s. sākumā pie Daugavas un Volgas augšgalā atradās neatkarīga leišu zeme, no kuŗas izgāja uzbrucēji apkārtējām krievu zemēm. Viņš saka: «Liekas, leišu zeme ziemeļu rietumos sākās netālu no Usvjata, t. i. Vitebskas guberņas robežās, gar Daugavas ziemeļu krastiem. Daugava, no Mežas ietekas sākot, varbūt līdz pašai iztekai bija leišu rokās. Ziemeļu austrumos leišu zemes robeža bija Volga. Vazuza (Volgas pieteka) varbūt visa bija arī leišu rokās. Ap Protvas upes augšgalu, pie tagadējās Verejas, dzīvoja leišu tautas nozarojums — galindi. Vispārīgi runājot, leišu zeme atradās tagadējo Vitebskas, Pliskavas, Tveras, Maskavas un galvenā kārtā Smoļenskas guberņas daļās, bagātākos ar mežiem un purviem novados». Leišu zemei apkārt bija Smoļensku kņaziem piederošās zemes. Visapkārt tai bija krievu nocietinātas pilsētiņas — nelieli cietokšņi, kas pa lielākai daļai minēti Smoļenskas kņaza Rostislava 1151. g. nolikumu grāmatā. Smoļenskas Lietuvas liktenis pēc 13. g. s. nav skaidrs. Var domāt, ka tatāri savā kaŗagājienā uz Smoļensku, ko viņi pakļāva savai varai, satrieca arī leišu valdnieku varu. Šis tatāru kaŗagājiens nav 1237. gada, bet tas varēja notikt tikai 13. g. s. pirmās puses pašās beigās. Pēc tam leiši drīz saplūst ar krieviem un pieņem krievu valodu. Vietu vārdi ar galindu (goļadj) vārdu kā sastāvdaļu, kas atrodami Maskavas, Kalugas un Orlas guberņās, norāda ne uz šīs tautas dzīves vietu, bet uz galindu kolonijām krievu tautas vidū, dibinātām, kā var domāt, spaidu ceļā, nometinot tur kaŗa gūstekņus.

Tādas ir Soboļevska domas. 1932. gadā pret šīm domām uzstājās vācu zinātnieks Makss Fasmers (Max Vasmer. Beiträge zur historischen Völkerkunde Osteuropas. 1. Die Ostgrenze der Baltischen Stämme. Sonderabdruck aus den Sitzungsberichten der Preussischen Akademie der Wissenschaften. Phil.-Hist. Klasse. 1932. XXIV. Berlin 1932.) Fasmers nepiekrīt Soboļevska domām, ka 13. g. s. pirmajā pusē Smoļenskas zemē varētu būt neatkarīga Lietuva, un ka no tās nāktu uzbrukumi apkārtējām krievu zemēm. Pēc viņa domām uzbrukumi nākuši no rietumiem, no apvidiem ap tagadējo Viļņu un Traķiem. Galindus austrumos Fasmers atzīst. Fasmers atsaucas uz archaiologu Talgrēnu, kas domā, ka archaioloģija austrumos uzrāda leišu kultūru līdz 4. g. s., bet pēc 4. g. s. šīs kultūras pēdas še top retākas. Vietu vārdi ar baltu valodu saknēm norāda uz senām baltu tautu mītnēm.

Nevar nepiekrist domām, ka Soboļevska pievestie chroniku teksti nepietiekoši, lai pārliecinātu par viņa domu pareizību, bet nevar arī pilnīgi pievienoties Fasmera domām, ka visi uzbrukumi krievu zemēm — Novgorodas, Pliskavas, Tveras novadiem nāca no rietumiem. Ja pieņemsim, ka uzbrucēji nāca no apvidiem, kas apvienojās Mindauga valstī, tad uzbrucēji ir gājuši ārkārtīgi gaŗus ceļus — ap 600—700 kilometru skaitot gaisa līnijā uz vienu pusi vien. Leiši bija lieli kaŗotāji, viņi gāja tiešām tālus ceļus, bet pieņemt, ka jau šos laikos, kad leišiem vēl nebija lielas polītiskas organizācijas, viņi varētu noorganizēt uzbrukumus ap 700 kilometru tālus, pie tam pa ienaidnieka zemi, izejot cauri un atstājot sev aiz muguras pat veselu krievu valsti — Polockas kņazisti, grūti. Leišu panākumus austrumos mēs vieglāki sapratīsim, ja pieņemsim, ka vēl šos laikos kā Polockas kņazistē, tā arī tālāk uz austrumiem, aiz lielā ceļa no Dņepras uz Novgorodu, pa kuŗu bija gājusi krievu ieceļošana, bija pietiekoši daudz leišu, kas bija pasargājuši vēl līdz šim laikam savu tautību. Krievi, iedami no Dņepras uz Ilmeņa ezera apgabalu, atšķīra vienu daļu leišu, kas dzīvoja no viņu ceļa uz austrumiem, no pārējiem cilts brāļiem rietumos, bet nespēja tos iznīcināt, ne pārkrievot. Galindu polītiskā patstāvība bija līdz 1147. gadam. Sobo-

ļevska norādītā rajonā varēja būt arī citiem leišiem politiskas organizācijas, kas kļuva sevišķi aktīvas tai laikā, kad sākās leišu ekspansija no rietumiem. Uzbrukumos apvienojās abas tautas daļas.

Krievu archaiologu pētījumos Soboļevska uzskati atrod vairāk pamatojumu, nekā Fasmera. 1930. gadā Maskavā un Ļeņingrādā iznāca J. Gotjē grāmata «Dzelzs laikmets Austrumeiropā» (Проф. Ю. Готье. Железный век в восточной Европе. Москва-Ленинград 1930). Šinī grāmatā autors dod summāru pārskatu par archaioloģijas sasniegumiem minētā laikmetā un territorijā. — Grāmatā ir nodaļa arī par leišiem, pie kam autors ar vārdu leiši apzīmē visas baltu tautas, kā tas pieņemts krievu zinātnē. Pamatojoties uz tā, ka kapu inventārs un apbedīšanas rīti ir līdzīgi Viļņas apgabalā no vienas puses un Smoļenskas un Kalugas apgabalos no otras puses, Gotjē domā, ka Daugavas augšgalā, Dņepras augšgalā un Okas upes augšgala baseina vienā daļā — Ugras upes kreiso pieteku rajonā ir dzīvojuši leiši. Chronikas gan runā, ka galindi dzīvojuši pie Protvas upes, bet Gotjē pamatoti aizrāda, ka chronikas nerunā, ka galindi dzīvoja tikai pie Protvas upes, pie kam chroniku ziņas attiecas uz XII g. s., kad leiši austrumos tuvojās savam dzīves vakaram. Archaioloģiskie izrakumi, kas liecina par leišu tautas mītnēm Dņepras un Ugras rajonā, liek mums domāt par agrākiem laikiem — IX—X g. s., pat par vēl agrākiem laikiem, kad leišu dzīvoja še daudz vairāk. — Gotjē, kā redzams, novieto leišus apmēram turpat, kur tos meklē Soboļevskis. Soboļevskis tikai domā, ka leišu mītnes gāja ziemeļos līdz Volgai, ietveŗot Volgas labās puses pietekas Vazuzas baseinu. Bet jāņem vērā, ka vēl nekas nav darīts sistēmatiski, lai noskaidrotu leišu mītņu rajonu austrumos. Archaioloģiskie izrakumi ir trūcīgi, izdarīti tikai vietvietām. Arī vietu vārdi nav sistēmatiski krāti, bet tikai atzīmēti, uzduŗoties uz tiem vai nu uz krievu kartēm, vai senrakstos. Tomēr arī tā, kas jau zināms, ir pietiekoši, lai mēs varētu runāt, ka senos laikos baltu apdzīvotā territorija stiepās tālu uz austrumiem tagadējā Krievijā — gar Daugavas, Dņepras augšgala, Okas upes dažu pieteku krastiem, sasniedzot Volgas un tās augšgala labās puses pieteku krastus. Šinī apgabalā dzīvojušo mūsu senču tautas brāļu likteņi mums vēl nav skaidri. Gotjē saka, ka tikai tanī baltu territorijā, kas atrodas ap Nemunu un Vilijas upes vidus daļu, nav atrodama nekāda cita kultūra, sākot no akmens laikmeta, ka tikai leišu (t. i. baltu), ka tikai šie apgabali — bij. Kauņas gub., tagadējā Lietuva un Kurzemes dienvidi — ir senā baltu tautu dzimtene, bet citur baltu tautas ir ienācējas. Vai tas tā, vai citādi, to, cerēsim, kādreiz atrisinās archaioloģija. Bet viens tomēr ir skaidrs: laikmetā, priekš krievu tautu došanās uz ziemeļiem no Dņepras rajona, baltu tautu mītnes stiepās nepārtraukti no tagadējās Lietuvas un Prūsijas līdz Okas un Volgas rajoniem. Ienācēji krievi atšķēla vienu daļu baltu tautas austrumos no cilts brāļiem rietumos. Tie, kas palika austrumos, ar laiku pazaudēja savu valodu un tautību, saplūda ar krieviem un izveidoja galvenā kārtā baltkrievu tautas zaru. Vēsturisko laiku sākumā baltu tautu esamība austrumos vēl stipri jūtama, un laikmetā, kad sākās rietumu leišu ekspansija uz austrumiem, liekas, austrumos dzīvojušie baltu tautu piederīgie sekmēja leišu uzņēmumus. Krievu tautu virzīšanos no Dņepras rajona uz ziemeļiem pa Lovatjas upi uz Ilmeņa ezera krastiem un pa Veļikijas upi uz Pliskavas ezera rajonu Gotjē datē ar laiku, ne agrāku par VII g. s., kad, spriežot pēc trūcīgiem archaioloģijas datiem, slavi parādās Pliskavas rajonā.

Mārtiņš Sams.

Ar autora oriģināluzņēmumiem

Kas vērojams skaisto Latviju apceļojot

II

Jūŗas novados, Kurzemē un Zemgalē.

«Patoss Latvijas dabā ir tikai — pie jūŗas,» izsakās Dr. Kasparsons: «Arī kad gaiss rāms un kluss, gar piekrasti glaužas jūŗas elpa un viņas klusinātās šalkas. Tad jūŗa pamostas un sāk elpot spēcīgāk. Vējš raida savus akordus un zīmē savus rakstus jūŗā. Krunko tās seju. Un jūŗa šalc savu mūža dziesmu, arvien skaļāk un skaļāk. Pūš stiprāk jūrenis un vēl spēcīgāk elpo jūŗa. Putu vaiņagos bangu virknes dobji šalkdamas kūleņo, šalkoņā ievijas rūkoņa. Jūŗa sāk krākt. Tad tā jau plosās vienās putās. Kā drūms murgojums skan bangu dūkoņa. Sāk jūŗa — kaukt!»

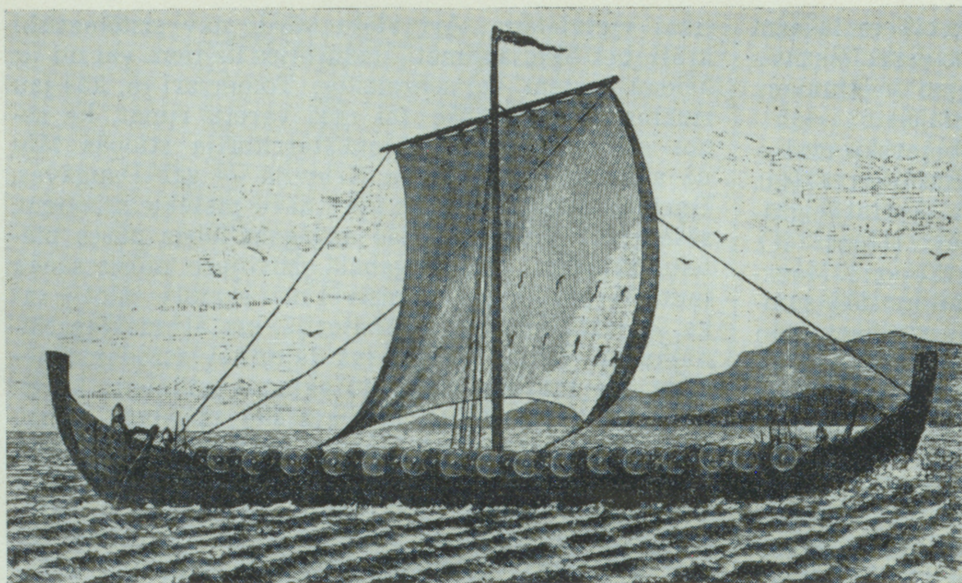
Ne visur mūsu piekraste līdzinās Rīgas jūrmalai. Ainažu, Kurmraga, Liepupes, Mērsraga, Rojas, Užavas, Sārnates, Pāpesciema plūdmalēs vērojam lielu un mazu akmeņu vai granšaino oļu klāstu. Tāpat vareni uzslienas augsti virs jūŗas lieliskais Jūŗkalnes un mazāka apjoma Kurmraga stāvkrasti, pret kuŗiem tad arī jūŗa veļ savas bangas, tos izskalodama un ārdīdama. Ar vienu nolūku — stāvkrastam atskalotās morēnu smiltis noguldīt līčos un stiept aizvien taisnāku mūsu piekrastes līniju.

Jūŗas piekrastes tuvumā arī vairāki ievērojami dabas pieminekļi — senās jūŗas stāvkrasti. Augsti pār mūža mežu, kur platpaegļi aug un efejs vijas, strauji uzslienas Dundagas «Zilie kalni» līdz 85 mtr. augstumam pār jūŗu, ar stāvu nogāzi uz lēzeno jūŗmalu. Šie «Zilie kalni» faktiski nav nekādi kalni, bet gan īsts senais jūŗas stāvkrasts, kuŗa lieliskā panorāma ērti pārskatāma no «Slīteres bākas». Viņu apceļošanai ieteicams maršruts: Rīga - - Stende - Talsi - Slītere, kājceļojums uz bāku, tālāk—Vidāli, tad pa «Zviedru dambi» uz lībiešu Košragciemu - - Mazirbi - Ventspili - Rīgu, vai otrādi; 3—4 dienu maršruts.

Pie «Zilajiem kalniem» visgaŗām, pirms 20—25.000 gadiem, viļņojusies jūŗa, grauzusi un gludinājusi smilts iežājus un veidojusi iežu stāvās nokāres,» raksta Dr. K. Kasparsons. Starp Ventspili un Liepāju tā raidījusi savus viļņus pret stāvajiem krastiem pie Alsungas (ērti sasniedzama pa jauno Liepājas - Kuldīgas dzelzceļu) un Vērgales — kilometrus 10—25 atstatu no tagadējās jūŗmalas.

Inčukalna, Rīgas, Ropažu, Olaines, Jelgavas novados arī kādreiz bangoja jūŗa, kuŗas senajās jomas piekrastē — pazīstamie Kaņieru, Babītes, Engures, Tosmāres, Liepājas un Pāpes ezeri. Vēl varētu pieminēt Usmas ezeru ar vēsturisko Moricsalu, kuŗas augu dzīvē cilvēka kopjošā un kārtojošā roka nedrīkst iejaukties: te aug vārda īstā nozīmē pirmmežs, vienīgais šāda veida mežs Latvijā. Viņš nolemts zinātnes pētījumiem, kādēļ salas apmeklēšanai (nelielās grupās) nepieciešama speciāla atļauja.

Kolkasraga (bāka uz mākslīgas akmeņu saliņas jūŗā, ap 5 klm. no krasta) piekrastes jūrmalciemos: Melnsilā,

Vikingu lielā jūŗas laiva, kādās braukuši arī senie kurši.

Kolkā, Vaidē, Saunagā, Pitragā, Košragā, Mazirbē, Sīkragā, Jaunciemā, Lielirbē, Pizē un Lūžņās — mīt vēsturiskās lībiešu (somu-ugru) cilts atliekas, kuŗas paglāba no pārtautošanas tas, ka viņas dzīvoja nošķirti no pārējiem Kurzemes novadiem, aiz lieliem un plašiem Ziemeļkurzemes mežiem, jūŗas pašā krastā*). Apceļojot šos zvejnieku ciemus, nevīļus nāk atmiņā kādas citas — latviskās kuršu cilts likteņi Klaipēdas novada «kuršu kāpās». Šīs kāpas, it sevišķi pie kuršu Nidasciema, ir reti skaists un varens dabas veidojums. Bet vislielākais kultūrvēsturisks brīnums ir šo kāpu iedzīvotāji-latviskie kurši, kas saglabājuši savu valodu, gadsimteņiem atrauti no savas tautas celma, bez jel vienas latviskas-kuršu grāmatas, skolas un baznīcas! Šī fenomēna izskaidrojums — kuršu ciemu savrūpība kāpu joslā. Šinī ziņā viņu un lībiešu vēsturiskie likteņi vienādi. Šajā sakarībā tad arī metīsim skatu mazliet kuršu cilts senvēsturē.

Vispirms jau pilnīgi nepareizi daži vēsturnieki pieskaita senos kuršus somu-ugru ciltij. Šo uzskatu 1912. gadā («Druvā») atspēkojis prof. J. Endzelīns un jaunākā laikā prof. E. Blesse (sk. Baltijas aizvēstures kongresa materiālos, 1931., izd. L. Ū.); bez tam visā Klaipēdas apgabalā un Austrumprūsijas jūrmalas novados ir tik daudz kursisku (= latvisku) vietu vārdu — viņu senējo apmetņu literāru pieminekļu, — kas dod pilnu tiesību noraidīt seno kuršu somiskās izcelšanās teōriju. Tāpat secināms, ka kuršu ciemus nevarēja nodibināt atsevišķi mūsu novadu zvejnieki, kuŗus te jūŗa izmetusi krastā. Katrā ziņā 13. g. s. kuršu zemes etniskās robežas sniedzās krietni tālu tagadējās Lietuvas robežās, ko noskaidrojis jau Dr. A. Bīlenšteins. Savukārt prof. Fr. Balodis, turoties pie šī pētnieka iedalījuma (sk. Senatne un māksla, II, 1936.), ziemeļu apustuļa Ansgara biografa chronista Rimberta pieminētās kuršu valstiņas identificē ar šādām 5 valstīm, kuŗas piemin 1230. (viņa 700 g. piemiņas plāksne Alsungas katoļu dievnamā) un 1253. g. līgumi: 1) karaļa Lamekina valsti ziemeļu Kursā ar apgabaliem — Ventavu, Bandavu un galvas pilsētām Kuldīgu un Piemāri, kuŗā atradās arī daudzinātā Seburga — Grobiņas «Ezerpils» (pilskalns); 2) zemi starp Skrundu un Zemgali; 3) Duvzari, kuŗā atradās vareni nocietināts pilskalns; 4) Ceklis ar Apuli (tag. Lietuvā) un 5) Klaipēdu ar apgabaliem «Megove» un «Pilsaten». Visai raksturīgi, ka kursiskās Klaipēdas vietā celtā vāciskā Mēmeles pils (13. g. s. vidū) bija nolemta kuršu un senprūšu savstarpējā atbalsta izjaukšanai viņu cīņās pret ordeni, kuŗa centrs novietojās Marienburgā, kas lieku reizi pasvītro, ka senie kurši bijuši nevis somu, bet baltu — latviska cilts. Savukārt Klaipēdas novada kurši pastiprināja vēl to «lietuvju ķīli» (senās Žemaitija, Šalava un Nadrava), kas gadsimtiem kavēja ģermāņu sauszemes satiksmi ar mūsu novadiem, tādēļ te arī neieplūda viņu zemnieku - kolōnistu masa, kā Austrumprūsijā, jo no jūŗas ceļa viņa vairījās un šurpu nebrauca*). Svarīgs apstāklis, kas mūsu un igauņu novadus paglāba no senprūšu likteņa, kuŗi simtsgadu cīņā iznīcināti vai beidzot — pārtautoti. Tipiskā pils- un dzimtskungu «kultūra», kuŗai nav dzīvu sakņu zemniecībā, un tāda bija svešnieku ienestā kultūra 700 gados savā būtībā, to nespēja un nespēj! No šī viedokļa tad arī gūst dziļākus pamatus L. Ū. rektora prof. J. Auškāpa vārdi š. g. 15. maija aktā:

Kuršu laivas īpatnā vēlava.

---

*) Plašāk par mūsu jūŗmalu un iedzīvotājiem skat. M. Sams — Latviešu jūŗas zvejnieki, izd. Valters un Rapa.

*) Ap 250 gadu ilga lietuvju, kuršu un ordeņa asiņainās cīņas minētā «ķīlī» un tikai ar Veliunas mieru 1423. g. ordenis un tam 1525. g. izbeidzoties — Prūsijas hercogiste ieguva tās robežas «prūšu Lietuvā», kas nedaudz grozītas, pastāvēja līdz pasaules kaŗam. Ģermāņi nu reizi bija ieguvuši drošu sauszemes ceļu uz Māŗas valsti, bet — par vēlu: pēc «asiņu nolaišanas» Durbes, Saules (šogad tās 700 gadu atcere!) un Tanenbergas (1410. g.) kaujās ordeņa aktīvais spēks bija sabrucis — kolōnizācija tā i nenotika. Ģermāņu 20. g. s. kolōnizācijas plānus Latvijā, Lietuvā un Estijā izbeidza, kā zināms, sabiedroto ieroču uzvara un jaunās valstis Baltijas piekrastē. Tāpat kā 13. g. s., arī tagad «lietuvju ķīlis» (Klaipēdas apgabals) šķiŗ Latviju no Vācijas, un ķīlī sacenšas tie paši spēki, kā sendienās!

«To kultūru, ko ienācēji domā šeit ienesuši, mēs visu bez atliekām lūdzam saņemt atpakaļ.» Faktiski tas jau ir noticis: arī Kurzemē «kungu namu» kultūru izbeidzis latvju jaunsaimnieks, nostājoties cienīgi blakus senās latvju kultūras glabātājiem — arāju vecākai paaudzei. Lūk, kādēļ mēs arī seno «latvisko sētu» ierindojām mūsu pieminekļu neatkarības grupā! Un pilnīgi velti uzbrūk vācu publicistika prof. J. Auškāpam par minēto teicienu: taču skaidrs, ka viņa noraidījums nav domāts vācu, bet gan pils- un dzimtskungu kultūrai mūsu zemē. Un kā viņa sākās? Uz to atbild ordeņa vēsturnieks M. Oelers (Geschichte d. deutsch. Ritterordens, 2, lpp. 122. un 165.): «ordenis zemes vidū uzcēla savas kundzības pilis — «Zwingburgen», kas salauza vietējo cilšu pretestību... un atbalstīja turpmākos iekarojumus.» Kā tas notika Kursā un Zemgalē? «Ciematus un pilis nodedzina», atbild tas pats autors: «laukos iznīcina sējumus, lopus nokauj vai aizdzen, kas nespēj patverties pilskalnā, to nogalina vai aizved. Novadā sāk valdīt trūkums un bads.» Šādu sakņu kundzības «kultūra» neatkarīgā Latvijā noraidīta, vienota darba zemē viņai vienkārši nav vietas! Viņu noraidīja jau 1290. g. zemgaļu varoņi, kas atstāja savu dzimto zemi, nodedzinot arī savas četras pilis; tilts uz šo «kultūru» jau 13. g. s. beigās tika nojaukts! Zemgaļu piļu degšana toreiz ir šis nojaukšanas simbols!

Kā sacīts, kundzības pilis Kurzemē un Zemgalē celtas pēc ienācēju nostiprināšanās Daugavas un Gaujas novados, 13. g. s. vidū. Jelgavas, Dobeles, Jaunpils, Saldus, Skrundas, tāpat Daugavpils ordeņa pilis vērsās arī pret lietuvjiem, vispēdējā šinī grupā — Bauskas pils, kas celta 15. g. s. vidū — pēc Tannenbergas kaujas mācības, ka lietuvji ordenim Austrumbaltijā visbīstamākie ienaidnieki. Bet arī šis žests vairs nelīdzēja... valdonību Baltijas jūrā un viņas novados sāka iekārot citi lieli spēki...

Pirmo nopietnāko brīdinājumu ordenis saņēma Saules kaujā 1236. g. Un lūk, 1242. g. tiek celts viņa izcilākais atbalsts Kursā — «Jēzus pils» — vēlākā Kuldīga, Ventas krastā. Savukārt kuršu ievērojamākais centrs un senpilsēta novietojās netālajā Veckuldīgas pilskalnā un ap to. Līdzīgu raksturu iegūst arī «Jēzus pils»: tā top viena no varenākām Kursā un viņai pakļauti visi novada ordeņa brāļi. Citiem vārdiem: seno cilšu etniskais novietojums noteic ienācēju rīcību. Un tā gribot negribot arī kundzības pilis izrādījās celtas novadu skaistākajās vietās, kuras saviem citiem pilskalniem bija izraudzījuši mūsu senči, un mūsdienu tūristam, izraugot savus maršrutus, tikai atliek staigāt viņu pēdās: lūk, kādēļ nepieciešams arī latviskais skatījums tūrismā, visu pieminekļu vērtējums no latviskās pašlikumības — neatkarības viedokļa, tiesisks un taisnīgs vērtējums. Nevien fakti un dati mums jānodibina, bet viņu cēlonība, sakarība un kultūrvēsturiskā nozīme sacītā virzienā! Tad nebūs vairs pieminekļu, kuŗus rakstuŗo gada skaitļi un vārdi vien, bet tādi, kas stāvēs vieni pret otriem kā nakts pret dienu!

Drīz vien pēc «Jēzus pils» — 13. g. s. vidū — celtas kundzības pilis Grobiņā, Kandavā, Embūtē — visas iepretim senajiem kuršu pilskalniem, tad

Piemineklis atbrīvotājiem (Jelgavas stacijas laukumā.)

pat un vēlāk — Dundagā, Edolē, Aizputē, Piltenē, Talsos, Sabilē, Alsungā (pēdējās trīs vietās tāpat iepretim kuršu pilskalniem), tad Durbē, Skrundā un c. Tāpat 13. g. s. otrā pusē un 14. g. s. sākumā celtas Zemgales kundzības pilis Jelgavā, Tukumā, Tērvetē, Dobelē (senajā pilskalnā) un pēdējā — 1443. g. Bauskā.

Interesanta Kurzemes pilsētu celtnieciskā seja. Tā izveidojusies 19. g. s. pirmajā pusē un ir visumā senatnīgāka, nekā Vidzemes pilsētās. Vistipiskākās ir Kursā Kuldīga (Alekša upīte!), Talsi un Kandava — «kalnu pilsētas»; Liepāja un Ventspils — mūsu jūŗas motorzvejniecības lielākās ostas. Interesanti koktēlniecības veidojumi vērojami Liepājas Annas, Kuldīgas sv. Katrīnas, Ventspils, Landzes, Užavas, Ugāles, Lestenes, Kandavas, Nurmižu u. c. baznīcās, Liepājā arī meistara B. Rastrelli (Jelgavas un Rundāles piļu cēlējs) veidojumi Sv. Trīsvienības baznīcā, baroka dzelzs kalumi pie ostas noliktavu durvīm. Kuldīgas «Rumba» ir ūniks — «te lašus ķeŗ — gaisā!» Tas pats sakāms par Riežupes baltā smilšakmeņa alu labirintu Kuldīgas apkaimē (ap 4 kl. no pilsētas), orīģinālo vecpuišu Teča un Švandera pieminekļiem Dobeles šosejmalā pie Jelgavas: arī tie savveida «ūniki». Kuldīga ir kuršu zemes apceļojumu centrs. Te ieteicams šāds maršruts (apm. 2 nedēļām): ar vilcienu Rīga-Jelgava (iekšl. m-jas tūrisma biroja vadonis «Jelgava aicina!») — Broceni — kājceļojums: Cieceres ezers — Saldus, tālāk vilcienā uz Liepāju — šaursliežu ceļā no Dubeniem uz Rucavu — kājām uz Pāpes ciemu (latviskās celtnes!) — Nīcas jūrmalciemu (koktēlnieks Pankoks!) — Bernāti — Liepāja; pēc Grobiņas apskates (ordeņa pilsdrupas, kuršu pilskalns!) pa jauno dzelzceļu uz Pāvilostu — Alsungu (jūŗas senais stāvkrasts!) — Kuldīgu; no šejienes, ja kuģītis iet — pa Ventu lejup uz Pilteni un Ventspili, no turienes tieši Rīgā vai arī turpinot agrāk norādīto «Zilo kalnu» — lībiešu ciemu — Dundagas — Talsu maršrutu. Ja kuģītis neiet — no Kuldīgas uz Skrundu, saistot to ar svētceļojumu uz pulkveža Kalpaka piemiņas vietu pie Airītēm. Literātūra, vadoņi pie Valtera un Rapas, praktiski padomi un tūristu mītņu saraksti visos maršrutos — iekšl. m-jas tūrisma birojā. Norādītā kuršu zemes maršrutā katrā ziņā apskatāmi neatkarības grupas pieminekļi — «kuršu ķēniņu» — ķoniņu mājas: Ķoniņi, Ziemeļi, Kalēji, Pliķi, u. c. šo brīvzemnieku piemiņas novada lauku sētās un baznīcās.

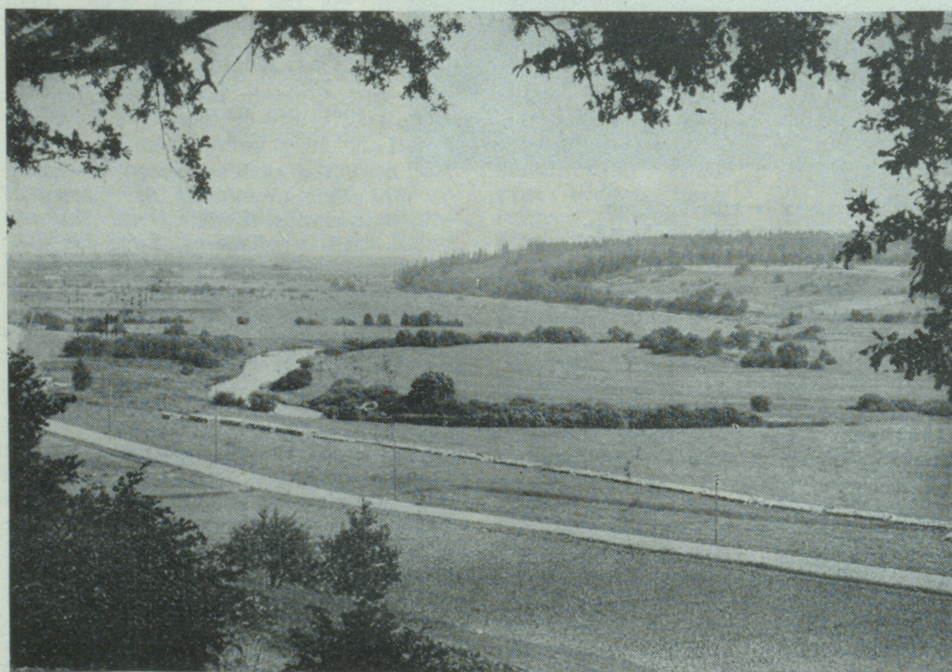
Neatkarības grupas vissenākie pieminekļi arī jūrmalas novados, Zemgalē un Kurzemē ir pilskalni, kuŗu ideoloģisko nozīmi jau raksturojām iepriekšējā apcerējumā. Raksturīgi, ka tieši jūrmalā pilskalnu tikpat kā nav, nedaudzie Lielupes, Skultes Stārastu pilskalni vai arī dīvainais apcietinājums pie Kaņiera — visai niecīgi un neievērojami: šķiet, ka senās ciltis no jūŗas tieši ienaidniekus negaidīja. No jūŗai tuvākiem varētu minēt Grobiņas Ezerpili, Alsungas, Dundagas (Puiškalns un Dāvida pils), senās Rīgas («mons antiquum» — tag. Bastejkalns?), Limbažu un c. pilskalnus. Bet tas nenozīmē, ka ceļi no Baltijas jūŗas un Rīgas līča uz zemes iekšieni nebija aizsargāti. Taisni otrādi! Jo šie ceļi bija — upes, un viņu krastos tad arī celti varenie pilskalni. Daugavu sargāja nepārtraukta pilskalnu rinda abos krastos, tas pats sakāms

par Gauju Siguldas-Valmieras novados. «Senās Kursas pilskalni pa lielākai daļai celti to upju krastos, kas veidoja ceļu no Baltijas jūras uz zemes iekšieni,» izsakās prof. Fr. Balodis. Bez tam šie pilskalni katrā ziņā vērsti tikai pret ienaidniekiem — no rietumiem. Un šie ienaidnieki bija — normāņi — zviedri, gotzemnieki u. c. jūras sirotāji. Šai aktīvitātei ļoti plašs vēriens. «Zviedru ekspansija», izsakās A. Šücks: «vērsās uz austrumiem tai laikā, kad varjagi lika pamatus krievu valstij.

Nevien uz Krieviju. Arī Šlēzvigā — Hedebijā 10. g. s. pastāvēja vikingu valsts. 8.—9. g. s. tie dodas citā virzienā — uz Kurzemi un nodibina koloniju Grobiņas «Ezerpilī», pēc kam uzbrūk Apulei.» Kolonijas pastāvēšana 6.—8. g. s. archaioloģiskos pētījumos Grobiņā pierādīta. Izrakumu vadītājs zviedru aizvēsturnieks prof. B. Nermans savā interesantā publikācijā par Skandināvijas un Austrumbaltijas sakariem jaunākā dzelzlaikmetā liecina, ka zviedri kļūst aktīvi Baltijas jūŗā ap 600. gadu. No Hervararsagas secināms, ka karaļa Ivara iespaidā bija arī... Kurland ok... Eistland — Kurzeme un Estija. Bet jau minētais chronists Rimberts zina vēstīt, ka senāk zviedriem pakļautie kurši sacēlušies un šo jūgu nokratījuši, un karalim Olafam 853. gadā nācies izrīkot braucienu kundzības atgūšanai. Atkal jauns pierādījums, ka apgalvojums par «Baltijas uzzēģelēšanu» 12. g. s. beigās ir tikai naiva pasaciņa, ko pirms apm. 100 gadiem arī aizrādījis zinātnieks Fr. Krūze (sk. «Necrolivonica»), par ko arī izpelnījies zināmu aprindu dusmību: viņa pareizos secinājumus, ka mūsu novadu, it īpaši Dienvidkursas vēsture, sākas daudzus gadsimtus agrāk, nosauca par «fantastisku vēsturisku romānu». Savukārt no sagām un Rimberta chronikas secināms, ka sen jau pirms daudzinātās «uzzēģelēšanās» kurši veiksmīgi pretojušies zviedru ekspansijai. Nevien tas. Viņi bija arī — aktīvi jūŗas sirotāji: skandināviešu baznīcās lūguši Dievu, lai tas viņus pasargā no kuršiem, bada un mēra... Svešie ienācēji ar retu bardzību, līdz pat nāves sodiem, izbeidza mūsu senču darbību uz jūŗas, kas atjaunojās (atskaitot zvejniecību) plašākā latviskā nozīmē tikai 19. g. s. otrā pusē uz Kr. Valdemāra ierosmi, ar kuŗa gādību tad arī atvēra daudzās jūrskolas visā piekrastē, arī Kurzemē: mūsu zvejniekdēli kļuva krietni kuģinieki. Viņu atdzimšanas pirmais šūpulis kārts Ainažos.

Zviedru ekspansija Austrumbaltijā vēl izpaužas, nodibinot apmetnes Dago, Vormsas, Roņu salās, tāpat Estijas piekrastē, bet galvenais — pakļaujot 13.—14. g. s. Somijas novadus. Mūsu novadi līdz tam nekad nav bijuši pilnīgi pakļauti zviedriem. Viņu aktīvitāte, cīņā par valdonību Baltijas jūŗā, uz kuŗu pretendēja tiklab zviedri, ģermāņi (Hanza) un visbeidzot slavi, atjaunojās 17. g. s., sekojot Gustava Adolfa mērķim — pārvērst Baltijas jūŗu par Zviedrijas iekšējo ezeru. Lielais ziemeļu kaŗš un Nīštates mierlīgums 1721. g. šo sapni uz visiem laikiem izbeidzis, bet līdz ar to tika novērsts kavēklis slavu vilnim, kas 18. g. s. beigās arī sasniedza Baltijas jūŗu visā Kurzemes piekrastē. Kā šo ilgstošo cīņu simbols uzskatāms nesen Mūrmuižas tuvumā (pie Elejas) zviedru kaŗavīriem atklātais piemineklis, kas te krita 1705. g. 10. jūlija kaujā pret maskaviešiem. Tieši neatkarības grupā ierindojams somu jēģeŗiem Klapkalnciemā (Kurzemes piekrastē) celtais piemineklis. Līdzīga vērtība arī visiem tiem Kurzemes-Zemgales hercogistes laikmeta pieminekļiem, kas saistās ar lielkunga Jēkaba darbību, un kas vēl uzglabājušies. Tālab, ka visa lielkunga Jēkaba dzīve un darbs bija veltīti savas zemes saimnieciskai labklājībai, viņas mieram un neitrālitātei, kas ir visgaišākais fakts visā hercogistes vēsturē. Nav Jēkaba vaina, ka šī pēdējā cīņa izrādījās traģiska, neveiksmīga un atnesa viņam ieslodzījumu Ivangoroda cietoksnī, no kurienes tas atbrīvojās itkai pēc Olivas miera 1660. g.

Mums nav ne mazākās iespējas šeit kaučū īsumā raksturot jūrmalas novadu, Kurzemes un Zemgales izcilākos pieminekļus, un tie arī šeit mūs interesē vienīgi no latviskā skatījuma un klasifikācijas viedokļa. Jau pasvītrojām, ka zemgaļu Mežotnes pilskalnā sānu vaļņa uzbērums un lielāko pilskalnu topografija, ja citu liecību nebūtu (Indrika un Rīmju chronikas), pauž, ka šādus apcietinājumus spēja izveidot tikai spēcīga centrālizēta militāra vara (vadonis — rex, princeps, kaŗa draudze), kāda pastāvēja zemgaļu u. c. mūsu senvalstīs. Šai nozīme tas apskatāmos novados nav vienīgais. Minēsim citus, no kuriem vēsturiski ievērojami: Veckuldīgas un Talsu (kuršu senpilsētas!), Daugmales (Zemgales daudzinātā osta!), Dobeles, Tērvetes, Sēlpils, Grobiņas, Dzinteres, Vārtājas «Elkas», tāpat vesela rinda ļoti vecu pilskalnu Augšzemē; lieluma un apcietinājuma ziņā — Vecpils pilskalns, kuŗa apcietinājumu sistēma — grāvji un uzbērumi, tāpat zemesdarbi, pārsteidz ar savu varenību, ap 5600 kv. mtr. lielās Vārtājas «Elkas», Turlavas «Kalnēji» — viens no lielākiem un nepieejamākiem kuršu apcietinājumiem, samērā lielais un stiprais Dundagas «Puiškalns», Tadaiķu, Lagzdienes, Mežītes. Sabiles. Matkules pilskalni, Talsu «Klosterkalns», kuŗu patlaban izrok, tāpat varenais un augstais Embūtes pilskalns u. c. Šos varenos pilskalnus vajaga redzēt, apskatīt un pārstaigāt jauniem un veciem — kaŗam latvietim, tikai tad viņš īsti izjutīs, ka seno chroniku atzīmes par to, kā viņi aizsargāti — nav tukša skaņa. Jau pasvītrojām, ka kurši sargājuši savu zemi jau daudzus gadsimtus pirms ģermāņu iebrukuma pret sirotājiem normāņiem. Asiņainas jūŗas kaujas pret ienācējiem izcīnīja kurši. «Pie jūrmalas kāds viducis, ko sauca par Kurzemi (Kurlant), tā jūdžu piecdesmit gaŗa,» saka chronists Indriķis: «Maz kas no kristīgajiem ietop šai zemē; tie pateikdamies katram paņem mantu un dzīvību». «Germāņi vēl nebija pienākuši pie Baltijas jūŗas krastiem, kad mūsu senču kuģi jau šķēla Baltijas jūras viļņus», raksta kpt. A. Malvess («Latviu Dainas», izd. «Literātūra», 1. sēj. lpp. 365. u. c.). Viņš pārspīlē? Nē. Lūk, ko liecina Indriķis, kad sākās cīņas: «Kurši ieradās ar visu kaŗa draudzi: no rīta jūŗa izskatījās pārklāta it kā ar melnu mākoni» Taču skaidrs, ka «melnais mākonis» — lielā kuršu flote — neradās vienā dienā: tā kuršiem bija jau gadsimtus! Ne bez iemesla dāņi savās baznīcās 10.—11. g. s. lūdzas, lai tos pasargājot no kuršiem un igauņiem! Un viņi brauca vēl tālāk. Zemgaļu senā cilts, kā zināms, ienācējiem nav padevušies: kad viņu vadonus viltus ceļā nobendēja, novadus izpostīja, tie izceļoja — uz Lietuvu, bet kuršu jūrnieki — savās jūŗas laivās uz Skandināviju *).

Skats uz Abavas senleju no Kandavas Ozolkalna.

*) Par bēgšanu uz citu zemi daiņā: «Iesēdies laiviņā—cepurīti vien pacēlu, Te palika sīvi kungi, te bērie kumeliņi.

Tāpat kā savu četru piļu nodedzināšanā (zemgaļi), šie kuršu braucieni ir ideoloģisks simbolisks žests — svešās kundzības varas noraidījums: lūk, kādēļ Latvija ir sena latviešu valsts vēsturiski un būtiski, ko pasvītrojām ievada rakstā. Šis noraidījums ar šiem simboliskiem žestiem nebūt neizbeidzas: tas gaŗākā laika sprīdī tikai iedzīts zemapziņā, brīžiem spontāni uzliesmo: pilskalnu pravietiskās teikās, visā latviski-pašlikumīgā darbībā — folklorā, tautas mākslā, zemnieku nemieros, brāļu draudzē, dievturības tradicijās līdz pat 19. g. s. vidum, visā tautas atmodā, 1905. gadā, latvju strēlnieku pulkos, atbrīvošanas cīņās, 18. nov. un 15. maija aktos; visi tie ir Latvijas neatkarības stūrakmeņi un balsti, kādēļ mēs arī viņu redzamās piemiņas loģiski ierindojām — neatkarības grupā. No šī viedokļa mums pilna tiesība runāt ne vairs par jaundibinātu, bet gan atjaunotu Latviju. Ieganstam, ka 13. g. s. latvju ciltis nebija vienotas, nav nozīmes: nevajaga prasīt polītiski un ģeofiziski toreiz neiespējamo — vienotu, centrālizētu visas tautas valsti, kādu ģermāņi, piem. nodibinājuši tikai 1871. gadā, un pie tam vēl nepilnīgu! Senajā Latvijā pastāvēja neatkarīgās Kursas, Tālavas, Jersikas un Zemgales karaļvalstis, kuŗu turpmākā apvienība bija tikai laika jautājums. Šo apvienību pārtrauca ģermāņi, kuŗus atbalstīja visa toreizējā katoliskā Rietumeiropa, nerunājot par slavu draudiem, kas gūlās pār Jersiku un Tālavu. Zemes iekšienē pastāvēja bez tam vēl samērā neatkarīgā, etniski svešā Lība: Kursas ziemeļu novados, Daugavas un Gaujas lejgalos. Un tomēr, kā liecina dzejnieks par Zemgales valsti:

«Līdz Sidrabenei teiku vaiņags vijas,
Līdz šai dienai deg slavas blāzmojums...

Daži nelatvju autori seno latvju valšķu pastāvēšanu noklusē un pat apšauba. Man kā juristam valststiesībniekam jāsaka — velti! Zināms, moderno tiesību jēdzieni par suverēnitāti, tautu, varu, teritoriju, satversmi u. c. te piemērojami citā — socioloģiskā skatījumā. Un tad mūsu seno novadu (terra) karaļi un princeps'i ir

Sabiles pilskalns.

līdzīgi citiem viduslaiku valdniekiem etniski teritoriālās robežās, kuŗiem jāsaskaņojas ar apbruņoto vīru koppulci (tingi, kaŗa draudze) vai cilts vecajo padomi: viņi pārstāv un vada cilti. Tāds ir kuršu Lamekins, Zemgaļu Viesturs, Jersikas Visvaldis u. c. Robežas sargāja pilskalni, tās bija zināmas un noteiktas jau pirms 13. g. s. Pilskalnu visvairāk gar slavu un lībiešu robežām. Prof. Fr. Balodis domā («Senatne un māksla», II, 1936.), ka zemgaļi savu valsti būs dibinājuši Zemgales līdzenumā ap 500. gadu. «Vecākie novados, virsaiši apgabalos, kas sastādījās no vairākiem novadiem, un karalis, kā apvienotās zemes vienīgā vara, — ir loģiski stalta valsts varas aparāta uzbūve, kāda konstatējama arī Jersikas karaļvalstī», skan viņa slēdziens. Jautājumā žurnāla 1. n-rā vērtīgu apcerējumu sniedzis prof. A. Švābe. Savukārt Dr. A. Bīlenšteins («Die Grenzen des lett. Volkstammes im 13. Jahrh.») sniedzis Zemgales apgabalu iedalījumu: Silene, Žagare ar Raktes pilsētu, Dobe, Spārnene, Tērvete (ar pilsētu), Dobele (arī pilsēta) un Upmale. Zemgales osta, pēc mūsu archaiologu jaunākiem pētījumiem, atradusies pie Daugmales pilskalna, viņa pakājē pilsēta. Te 1106. g. notika arī vēsturiskā kauja, kuŗu krievi pilnīgi zaudēja: viņiem krita 9000 vīru, un tikai nedaudzi atgriezās mājās... Zemgale visilgāk — līdz 1290. g. — paturēja nenolaistu latvju cilšu neatkarības karogu:

«Kaut nāvei galvu lieca,
Bet padoties vien ne...»

saka A. Brigadere veltījumā Tērvetei.

Ģeofiziski Kurzemes seja ap 350 kl. gaŗumā pievērsta jūŗai, pa lielākai tiesai — rietumiem, bet kopīgi ar Zemgali-Augšzemi — Lietuvai. Sakarības tiešas ar «lielo austrumu kaimiņu» — nav: slavu vilnis šos novadus sasniedz arī visvēlāk — 18. g. s. beigās. Ģeofiziskā robeža — Daugava, kas aizturēja slavu, tāpat pasaules kaŗā — ģermāņu vilni. Lielupi veidojošas upes — Mēmele un Mūsa lielāko daļu ūdeņu saņem no Lietuvas, tāpat Kursas dižā upe — Venta! Sadraudzīgi vienveidīgs šai pierobežā arī

Kursas celtnes: pa kreisi — latviskais nams Pāpes ciemā; pa labi — 17. g. s. noliktava Liepājas ostmalā.

zemes reljefs: morenu ainavas — viļņoti uzkalni, muldas, ezeriņi, upes. Jelgavas viss līdzenums — kādreizējais šļūdoņa ezers. Līdzenums ar saviem slokšņu māliem — ķieģeļrūpnīcu vērtīgu izejvielu — izveidojies šī ezera dibenā. Pretstats — morenu augstienes. To ir vairākas. Viduskurzemes augstiene aptver Talsu, Tukuma, un Kuldīgas novadus ar Abavu ziemeļos un Ventu rietumos. Vislielākais augstums gultņu Cieceres ezera apkaimē. Rietumkursas augstienē — šaurāku uzkalnu ainavas Ventas kreisajā krastā noslīgst jūrmalas līdzenumā. Stāvajie Ventas krasti ir skaisti. Dižākā panorāma ap Induļa Embūtes vareno pilskalnu, no kuŗa redzamas plašas tāles. Ziemeļkursas augstiene pieslienas Abavas ielejai («Kurzemes Šveice»), ziemeļaustrumos — jūrmalas līdzenumam. Viņai pieder arī Dundagas «Zilie kalni», no kuŗu «bākas» Slīterē skaista izredze uz apakšējo terasi (senais jūŗas dibens) ar mūžmežu, platpaegļiem un ēfejām, lībiešu ciemiem, Sāmsalu iepretim u. c. Daudzināti arī Ugāles, Popes un Dundagas, tāpat piekrastes skaistie meži, kas devuši vērtīgu izejvielu mūsu atdzimušai 19. g. s. otrā pusē burenieku būvniecībai, tāpat slavenajām lielkunga Jēkaba kuģu būvētavām pie Ventspils.

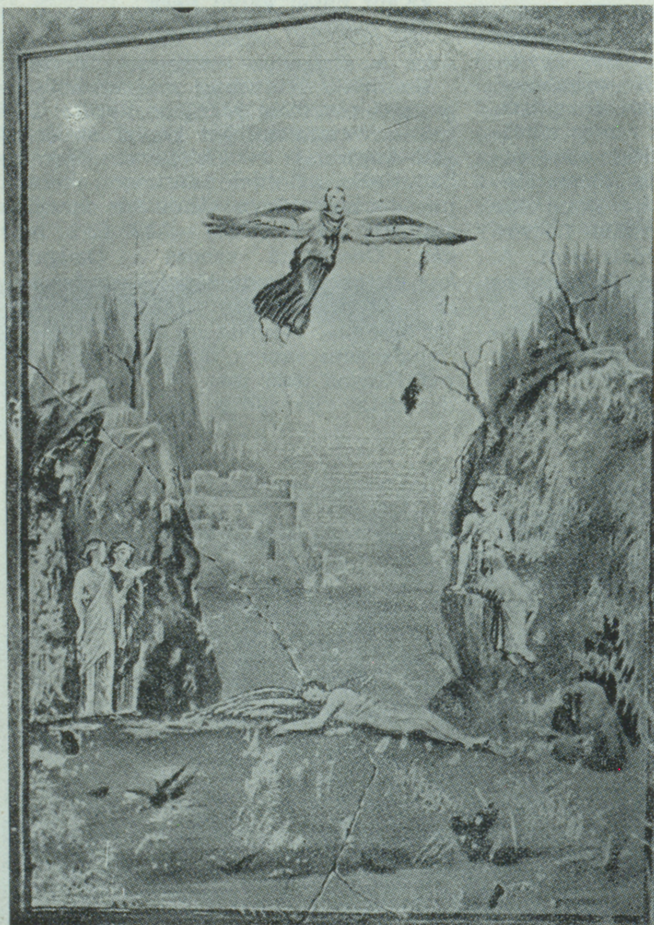
Un jūrmala? «Kā milzu skanste, aizstiepjas tāli, tāli gar jūrmalu smilšu kāpa. Kāpai abās pusēs, kā izklīdušas avis, stāv zvejnieku būdiņas,» saka V. Plūdons: «Un jūrmalas priedes priekš gadu simteņiem mūsu tēvu tēvi redzējuši tādas pašas, kādas tās šo baltu dien' ierauga viņu bērnu bērni: zemas, sirmas, sakumpušas, plānu, plānu kārtiņu skuju uz izkropļotiem zariem.» Kāpu smiltainē un mežvidū paslēpti «jūŗas arāju» — zvejnieku ciemi, mājas, mazmājas, «istabas» un būdas, tāpat — jaunsaimniecības.

Tāpat kā sendienās ar uzvarētājas smaidu veļ jūŗa savus sīkos vilnīšus vai bangu virknes pret piekrasti, paužot savus stāstus par Baltijas piejūŗas dzintaru, vai arī izsaucot atmiņā tos laikus, kad jūŗās vēl nebrauca kūpošie ugunskuģi, bet viņu ūdeņus šķēla krietnās kuršu, igauņu un normaņu jūrnieku lielās laivas, tās vadot pēc dažādām laika zīmēm. Pieminēsim, ka norveģu vikings Laifs Eriksons uzzēģelējis Ameriku ap 500 gadu pirms Kolumba! Praktiskas nozīmes šai uzzēģelēšanai nebija, tā bija individuālas drosmes akts un žests, ar ko senajie jūŗas sirotāji krasi atšķirās no saviem pēctečiem — Hanzas tirgoņiem: liela, praktiska un salta aprēķina ļaudīm, kuŗu organizācija — Hanzas savienība — izbeidza vikingu varu Baltijas jūŗā, un visiem spēkiem veicināja svešas kundzības nodibināšanos mūsu novados.

Pulkvedis J. Baško

Gaisa iekaŗotāji

„Aizsargā" vairākas reizes tika nodrukātas manas avio „gudrības". Es atkal izlūdzos redaktoru kungu labvēlību un, galvenais, viņa sarkanā zīmuļa atzinumu: „nodrukāt" vai „iemest papīru kurvī" šo rakstu . . .

Izšķīda spārni — lidojums beigts! Ikara nāve.

Dažus gaisa iekaŗotājus es jau stādīju priekšā „Aizsarga" lasītājiem. Šinī rakstā es viņu rindas mazliet papildināšu, minēšu tos, kuŗu kauliņi jau sen satrūdējuši, kuŗi īstenībā, varbūt, pat nedzīvoja, bet toties brīnišķīgi lidoja un lido.

Kad cilvēka smadzenēs pamirdzēja griba iekaŗot gaisu? Šīs svarīgās idejas dzimšanas dienu neviens vēsturnieks nav atzīmējis. Tā tāpat kā vispāri cilvēces vēsture paslēpta pagātnes miglā, kur grūti atšķirt patiesību no apzinīgiem un neapzinīgiem meliem. Esmu pārliecināts, ka gaisa iekaŗošanas ideja dzima tanī dienā un stundā, kad pērtiķis, pēc Darvina un modernās zinātnes sludinātāju teorijām, pazaudēja savu asti un pārvērtās cilvēkā, vai tanī dienā, kad Ieva pacienāja Ādamu ar ābolu un abi tika izmesti no Paradīzes dārza. Modernās un sevišķi salkanās zinātnes un teoloģijas strīdus neskārsim. Lai priecājas tie, kuŗi tic, ka viņi ir pērtiķa tiešie pēcnācēji. Es negribētu sevi pieskaitīt tik dižciltīgas cilts pēcnācējiem.

No mūža gala, pirmām dienām, cilvēce sapņoja par gaisa iekaŗošanu. Grieķu brīnišķīgos mītos mēs sastopam teiku par Dedalu un viņa dēlu Ikaru. Dedals izgudro cirvi, svārpstu, paceļ būras virs kuģiem un iemāca cilvēku ar tiem rīkoties. Kāds māceklis izgudro zāģi, cirkuli un podnieku galdu. Nepārvaramas skaudības dēļ, baidoties, ka mācekļa sasniegumi aizēnos meistara zvaigzni, skolotājs nogalina savu mācekli. Bet tautas tiesa draud slepkavam un viņš meklē patvērumu Krita salās pie varenā valdnieka Minosa. Tur viņš turpina izgudrotāja darbu un, starp citu, iekārto noslēpumaino labirintu. Bet arī šeit viņš nogrēkojas. Minoss ieslēdz viņu cietumā, kas atrodas jūŗas krastā augstā klintī. Tur viņam visi ceļi uz brīvību slēgti, tikai zilā debess telpa brīva. Dedals un Ikars cītīgi vāc putnu spalvas un no tām būvē spārnus. Beidzis grūto darbu, viņš izmēģina ierīci un augsti paceļas gaisā virs ūdens un cietuma klintīm. Spārni atveŗ viņam cietuma vārtus un nes viņu zilā debess telpā. Arī dēlam izgatavo līdzīgus spārnus. Pirms lidojuma viņš paskaidro, kā jārīkojas ar spārniem: ieteic nelidot pārāk zemu, jo spārni samirks jūŗas viļņos; ieteic nelidot pārāk augsti, jo saules tuvumā var izkust vasks, ar ko salīmētas spalvas. Sākumā viss norit labi: Ikars seko tēvam un atceras dotos padomus. Bet kā ikkatrs jauneklis, arvienu paliek drošāks un drošāks, piemirst tēva padomus un sāk tuvoties saulei. Tās dedzinošie stari izkausē vasku; spārni sāk irt. Vejš rauj spalvu pēc spalvas. Nelaimīgais jauneklis, palicis bez spārniem, akmeņa ātrumā tuvojas viļņiem un juŗas dzelme aprij gaisa iekaŗotāju. Izšķīda spārni — lidojums beigts, pārtrūka lidoņa dzīve! Tēvs laimīgi sasniedza Apeninu pussalu, bet vai viņš vēl kādreiz mēģināja lidot, tas nav zināms . . . Mīlestības dievu Amoru attēlo ar spārniem un bultām — tas arī ņemts no grieķu teikām.

Arī citu tautu teikās sastopam lidojošas būtnes. Indijas teikas stāsta par Ganumanu, kurš esot lidojis no kalna ielejā. Īstenībai tuvu stāvošs ir stāsts par lidojošu balodi. Romiešu vēsturnieks Avls Gellijs raksta: „Grieķu slavenie zinātnieki, kā arī filozofs Favorins, kurš sevišķi centīgi vāca veco laiku atceres, apliecina, ka Archita koka balodis esot lidojis." Tas bija IV gadu simtenī pirms Kristus dzimšanas.

Angļu chronikās minēts karalis Bladuds, karaļa Lira tēvs, kurš dzīvoja Romas dibināšanas laikos. Viņš esot izbūvējis lidaparātu un lidojis. Kādā lidojumā pazaudējis līdzsvaru, viņš nogāzās zemē un nositās.

Nerona laiku burvis Simons, lai pierādītu savu dievišķīgumu un satricinātu Kristīgu ticību, esot noslēdzis līgumu ar ļauno garu. Ar pēdējā palīdzību esot daudz lidojis virs Romas. Bet svētā Pētera lūgšanas uzvarēja ļaunos garus un burvis bez viņu palīdzības nogāzās zemē un nositās.

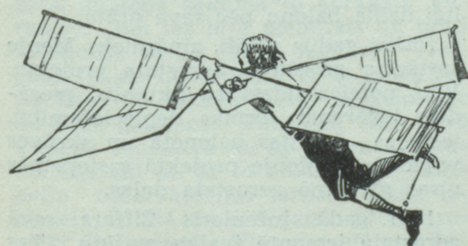
XI gadu simtenī mūks Olivje atkārto Dedala lidojumu. Nolidojis ap 120 soļu lielu attālumu, viņš krītot salauza kājas.

1490. gadā matēmatiķis Danti esot izgatavojis spārnus un vairākas reizes lidojis virs Venēcijas. Piepeši viens spārns salūza un lidonis, krītot uz baznīcas jumta, salauza kājas.

1507. gadā kāds italietis dzīvoja pie Skotijas karaļa Jēkaba. No putnu spalvām izgatavojis spārnus, viņš mēģināja lidot. Lidojums neizdevās. Vēsturnieks Leslī domā, ka neveiksmes iemesls meklējams vistas spalvās. Kopā ar īsto putnu spalvām, tās tika lietātas spārnu būvei. Visiem zināms, ka vistai simtkārt mīļāka mēslu kaudze, nekā zilā debess.

Tās bija aviācijas aizvēstures dažas svītriņas. Raksturīga parādība — visi mēģinājumi beidzās traģiski. Patiesā gaisa iekarošana sākās XV gadu simteņa beigās, kad pie lidojumu pētīšanas ķērās slavenais zinātnieks un mākslinieks Leonardo da Vinči. Džokondas radītājs, zinātnes ģenijs nepaiet garām gaisa iekarošanas idejai. Šo ideju viņš risina 30 gadus. „Sul volo degli ucelli", viņš raksta. „Kā peldētāja rokas, atspiežoties ūdenī, pārvieto ķermeni, tāpat spārni pārvieto putnu gaisā. Spārnu sitieni tura gaisā smago ērgli. Tu redzi, ka gaiss dzen smagi piekrautu kuģi. Šī parādība māca, ka cilvēks, izmantojot gaisa pretestību, ar spārnu palīdzību var pacelties augšā." Leonardo da Vinči izšķir airu, slīd un buru lidojumu. Pēc viņa atzinuma, putns atrod atbalstu gaisā „šo šķidrumu padarot blīvāku tur, kur viņš lido".

Uzglabājušies zīmējumi dod iespēju pietiekoši skaidri attēlot viņa domu gaitu. Rokām un kājām piestiprināti spārni — tas atgādina sikspārni. Bīdot uz leju, spārni atplēšas; kustinot uz augšu, mazliet saliecas. Līdzsvara ieturēšanai un vadīšanai pielāgota aste. Vai tika būvēts lidaparāts, vai nē — nav zināms. Zinātnieks tic, ka cilvēka spēka pietiks lidojuma izpildīšanai. Viņa zīmējumi izsauc smīnu un domas — cik naivs ir bijis slavenais zinātnieks! Bet kas var apgalvot, ka kādā skaistā dienā cilvēks, izmantojot savu muskuļu spēku, nelidos? Pagāja simti gadi un mēs nevaram atrast nevienu darbu gaisa iekarošanas laukā, ko varētu nostādīt Leonardo da Vinči darbam blakus. Viņa nopelni ar to vēl nebeidzās. Viņš izgudro izpletni. Kādā manuskriptā atrodams zīmējums un paskaidrojums: „Ja cilvēka rīcībā ir 20 m gaŗa un 20 m plata audekla teltene, viņš var droši lēkt no jebkuŗa augstuma bez kaut kādām briesmām". Viņš izgudro skrūvi un paredz tās pielietāšanu lidošanā.

Benjē lidaparāts.

Ceļš uz brīvību. Dedals gatavo putna spārnus.

1678. gadā „Journal des sçavans" apraksta atslēdznieka Benje lidaparātu. Četri spārni piestiprināti divām kārtīm. Rokas un kājas spārnus kustina. Pats izgudrotājs atzinās, ka viņš nevarot pacelties gaisā un ilgi lidot, jo tas prasot lielu spēku un spārnu ātru kustību. Bet viņš apgalvoja, ka laižoties no uzkalniņa, varot pārlidot vidēja platuma upi. Viņš lēca no beņķa, galda, vēlāk pirmā, otrā stāva logiem, bēniņiem. Tā pakāpeniski viņš sasniedza labākus un labākus panākumus lidošanā un lidaparāta konstrukcijā. Jātic ka Benje patiesībā sekmīgi lidoja un viņa lidaparāts pēc būtības bija planēris.

1680 gadā fiziologs un matēmatiķis Borelli zinātniskā apcerējumā noskaidro putnu lidojuma būtību. Viņš pilnīgi pareizi novērtē putna spārnu kustību un mīksto spalvu nozīmi to galos. Viņš noteikti noliedz līdzību starp putna lidojumu un laivas airu kustību.

1700. gadā kāds profesors Pašs stāsta par spāņu mūku, kurš no bērna dienām esot vingrinājies lidošanā. Kādreiz viņš esot nolidojis ap 200 soļu lielu attālumu. Nelaimīgā kārtā esot pielaidis kļūdu kustībās; krītot pārlauzis kājas un mirst. Viņš esot nožēlojis, ka piemirsis piestiprināt asti mugurā.

Kurzemē XVIII gadu simteņa sākumā kāds latvietis esot nolidojis divas verstes; krītot pārlauza kāju. Mūsu „Ikars" arī esot sūdzējies, ka piemirsis piestiprināt asti.

Pilnīgi ticamiem mēģinājumiem jāpieskaita markiza Bakeviļa lidojumi 1742. gadā. Kādreiz viņš mēģināja pārlidot Senu. Nolidojis kādus 300 m, viņš pagura un, krītot laivā, pārlauza ribu.

Spārnu būve un lidojumu mēģinājumi kā sērga vērojami visās zemēs. Lidojumu beigu cēliens parasti bija lauztas kājas, rokas, ribas un bieži aiziešana nebūtībā. Spānijā un Krievijā gaisa iekaŗotāju liktenis bija vēl drausmīgāks. Baiļu pārņemto baznīcēnu priekšā, mūks Bonaventurio gribēja nolaisties no baznīcas torņa. Inkvizicija viņu svinīgi sadedzināja par sakariem ar nešķīsto garu. Jāņa Briesmīgā valdīšanas laikā kāds Nikitka esot izgudrojis lidaparātu un mēģinājis lidot. Viņa liktenis jau atzīmēts „Aizsargā". Tik pat bēdīgs bija mācītāja dēla Simeona liktenis. Viņš izgudroja kaut ko līdzīgu izpletnim. Birons, gribēdams izgudrojumu piesavināties, pavēlēja Simeonu nomērdēt badā.

1772. gadā Kanoniks Deforžs mēģināja lidot. Tas notika vasarā. No visām malām nāca ziņkārīgie apbrīnot lidojumu. Kanoniks ieņēma vietu lidaparātā un laida darbā spārnus. Novērotājiem likās, kā, jo stiprāk spārni griežas, jo ciešāk lidaparāts spiežas pie zemes, itkā tas gribētu ieaugt zemē.

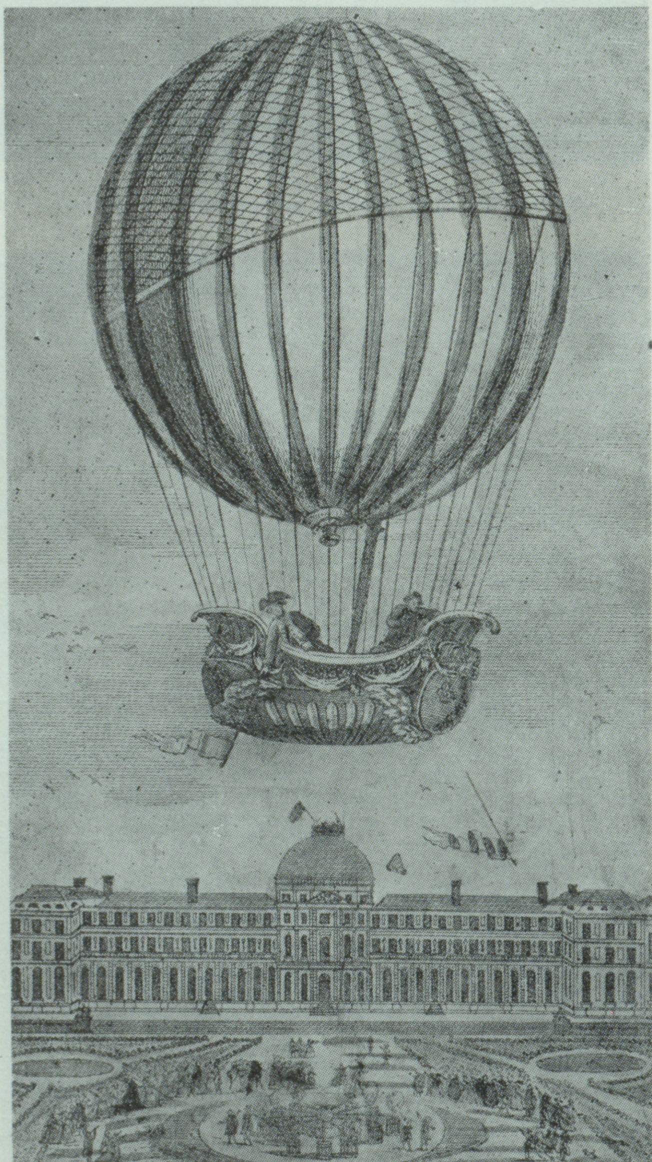
Dažus gadus vēlāk lidaparātus sāk būvēt slavenais gaisa iekaŗotājs Blanšars. 1781. gadā „Journal de Paris" nodrukā Blanšara paziņojumu par lidaparāta izgudrošanu. Viņš raksta: „Daudzi aizrāda man, ka lidošana nepiemīt cilvēka dabai, bet tikai putniem,

kuŗiem ir spalvas. Es apgalvoju, ka lidot var bez spalvām. Šim nolūkam derīgas arī citas segas. Mušām, tauriņiem, sikspārņiem nav spalvu, bet viņi lido. Lidošanas pamats ir nevis spārnu viela un forma, bet to lielums un kustības ātrums. Tālāk aizrāda, ka cilvēks pārāk smags, lai paceltu sevi un spārnus gaisā. Mana atbilde: mans lidaparāts būs ļoti viegls. Kas attiecas uz cilvēka smagumu, tad lūdzu piegriezt uzmanību Kondoram: šis putns, neskatoties uz savu lielo svaru, var viegli aiznest ap 100 mārciņu smagu teļu; Kondora spārnu gaŗums ir ap 36 pēdas. Mana lidaparāta pacelšanās gaisā atkarāsies no tā spēka, ar kādu spārni kustēsies un tam jāatbilst smagumam."

Blanšara modeļu lidojumi sākumā izsauca sajūsmu, bet reibonis ātri pārgāja, sevišķi, kad slavenais astronoms un matēmatiķis Lalands ļoti asi nosodīja lidošanas iespēju. „Var iedomāties," viņš raksta „Journal de Paris", „ka jūs paši ticat šīm muļķībām un jūsu līdzstrādnieki nevar tām runāt pretī. Cilvēks nav spējīgs pacelties un turēties gaisā — tas galīgi pierādīts." Slavenā zinātnieka paziņojums neapšaubāmi atstāja lielu iespaidu un nabaga izgudrotāju apbēra no visām malām zobgalībām un izsmiekliem.

1783. g. paceļas gaisā brāļu Mongolfje balons. Šis notikums atstāj dziļu iespaidu uz Blanšaru un viņš, ar tik pat dedzīgu aizrautību, nododas gaiskuģošanai. 1874. gada 2. martā, pēc pirmā sekmīgā lidojuma, viņš raksta: „Es izsaku dziļu un patiesu uzslavu nemirstīgiem Mongolfje. Mani, kurš sapņoja ērgļus pārspēt mākoņu ceļos, mani spārni, kas mani kā Strausu nežēlīgi piespiež pie zemes, — noder neuzvaramā gaisa kulstīšanai." Blanšars sadauza to elku, kuŗu tik centīgi dievināja un pārvēršas kaislīgā gaiskuģotājā.

Ar balona izgudrošanu atslābst aizraušanās no lidaparātiem, tomēr mēģinājumi turpinājas. Vienlaicīgi ar brāļu Mongolfje balonu, parādās gelikopters. Par to Parīzes zinātņu akadēmijas komisija sastāda sekojošu aktu: „Mēs, no Akadēmijas nozīmētie komisijas locekļi, izmēģinājām aparātu, kas domāts pacelšanai gaisā un kustībai ikkatrā virzienā... Mēs nešaubāmies, kā, labāk izbūvējot šādu aparātu, iespējams palielināt celtspēju un pašas pacelšanās augstumu, bet tomēr šis palielināšanas robežas nevar būt sevišķi plašas. Katrā ziņā, šis mēchaniskais paņēmiens, kur ķermenis ceļas gaisā, mums izliekas vienkāršs un asprātīgs...»

Debess telpa iekaŗota! Šarļa un Roberta lidojums balonā 17. 1./XII. 83.

Rādot dien-dienā lidošanas piemērus, daba piespieda cilvēku sekot putniem un galu galā vajadzēja rasties aparātam, kas lidotu kaut cik līdzīgi putniem. Dabā nav lidojošas bumbas — balona, bet tomēr mūžīgi meklējošais cilvēka prāts gadusimteņu sapņus atrisināja, paceļot pirmo reizi cilvēku gaisā ar balonu, bet ne ar kādu citu aparātu.

1731. gadā Ŗazaņā tiesnesis Krakutnajs, kopā ar velnu, iztaisa maisu, to piepilda nešķīstiem dūmiem. Nešķīstais gars maisu un tiesnesi paceļ pāri bērziem, bet maiss atduŗas baznīcas tornī un saplīst. Lidonis, saķēris baznīcas zvana virvi, laimīgi nolaižas lejā. Neskatoties uz redzamiem panākumiem, izgudrotājs bija spiests no pilsētas bēgt.

Parasti, kā pirmais, balonu vēsturē minams fiziķis Zans. 1670. gadā viņš izteicās, ka, lai paceltos gaisā, pietiekot izgatavot no misiņa skārda plānu čaulu, no tās izsūkt gaisu un tā būšot spējīga celties gaisā, paceļot līdzi cilveku. Viņš pārliecināts, ka tāda pacelšanās pilnīgi iespējama un šī projekta izvešanu dzīvē varot traucēt vienīgi pats Dievs.

1783. gadā brāļi Mongolfjē, novērojot dūmu celšanos uz augšu, nāca pie domām tos ieslēgt čaulā. No papira izgatavotā un dūmiem, pareizāk ar silto gaisu, pildītā čaula patiešām pacēlās gaisā. Par brāļu Mongolfjē panākumiem ziņas ātri aplidoja visu Franciju. Viņus uzaicināja uz Parīzi un karaļa klātbūtnē viņi atkārtoja savu mēģinājumu. Kā lidoņi kurvī bija ievietoti gailis, pīle un auns. Divus mēnešus vēlāk, 21. novembrī, ar karaļa atļauju, pacēlās gaisā fiziķis Pilart de Rozje un marķizs d'Arlands.

Tanī pašā gadā fiziķis Šarlje piepilda balonu ar ūdeņradi. 27. oktobrī šis balons pacēlās gaisā, nolidoja 24 km un nolaidās kādā sādžā. Sādžas iedzīvotāji noturēja balonu par velna būtni, jo vairāk tāpēc, ka ūdeņradis nebija tīrs un no balona nāca ļoti nepatīkama smaka. Mācītājs arī nobijās un nedrīkstēja tuvoties nešķīstam garam. Kamēr gāja sarunas, kā lai tiek no velna vaļā, kāds pārdrošnieks iešāva balonā skrošu lādiņu; gāze izgāja un saniknotais pūlis iznīcināja balona atliekas.

Ūdeņraža ražošana, čaulas pildīšana, nakts gājiens pa Parīzes ielām un, kā beidzamais akts, balona pacelšanās, atzīmējami kā raksturīga laikmeta parādība. Uz klātesošo sejām redzama briesmu sajūta, pilnīga ticība pastaŗa dienai un antikrista nākšanai. Turpat atrodas ļaudis, kuŗi notikumu izskaidro kā zinātnes un cilvēces ģenija sasniegumus.

Mongolfjē un Šarljē balonu lidojumi notika apmēram vienā un tanī pašā laikā. Starp izgudrotājiem izcēlās strīds. Sevišķi brāļi Mongolfjē jutās apvainoti. Līdz mūsu dienām balona konstrukcija ir palikusi tāda, kāda bija Šarljē balonam.

Gaiss tika iekaŗots. Cilvēks sāka lidot, bet ne tur, kur gribēja viņa brīvais gars, bet tur, kur dzina viņu vējš. Nevar teikt ka būtu liels prieks izpeldēties jūŗā un noslīkt, vai iegrimt purvā un nomirt badā. Sākās dažādu fantastisku projektu laikmets. Pielietā visu, ko var iedomāties cilvēka neaprobežotā fantazija: balonam pielāgoja stūri, buŗas... iejūdza dzērvju barus un t. t., bet vējš nepiekāpās un nežēlīgi dzina balonu pēc sava prāta.

Dažus gadus vēlāk, zinātnieks Menje sastādīja grozāmā aerostata projektu. Viņš noteica līdzsvara likumus, pierādīja iegarenās formas nepieciešamību, iekšējas čaulītes baloneta un skrūves vajadzību. Menje projektā sastopamās visas grozāmā aerostata daļas.

1851. gadā inženieris Žiffars savā aerostatā iemontē tvaika mašīnu. Tas nekā neizteic; bet tomēr, ja uz dažām

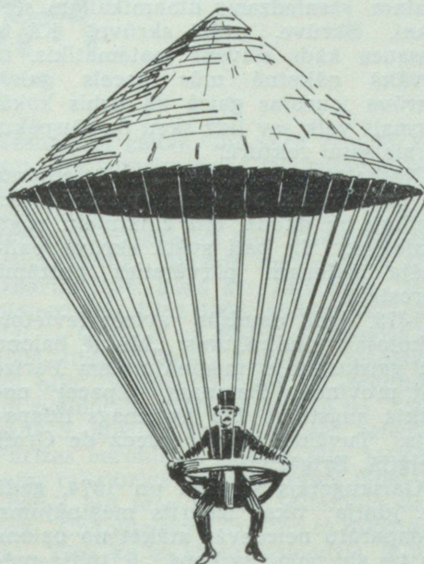
stundām kādu no mums uzsēdinātu uz pulveŗa mucas un apakšā sāktu kurināt uguni? Jādomā, sajūta nebūtu patīkama. Tāds stāvoklis bija ar Žiffara aerostatu. Viņš izdarīja dažus mēģinājumus, manevrēja, novirzījās no vēja virziena, bet noslēgt riņķi nebija spējīgs: ātrums bija par mazu, tikai 4 m/s.

1884. gadā kapteinis Renars konstruēja 4 z. s. elektromotoru, to uzstādīja uz aerostata un noslēdza pirmo riņķi. Tādā kārtā, pēc simts gadiem, pēc pirmā brīvā lidojuma tika izdarīts pirmais vadāmais lidojums.

Arī balonu ceļš slacināts asinīm. Lūk, zinātnieka Tissandje lidojuma apraksts. „...Es pieeju liktenīgam brīdim, kad zemais gaisa spiediens mūs salauza. 22,900 pēdu augstumā (6983 m, gaisa spiediens 320 m/m) mēs gulējām gondolas dibenā. Es sastingu. Manas rokas sala un es gribēju uzvilkt kažokādas cimdus. Es apzinājos ka man tie jāizņem no kurvja. Tas prasīja piepūlēšanos un uz to es nebiju spējīgs. Tomēr es gandrīz mēchaniski, bez skaidras apziņas, ierakstīju manā piezīmju grāmatā: „Manas rokas salst, jūtos labi. Mēs jūtamies labi. Apvārsnī migla ar mazu apaļu mākoni. Mēs ceļamies augšā. Krocē smagi elpo. Mēs elpojam skābekli. Siveļs aizveŗ acis... Barometrs 320 m/m. Siveļs paliek nevеikls... 300. Siveļs nomet balastu." Pēdējo vārdu ar grūtībām var saprast. Es centos nekustēties; nedomāju, ka, varbūt, jau neesmu spējīgs kustināt manas rokas un kājas. 24,000 pēdu augstumā cilvēks paliek nejūtīgs. Ķermenis un prāts pakāpeniski un nemanāmi paliek gurdeni. Ciešanu nav; otrādi — sajūtams iekšējais prieks. Nav domu par stāvokļa bīstamību; es ceļos un gribas celties. Ģībonis lielā augstumā nav tukšs vārds. Cik es varu spriest no maniem personīgiem iespaidiem, šis ģībonis nāk pēdējā brīdī, tieši pirms dzīvības izbeigšanās. Viņš nejaušs, negaidīts un neuzvarams. Es ātri jūtos tik vājš, ka nevaru pagriezt galvu, lai paskatītu manus kollēgas. Es gribēju paņemt skābekļa balona cauruli, bet izrādījās, ka nevaru vairs kustināt rokas. Mans prāts līdz šim bija skaidrs un es sekoju augstuma rādītājam. Manas acis vēroja tā bultu; tā rādīja 290 m/m, vēlāk 280 m/m. Es gribēju teikt, ka mēs esam 26,000 pēdu (7,929 m) augstumā bet mana mēle bija paralizēta. Es aizvēru acis un vairs nekā neatceros."

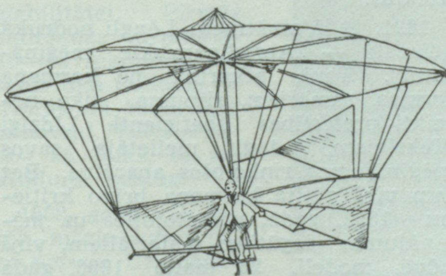
Balons sasniedza 28,820 pēdu (8,788 m) augstumu un pēc tam nolaidās. Tissandje atmodās un palika dzīvs. Viņa abi kollēgas aizmiga uz visiem laikiem.

Gaiskuģniecībai līdzi iet izpletņi. To ideja pieder Leonardo da Vinči. XVII gadu simteņa sākumā to apraksta Verančio. Bet tas bija piemirsts un brāļi Mongolfjē to no jauna izgudro. 1783. gadā fiziķis Lenormans, turot katrā rokā kaut ko līdzīgu lietus sargam, lec no koka galotnes. Turpmāk viņš būvē 4 metri caurmērā un ap 1,8 m augstumā izpletni un ar to nolaižas no Manpelje observātorijas torņa. Vēlāk izpletni pielietā daudzi gaiskuģotāji, sevišķi Garnerēns. Viņa pirmā nolaišanās notika 1797. gadā 22. oktobrī. 1000 m. augstumā viņš pārgriež izpletņa virves, ar kuŗām tas bija piestiprināts balonam un akmeņa ātrumā sāk krist lejā. Ziņkārīgie bailēs vēroja drausmīgo kritienu. Pēc kāda laiciņa izpletnis atvērās, krišanas ātrums samazinājās un pārdrošnieks laimīgi sasniedza zemi.

Lenormana izpletnis.

Pie pagātnes brīnumiem jāpieskaita arī pūķis. Tas stipri vecāks, nekā citas lidierīces. Eiropā tā izgudrošanu pieraksta lidojošā balona izgudrotājam Arhitam. Tomēr ir pazīmes, ka tas ir izgudrots agrāk Ķīnā. Tā izgudrotāja gods pieder ģenerālim Han-Sinam. Kas tieši izgudroja pūķi, visumā nekrīt svarā, bet tas no sen senējiem laikiem tika lietāts kā bērnu rotaļa. XVIII gadu simtenī šī rotaļa vērš uz sevi arī zinātnes uzmanību. 1756. gadā matēmatiķis Eilers raksta: „Bērnu rotaļa — gaisa pūķis var izsaukt dziļākas pārdomas." 1776. gadā enciklopedijā ir norādījumi, ka zinātne to izmanto gaisa elektrības pētīšanai.

Letura izpletnis.

Gaiskuģotāju izpriecu lidojumi sajūsmina daudzas galvas un galviņas. Tā Blanšars un Robertsons atstāja dziļu iespaidu uz Vīnes pulksteņmeistaru Degenu. Viņš sāk būvēt lidaparātus. Viņš cenšas noskaidrot ne tikai cilvēka iespēju lidot putniem līdzīgi, bet cenšas pārbaudīt dažādus lidošanas paņēmienus, noteikt gaisa pretestību, salīdzināt cilvēka spēku ar putna spēku. 12. novembrī 1808. gadā Vīne, milzu pūļa klātbūtnē viņam izdodas pacelties gaisā. Lielisks iespaids. Ķeizars izsniedz viņam 4000 guldeņu. Četru gadu laikā viņš ir populārākais cilvēks Eiropā. Lai apburtu visu pasauli, viņš 1812. gadā dodas uz Parīzi. Pirmā lidojuma priekšvakarā Garnerens raksta „Journal de Paris": „Lidos vai nelidos? Lūk, jautājums, kuŗš vairākas dienas dzirdams bulvāros, parkos, salonos, veikalos. Lidos vai nelidos?"

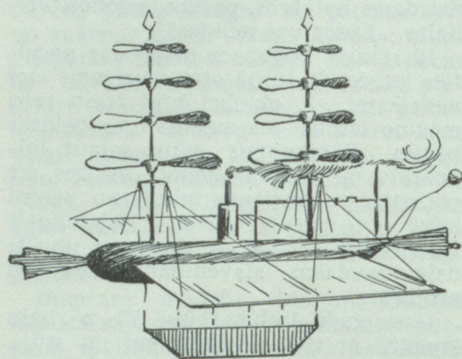
10. jūnijā Degenam neizdodas pacelties gaisā. 7. jūlijā otru reizi viņš cieš neveiksmi. 5. oktobrī viņš trešo reizi mēģina laimi. Šis mēģinājums beidzas bēdīgi. Saniknotais pūlis salauž lidaparātu un piekauj lidoni. Avīzes, kā parasti, vakardienas mīluli un varoni izāzē un pārvērš blēdī. Nelaimīgais izgudrotājs aizbēg uz Austriju un līdzīgi daudzām slavenībām, tiek ātri aizmirsts.

1852. gadā Leturs būvē 73 m^2 lielu izpletni ar diviem spārniem un stūri. Nākošā gadā viņš savu izgudrojumu izstāda apskatei Parīzē. Gadu vēlāk dodas uz Angliju, tur izdara pirmo un pēdējo lidojumu. Piesējis savu lidaparātu balonam, viņš paceļas lielā augstumā. Tur viņš mēģināja atāķēties no balona, bet tas neizdevās un viņam bija jālaižas lejā kopā ar balonu. Stiprais vējš lielā ātrumā rāva balonu un lidaparātu pa zemi. Leturs dabūja tik stiprus ievainojumus, kā ātri nomira.

1853. gadā Ponton d'Amekurs sāk būvet ģelikopteru — mūsdienu autožiru. Pētot skrūves īpašības, viņš nāca pie secinājuma, ka labākais lidaparāts ir ģelikopters. Kā pierādījums noderēja bieza papīra skrūvīte: pie pietiekoši liela ritu skaita tā ceļas gaisā. Vairākus gadus Ponton d'Amekurs būvē, izlabo, pārlabo lidaparātu, bet tas nedomā celties augšā. Izgudrotājs izmisumā gatavs jau atteikties no savas idejas. 1860. gadā viņa mēģinājumi ieinteresē de la Landelli un viņi ar jaunu aizrautību turpina darbu. Lidaparāts sastāvēja no divām līmeniskām skrūvēm, tām griežoties pretējos virzienos bija jācēļ sistēma gaisā. Trešai vertikālai skrūvei bija jāpārvieto lidaparāts līmeniskā plāksnē; bez tam bija stūre vadīšanai.

Ponton d'Amekurs lūdza matēmatiķi Landiru pārbaudīt aplēses. Pēdējais atzina, ka smagāka par gaisu aparāta lidojums pilnīgi iespējams. Pēc viņa domām tāda lidojuma atrisināšanai vairāk vajadzīga nauda un darbs, nekā ģeniālitāte. Kāds atslēdznieks izbūvēja modeli. Skrūvi iemontēja uz vertikālas ass, pēdējo grieza pulksteņa mēchanisms. Modeli līdzsvaroja uz svariem, pēc tam palaida pulksteņa mēchanismu. Modelis zaudēja 5 gramus no sava svara. Šie 5 grami, vēlāk rakstīja de la Landells, manās acis bija līdzvērtīgi ticībai pacelties gaisā mēchaniskiem līdzekļiem un cilvēci apdāvināt putna īpašībām — brīvi lidināties gaisā, ko viņa no sirmās senatnes apskauda." Viņa sajūsmai nebija robežu. 1864. gadā grāmatā „Aviation" viņš raksta: „Ātri pie mums būs ekspreši, parasta transporta, preču un tālās kuģošanas aeronefi, izpriecu vilcieni, gaisa pasta un medību aeronefi; plūdu, kuģu avariju un ugunsgrēku palīdzības aeronefi. Beigās, visās valdībās, tāpat kā jūŗas valstīs ir jūŗas ministrijas, dibinās aviācijas ministrijas."

De la Landells sajūsmā turpināja mēģinājumus. Bija izbūvēts liels ģelikopters; tā skrūves grieza cilvēks. Lidonis un aparāts svēra 160 kg. Skrūvēm darbojoties bija panākta sistēmas svara samazināšana par 15 kg.

De la Landella aeronefs.

Astronoms Liē kādā rakstā centās pierādīt, ka ģelikopters esot lidošanas idejas labākais atrisinājums. Viņa lidaparāta projekts stipri atgādināja d'Amekura un de la Landella lidaparātu. Sacēlās karsts strīds prioritātes dēļ. Strīda laikā noskaidrojās negaidīti apstākļi: tikai tagad abas puses dabūja zināt, ka ģelikoptera ideja jau bija zināma Leonardo da Vinči un ka tas vairākkārt tika būvēts XVIII un pat XIX gadu simteņos. Neskatoties uz tādu pārsteigumu, Ponton d'Amekurs un de la Landells turpināja mēģinājumus. Tika būvēti jauni un jauni modeļi. Kāds no tiem pat esot pacēlies un noturējies gaisā dažas sekundes.

Gaisa iekarotāju saimē spoži pamirdz Nadara zvaigzne. Viņš vairākas reizes lido balonā un nāk pie pārliecības, ka balons nav spējīgs cīnīties ar vēju. Iepazinies ar de la Landella darbiem, viņš kaislīgi pieķeras aviācijas idejai. 13. jūnijā 1863. gadā, zinātnieku un rakstnieku lielās sapulces priekšā, viņš svinīgi nolasa „Dinamiskas lidošanas manifestu." Lūk, daži atzinumi: „Astoņdesmit gadu mēģinājumi, pārvērst balonu grozāmā aerostatā, ir cietuši pilnīgu, neapstrīdamu neveiksmi. Vaina meklējama pašā balonā. Citiem vārdiem — vieglākam par gaisu cīnīties ar gaisu ir ārprāts. Ar 600—1200 m³ gāzes pildītais balons, neatkarīgi no tā, kādu dzinējspēku pielietās, nav spējīgs cīnīties ar vismazākām gaisa straumēm.

Gaisa īpašību un savas konstrukcijas dēļ balons nevar pārvērsties kuģī. Tas dzima kā pludiņš un paliks līdz Pastara dienai kā pludiņš. Vienkārša aritmētika nepārprotami pierāda balona bezspēcīgumu cīnīties ar vēju un, vēl vairāk, tā kaitīgumu gaisa iekarošanā. Viena kubikmetra gāzes celtspēja un balona tilpums — vienā pusē; mazāka vēja spiediens uz balona virsmu — otrā puse. Parēķinājiet un jūs sapratīsiet secinājumu. Tikai tāds īpatnējais svars var sekmīgi cīnīties ar gaisu, kas lielāks par gaisa īpatnēju svaru. Līdzīgi putnam, kurš, būdams smagāks par gaisu, kustas gaisā, cilvēkam jāatrod atbalsta punkts gaisā. Lai pārvaldītu gaisu, lai nebūtu tam par rotaļu, jāmeklē atbalsts gaisā, bet nevis pašam būt par atbalstu tam. Kustība gaisā līdzīga ikkatrai kustībai. Tā iespējama tikai tādā vidē, kas dod pretestību. Gaisam, kas gāž sienas, lauž simtgadīgus kokus, nes kuģus pret stiprākām straumēm, ir pietiekoši liela pretestība.

Sekmīgas gaisa satiksmes priekšnoteikums ir — pilnīga atteikšanās no aerostatiem. Nesasniedzamais aerostatam sasniedzams dinamikai un statikai. Skrūve, svētā skrūve! Kā to nosauca kāds slavens matemātiķis, tā tuvākā nākotnē mūs pacels gaisā. Skrūve ieurbjas gaisā kā urbis kokā; pirmais velk sev līdz savu dzinējspēku, otrais savu rokturi."

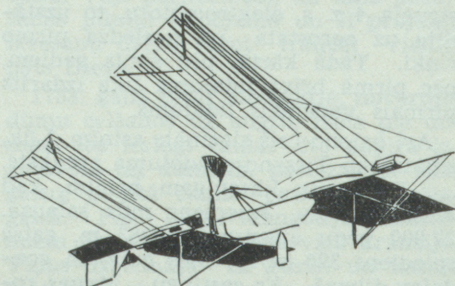
Neskatoties uz tādu nāves spriedumu, 21 gadu vēlāk aerostats pierādīja, ka Nadars un daudzi citi zinātnieki rūgti maldījās. Tā pati svētā skrūve palīdzēja balonam pārvērsties grozāmā aerostatā.

1873. gadā daudzās avīzēs ievietots sekojošais sludinājums: „Meklē balonu un gaiskuģotāju mēģinājumiem Parīzē vai provincē. Balonam jāpaceļ noteiktā augstumā 125 kg smags lidaparāts. Tuvākas ziņas sniedz de Grofs Beļģijā, Brigā."

Gaiskuģotājs atradās un 1874. gadā 29. jūnija tika izdarīts mēģinājums. Lidaparātu neizdevās atāķēt no balona un tie abi nolaidās kopā. 9. jūlijā mēģinājumu atkārtoja. Dažu simtu metru augstumā atāķēja lidaparātu. Gaisa spiediens salauza spārnu un de Grofs aizgāja bojā. Arī gaiskuģotājs Simmons par šo mēģinājumu tikko nesamaksāja ar savu dzīvību. Atvieglotais balons strauji pacēlās lielā augstumā, kur Simmons zaudēja samaņu.

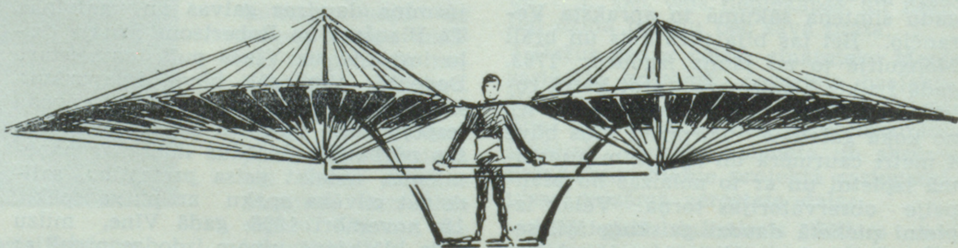
Ložmetēja konstruktors Meksims arī strādāja gaisa iekarošanas laukā. Viņa mēģinājumu kronis bija milzu lidaparāts. Tā raksturīgākie skaitļi: svars — 3624 kg, nesošo virsmu lielums — 293 m²; divas tērauda skrūves — diametrs 5,4 m; augstums — 10,6 m, platums — 31,5 m, garums — 21,3 m; tvaika mašīnas jauda — 150—180 z. s. Bija ierīkots īpašs dzelzceļš, kur tika izdarīti mēģinājumi. Arī brīnumputns gaisā netika, lai gan aprija milzu līdzekļus.

1891. gadā zinātnieks Lēngli nodrukā grāmatu — „Aerodinamiskie mēģinājumi". Tanī, atkarībā no ķermeņa formas, samēriem, slīpuma, tika noteikti pretestības koeficienti. Līdzīgi Meksimam, Lēngli pielietāja savos mēģinājumos riņķojošos aparātus. Bez tam viņš pētīja ķermeņa brīvo kritienu 1892. gadā, pamatojoties uz mēģinājumos iegūtiem materiāliem, viņš būvē modeli. 26. maijā 1896. gadā viņš paziņo Franču zinātnes akadēmijai, ka modelis esot izdarījis sekmīgu lidojumu. Šo paziņojumu apliecināja otrs zinātnieks Bells. Pēdējais apgalvoja, ka esot redzējis lidojumu, lidaparāts esot nolidojis 900 m lielu attālumu 1 m 31 s. Savu apliecinājumu Bells noslēdz: „Man šķiet, ka katrs, kurš novērotu šo interesanto skatu, pārliecinātos mēchaniskā lidojuma iespējā." Tā paša gada 28. novembrī modelis nolido 1600 m. Lēngli sāk būvēt lielu aparātu. Savienoto valšķu valdība arī nāk talkā un izsniedz 50,000 dolaru lielu pabalstu. Pirmais mēģinājums bija izdarīts 7. oktobrī 1903. gadā. Lidaparāts pacēlās gaisā, bet kādu 30 m augstumā zaudēja līdzsvaru un iegāzās jūrā. Pilots profesors Lēnli laimīgā kārtā izglābās. Otrais mēģinājums tika izdarīts 8. decembrī. Lidaparāts apmeta kūleni un iekrita jūrā. Arī šoreiz lidonis laimīgi izglābās. Neveiksmes iemesls, pēc Lēngli pārliecības, bija vienkārša nejaušība.

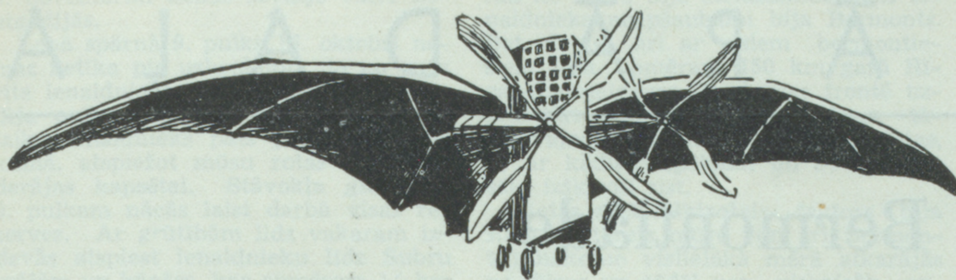

Lengli lidaparāts.

1874. gadā Parīzes laikraksti skaļi paziņoja visai pasaulei, ka inženieris Kleman Alders esot izgudrojis lidaparātu. 1890. gadā 9. oktobrī „Eols", tā tika nosaukts šis XIX gadu simteņa brīnums, atdalījās no zemes un nolīloja ap 50 m lielu attālumu. Nākošā gadā Aders lūdza kaŗa ministriju nodot viņa rīcībā laukumu mēģinājumiem. Kaŗa resora pārstāvju klātbūtnē, lielā slepenībā, bija izdarīti vairāki mēģinājumi. Lidaparāts esot nolidojis ap 100 m lielus attālumus. Pēdējā mēģinājumā „Eols" uzdrāzās kādam šķērslim un salūza. Kaŗa ministrija izsniedza pabalstu un Aders sāka būvēt jaunu lidaparātu. Darba uzraudzībai tika iecelta īpaša komisija. 14. oktobrī 1897. gadā „Avions", tā tika nosaukts „Eola" pēctecis, pacēlās gaisā un nolidoja ap 300 m lielu attālumu. Šinī dienā, pēc franču vēlākā atzinuma, smagāka par gaisu sistēma, pacēla gaisā cilvēku. Tā kā pati būve un mēģinājumi bija izdarīti kaŗa ministrijas tiešā uzraudzībā un tika ievērota vislielākā slepenība, „Aviona" lidojumi nebija zināmi plašākai sabiedrībai. Kaŗa ministrija nevarēja apmierināties ar 300 m lēcienu, jo vairāk tādēļ, ka

Degena lidaparāts.

Adera avions.

šis lēciens izmaksāja ap 500,000 franku, un no tālākiem pabalstiem atteicās. „Aviona" lidojumus atcerējās tad, kad sāka lidot brāļi Raiti un kad pacēlās strīds prioritātes dēļ: kam tā pieder — vai jaunai pasaulei Amerikai, vai vecai pasaulei Eiropai, pareizāk runājot, Francijai? Tad no slepeniem skapjiem tika izvilkti komisijas protokoli, tad uz visnoteiktāko tika apgalvots, ka Aders bija pirmais gaisa iekarotājs.

XIX gadu simteņa beigās gaisa iekarošanas laukā parādās spilgta persona — Otto Lilientāls, tagadējās aviācijas dibinātājs. Viņš necenšas iet savu priekšteču ceļus, bet meklē jaunus. Daudz kas bija sasniegts agrāk. Bet visi šie aparāti bija pārāk komplicēti, mēģinājumi maksāja ļoti dārgi. Lilientāla ideja bija vienkārša: agrāk jāiemācās lidot un tikai tad jābūvē lidaparāts. Jau Leonardo da Vinči un citu gaisa iekarotāju vesela rinda zināja putnu slīdlidojuma principu un būvēja planerus, bet tos pilnīgi norobežoja no lidmašīnām. Lilientāls pirmais atrod sakarību starp šiem diviem lidaparātiem, pirmais saprata, ka laba planera konstruēšana ir gaisa iekarošanas idejas atrisināšana. Sākumā jāiemācās slīdlidojums un kad tas tiks sasniegts, pietiks uz planera uzmontēt dzinējspēku tā pārveidošanai lidmašīnā. Šī vienkāršā ideja atnesa bagātus augļus un noveda pie galīgas gaisa uzvaras.

Lilientāls būvē 8—10 m^2 lielus spārnus, tos vienkārši piestiprina pie rokām un slīd no nelieliem augstumiem. 1891. gadā Berlīnes tuvumā viņš izmeklē laukumu ar 5—6 m augstiem pauguriem; spārnu virsmu palielina līdz 14 m^2, vienplāksni pārveido divplāksnī. 1894. gadā izbūvē 15 m augstu pauguri un tā turpina vingrinājumus. 1891.—1895. gados viņš izdarīja ap 2000 slīdēšanu.. Savus pārdzīvojumus viņš tā apraksta: „Tādai slīdēšanai nav vajadzīgs enerģijas patēriņš. Tikai ar smaguma centra pārvietošanu vajadzīgs vadīt aparātu. Slīdēšana no paugura, kalna dod neaprakstāmu baudu un tā ir pamācoša, patīkama un atspirdzinoša. Nav tāda sporta svaigā gaisā, kas prasītu tik daudz apķērības, veiklības un attīstītu visu jūtu asumu un drosmi."

1896. gadā viņš nolido ap 200 m lielus attālumus. 9. augusta pārveidotais planeris 16 m augstumā apsviežas un slavenais planerists ievaino galvu. Nākošā dienā lielās mokās mirst.

Vācijā Lilientāla mēģinājumi neatrada piekritējus, bet Anglijā un Amerikā ar lielu uzmanību sekoja tiem un tur izveidojās „Lilientāla skola". Amerikā viņa darbu turpināja inženieris Chaņuts. Veselus 11 gadus viņš vāca visu to, kas jau bija izdarīts gaisa iekarošanas laukā. Viņš nāca pie slēdziena, ka sekmīgas lidošanas priekšnoteikums ir līdzsvara ieturēšana un tam jāpiegriež galvenā vērība. Pirmie mēģinājumi tika izdarīti 1895. gadā ar Lilientāla tipa planeriem. Līdz 1903. gadam viņa palīgi — Gerings un Everi — izdarīja ap 1000 slīdlidojumu. Labākie sasniegumi bija: lidojuma ilgums 14 sekundes un nolidotais attālums ap 110 m. 1903. gadā 2. aprīlī Chaņuts nolasa referātu Parīzes aeroklubā. Starp citu atzīmējams raksturīgs sīkums: franči tāpat kā vācieši ļoti maz pazina Lilientāla darbus. Chaņuts savu darbību tā raksturoja: „Viss, ko es esmu sasniedzis, ir nekas cits, ka Lilientāla darba turpinājums. Citi, laimīgākie, izmantos arī manus darbus, tos izlabos un sasniegs labākus rezultātus. Visas zinātnes, tanī starpā arī gaiskuģošana, iet uz priekšu pakāpeniski. Es būtu laimīgs, ja mani darbi kaut cik palīdzētu atrisināt gaisa iekarošanas ideju."

Pagāja 9 mēneši un tūkstošu gadu sapnis, mīkla tika atrisināta. To atrisināja Chanuta skolēni — brāļi Raiti, kuri savus mēģinājumus sāka 1900. gadā. Viņi stingri sekoja Lilientāla un Chaņuta metodei un pakāpeniski pārveidoja planeru, piegriežot sevišķu vērību tā stabilitātei. Pirmās slīdēšanas turpinājās 10—12 sekundes un tanīs tika nolidots ne vairāk kā 70 m lieli attālumi. Nākošos gados kā laiks, tā arī attālumi pieaug.

1903. gadā viņi iesāk mēģinājumu otro posmu. Uz planera uzstāda 8 z. sp. motoru un 17. decembrī izdara pirmo mēģinājumu: lidmašīna noturas gaisā 59 sekundes un nolido 260 m. Tas niecīgs sasniegums, bet tā bija patiesa gaisa uzvara: dzima cilvēksputns, piepildījās gadu simteņu sapnis. Bet vai tas atnesa cilvēcei no mūža gaidīto svētlaimi, paradīzi?..

Gaisa iekarošanas laukā tāpat kā visos citos cilvēces sasniegumos vērojams noteikts vienlaicīgums. Brāļu Mongolfje balons pacēlās gaisā 19. septembrī 1783. gadā, fiziķa Šarljē balons pacēlās gaisā 27. oktobrī 1783. gadā. Bet balona lidojuma princips ir Archimeda likums. Tas bija zināms trīs gadu simteņus pirms Kristus dzimšanas. 2000 gadu laikā cilvēce no dienas dienā vēroja dūmus, pielietoja Archimeda likumu kuģošanā, bet ne vienam neienāca prātā to pielietot gaisa iekarošanā. Kā uz burvja mājienu, vienā un tanī pašā „dienā" diviem cilvēkiem iešāvās prātā viena un tā pati doma: starpbrīdis starp 19. septembri un 27. oktobri, salīdzinot ar 2000 gadiem, ir ļoti mazs. To pašu mēs vērojam grozāmo aerostatu lidojumos.

To pašu mēs redzam arī aviācijā: Aders, Meksims, Lēngli, Lilientāls, Chaņuts . . . brāļi Raiti, Santos Djumon . . . Farmans, Blerio . . . var teikt, vienā un tanī pašā „stundā" sāka lidot: 10—20 gadu starpbrīdis, — salīdzinot ar vairāku tūkstošu gadu starpbrīdi starp lidošanas idejas dzimšanu un tās reālizēšanu, — ir bezgalīgi mazs lielums. Gaisa iekarošana pasvītro ikdienišķu patiesību — katram auglim savs laiks. Ikkatrs atklājums, ikkatrs izgudrojums, ikkatra ideja ir cilvēces iepriekšējās attīstības, iepriekšējo sasniegumu atvasinājums. Mēs lepni apbrīnojam mūsdienu sasniegumus un iedomājamies, ka tas ir mūsu un tikai mūsu laikmeta nopelns. Īstenībā mūsu laikmets ir pielicis tikai kādu punktu. Nākošā paaudze arī pieliks savu punktu un tā pat, ja ne lielākā iedomā, apbrīnos savus sasniegumus. Mūsu bēdas un prieki ir mūsu senču bēdu un prieku mantojums.

Anglija vairs nav sala. 1909. g. 25. jūlijā Blerio pārlido Lamanšas šaurumu.

Kapteinis V. Deglavs

Bermontiāde

IV. Torņkalna atbrīvošana.

1. Vispārējais stāvoklis un priekšdarbi.

8.—9. oktobŗa lielā Pārdaugavas kaujā bermontieši izrādījās stiprāki par mums. Mūsu kreisais spārns, pret kuru bija vērsts bermontiešu pārspēka izšķirošais uzbrukums, kaujas beigās bija sajaukts. Draudēja katastrofa, bet par laimi draudi nepiepildījās un katastrofu izdevās novērst galvenā kārtā pateicoties šādiem (chronoloģiskā kārtībā minētiem) apstākļiem:

1) bermontiešu smagiem zaudējumiem, kas tos padarīja ļoti apdomīgus un piesardzīgus;

2) tumsai, kas atviegloja kaujas pārtraukšanu;

3) Pārdaugavas upurēšanai, kas bija nepieciešama zināmas, kaut arī diezgan ierobežotas rīcības brīvības atgūšanai, un

4) pateicoties Daugavai, kas, atdalot abus pretiniekus, laimīgā kārtā ierobežoja bermontiešu uzvaru un mūsu neveiksmi, kā laika, tā arī telpas ziņā, jo jau 10. oktobŗa rītā bija nodibināta jauna, samērā viegli aizstāvama fronte gar Daugavu.

Savā ziņā stāvoklis 10. oktobŗa rītā bija pat izdevīgāks nekā Bermonta uzbrukumam sākoties. Vismaz tā ar aukstu prātu, vēsturiskā perspektīvā, zinot turpmākos notikumus, varam vērtēt toreizējo stāvokli tagad. Toreiz, turpretim, tagadējās vēsturiskās skaidrības nebija, smagie pārdzīvojumi un šaubas ārkārtīgi apgrūtināja notikumu īstās nozīmes un sakarības vērtēšanu; bermontieši bija uzvarētāji, jo kauju un kaujas lauku bijām zaudējuši; bermontiešu iespējamības, kā vadības, tā arī izpildīšanas ziņā likās ļoti lielas. Tādēļ no mūsu toreizējā, neveiksmes ietekmētā gara stāvokļa un redzes viedokļa katastrofa vēl nebija novērsta, bet tikai novilcināta uz nenoteiktu laiku, jo bija noteikti jāparedz, ka bermontieši centīsies tikt pāri Daugavai pie Rīgas vai citur, un gandrīz tikpat noteikti jāpienem, ka pie labas gribas, tas viņiem arī izdosies.

Kas bija darāms? Kā jau parasti kaŗā — vajadzēja censties pēc uzvaras, bet ceļš līdz uzvarai bija gaŗš un par tūlītējo uzvaru nebija ko domāt. Uzvaras gribu nācās dibināt uz pacietību, izturību un neatlaidību. Tādēļ pagaidām bija jāspraužas ierobežotāks mērķis vai, citiem vārdiem, — vajadzēja turpināt katastrofas novilcināšanu līdz tam laikam, kad būsim spējīgi viņu novērst ar izšķirošas uzvaras palīdzību. Katastrofas novilcināšana prasīja ienaidnieka rīcības brīvības ierobežošanu, resp. saistīšanu. Saistīt var vienīgi ar aktīvu darbību. Aktīvitāte kaŗā ir nepieciešamība un tikums, un bezdarbība — noziegums. Tādēļ pareizi bija mūsu uzbrukumi 13./14. un 14./15. oktobŗa naktīs, kaut arī šie uzbrukumi, neraugoties uz diezgan ievērojamiem zaudējumiem, pa daļai bija nepietiekoši sekmīgi (piemēram, Mazjumpravas muižas — Katlakalna rajonā) un pa daļai pilnīgi nesekmīgi (piemēram, Rīgas tiltu forsēšana). Tomēr: vācu dzelzsdivīzija bija saistīta pie Rīgas, tā baidījās, ka mūsu uzbrukumi atkārtosies. Šī saistīšana un, bez tam, paši uzbrukumi kā tādi jau nākošās stundās nesa bagātīgus augļus:

1) politiskā ziņā, jo sabiedrotie (angļi un franči) beidzot atzina, ka savu un mūsu interešu labā tagad ir vērts aktīvi nostāties mūsu pusē;

2) no militārā viedokļa caur to mūsu labā spārnā kļuvām ļoti stipri artilerijas ziņā, jo sabiedrotie piesolīja savas eskadras (8 vieglo kreiseŗu) artilerijas uguns palīdzību; šo spēcīgo pabalstu arī steidzīgi sākām izmantot, jau 15. oktobrī ieņemot Daugavgrīvas cietoksni, Bolderāju un tuvējās kāpas;

3) ārkārtīgi uzlabojās mūsu stāvoklis arī morālā ziņā, jo spēcīgo sabiedroto pabalsts un pašu panākumi vienmēr ceļ morāli un tā tas bija arī šoreiz, it sevišķi vēl tādēļ, ka šī uzvara bija mūsu pirmā uzvara par bermontiešiem;

4) sabiedrotie redzēja, ka viņu pabalstu esam spējīgi izmantot un tādēļ šis pabalsts (kā sabiedroto labās gribas ziņā, tā arī pateicoties Daugavgrīvas placdarmam nodrošinātās kaŗakuģu stāvvietas dēļ) mums palika nodrošināts arī turpmāk (jo palīdz tikai tam, kam ir iespējams un vērts palīdzēt).

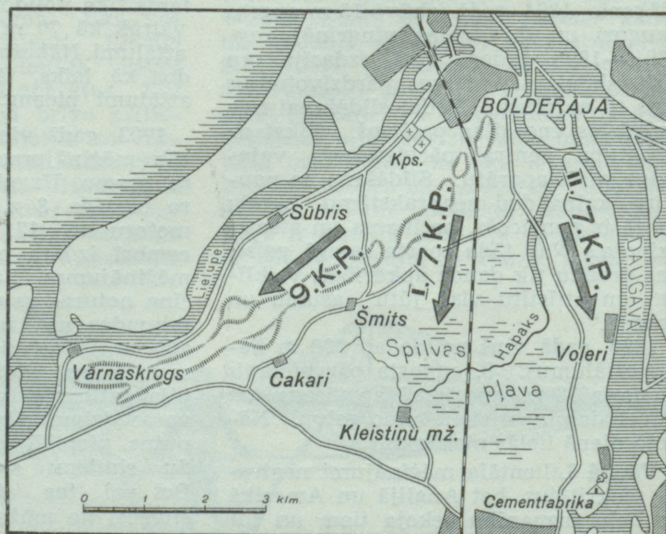
Ar Daugavgrīvas un Bolderājas ieņemšanu zināmā mērā mūsu un Bermonta lomas mainījās, jo, rēķinoties tikai ar faktiskiem draudiem un ignorējot iespējamības, tagad faktiski mēs bermontiešus apdraudējām vairāk nekā bermontieši mūs. Bez tam tieši Daugavgrīvas placdarms bija ļoti izdevīgs vēl tanī ziņā, ka no viņa varēja sākt, sabiedroto kuģu artilerijas atbalstītu, uzbrukumu bez otreizējās Daugavas forsēšanas, kas jau pati par sevi, bet it īpaši mūsu toreizējās techniskās nabadzības dēļ, būtu bijusi ārkārtīgi grūta un mazapsološa.

Tādas bija mūsu iespējamības vai, pareizāk sakot, no optimistiskā viedokļa raugoties, — izredzes sākot ar 15. oktobri. Pareizāk ir teikt: izredzes tādēļ, ka reālizēt tās vēl bija pāragri, un tādēļ, neraugoties uz stāvokļa ievērojamu uzlabošanos, tas vēl joprojām bija uzskatāms par kritisku, jo bermontiešu iespējamības vēl joprojām bija lielākas par mūsējām un nebija nekāda pamata pieņēmumam, ka bermontieši tās neizmantos. Jo vairāk tādēļ, ka mūsu mēģinājumi nākošās dienās Daugavgrīvas placdarmu paplašināt — tikpat kā nekādus panākumus nedeva un tādā kārtā sagādāja mums diezgan nepatīkamu vilšanos. It sevišķi nepatīkami šinī ziņā bija tieši nākošās dienas, proti 16. oktobŗa notikumi: —

Labā spārnā (9. Rēzeknes kājnieku pulkam) bija paredzēts uzbrukt gar Lielupes labo krastu Vārnas kroga virzienā, centrā (7. Siguldas kājnieku pulka I bataljonam) gar Bolderājas— Rīgas dzelzceļu ar uzdevumu — ieņemt Kleistiņu muižu, bet kreisā spārnā (7. pulka II bataljonam) gar Daugavu caur Voleriem — Cementfabrikai.

Visagrāk sākās un beidzās, kā arī nesekmīgāka bija mūsu darbība centrā, jo uzbrukt šeit nācās pāri pilnīgi līdzenām, atklātām Spilves pļavām, kādēļ ienaidnieka ložmetēju un mīnumetēju uguns dēļ, uzbrukums neizdevās. Sevišķi stipri cieta 7. pulka 1. rota, kas zaudēja gandrīz 40 cilvēkus.

Pagrūti un svārstīgi gāja arī kreisā spārnā, pie kam sevišķi kļūmīgs stāvoklis šeit kļuva pievakarē, kad vācieši no Cementfabrikas pārgāja pretuzbrukumā un izsita mūsējos no Voleriem, kuŗus bijām ieņēmuši no rīta. Vienīgi ar mūsu, uz ātru roku sakārtotu, divu rotu pretuzbrukumu izdevās Volerus ieņemt no jauna. Pēc tam, atskaitot apšaudīšanos dienā un izlūku sadursmes naktīs, šinī rajonā līdz

Kaujas darbība 16. oktobrī.

3. novembrim nekas sevišķs vairs neatgadījās.

Labā spārnā 9. pulks 16. oktobrī nemaz netika pie uzbrukuma, jo no paša rīta ienaidnieka artilerija stipri apšaudīja pulka pozicijas un ap pusdienas laiku ienaidnieks pats pārgāja uzbrukumā, atspiežot mūsu rotas līdz Bolderājas kapsētai. Stāvokļa glābšanai 9. pulkam nācās laist darbā visas rezerves. Ar grūtībām līdz vakaram izdevās atspiest ienaidnieku līdz Subru mājām un kāpām, kas apmēram ½ km ziemeļos no Šmita mājām.

Ar vārdu sakot — 16. oktobri par veiksmīgu uzskatīt nevarējām, it sevišķi vēl salīdzinot to ar 15. oktobri. Dabīgi, ka tas labu iespaidu uz karaspēka gara stāvokli atstāt nevarēja. Bet vai tad viss uzreiz izdodas? Varēja cerēt, ka nākošā dienā (17. oktobrī) ies labāk. Tomēr šīs cerības nepiepildījās. jo aizkavējās uzbrukumam paredzētā 8. Daugavpils kājnieku pulka pārcelšanās un, bez tam, nepaspēja nokārtot kopdarbību ar flotes artileriju.

Arī turpmākās dienās nekā sevišķa nepanācām, izņemot ienaidnieka izsišanu no kāpām ziemeļos no Cakaru mājām 20. oktobrī, bet jau nākošā dienā — 21. oktobrī — bermontiešiem izdevās stāvokli atjaunot. Pēc tam līdz mūsu 3. novembra uzbrukumam sevišķu notikumu Daugavpils placdarmā nebija, jo, no vienas puses, vācieši. acīmredzot, necerēja to likvidēt (lielā mērā, domājams, baidoties no sabiedroto kuģu artilerijas) un tādēļ izturējās diezgan pasīvi, bet, no otras puses. — mums pēc vēlamo panākumu izpalikšanas, vajadzēja apsvērt: vai ir iespējams un vērts meklēt izšķiršanu tieši šeit un, bez tam, neatkarīgi no šīs apsvēršanas rezultātiem, vajadzēja laika, lai sagatavotu izšķiršanu — šeit vai citur — tā, lai sitiens iznāktu nesalīdzināmi spēcīgāks, nekā, piemēram, 16. oktobrī.

Tā tad divas lietas:

1) apsvēršana un, līdz ar to, protams, arī lēmums un

2) gatavošanās lēmuma izpildīšanai.

Abas prasīja laiku, bet laika bija maz. Ilgstoši toreizējā stāvoklī, neraugoties uz stāvokļa zināmu uzlabošanos, palikt nevarējām, jo:

1) pat tad, ja abu ienaidnieku (komūnistu un bermontiešu) bezdarbības dēļ, tas ārēji nemainītos uz ļauno pusi. — tomēr bija no vislielākā svara latvju tautas jau tā ilgo ciešanu laiku saīsināt, vēl vairāk tādēļ, ka toreizējā stāvoklī mums ilgi vilkt dzīvību vispār nebija iespējams;

2) abi varenie ienaidnieki, bet it sevišķi bermontieši katru dienu varēja jau tā neapskaužamo stāvokli vēl vairāk pasliktināt, pie tam jo ilgāk mēs gatavotos — jo vairāk arī ienaidnieka rīcībā būtu laika mums kaitēt. Bez tam bija jārēķinājas ar drīzi gaidāmo Daugavas aizsalšanu un tad tā bermontiešiem vairs nesastādītu šķērsli.

Tā tad: stāvokli vajadzēja mainīt mums pašiem sev par labu, lai ienaidnieks to nemainītu mums par ļaunu. Un tas bija jādara drīzi. Ar abiem ienaidniekiem — komūnistiem un bermontiešiem — reizē tikt galā nevarējām. Tādēļ vispirms vajadzēja likvidēt to ienaidnieku, kas pašreiz bija bīstamāks un pret kuŗu, līdz ar to, vairāk no svara bija steidzamība. Šis ienaidnieks neapšaubāmi bija Bermonts. Bet, dabīgi, arī ar visiem bermontiešiem visā, apmēram 150 km gaŗā Rīgas-Jaunjelgavas-Daudzevas frontē uzreiz tikt galā nebijām spējīgi un tādēļ vajadzēja lemt: 1) no kuŗas vietas, 2) ar kādiem spēkiem un 3) kad tos sākt izšķiroši sist.

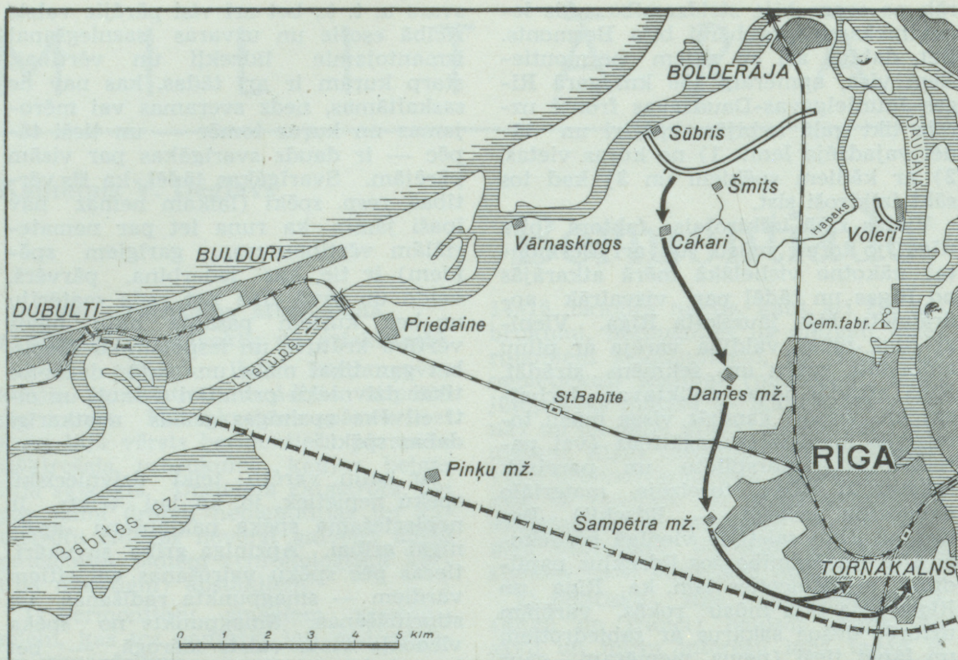
Vietas ziņā izšķiŗošais faktors bija Rīga, jo toreiz mūsu (un arī Bermonta) nākotne vislielākā mērā atkarājās no Rīgas un tādēļ par visvairāk apdraudētu bija jāuzskata Rīga. Vienīgi Rīgā mūsu valdība varēja ar pilnu autoritāti, sparu un sekmēm strādāt. Rīgā atradās visas noliktavas, darbnīcas un, vispār, gandrīz visas mūsu toreizējās materiālās bagātības (vai pareizāk, lai nepārspīlētu un pareizāk raksturotu mūsu toreizējo materiālo nabadzību, teiksim — līdzekļi). Bez tam ar Rīgu saistījās vienīgā pietiekoši ērtā iespējamība šos līdzekļus papildināt, jo pateicoties tam, ka Rīga un Rīgas osta bija mūsu rokās, varējām uzturēt tiešus sakarus ar sabiedrotiem un tāpat tieši (nevis, piemēram, caur Igauniju) saņemt mums adresētos kaŗa materiālus. Vēl vairāk no svara Rīga bija sabiedroto aktīvā pabalsta ziņā, jo sabiedroto flotei bija iespējams un vērts mums palīdzēt ar savas artilerijas uguni vienīgi tad, ja Rīga un Daugavgrīvas placdarms bija mūsu rokās. Beidzot Rīgas noturēšanai bija arī ārkārtēja morāla nozīme, jo tā visiem acīmredzot pierādīja mūsu pretošanās spējas un Bermonta nolūku neizdošanos. Apmēram tāpat kā pasaules kaŗā 1916. gadā lielā Verdenas kauja pierādīja franču pretošanās spējas un vācu nolūku neizdošanos.

Rīgas izcilus nozīmes dēļ ar tās un, līdz ar to, visas vēl neizcīnītās valsts likteni nedrīkstējām spēlēties. Vismazākā vieglprātība šinī ziņā līdzinātos vislielākam noziegumam. Citiem vārdiem: sagatavoties uzbrukumam un uzbrukt toreiz vajadzēja tā, lai minimāli riskētu ar Rīgu. Minimāli tādēļ, ka pilnīgi bez riska kaŗot un, it sevišķi, uzbrukt nav iespējams. Vēl pareizāk būtu teikt, ka pat dzīvot bez riska nav iespējams, jo neriskē tikai tas, kas nekā negrib un nav tāda dzīva cilvēka, kas nekā negribētu.

Risks, savā ziņā, ir drošības pretstats, jo riskantas darbības (vai arī bezdarbības) iznākums (šī vārda pozitīvā nozīmē) ir nedrošs. Protams, vajadzīgā, resp. gribētā (jo jāgrib tas. kas vajadzīgs) iznākuma nedrošība var būt lielāka vai mazāka un dabīgi, ka jācenšas maksimāli nodrošināties pret nevēlamu iznākumu. Kā tas panākams? Atbildēt varētu ļoti dažādi, bet pēc būtības atbilde ir tikai viena, proti — ar pārspēku. Protams, šī vārda visplašākā mērogā vai citiem vārdiem: no svara visāda veida pārspēka kopsumma.

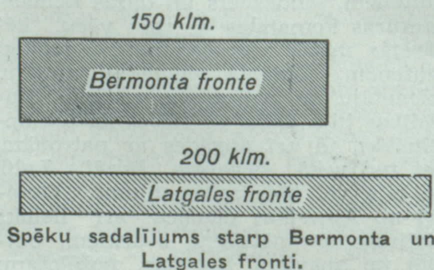
Pārspēka priekšnoteikums ir spēks. Spēks ir nepieciešamība, jo nespēks nāvē. Spēks, turpretim, dzīvina un raisa jaunus spēkus. Jo vairāk spēka — jo lielākas iespējamības. Līdz ar to spēka pieaugums mazina risku. Spēku izteic ne tikai kaŗotāju skaits, apbruņojuma daudzums un kvalitāte, municijas un citu kaŗa materiālu svars u. t. t., bet arī visi pārējie valsts rīcībā esošie un uzvaras sasniegšanai izmantojamie līdzekļi un vērtības, starp kuŗām ir arī tādas, kas nav ne saskaitāmas, nedz sveŗamas vai mērojamas un kuŗas tomēr — un tieši tāpēc — ir daudz svarīgākas par visām pārējām. Svarīgākas tādēļ, ka šīs vērtības, resp. spēki (laikam nemaz nav īpaši jāmin, ka runa iet par nemateriālām vērtībām resp. garīgiem spēkiem) ir tie, kas iedarbina, pārvērš, veido un savā ziņā pat rada matēriju un bez kuŗiem pasaule būtu nevis vērtību krātuve un iespējamību klēpis, bet gan tikai masa un tajā darbotos tikai dzīvnieku primitīvi dzinuļi un citi cilvēka apzinīgas gribas neatkarīgi dabas spēki.

Ar kailu, varētu teikt dzīvniecisku spēku nepietiek, jo, kā jau teikts, ir nepieciešama spēka pakļaušana apzinīgai gribai. Apzinīga griba, savukārt, tiecas pēc spēku vairošanas vai citiem vārdiem — smagpunkta radīšanas un stiprināšanas. Smagpunkts no spēka viedokļa visas valsts mērogā — bet kaŗa laikā absolūti no visiem viedokļiem — ir tās bruņotie spēki. Arī mums toreizējā stāvoklī vispirmā kārtā bija jārūpējas, lai mūsu bruņotie spēki, resp. valsts smagpunkts kļūtu jo izteiksmīgāks un tādēļ tika meklētas un izmantotas visas, kaut gan grūti atrodamas un ļoti ierobežotas, iespējamības mūsu bruņotu spēku vairošanai. Ģenerālis Peniķis par to raksta: «Oktobrī daudz kas tika darīts, lai mūsu armiju palielinātu un pastiprinātu. Mobilizācija oktobrī deva kopā ar brīvprātīgiem ap 8000 cilvēku. Uz 1. novembri mūsu armijas lielums, kopā ar landesvēru, bija drusku vairāk par 50,000, no kuŗiem īsto kaŗotāju skaits nepārsniedza 23,000. Armijas apbruņojums arī lielā mērā tika uzlabots. No ārzemēm oktobrī pienāca lielāki krājumi ieroču un municijas. Starp citu saņēmām 18 angļu 18 mārciņu lielgabalus un 10 krievu 42 līniju lielgabalus. Par nožēlošanu daudziem no 18 mārciņu lielgabaliem trūka tēmēšanas ierīču, ko vajadzēja ar lielām grūtībām pagatavot mūsu ieroču darbnīcās un tas prasīja ilgāku laiku, bet 42 līniju lielgabaliem trūka šāviņu. Kājnieku apbruņošanai mēs saņēmām 9600 angļu Ross Enfilda sistēmas šautenes un 9000 krievu šautenes; bez tam vēl 124 Vikersa ložmetējus un 110 Levisa patšautenes, kā arī 30.000 artilerijas šāviņus un 10.000.000 šauteņu patronas. Pagaidām gan no pulkiem bija apbruņots ar angļu šautenēm 5. Cēsu pulks un tikai pēc Bermonta cīņām decembrī ar angļu šautenēm apbruņoja visu Vidzemes divīziju. Kurzemes un Latgales divīzijas palika apbruņotas ar krievu šautenēm, landesvērs un dažas komandantūras komandas — ar vācu, bet pārējās mazās vienības pat ar japāņu šautenēm. Zināms, pie tādas šauteņu, ložmetēju un patšauteņu sistēmu dažādības bija lielas neērtības kā pie apmācības, tā arī apgādes ar patronām, bet tur nekā nevarēja līdzēt. Labi, ka bija vēl tāds apbruņojums. Oktobrī no Amerikas pienāca arī lielāks sūtījums ar mēteļiem, svārkiem, biksēm un apaviem, bet par nožēlošanu

Torņkalna atbrīvošanas operācijas manevra ideja.

daļa bija pilnīgi nelietojama sava mazā mēra dēļ un kā stipri nolietota pasaules karā.» Lai skaitļi 8000 (1919. gada oktobrī mobilizēto un brīvprātīgo karavīru skaits), 50.000 (visu bruņoto spēku skaitliskais stiprums) un 23.000 (īsto karotāju skaits) neliktos pārāk mazi, ir jāatceras, ka toreiz mūsu valsts varas neaprobežotā rīcībā atradās tikai apmēram viena trešdaļa valsts territorijas un tā pati bija pasaules karā, vācu okupācijas un lielinieku uzbrukuma laikā ārkārtīgi izmantota un pat izlaupīta un iedzīvotāju pustukša (tā tad normālākos apstākļos mūsu spēku skaitliskais pieaugums būtu bijis 8000×3×2 = apmēram 50.000); bez tam mūsu toreizējā armija bija jauna un atradās organizēšanas stadijā un tādās reizēs karotāju proc. mēdz būt vēl daudz zemāks. Dabiski, ka arī kareivju un tāpat lielā mērā priekšnieku techniski-profesionālu zināšanu ziņā atradamies diezgan tālu no ideāla, jo kareivju un priekšnieku lielais vairums bija jauni, steigā apmācīti un maz piedzīvojuši. Toties uzvaras gribas, resp. morālā ziņā atradamies izcilus stāvoklī, jo, atkārtojot toreizējā virspavēlnieka štāba priekšnieka ģenerāļa Radziņa vērtējumu, «mūsu kareivji un virsnieki bija lieliski sajūsmināti, izturīgi, pacietīgi un dūšīgi.» Bez tam: «Kā virsnieki, tā arī kareivji labi pazina vietējos zemes apstākļus, un Latvijas karaspēks baudīja milzīgu piekrišanu un vispusīgu pabalstu no iedzīvotāju puses.» Tā tad, citiem vārdiem, mūsu toreizējais

Spēku sadalījums starp Bermonta un Latgales fronti.

karaspēks bija tik stiprs un krietns, un tautas atbalstīts, cik vien tas toreizējos apstākļos bija iespējams.

Tagad dažus vārdus par stratēģiski-operātīvo smagpunktu, resp. par spēku sadalījumu Latgales un Bermonta frontēs un pēdējās frontes dažādās daļās: —

Kā jau vairākkārt uzsvērts — bīstamāka bija Bermonta fronte. Tādēļ vispirms vajadzēja tikt galā ar Bermontu, un bija dabīgi un pareizi, ka virspavēlnieks gribēja pēc iespējas lielākus spēkus, resp. operātīvo smagpunktu sakoncentrēt pret Bermontu. Tas arī izdevās un oktobra beigās, rēķinot apaļos skaitļos, pret Bermontu atradās ⅔ mūsu bruņoto spēku, bet lielinieku frontē tikai ⅓ — neraugoties uz to, ka Bermonta frontes garums bija tikai apmēram 150 km, no kuriem lielā puse gāja gar dabisku šķērsli — Daugavu, bet lielinieku fronte — apmēram 200 km gandrīz bez kaut cik ievērojamākiem dabiskiem šķēršļiem. Tā tad, pateicoties vadības apzinātai gribai, noteikts smagpunkts bija pret Bermontu un tā tam arī vajadzēja būt. Bet ar to vēl nepietika: uzvarēt varējām vienīgi uzbrūkot, bet visā Bermonta frontē izšķiroši uzbrukt nebijām spējīgi. Tādēļ arī Bermonta frontē vajadzēja radīt savu smagpunktu. Kā jau redzējām, izšķirošā loma šinī ziņā piekrita Rīgai. Tādēļ, pārāk riskanti un nepieņemami bija daudzi un dažādi projekti par uzbrukuma masas sakoncentrēšanu tālu no Rīgas — pie Jaunjelgavas, Ventspils vai Liepājas. Tāpat nebija nopietni ņemams priekšlikums dibināt jaunas partizāņu vienības un ar tām dezorganizēt Bermonta aizmuguri — cerot tādā kārtā panākt Bermonta sakaušanu, jo partizāņu darbība ir palīgdarbība. Tā var ievērojami sekmēt regulārās armijas darbību, bet vienīgi tad, ja tā ir pieskaņota regulāro spēku operācijām. Turpretim paši par sevi partizāņi, kaut gan var sagādāt ienaidniekam mazākas vai lielākas nepatikšanas, izšķirošu uzvaru panākt nav spējīgi. Visos karos (arī atbrīvošanas karā) vienmēr izšķiroša ir bijusi regulārās armijas darbība, kuru šoreiz vajadzēja iekārtot tā, lai: 1) nevajadzētu otru reizi ar kauju pārvarēt Daugavu; 2) lai uzbrukuma sākumā varētu izmantot sabiedroto karakuģu spēcīgo artilerijas pabalstu (jo tādā kārtā pirmatnējās sekmes bija daudz drošākas) un 3) lai uzbrukumu varētu sākt jo drīzāk. Tā tad — kā bazi uzbrukumam, neraugoties uz neveiksmīgo 16. oktobri, tomēr vajadzēja izmantot Daugavgrīvas placdarmu, jo tādā gadījumā: 1) nevajadzēja uzbrukumu sākt ar vēlreizēju Daugavas forsēšanu; 2) varēja izmantot kuģu artilerijas pabalstu un 3) uzbrukumu varēja sākt samērā drīzi, jo izrādījās (nevis nejauši, bet gan pateicoties valdības apzinātai gribai), ka mūsu spēki jau ir attiecīgi grupēti: jo tuvāk jūrai, jo blīvāk. Tādēļ arī no šī viedokļa visvieglāk un visātrāk varēja vēl vairāk pastiprināt jau tā samērā stipro labo spārnu, pie tam minimāli riskējot ar Rīgu un, līdz ar to, visas valsts nākotni.

30. oktobrī mūsu spēku grupējums Bermonta frontē, izteicot to apaļos skaitļos, bija šāds: —

1) Daugavgrīvas placdarms. Frontes garums — 10 km, no kuriem apmēram puse ļoti droša, jo tā gāja gar Lielupi un Bolderājas upi; bez tam šeit bija nodrošināts sabiedroto kuģu artilerijas pabalsts un flanki arī droši, jo tie pieslējās — labais pie jūras, bet kreisais — pie Daugavas. Spēki — 3 pulki (Latgales divīzija). Tā tad pulku skaita un frontes garuma (kilometros) attiecība 3:10 (bet atskaitot iecirkņa pasīvo daļu, pat 3:5).

2) Daugavas labais krasts no Sarkandaugavas līdz Salaspilij — apmēram 30 km. Šinī frontes daļā ietilpa Bermonta uzbrukuma objekts — Rīga; toties tā gāja viscaur gar Daugavu, pār kuru ved tikai 3 tilti, kas visi atrodas vienā vietā — Rīgā. Spēki — apmēram 3 pulku stiprumā (5. Cēsu kājnieku pulks, 6. Rīgas kājnieku pulks, Kara skola, Studentu bataljons un dažas citas, mazākas vienības kopsummā apmēram 1 pulka vērtībā). Attiecība 3:30. Tā tad šis iecirknis bija ieņemts 3 reizes vājāk nekā Daugavgrīvas placdarms.

3) No Salaspils līdz Vinkelmaņa muižai — apmēram 50 km, pie kam pie Nāves salas neliels, bet tomēr samērā prāviem spēkiem ieņemts placdarms Daugavas kreisā krastā. Spēki — 1 pulks (4. Valmieras kājnieku p.). Attiecība 1:50, vai citiem vārdiem — fronte ieņemta 15 reizes vājāk par Daugavgrīvas placdramu.

4) Jaunjelgavas — Jēkabpils fronte, kuras lielākā daļa atradās Daugavas kreisā krastā — apmēram 60 km. Spēki — apmēram 1 pulka stiprumā (3. Jelgavas kājnieku pulka 2 bataljoni un citi spēki apmēram viena normāla bataljona vērtībā). Attiecība 1:60. Tā tad šis iecirknis bija gandrīz 20 reizes vājāks par Daugavgrīvas placdarmu.

Atkārtosim vēlreiz spēku un frontes garuma skaitliskās attiecības sākot ar labo spārnu: 3:10, 3:30, 1:50 un 1:60.

Skaidrs, ka smagumpunkts labā spārnā izteikts ļoti spilgti. Vēl izteiksmīgāks tas kļuva ņemot vērā sabiedroto kuģu artilerijas pabalstu. Bez tam īsi pirms uzbrukuma to padarīja vēl svarīgāku, piedalot Latgales divīzijai 6. Rīgas kājnieku pulku, caur ko tika panākts, ka 10 km frontē atradās tikpat stipri spēki, cik visā pārējā apmēram 140 km plašā frontē. Tā tad panācām attiecības 4:10 un 4:140, vai citiem vārdiem: smagpunktā spēku bija 14 reizes vairāk nekā caurmērā visā pārējā Bermonta frontē. Viss tas var likties ļoti vienkārši un viegli, bet patiesībā ir ārkārtīgi grūti, izdodas tikai lieliem karavadoņiem un liecina, ka mūsu augstākā vadība bija pirmklasīga. —

Pateicoties pirmklasīgai vadībai tika atrasts arī apstākļiem vispiemērotākais atrisinājums smagpunkta izmantošanai. Atrisinājuma pamats ir tā saucamā manevra ideja, kas šinī gadījumā bija šāda: —

1) uzbrukumam izmantot Daugavgrīvas placdarmu;

2) uzbrukumu sagatavot ar sabiedroto flotes artilerijas uguni;

3) uzbrukt ar smagpunktu (jo arī operatīvam smagpunktam, savukārt, vajadzīgs savs smagpunkts vārda šaurākā — taktiskā nozīmē) virzienā — Cakaru mājas, Dames muiža, Šampēters, apejot Torņakalnu no rietumiem;

4) pēc Dames muižas un Šampetera ieņemšanas iebrukt Torņakalnā no rietumiem un dienvidrietumiem;

5) sasniedzamā līnija: Dubultu šaurums, Babītes ezera austrumgals, Piņķu muiža un Torņkalns;

6) jau pašā operācijas sākumā labā flanka nodrošināšanai ieņemt Rīgas jūrmalu, bet kreisā flankā — Cementfabriku vai nostiprināties tās tuvumā Daugavmalā;

7) pārējā frontē ienaidnieku saistīt.

Uzbrukumu sākt bija paredzēts 2. novembrī, bet 1. novembŗa vakarā ļoti nepatīkamā kārtā noskaidrojās, ka 2. novembrī to sākt nav iespējams, jo sabiedroto flote nav paspējusi sagatavoties intensīvai kaujai. Tādēļ uzbrukumu atlika uz 3. novembri un 3. novembrī, Latgales divīzijas toreizējā komandieŗa pulkveža Berķa vadībā, tas arī sākās.

Lai varētu labāk izsekot mūsu uzbrukuma gaitai un to labāk izprast, nebūs lieki iepazīties ar uzbrukuma kauju vispār.

Savā laikā jau redzējām (skat. vācu uzbrukuma plānu Rīgai pagājušā gada «Aizsarga» 5. burtnīcā), ka uzbrukums saistīts ar lielu spēku patēriņu. Tādēļ jāuzbrūk tā, lai būtu izšķiŗošas sekmes. Sekmju priekšnoteikums, savukārt, ir:

1) Pārsteigums. Bez pārsteiguma lieli panākumi ir tikpat kā neiespējami. Pārsteigt nozīmē radīt negaidītas, faktiski vai iedomāti nepārvaramas briesmas. Pārsteigums rada nekārtību un demoralizē. Pārsteigums izriet no slepenības. Slepenības panākšanai ir no svara: a) maskošanās (ar nolūku panākt modernā kaŗā tik nepieciešamo «kaujas lauka un aizmugures tukšumu»; piemēram, kādā gadījumā 9. oktobrī nācās novērot vienas mūsu baterijas ļoti sekmīgo darbību šinī ziņā: tuvojoties ienaidnieka lidotājiem tā pārtrauca uguni, apklāja dižgabalus ar zariem, un atjaunoja uguni tikai pēc ienaidnieka lidmašīnu aizlidošanas; tas atkārtojās vairākas reizes, un ienaidnieks šo bateriju neatklāja — vismaz tā netika apšaudīta); b) apsardzība (kas, savā ziņā, ir maskošanās ar spēku, — piemēram, Ķekavas priekšpozicija 8. oktobrī); c) izlūkošana (starp citu, lai būtu pārliecība, ka slepenība nav apdraudēta); d) nolūku neizpaušana, un e) maldināšana (piemēram. mūsu demonstrātīvie uzbrukumi naktīs uz 14. un 15. oktobri). Visvieglāk un visvairāk slepenības ziņā var kaitēt nolūku izpaušana — tā ir apzinīga vai neapzinīga nodevība. Tādēļ lieki zinātāji nedrīkst būt. Katram jāzina tikai tas, kas nepieciešams uzdevuma sekmīgai veikšanai un, pie tam, izpildītāji šās ziņas nedrīkst dabūt par agru. Bez tam no slepenības un, līdz ar to, pārsteiguma viedokļa no vislielākā svara ir iespējami ātra darbība.

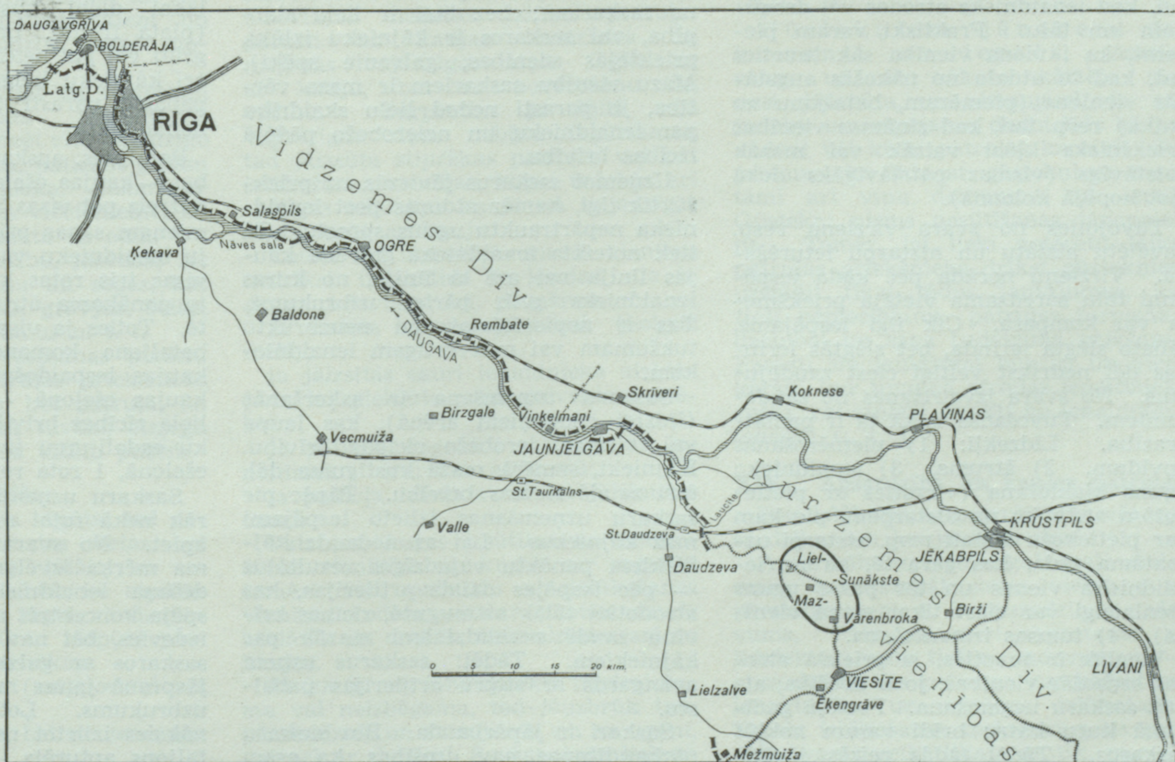
2) Jāpanāk visāda veida (skaitliska, techniska un galvenā kārtā morālā) pārspēka vai pārākuma kopsumma, jo: uzvaru gūst pārākais.

3) Iespaidīgs, ienaidniekam sāpīgs uzbrukuma virziens, pie kam: jācenšas iedarboties tādā virzienā, kas ienaidnieku atgriež no eksistencei (uzturs) un kaujai (galvenā kārtā municija) nepieciešamiem līdzekļiem resp. aizmugures.

Pieņemot lēmumu vai saņemot uzdevumu uzbrukumam, varam atrasties dažādā attālumā no ienaidnieka. Pieņemsim, ka esam tālu no tā. Tādā gadījumā, normāli, uzbrukums sadalīsies vairākās darbībās vai, kā mēdz teikt, fazēs: 1) tuvošanās, 2) saskaru uzņemšana, 3) izejas stāvokļa ieņemšana uzbrukumam, 4) pats uzbrukums, 5) trieciens, 6) darbība ienaidnieka pozicijā un 7) vajāšana. Protams, atkarībā no stāvokļa, uzdevuma un sekmēm dažas darbības var arī izpalikt vai arī nemanīti pāriet viena otrā (ļoti bieži, varētu pat teikt, pa lielākai daļai tas tā arī notiek).

Tuvošanās.

Kaŗaspēks jāpieved kaujai nienolietots, jo izšķiŗošā darbība ir kauja. Tādēļ spēki dalāmi: kaujai — spēku maksimums (galvenie spēki); pārējam — minimums (avangards). Avangards ļauj taupīt galvenos spēkus izšķiŗošai darbībai, garantē galveno spēku piemērotu izlietošanu laika un vietas ziņā. Tādēļ avangards var būt minimāls tikai līdz zināmai robežai, Pretējā gadījumā avangards zaudē savu nozīmi, jo nav garantijas par uzdevuma sekmīgu izpildīšanu. Parasti avangardā nozīmē nākošo zemāko vienību (eventuēli pastiprinātu ar smagiem kājnieku ieročiem, artileriju, kaujas ratiem u. t. t.) vai arī apmēram pusi no tās, pie kam piezīmējams, ka vienības, kas mazākas par bataljonu, nemēdz saukt par avangardu, bet gan par priekšrotu, priekšgrupu un taml. Jo tuvāk ienaidniekam, — jo lielāka vajadzīga piesardzība. Ienaidnieks var izturēties dažādi: 1) ofensīvi (uzbrukt vai, vismaz, gribēt uzbrukt), 2) defensīvi

Bermonta fronte novembŗa sākumā.

(aizstāvēties), 3) ar priekšējām vienībām defensīvi, ar galveniem spēkiem ofensīvi vai otrādi. Bez tam — stāvošs ienaidnieks var sākt kustēties (uz priekšu, atpakaļ, uz sāniem) vai otrādi.

Zināmos gadījumos, lai kauja sāktos izdevīgā apvidū un grupējumā, izdara virzīšanos lēcieniem: apvidus mainās — tādēļ jāmaina arī atstate starp avangardu un galveniem spēkiem. Līdz ar to rodas vajadzība apturēt galvenos spēkus, neapturot avangardu vai otrādi. Bez tam: var nodrošināt kājniekus virzot kaujas ratus, artileriju vai ložmetējus lēcieniem.

Lēcienu izpildīšana pastāv: 1) atstates maiņā vai 2) ieroču (avangarda, galveno spēku, īpaši nozīmēto ieroču) nostādīšanā pozicijā. Paņēmieni atstates maiņai: 1) viens ešelons uzgaida un tad iet abi, 2) viens ešelons stāv uz vietas, otrs iet un otrādi, 3) lēcienu izpildīšanu var arī regulēt ar laiku, norādot nolīdzināšanas līnijas. Lēcienu lielums atkarīgs no dažādiem apstākļiem — no uzdevuma, apvidus, ienaidnieka (attālums, iespējamā darbība u. t. t.), spēku lieluma un t. t. Lēcienu pozitīvā puse — drošība (maksimālā drošība — pozicijas ieņemšana), negātīvā — laika patēriņš, bez tam nolieto cilvēkus, zirgus (artilerijā, ložmetēju vienībās) un, savā ziņā, bojā raksturus, jo viegli pierast pie pārmērīgas piesardzības un pārāk vilcinošas darbības. Jo vairāk lēcienu, jo viņi mazāki — jo vairāk tiek bremzēta darbība. Lēcienu pielietošanā, paradoksāli izsakoties, jāapsver — vai ar viņiem saistītais laika patēriņš ir laika ieguvums vai tikai laika zaudējums.

Tuvošanās sākas tad, kad nonākam zem ienaidnieka, kaut arī tikai varbūtējas, artilerijas uguns. Artilerijas tālšāvības un kājnieku moto-mēchanizācijas dēļ, dažreiz tuvošanās jāsāk jau tad, kad ienaidnieks atrodas vēl desmitiem km tālu. Praktiski varam pieņemt, ka ikviena vienība sāk tuvoties tad, kad to atdala no nākošās augstākās vienības (piemēram, bataljonu no pulka) resp. tad, kad zināmas vienības priekšnieks kļūst vairāk vai mazāk patstāvīgs (vismaz patstāvīgāks nekā ejot kopējā kolonnā).

Tuvojoties no svara virziena resp. pavēlētu atstatu un atstarpu ieturēšana. Virzienu norāda pēc kāda iespējami tālu saredzama vietēja priekšmeta vai kompasa. Cik ilgi iespējams, jālieto slēgtā ierinda, bet slēgtās ierindas dēļ nedrīkst veltīgi ciest zaudējumus. No svara izvairīšanās no zaudējumiem. Tuvošanās laikā tā ir pamatprasība. Līdzekļi: 1) piemērošanās apvidum, 2) ātrums, 3) ienaidnieka uguns klaidēšana (virzoties ar pietiekošām atstatēm un atstarpēm, pie kam par pietiekošu atstati resp. atstarpi uzskatāma tāda, kas garantē, ka no ienaidnieka vienas un tās pašas uguns vienlaicīgi var ciest tikai viena vienība), 4) tumsas izmantošana.

Vieglāk ir tuvoties, ja priekšā atrodas sedzošās vienības, jo ir drošība, atkrīt saskaru uzņemšana. Pretējā gadījumā kuŗu katru brīdi varam nokļūt saskaros. Tādēļ tādās reizēs jāgādā pašiem par lielāku drošību resp. kaujas gatavību (patruļnieki, patruļas, priekšgrupas, priekšrotas un t. t., virzīšanās lēcieniem).

Mazākas vienības — grupas tuvošanās: vada komandieris norādīs virzienu, attiecības (atstarpes, atstates) pret citām vienībām. Ierinda — pēc grupas komandieŗa izvēles; pa lielākai daļai — kolonnā pa vienam; virzīšanās — ātros soļos, skriešus (īsākus gabalus), pārskrējieniem. Ja priekšā citu vienību nav vai atklāts flanks — uz apdraudēto pusi izsūtāmi 2—3 patruļnieki.

Vada tuvošanās: rotas komandieris norāda virzienu resp. attiecības pret citām vienībām. Ja iet slēgtā ierindā — pa lielākai daļai kolonnā pa divi. Nosakot atstarpju un atstatu lielumu ņemt vērā — vadības iespēju, izvairīšanos no zaudējumiem. Virzīšanās — ātros soļos, skriešus (īsākus gabalus), pārskrējieniem — visas grupas uzreiz vai pārmaiņus. Priekšā, pa lielākai daļai, patšautenes grupa vai grupas. Vajadzības gadījumā uz priekšu un apdraudētiem sāniem izsūtāma apsardzība.

Rotas tuvošanās: kopā vai pa vadiem. Ja rota kaujas ešelonā vai atklāts flanks — nepieciešama apsardzība. Piedalītie ieroči (piemēram, ložmetēji) parasti atrodas aiz otrā ešelona vada.

Kad beidzas tuvošanās? Tad, kad priekšējie elementi nevar tikt uz priekšu bez uguns pielietošanas. Tuvošanās pāriet saskaru uzņemšanā vai izejas stāvokļa ieņemšanā uzbrukumam (gadījumos, ja mūsu sedzošās vienības jau ir saskaros ar ienaidnieku).

Saskaru uzņemšana.

Saskaru uzņemšana sākas ar uguns atklāšanu, beidzas ar nonākšanu ienaidnieka galvenās kaujas līnijas priekšā. Saskaru vērtība ir dažāda (piemēram, jātnieki viegli atbrīvojas no saskariem; bez tam ir liela starpība, vai saskaros ir kājnieku izlūki, priekšējās vienības, galvenie spēki). Mazu vienību saskariem ir maza vērtība, jo parasti nedod lielu skaidrību par ienaidnieku un neierobežo pēdējā rīcības brīvību.

Uzņemot saskarus jāvirzās uz priekšu tik ilgi, kamēr atduŗas pret ienaidnieka nepārtrauktu uguns sprostu. Tā tiek noteikta ienaidnieka galvenā kaujas līnija vai arī tā līnija, no kuŗas ienaidnieks grib pāriet uzbrukumā. Tas ir nepieciešami, lai neuzbruktu tukšumam vai mazvērtīgam ienaidniekam.

Saskaru uzņemšana ir saķeršanās (līdzīgi cīkstoņiem arēnā), kas laupa vai, vismaz, ierobežo rīcības brīvību. Kājnieki, samērā mazā kustīguma dēļ, ātri zaudē rīcības brīvību. Tāpēc pie saskaru uzņemšanas izlieto iespējami maz kājniekus. Lai ar nedaudz kājniekiem panāktu vajadzīgos rezultātus — pēc iespējas daudz artilerijas, kas atrodoties tālāk aizmugurē, rīcības brīvību zaudē nesalīdzināmi mazāk par kājniekiem. Tādēļ: saskarus uzņem avangards ar stipru artilerijas pabalstu.

Saskari ir jāpārbauda. Bez saskaru pārbaudīšanas nav drošības, ka esam ienaidnieka galvenās kaujas līnijas priekšā, jo ienaidnieks to slēps. Saskaru pārbaudīšanu izdara ar pastiprinātu izlūkošanu resp. nelieliem uzbrukumiem. Princips tāds pats kā pie saskaru uzņemšanas: maz kājnieku, stipra uguns pabalsts.

Grupa, nonākusi zem uguns, nogulstas, lai no uguns izvairītos. Pēc tam grupas komandieris cenšas noskaidrot, no kurienes uguns nāk. Parasti tas nāksies ļoti grūti («kaujas lauka tukšums») vai pat neizdosies. Pēc tam turpina virzīšanos uz priekšu, izvairoties no uguns. Ja nevar — jāatklāj uguns (patšautene), pēc tam atjauno kustību, vairoties no ienaidnieka uguns. Ļaunākā gadījumā resp. kad ienaidnieks nav atklāts — uguni atklāj pa to vietu, kur ienaidnieka atrašanās šķiet visiespējamākā. Atbildi uz šo jautājumu dod apvidus novērtējums. Ja kustību, neraugoties uz pašu uguni, atjaunot nevar un kaimiņgrupu kopdarbības mēģinājumi rezultātus nedod — iejaucas vada komandieris, jo grupas patstāvīgā loma saskaru uzņemšanā ir izpildīta. Jāpiezīmē gan, ka vajaga pareizi izprast — ko nozīmē «nevar»? Viens var, otrs nevar. Tādēļ ir jāpārvar bailes no uguns un pārāgra vēlēšanās apstāties.

Arī vadam, nonākot zem uguns, jācenšas turpināt kustību, lai noteiktu ienaidnieka stiprumu. Ja nevar — uguns atklāšana un kustības atjaunošana. Uz priekšu tomēr netiek — darbs rotas komandierim.

Rota: iet frontāli uz priekšu cik var. Ja frontāli nevar — apiet, iet tur, kur ceļš brīvs (piemēram — kādēļ kāpt pār sētu, ja vārti ir vaļā?). Principā censties apiet, bet var gadīties, ka rota izvēršas pārāk platā frontē, zaudē smagpunktu un, līdz ar to, rīcības brīvību. Tādēļ bieži ir labāk iet ienaidniekam virsū, protams, ar attiecīgu uguns pabalstu (ložmetēji, artilerija). Rotai pie saskaru uzņemšanas pa lielākai daļai būs piedalīti ložmetēji (plata fronte, bataljona komandierim grūti vai pat neiespējami tos vadīt), ev. arī kājnieku lielgabali. Dēļ artilerijas pabalsta parasti jāgriežas pie bataljona komandieŗa.

Bataljons: apskatīsim visas iespējamības — kaujas ešelonā var būt 1, 2 vai dažreiz pat visas 3 rotas. Katram paņēmienam savas priekšrocības. Pret vāju ienaidnieku var būt izdevīgi izvērst visas trīs rotas kaujas ešelonā. Caur to panākama ātra darbība platā frontē. Toties ja visas 3 rotas apturētas — bataljona komandierim nav līdzekļu kaujas iespaidošanai. Ar vienu rotu kaujas ešelonā — lēna darbība, bet liela rīcības brīvība. Par normālu spēku sadalījumu jāskaita 2 rotas kaujas ešelonā, 1 rota rezervē.

Saskaru uzņemšanā bataljonam vairāk nekā rotai nāksies uzbrukt, nevis apiet. No svara piemērota uzbrukuma mērķa izvēle: apvidus, kuŗa zaudēšana ienaidniekam vissāpīgāka, iespēja koncentrēt uguni. Ja uzbrukums izdevies, bet nav pārliecības, ka esam saskaros ar galveno kaujas līniju — jāsprauž jauns mērķis, jāizdara jauns uzbrukums. Ļoti bieži uzbrukumam nāksies izlietot rezerves rotu. Ja bataljons apturēts — nekavējoties noorganizēties aizstāvēšanai.

Kāda ir starpība starp saskaru uz-

ņemšanu un uzbrukumu? Uzbrukums — pilna spēka pielietošana. Pavēlēts — jāuzbrūk neatkarīgi no zaudējumiem. Saskaru uzņemšanā — mazāki spēki, platākas frontes. Ļoti bieži patstāvīgi jālemj — vai turpināt virzīšanos uz priekšu, vai nē — ne tikai zemākiem priekšniekiem, bet pat patruļniekiem. Toties ja priekšnieks ir pavēlējis kustību turpināt — jārīkojas ar pilnu sparu, kā uzbrukumā. Karaspēks nedrīkst niansēt uzbrukuma sparu.

Kad atklāt uguni? Jo vēlāk, jo labāk. Cik vien var — iet uz priekšu bez uguns. Toties, ja uguni atklāj — censties pēc uguns pārsvara. Pēc saskaru uzņemšanas pēdējie jāpārbauda un jâuztur, jo nedrīkst ienaidniekam ļaut bez mūsu ziņas mainīt darbību (piemēram, nemanīti aiziet vai pārsteidzīgi uzbrukt). Tas panākams ar novērošanu, patruļu darbību, nelieliem uzbrukumiem. No sevišķa svara ir saskaru uzturēšana naktī (atcerēsimies vācu leģiona šinī ziņā sevišķi negātivo darbību naktī uz 9. oktobri).

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

3. Izlūkošanas laikā:

Nākot saskaros ar ienaidnieku vai nonākot iepriekš paredzētā vietā, no kuŗas bija nodomāts sākt izlūkošanu, patruļai jānogriežas no ceļa un jāiesāk kustība lēcieniem no viena novērošanas punkta uz otru.

Patruļas lēcieni, kamēr ienaidnieks vēl nav manīts, būs lielāki, bet līdz ko manīts ienaidnieks, tie paliek mazāki.

Pie apstāšanās uz novērošanas punktiem, patruļas priekšniekam:

1) jāpārdomā, ko viņš darīs, ja piepeši uzbruktu ienaidnieks;

2) jāorientējas apvidū;

3) jāizvēlas punkti, kur sapulcēties patruļai neveiksmīgas sadursmes gadījumā un tie jāpaziņo patruļai;

4) jāpārdomā, vai Līdzšinējie drošības soļi ir pietiekoši;

5) pirms pāriešanas uz nākošo novērošanas punktu, jāizsūta uz priekšu patruļnieki, kuŗi ar zīmēm ziņo. Ienaidnieka tuvumā jānokārto šiem patruļniekiem uguns aizsardzība, novietojot pozicijā patšauteni vai atsevišķus strēlniekus, kuŗi nekavējoties varētu pabalstīt patruļniekus;

6) tad ienaidniekam nemanot un ātri jāseko priekšējiem patruļniekiem un jāpārvietojas uz izraudzīto nākošo novērošanas punktu.

Tādā pat kārtā pāriet uz nākošiem novērošanas punktiem. Izlūkošanas galvenā māksla ir redzēt visu vajadzīgo no novērošanas punkta, paliekot pašam nemanītam no ienaidnieka. Sakarā ar to kustība notiek it kā «lēcieniem», no viena novērošanas punkta uz otru.

Lai slēptu savu kustību, jācenšas izmantot apvidus virsmu un segas, kā: krūmus, meža pudurus, grāvjus, sētas, labību, apvidus iedobumus u. t. t.

Novērošanai uz novērošanas punktu iziet parasti tikai patruļas priekšnieks ar dažiem kareivjiem, bet patruļa, lai sevi neparādītu, paliek tuvākā aizsegā un uzmanīgi novēro uz visām pusēm.

4. Atpūtā:

Ja patruļai vajadzīga atpūta, tad nedrīkst izvēlēties apdzīvotas vietas, bet jānovietojas nomaļus, tālāk no ceļiem. Siltā laikā ir labāk, ka atpūtas vietu izvēlas uz lauka segtā vietā, mežā vai kādā siena šķūnī. Atpūtā patruļas priekšniekam pienākas:

1) izlikt apsardzību (sargposteni vai novērotāju);

2) mājā ielaiž visus, bet nevienu neizlaiž;

3) aizejot, noslēpt, uz kurieni iet (maldināšana, viltība).

5. Atgriežoties.

Jāatgriežas, ja vien iespējams, pa citu ceļu. Ejot cauri mūsu priekšējām vienībām, tās īsos vārdos, cik tas uz tām attiecas, jāinformē par iegūtām ziņām. Pēc atgriešanās patruļas priekšniekam nekavējoties jāierodas ar ziņojumu pie tā priekšnieka, kas to izsūtījis.

6. Sevišķos gadījumos:

Ja pa ceļam patruļai nāktos sastapties ar kādu mūsu citu patruļu, tad patruļām jāapmainās ar ziņām. No otras patruļas jāievāc tādas ziņas, kas nepieciešamas sava uzdevuma sekmīgākai veikšanai. Nevajadzīgu ziņu ievākšana kalpo tikai nevēlamas ziņkārības apmierināšanai un apgrūtina ne tikai savas, bet arī otras patruļas darbu. Kamēr patruļas priekšnieki sarunājas un apmainās ziņām, patruļas jānovieto aizsegā un jārūpējas par drošību. Ir vēlams, lai pie patruļu priekšnieku sarunām būtu klāt arī to vietnieki, jo tad atkritīs vēlāki paskaidrojumi, caur ko ietaupīs laiku un izvairīsies no iespējamiem pārpratumiem.

A t t i e c ī b ā u z p a t r u ļ a s i e l a i š a n o s k a u j ā jaņem vērā, ka atsevišķas nelielas izlūku patruļas parasti no kaujas izvairīsies un mēģinās vajadzīgās ziņas iegūt ne ar kauju, bet ar novērošanu un viltību. Turpretim ja šādā ceļā vajadzīgās ziņas nebūtu iegūstamas, tad jāizsūta stiprākas patruļas vai pat izlūkošanas vienības, kuŗas tad būs arī spējīgas ielaisties kaujā un vajadzīgās ziņas iegūt ar kauju.

Tomēr arī atsevišķās mazās vienības nedrīkst izvairīties no kaujas, ja to prasa uzdevums, kā, piemēram:

ja uzdots saņemt gūstekni (noķert mēli);

ja jāizsitas cauri ienaidnieka aizklājam, lai piekļūtu viņa galveniem spēkiem;

ja patruļa negaidīti sastopas ar ienaidnieku vistuvākā attālumā;

ja patruļa ielenkta un tai jāizlaužas cauri.

Patruļas, kuŗas izsūtītas no izlūkošanas vienībām un kuŗas var sagaidīt samērā ātru pabalstu no izlūkošanas vienības kodola, — var rīkoties daudz atklātāk un drošāk, neizvairoties arī no kaujas.

Ja kauja ar ienaidnieku nepieciešama vai neizbēgama, tad jāuzbrūk tam pārsteidzoši un strauji vai nu ar uguni, vai arī ar durkli. Šaušanai uz lieliem attālumiem maz sekmju. Tādēļ ienaidnieks pielaižams pēc iespējas tuvu un tādā vietā, kur tas nevar paslēpties, pēc kam jāiznīcina ar pārsteidzošu uguns brāzienu.

N e l i e l i z a u d ē j u m i (kritušie un ievainotie) nedrīkst jūtami iespaidot patruļas turpmāko darbu. Šādos gadījumos būtu jārīkojas sekojoši:

ja ievainots kāds no savējiem, bet tomēr vēl pats var iet, tad tas ar nākošo kārtējo ziņojumu nosūtāms uz aizmuguri;

ja ievainotais pats nav spējīgs iet, tad tas jānogādā līdz tuvākām mājām, kur saimniekam jāuzdod to novest pie mūsējiem;

ja patruļai draud briesmas tapt iznicinātai, tad ievainotos un kritušos, ja vien iespējams, iepriekš atņemot ieročus un dokumentus, parasti būs jāatstāj uz vietas. Pēc tam sastopoties ar vietējiem iedzīvotājiem, jāuzdod rūpēties par ievainotiem, bet kritušos apglabāt.

Ienaidnieka ievainotiem un kritušiem jāatņem ārējās nozīmes un dokumenti, kuŗi jānosūta uz aizmuguri ar pirmo nākošo ziņojumu. Citādi ar ienaidnieka kritušiem un ievainotiem kaŗavīriem jārīkojas līdzīgi kā ar savējiem.

G ū s t e k ņ i e m j ā n o ņ e m d o k u m e n t i u n i e r o č i, jāsasien rokas un ar nākošo kārtējo ziņnesi jānosūta uz aizmuguri, ja vajadzīgs un iespējams, dodot līdz kā pavadoni vēl kādu patruļas kareivi. Saprotams, ka līdz ar gūstekņiem nosūtāmi arī viņu dokumenti un ieroči. Gūstekņi pirms nosūtīšanas jānopratina. Tomēr, lai lieki netērētu laiku, patruļas priekšnieks drīkst gūstekņiem uzstādīt tikai tādus jautājumus, kas tieši nepieciešami patruļas turpmākai darbībai un sava uzdevuma veikšanai. Parasti šie jautājumi būs īsi un vienkārši: kur tuvumā atrodas ienaidnieka spēki, vai zināmi punkti no ienaidnieka ieņemti u. t. l.

XIV. Apsardzība un kaujas patruļas.

Bez izlūkošanas patruļām ir vēl apsardzības un kaujas patruļas.

Apsardzības patruļu galvenais uzdevums ir pasargāt savas vienības no pārsteigumiem, t. i. apsardzības uzdevums. Pats par sevi saprotams, ka līdztekus savam tiešam uzdevumam — apsardzībai, šīs patruļas var kalpot arī ienaidnieka un apvidus izlūkošanai. Tomēr izlūkošanas uzdevumus šīs patruļas varēs veikt tikai par tik, par cik to atļaus tiešais uzdevums — apsardzība. Tādēļ tieši uzdot patruļām var

tikai vienu — vai nu izlūkošanu, vai apsardzību, bet otru tās veiks pēc iespējas.

Galvenā raksturīgā atšķirība starp izlūkošanas un apsardzības patruļām ir tā, ka apsardzības patruļas vienmēr saistītas pie savas daļas, pēc kuŗas tās saskaņo savu kustību, un parasti uztur arī redzes sakarus. Turpretim izlūkošanas patruļas pie savas daļas tieši nav saistītas, jo tās savu uzdevumu veikšanai parasti aiziet diezgan tālu prom. Taisni arī tādēļ vienai patruļai nevar vienlaicīgi dot izlūkošanas un apsardzības uzdevumu, jo veicot pirmo tai būtu no savas daļas jāattālinās, bet ar otro uzdevumu tā tiek saistīta pie daļas. Saprotams, ka visumā arī izlūkošana kalpo drošībai, t. i. netieši kalpo arī aizsardzībai.

Kaujas izlūkošanu izdara ar kaujas patruļām. Šo patruļu uzdevumi var būt ļoti dažādi, bet visām viņām parasti jārūpējas par savas vienības pasargāšanu no pārsteigumiem un par tās tuvapsardzību, ko var veikt ļoti dažādi. Šīs patruļas parasti vienmēr būs saistītas pie savas daļas, tādēļ pēc būtības tās ir apsardzības, bet ne izlūkošanas patruļas.

Kaujas patruļām var dot sekojošus uzdevumus:

tuvošanās laikā atspiest ienaidnieka patruļas un priekšlaicīgi ieņemt kādus svarīgus apvidus punktus, kuŗus noturēt līdz vienības pienākšanai;

izvirzīties uz priekšu un nodrošināt izejas stāvokļa ieņemšanu uzbrukumam;

tuvošanās laikā iet vienībai pa priekšu, atsviežot ienaidnieka patruļas, pasargāt vienību no pārsteigumiem un līdztekus izlūkot apvidu (pieejas, ceļi, apdraudētas vietas, u. t. t.);

izvirzīties uz sāniem un kaujas laikā nosargāt savas vienības sānus.

Kā mēs redzam, uzdevumi var būt ļoti dažādi, pie kam līdztekus tiešam uzdevumam bieži jāveic arī apvidus izlūkošana.

XV. Patruļu ziņojumi

Patruļām savi novērojumi jāpaziņo, ko var izdarīt mutvārdiem vai rakstveidā.

Ziņojuma uzrakstīšanai jātērē daudz laika, tādēļ īsākus un vienkāršākus ziņojumus parasti nosūtīs mutvārdiem. Bet še jāņem vērā, ka mutvārdu ziņojumi var radīt lielus pārpratumus, jo ziņnesis daudz ko var aizmirst vai arī kaujas uztraukumā nodot ziņojumu sagrozītā veidā.

Tādēļ ziņojumu mutvārdiem var sūtīt tikai sekojošos gadījumos:

1) Ja ziņnesis ir pilnīgi uzticams, saprātīgs un aukstasinīgs kareivis, kas pirms izvešanas var ziņojumu vārdu pa vārdam atkārtot.

2) Ja nav laika uzrakstīt.

Tomēr sūtot arī mutvārdu ziņojumu ieteicams galveno pavēlēt ziņnesim atzīmēt rakstveidā, it sevišķi vietu nosaukumus, laiku un dažādus skaitļus, kuŗus parasti visātrāk aizmirst vai sagroza.

Ziņot var:
nekavējoties,
pēc papildziņu ievākšanas, un
tikai pēc atgriešanās.

Nekavējoties jāziņo, ja ziņas ir ļoti svarīgas un stāvoklis var ātri mainīties, vai arī ja mūsu vienībām draud briesmas. Pēdējā gadījumā jāziņo ne tikai savai daļai, bet arī tieši tai kaimiņu vienībai, kuŗai draud briesmas.

Atlikt ziņošanu līdz papildziņu ievākšanai var tad, ja nav steidzamība un ievāktās ziņas ir vēl ļoti nepilnīgas.

Ziņot pēc atgriešanās var tad, ja ziņas nav steidzamas un nav no svara, vai priekšnieks tās saņem ātrāk vai vēlāk.

Vislabākais ziņojums zaudē savu nozīmi, ja tas nonāk priekšnieka rokās par vēlu. Tādēļ šaubu gadījumos labāk ziņot ātrāk, kā vēlāk. Tomēr nav jāaizmirst, ka gaŗi un mazvērtīgi ziņojumi tikai lieki traucē priekšnieku un, apgrūtinot sakaru līdzekļus, aizkavē svarīgāku ziņojumu nosūtīšanu.

Vienmēr bez sevišķa atgādinājuma obligāti jāziņo:

par dotā uzdevuma izpildīšanu vai neizpildīšanu;

par pirmiem saskariem ar ienaidnieku un arī par saskaru zaudēšanu, t. i., ja ienaidnieks vairs neatrodas tur, kur agrāk bijis vai domāts esam;

par katru svarīgu novērojumu, kas varētu veicināt vai kavēt savai daļai uzdevuma izpildīšanu;

Bez tam jāziņo iepriekš noteiktās stundās vai arī sasniedzot noteiktas vietas. Šie ir tā sauktie termiņziņojumi.

Pie ziņojumu nosūtīšanas jāņem vērā vēl sekojošais:

1) Par ziņnesi ņemams kareivis, kas novēroto būtu arī pats redzējis, jo tad tas būs spējīgs sniegt priekšniekam, ja tas izrādītos par vajadzīgu, arī dažādas papildziņas. Šī paša iemesla dēļ ziņnesim jāpasaka arī ziņojuma saturs, ja tas nav tikai slepens.

2) Ziņnesim jāpaskaidro ceļš, dodot vajadzības gadījumā vienkāršu gājiena ceļa pārskata kartiņu vai, vismazākais, jāuzraksta vietu nosaukumi, caur kuŗām jāiet. Ja iespējama sastapšanās ar ienaidnieku, tad jāizvairās no iešanas pa galveniem ceļiem. Stipri apdraudētā stāvoklī sūtīt vairākus ziņnešus tieši pa laukiem un mežiem.

3) Ja vien iespējams, netērēt ziņnešus, bet ziņojumu nosūtīt kādā citādā ceļā: radio, tālrunis, citas jātnieku vai kājnieku patruļas, kas jau iet uz mājām, u. t. t. Visi šādi gadījumi jāizmanto.

Tomēr pie ziņojumu sastādīšana un nosūtīšanas vienmēr jāņem vērā pamatnoteikums, ka vienkāršās lietas nedrīkst tīšām sarežģīt un komplicēt. Viss jādara pēc iespējas vienkārši un nemāksloti. Tā piemēram, steidzamos gadījumos jāziņo tikai pats galvenais, atmetot visus sīkumus. Ļoti īsus un vienkāršus ziņojumus parasti sūtīs mutvārdiem un netērēs laiku to uzrakstīšanai. Ja ziņojuma nosūtīšanas vieta redzama vai ļoti viegli atrodama, tad, pats par sevi saprotams, nekādas ceļa pārskata kartiņas ziņnesim nav jādod. Tā tad viss atkarājas no apstākļiem un rīcībā esošā laika. — Darīsim visu vienkārši un skaidri, jo sarežģītas lietas atrisināt vienkārši — tā ir māksla, bet ne otrādi.

(Turpinājums sekos.)

Piezīme:

Šai «Aizsarga» numurā kā pielikums tiek dota viena karte, kas domāta praktiskiem vingrinājumiem, kuŗus sāksim nākošo mēnesi.

Lai karte būtu uzskatāmāka, ieteicams to izcelt, t. i. mežus ar zīmuli viegli izkrāsot zaļus, bet augstumus — brūnus. Bez tam karti, lai to ilgāk saglabātu, var uzlīmēt vai nu uz audekla vai uz papes.

Pulkvedis-ltn. A. Mauriņš

Slēdzieni un secinājumi no itaļu-abesiņu cīņām

Šo cīņu pirmcēloņi meklējami vēsturē jau ap 1908. g., kad starp Italiju un Abesiniju tika noslēgts pirmais robežlīgums: šis līgums, kā dažbrīd dažs labs cits, arī uzskatāms kā viens no nesen izbeigtā kaŗa pirmiem cēloņiem. Kā kaŗa tuvākie iemesli uzskatāmas dažādas sadursmes un robežkonflikti, kā, piem., 17. janvāŗa 1934. g. abesiņu uzbrukums itaļu konsulātam Gondārā, sadursme pie Ual-Ualas 5. decembrī 1934. g. un citi. Mēdz teikt, ka tad, ja vajadzīgs, lai pulveŗa muca uzliesmotu, nepieciešama tikai viena neliela dzirkstele. Tā arī te: ar šīm sīkām sadursmēm pietika, lai uzliesmotu kaŗš atklātā nozīmē — 3. oktobrī 1935. g. plkst. 5 itaļu divas kolonnas pārgāja Eritrejas robežupi un devās dienvidvirzienā.

No itaļu spēku vadības viedokļa, kā arī darbības rakstura ziņā visu kaŗa laiku varētu iedalīt divos raksturīgos posmos: 1) no kaŗa sākuma (3. okt. 1935. g.) līdz tam momentam, kad ģen. De Bono nodeva virsvadību maršala Badoljo rokās; 2) no 28. novembrim 1935. g. līdz oficiālā kaŗa beigām (5. maijā 1936. g.). Pirmā posmā kustība uz priekšu notiek samērā lēni un ar lielu piesardzību un Z.-frontē apm. 2 mēnešu laikā tikko sasniegta Aksumas-Adujas-Makales līnija, pie kam bez kādas ievērojamas pretestības no abesiņu puses; citiem vārdiem — armijas kreisais spārns pavirzījies uz priekšu apm. 150 km, bet labais tikko apm. 40 km. Šī virzīšanās uz priekšu norisinājās divos lēcienos. Tanī pašā laikā Somālijas frontē notika vienīgi sīkas sadursmes un no itaļu puses sevišķi rosīgi darbojās aviācija:

tur ne ģen. Graciani, nedz arī abesiņu vadonis rass Nasibu lielākas operācijas vēl nebija ievadījuši. Ar maršala Badoljo ierašanos Z.-frontē jau sākās rosīgāka darbība. Ap decembra vidu abesiņi daudz rūpes nodarīja itaļu Z.-armijas labā spārna korpusam: 15. decembrī 1935. g., pēc kaujas pie Mai Timchetas, tas izrādījās atspiests atpakaļ līdz Aksumai un arī itaļu armijas fronte tajā laikā veidoja ķīli Tembijenas novadā ar aso galu uz Z. Somālijas frontē vērojama zināma aktīvitāte no rasa Desta puses, kurš ar savām 3 kolonnām lēni sāk virzīties no Negheli D. A. virzienā. Janvārī notiek samērā sīvas cīņas Tembijenas novadā. Tanī pašā laikā Somālijā ģen. Graciani uzsāk virzīt uz priekšu savas 5 kolonnas Ganala upes ielejā un D. no tās — Negheli virzienā pretim rasa Desta spēkiem. Cīņas tur beidzās ar Negheli drīzu sagrābšanu.

Februāra mēnesī kaujas darbība Z.-frontē jau kļūst daudz rosīgāka: 1) no 10. līdz 15. febr. 1936. g. norisinās t. s. Endertas kauja, kuras rezultātā iekarots Amba Aradam kalna masīvs (2986 m. augsts); 2) ievadīta rasa Kasas un Seijuma ieslēgšanas operācija D.-Tembijēnā; 3) izcīnīta otrā kauja Tembijēnā; 4) sakauts rass Imra Šires provincē, atsvabinot ar to no abesiņu apdraudējuma armijas labo spārnu. Tajā laikā Somālijā ģen. Graciani vēl nekādu aktīvitāti neizrāda. Marta vidū itaļu Z.-armija jau sasniegusi Takase upes līniju un tās kreisais spārns tuvojas Mai-Ceu. Ģen. Starace motorizētā kolonna drīz vien sasniedz Tana ezeru un kāda cita motorizēta kolonna, iziedama no Asabas (pie Sarkanās jūras) un, virzīdamās gar Mus-Ali kalna masīvu, ieņem tukšnešaino Hausa novadu. Marta beigās un aprīļa sākumā norisinās vēl samērā sīvas cīņas Mai-Ceu rajonā, kur abesiņi neatlaidīgi uzbrūk divas dienas no vietas, bet tā arī Z.-frontē jau ir pēdējā nopietnākā kauja. Itaļi gan šo kauju nosaukuši «kauja pie Ašangi ezera», lai gan faktiski pie pēdējā nekas kaujai līdzīgs nav norisinājies. Pēc tam vēl notiek nelielas cīņas pie Desijas, kad jau arī apzīmējas abesiņu galvenās armijas galīgs sabrukums. Aprīļa otrā pusē no Desijas sākās maršala Badoljo motorizētās kolonnas (1600 sm. auto) triumfālais brauciens uz Adis-Abebu, kura ieņemta 5. maijā 1936. g. Tanī pat laikā (aprīļa otrā pusē) ģen. Graciani arī jau ievadījis izšķirošu uzbrukumu nocietinātam Sasabanechas-Dagaburas rajonam, kurā itaļiem nācies ciest visai smagus zaudējumus un viņi tikai lēni spējuši virzīties uz priekšu, iekarojot apvidu soli pa solim.

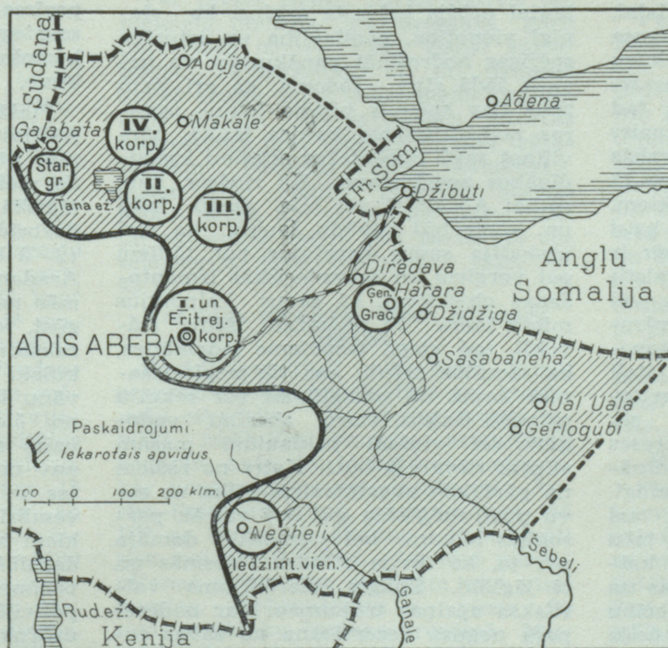
Pēc Abesinijas ķeizara dezertēšanas (citādi viņa aizbraukšanu un savas valsts pamešanu viskritiskākā brīdī nemaz nevar nosaukt) un Adis-Abebas ieņemšanas, oficiālais karš arī jāuzskata par izbeigtu, bet cīņas tur vēl nebūt nav rimušas un šo savstarpēji naidīgo cilšu nomierināšana no Italijas vēl var prasīt ārkārtīgas pūles. Kas attiecas uz itaļu spēkiem, kādi tur bijuši sakoncentrēti uz kara beigām, tad tos aplēš uz apm. 400.000 karavīriem, 500 lidmašīnām, 350 tankiem, 350 dižgabaliem un 70.000 nastu lopiem. Iekarotā līdz 15. maijam 1936. g. Abesinijas valsts daļa parādīta schēmā.

Pēc oficiālā kara noslēgšanās A.-Afrikā itaļu prese arī jau nākusi klajā ar dažiem secinājumiem un slēdzieniem. Tā, piem., šo kara gājienu jau vairs neuzskata tikai par vadības skolu koloniju kara vešanā vien, bet kā vadības skolu kara vešanai vispār. Personālo un materiālo spēku plašais vēriens tieši apstiprinot šo domu. Šis karš esot devis ģenerālštābam, vadībai un pašām karaspēka vienībām tādus piedzīvojumus kaujās, kādus pašreiz nespējot uzrādīt Eiropas neviena armija.

Pirmā un galvenā kārtā izmēģināti jauni līdzekļi un metodes aizmugures dienestā. Arī dažu jaunu ieroču, kuri var noderēt ne tikvien koloniju, bet arī Eiropas kaujas laukos, darbība izmēģināta no itaļu puses. Itaļi sevišķi uzsver gūtos piedzīvojumus ar motorizētiem ekskadroniem, ātriem tankiem un motorizēto artileriju. Šo ieroču un mašīnu trūkumi rūpīgi novēroti, novērsti un uz vietas papildināti. Vislielāko uzsvaru tomēr liek uz tiem piedzīvojumiem, kādi gūti, sagatavojot kara darbību morālā un materālā ziņā: nācija guvusi iespēju pierādīt savu izturību; sankcijas pierādījušas, ka valsts var eksistēt pilnīgi patstāvīgi, nerēķinoties nemaz ar ārvalstīm; valsts viss organisms, pateicoties starptautiskiem noteikumiem, jau guvis zināmu praksi «totālā kara» vešanā.

No otras puses, abesiņu apgāde ar moderniem ieročiem un mēģinājums no Eiropas instruktoru puses viņus sagatavot kara vešanas paņēmieniem pēc Eiropas parauga, kā to konstatē itaļu prese, labuma vietā tiem nesis tikai ļaunu: viņi pašreiz tikko atradušies pārejas stadijā, kad vēl jaunais, kā saka, nav iegājis asinīs, bet viņu tautiskie paņēmieni un parašas pa daļai jau paspējuši nonākt apšaubāmā stāvoklī. Pie jauniem, moderniem ieročiem abesiņi vēl nav paspējuši pierast, bet neparastie šo ieroču pielietošanas paņēmieni gan stiprā mērā ierobežojuši viņu iedzimtās kareiviskās spējas. Abesiņu vadoņiem arī trūkušas spējas moderno ieroču pielietošanu piemērot savu paklauto individuālām īpašībām. Eiropiešu instruktori un padomdevēji, kā to pauž daži avoti, pa daļai bijuši vienkārši dēku meklētāji, kuriem maz pie sirds gājušas Abesinijas intereses, bet gan vairāk savu zemju un it īpaši savas personīgās.

Karš izbeidzies un, pretēji gaidītam, samērā ātri. Sevišķi angļu prese uzsver, ka itaļu uzvaras ātrums izsaucis vispārēju izbrīnu. Angļi mēģina itaļu panākumus izskaidrot šādi: 1) abesiņu vadība reti kad zinājusi, kur pirms uzbrukuma atrodas itaļu vienības, t. i. izlūkošana bijusi zem katras kritikas; 2) abesiņu vienību starpā sakari bijuši visai vāji; 3) abesiņiem nav bijusi noorganizēta apgāde un bieži vien karaspēkam nācies meklēt uzturu uz vietas; 4) mil. rakstnieki arī esot stipri pārspīlējuši abesiņu kaujas spējas; 5) abesiņu vadoņi visumā bijuši vai nu pilnīgi neprašas kara mākslā, vai arī nodevēji; 6) amhāriešu karaspēkā kā sports tikusi piekopta provinču vietējo iedzīvotāju sistēmatiska aplaupīšana; 7) rasi savstarpēji nīdušies un centušies viens otram kaitēt; 8) abesiņi uzskatīti par labiem strēlniekiem, bet moderno ieroču pielietošanas prasme viņiem tomēr vēl bijusi sveša; 9) dēmorālizācija abesiņu armijā jau faktiski esot iestājusies decembra mēnesī, kad arī sākusies masu dezertēšana no frontes; 10) itaļu veikli vestā propaganda un bagātīgās dāvanas dažādiem rasiem un augstmaņiem arī ievērojamā mērā sekmējušas masu demorālizāciju un mazinājušas pretošanās spējas; 11) abesiņu ceļi jau mazā lietus periodā nonākuši pilnīgi nelietojamā stāvoklī, bet itaļu jaunbūvētie — turpretim no tā nepavisam nav cietuši; 12) gāzu pielietošana no itaļu puses jau galīgi sagrāvusi abesiņu karotāju morāli. Par itaļiem tā pati prese izsakās: 1) no sākuma viņi stipri pārvērtējuši abesiņu spēkus un viņu kaujas spējas un nav domājuši par Abesinijas pilnīgu iekarošanu; 2) abesiņu cilšu savstarpējā naidošanās tomēr jau kara pirmos mēnešos pierādījusi, ka nebūs grūti tos galīgi sašķelt un dēmorālizēt ar propagandas palīdzību; 3) pēc augstākās vadības maiņas A.-Āfrikā operācijas ievadītas daudz straujākā tempā un maršals Badoljo arī izrādījies lielisks psīchologs — viņš uzsācis ar to, lai visdrīzākā laikā sakautu redzamākos abesiņu vadoņus. Šo triecienu arī abesiņi neizturēja. Angļu referents nāk pie slēdziena, ka šajā karā

Stāvoklis pēc Adisabebas ieņemšanas

viss notika citādi ne kā tas bijis paredzēts.

Ko tad nu šīs cīņu gaitas māca un ko iespējams no tām secināt? Ar dažiem slēdzieniem, kā to patlaban redzējām, jau mēģinājuši nākt klajā itaļi paši un arī angļu prese. Tagad palūkosim tuvāk, kā noritējusi kaŗa pati sagatavošana no polītiskā un materiālā viedokļa, kā arī mēģināsim atzīmēt kaujas darbības un vadības raksturīgākos paņēmienus no abām pusēm. Pirmā kārtā jau kaŗa pašā sagatavošanā vērojami galējie pretstati. No itaļu puses: 1) valsts polītiskā vara atrodas vienās rokās; virspavēlnieks — bijušais ģenerālštāba priekšnieks — ir visu jautājumu kursā; 3) valdības soļi un kaŗa vadība norit ciešā saskaņā (valstsvīri-polītiķi un armijas vadība darbojas uz vienotas bazes); 4) valsts un nācija pilnīgi vienotas — katrs pilsonis apzinās, ka uzupurēšanās valsts labā nepieciešama. Kaŗš itaļu tautai nav negaidīts, bet uz to viņa jau savlaicīgi gatavota (robežjautājums Libijā norēgulēts, ar Franciju nokārtoti Afrikas jautājumi; Strēzā panākta vienota fronte ar Angliju un Franciju; nodibināti sakari ar islāma pasauli Mazāzijā; nācijai iedvests, ka šoreiz jānomazgā kauna traips, kuŗš uz to gulstas vēl no 1896. g. u. t. t.). Arī izvēršanās jautājums jau nokārtots savlaicīgi: vēl ilgi pirms kaŗa sākuma izdarīta transporta kuģu mobilizācija; iegādāti daudzi jauni transporta kuģi; iekārtotas peldošas lazaretes; Eritrejā un Somālijā nogādāti pārtikas un citu materiālu lieli krājumi, kā arī tur izveidots plašs ceļu tīkls. Ar šo kaŗu Italija bija nostādīta divu uzdevumu priekšā: 1) mobilizēt ekspedicijas armiju un 2) būt gatavai Eiropas kontinentā dažādām varbūtībām. Jūŗas spēki Vidusjūŗā tiek turēti pilnā gatavībā. Daļa gaisa spēku nosūtīta uz kaŗa teātri, bet Eiropā palikušie nebūt caur to nav vājināti: vecāku lidmašīnu modeļu vietā stājas visjaunākās un vismodernākās.

Abesiņus šis kaŗš turpretim pārsteidza pilnīgi nesagatavotus. Pa daļai, varbūt, tas izskaidrojams ar negusa aklo ticību Tautu savienībai, uz kuŗu bija liktas visas cerības, bet kuŗas izkūpēja vējā, jo kad ieroči šķind, tad diplomātu daiļskanīgām runām vairs nav reālas vērtības: tauta un valsts var būt droša tikai par tik, par cik tā pati var palaisties uz saviem spēkiem. Ticība, cerība un paļaušanās uz kaut kādiem spēkiem no ārienes vienmēr ir bijušas illūzoriskas un nevienai valstij un tautai, kamēr pastāv pasaule, vēl nav izšķiroši līdzējušas. Cik vērojams, abesiņi sāka daudz maz gatavoties kaŗam tikai pēc tam, kad itaļi jau bija iebrukuši Abesinijas territorijā. No sākuma abesiņu masas, cik iespējams spriest pēc dienas preses vēstījumiem, mobilizācijas izsludināšanu gan uzņēmušas samērā jūsmīgi, kas no psīcholoģiskā viedokļa arī it viegli izskaidrojams: 1) abesiņi taču 1896. g. bija uzvarētāji; 2) masas katrā ārkārtīgā gadījumā ir satrauktas un tām viegli iedvest cerību un pārliecību uz panākumiem. Abesiņu mobilizācija nav jāsaprot mums pazīstamā jēdzienā: masu morālās sagatavošanas ziņā tur tomēr darīts visai maz vai pat, varbūt, nekas un, kad nu sākās pirmās grūtības modernā kaŗa apstākļos, tad arī tautas masu sajūsma drīz vien izzuda un tās vietā stājās demorālizācija. Par kaŗa sagatavošanu apgādes ziņā, cik vērojams, no abesiņu puses arī nevar būt nekāda runa: kaŗa transporta līdzekļu mūsu izpratnē tur nav bijis un arī ceļi to pielietošanu regulāri nepieļāva. Tā tad cīnītāju apgāde ar pārtikas vielām, jādomā, bija zem katras kritikas un nav brīnums, ka pēc līdzpaņemto krājumu izsīkšanas kareivju masas pa daļai izklīda, lai sev sameklētu uzturu. Tikai vēlāk, apm. decembŗa vidū, prese vēstīja, ka Desijā un citos apdzīvotos punktos tiekot iekārtotas pārtikas noliktavas, bet tad tas jau bija par vēlu. Moderno ieroču sūtījumi plašākos apmēros sāka pienākt tikai tad, kad kaujas jau bija pilnā gaitā. Tā tad izgājušiem uz fronti cīnītājiem bija jāstājas pretim modernam apbruņojumam ar primitīviem ieročiem. Ja arī daļa moderno ieroču nonāca līdz frontei, tad tomēr neapmācītiem cīnītājiem tie lielu labumu nespēja sniegt. Jāšaubās, vai arī visi sūtītie uz fronti modernie ieroči maz nokļuva kareivju rokās, jo prese ne vienreiz vien vēstīja, ka rasi un citi augstmaņi tos piesavinājušies un par izdevīgu cenu pārdevuši pretiniekam. Par sanitāro un medicīnisko palīdzību mūsu izpratnē tur arī nevarēja būt runa.

Tā jau kaŗa pati sagatavošana izceļ to kontrastu, kāds valdījis abās pusēs: par cik itaļi šo jautājumu labi bija pārdomājuši un spēruši visus iespējamos soļus, lai nodrošinātu panākumus un uzvaru, par tik abesiņi nebija nekā darījuši, lai nodrošinātu savas zemes robežu neaizskaramību un atsistu pretinieka iebrukumus. Salīdzinoši varētu teikt, ka kārtībai un organizētībai no itaļu puses nostājās pretim abesiņu haoss un bezdarbība, varbūt pat sabotāža un nodevība. Itaļu propagandai šādos apstākļos nenācās grūti gūt spīdošus panākumus, jo abesiņu tautai nebija iedvesta apziņa, ka vienīgi vienotība, neatlaidība un izturība spējīgas nodrošināt panākumus un uzvaru šādā cīņā. Jādomā, ka arī itaļu zelts nav spēlējis pēdējo lomu uzvaras nodrošināšanai kaujas laukā, pārviļinot savā pusē dažus abesiņu iespaidīgākos augstmaņus. Kā zināms, verdzībai Abesinijā vēl bija ziedu laiki un nevar būt nekādu šaubu, ka rasi uzskatīja savus kareivjus par tādiem pat vergiem un saimnieciskās izmantošanas objektiem, kā savus kalpotājus miera laikā. Ja pielaižam šādu stāvokli, tad viegli iespējams iedomāties, ka morālās saites, kas tik nepieciešamas kaujā un uzskatāmas par sekmju galveno balstu, starp abesiņu vadoņiem un viņiem paklautām masām stipras nevarēja būt. Katrs no rasiem un pārējiem augstmaniem vilka uz savu pusi, mēģināja gūt sev vairāk personīgu labumu, bet vismazāk domāja par to, ka tēvija atrodas briesmās un tā jāglābj. Spilgts pierādījums valstiskas apziņas trūkumam var noderēt paša negusa dezertēšana no savas zemes. No visa tā jau var nākt tikai pie viena secinājuma, ka abesiņu tautā tēvzemes mīlestība un doma par savas zemes aizsardzību bijusi izkopta visai vāji.

Šo kaŗu gan faktiski uzskata par koloniju kaŗu, bet tas tieši atšķiŗas no visiem tāda rakstura kaŗiem ar kaŗotāju lielām masām un moderniem kaujas līdzekļiem. Nebūs pārspīlēti, ja teiksim, ka no itaļu puses bija vērojami, kā tagad mēdz izteikties, «totālā kaŗa» vešanas paņēmieni: kaŗā bija ierauta visa nācija ar valsts visām bagātībām. Šis koloniju kaŗš itaļiem arī deva iespēju pārbaudīt dažu ieroču jaunos modeļus (65 mm. kalna haubici, mazos un vidējos auto kalnainam apvidum, mazos tankus, trieciena mīnumetējus u. t. t.). Kas attiecas uz artileriju, tad tur gan galvenā kārtā izmantota vieglā artilerija, bet Endertas kaujā un Šires provincē jau samērā plaši pielietota arī vidējo kalibru artilerija. Artilerijas uzdevumi nav bijuši viegli, bet maršals Badoljo, pats būdams artilerists, tomēr pratis no šīs kaŗaspēka šķiras, tāpat kā no visām citām, panākt visu iespējamo.

No moderniem ieročiem visplašāki pielietota aviācija. Šķiet, ka itaļu vadībai galvenā kārtā jāpateicas lidotājiem par uzvarām nopietnākās kaujās. Aviācija tur, līdzās izlūkošanas un kaujas uzdevumiem, veikusi ne vienreiz vien prettrieciena ieroča lomu aizstāvēšanās kaujās un pildījusi apgādes transporta uzdevumus: dažu korpusu apgāde dienām ilgi veikta vienīgi ar aviācijas palīdzību, piegādājot pārtiku, ūdeni un municiju. Visumā neviļus paceļas jautājums, vai bez aviācijas palīdzības itaļu zemes spēki maz būtu spējuši gūt tik plašus un izšķirošus panākumus un vēl pie tam samērā īsā laikā.

Maršala Badoljo organizātoriskās un kaŗa vadoņa spējas pašreiz jau atzīst visi mil. speciālisti. Tomēr jāsaka, ka, neskatoties uz spēku lielo pārsvaru itaļu pusē un technikas bagātību, maršals Badoljo savā darbībā vienmēr bijis piesardzīgs līdz pat kaŗa pēdējām dienām. Šīs piesardzības raksturīgā pazīme viņu pavada visur: pēc katra sasnieguma vērojama apstāšanās, sakārtošanās, nocietināšanās un ceļu izbūve.

Plašāka mēroga stratēģiskas kombinācijas visā kaŗa laikā grūti saskatāmas kā no vienas, tā arī otras puses. Ja pieiet veiktām operācijām no stratēģiskā viedokļa, tad iespējams gan dažbrīd vērot lielu masu sablīvējumus (2—3 korpusi) šaurā frontē, kā, piem., Aradam kaujā, bet visas šīs masas tomēr nekādu stratēģisku vērienu negūst, jo to vienkārši nepieļauj apvidus raksturs un ceļu stāvoklis. Trieciena kulaki tiek koncentrēti ceļu un karavānu teku virzienos, bet attālāk nost no šiem virzieniem jau kaŗaspēka vairs nav. Arī nepārtrauktas frontes nav novērojamas. Pat tad, kad iestājas uz laiku poziciju kaŗš (1935. g. novembrī un decembrī) starp pretiniekiem nav ciešu saskaru. Italu taktiskā darbībā vērojama viena raksturīgāka pazīme: viņi, palikdami nocietinātās pozicijās, ar uguni novājina abesiņu uzbrukuma sparu un, kad pēdējo enerģija jau sāk izsīkt un vērojams atslābums, tad laiž darbā aviāciju, kuŗa at-

ejošos vajā ar lielu neatlaidību. Pēc tam kājnieki iztīra to, kas vēl palicis pāri. Jāatzīmē vēl viena sevišķi raksturīga parādība: itaļi A.-Afrikā gan sakoncentrējuši dzīvā spēka lielas masas, bet visā kaŗa periodā tās lielāko daļu laika nodarbinātas ar ceļu izbūves darbiem, piegādes jautājumu kārtošanu, kārtības uzturēšanu aizmugurē u. t. t.

Pieejot abesiņu darbības raksturojumam, jāatzīmē arī no tās puses dažas raksturīgas īpatnības. Kas tur vērojams? Vispirms jau jāsaka, ka kareiviskuma, drosmes un uzņēmības abesiņiem netrūkst, bet izturība un neatlaidība tomēr nav ilgstoša. Sākuma periodā, kamēr abesiņu cīnītāju morāle vēl nebija iedragāta, visas uzskaitītās rakstura pozitīvās īpašības bija vērojamas sevišķi spilgti un, varbūt, daudz spilgtāk nekā pie sajūsminātiem un eksaltētiem itaļu kaŗavīriem, bet līdz ar neveiksmēm un trūkumiem vadībā tās pamazām sāk izzust. Šinī ziņā nav arī daudz ko brīnīties, jo abesiņiem ložmetēju un galvenā kārtā artilerijas tikpat kā nemaz nebija, bet katrā kaujā gan jāpārdzīvo šo ieroču grau-jošā iedarbība no pretinieka puses. Vēl jābrīnas par to, ka dažā labā kaujā viņi ar mazu skaitu automātisko ieroču un bez artilerijas veikli pratuši uz ilgāku laiku aizturēt itaļu labi sagatavotos uzbrukumus: kur abesiņi bija paspējuši noorganizēties aizstāvēšanai, itaļu uzbrukumi ne visai veicās (tā tas vērojams pie Koeicas, Af-gagas, Šires kaujā, cīņās Sasabanehas rajonā). Abesiņu organizētos uzbrukumus (piem., pie Mai-Ceu, Kuaramas klostera u. c.) itaļiem izdodas atsist tikai ar samērā lielām grūtībām. Abesini parasti veikli prot arī izslīdēt no itaļu «apkampieniem», kā, piem., pie Sasabanehas. Maskošanās ziņā abesini ir sevišķi speciālisti (Ašangi kauja). Šķiet, ka par abesiņu rupjāko kļūdu jāuzskata atteikšanās no partizānu kaŗa un mēģinājumi uzbrukt itaļu nocietinātām pozicijām. Šī tieksme un savu spēju pārvērtēšana šinī ziņā arī uzskatāma kā viens no priekšlaicīgā sabrukuma galveniem iemesliem: rasu Mulugetas un Desta šāda veida mēģinājumi drīz vien izsauca abesiņu masu morāles pilnīgu satricinājumu. Rass Nasibu turpretim rīkojās pilnīgi pretēji: viņš nepalika galīgi pasīvs savā darbībā, bet arī nemēģināja veikt neiespējamo. Tur arī rezultāti bija pavisam citādi: abesiņu Z.-fronte jau sen bija sabrukuma stāvoklī, bet Nasibu kaŗaspēks itaļiem pat vēl radīja ievērojamas «galvas sāpes» pēdējā uzbrukumā.

Gala slēdzienā tomēr jāsaka, ka, neskatoties uz kaŗa samērā ātru izbeigšanos, itaļiem tā nav bijusi nekāda viegla pastaigāšanās pa Abesinijas klinšainiem kalniem un tuksnešainiem novadiem. Tas vien, ka viņi beigu cēlienā bija spiesti pielietot kaujas gāzes, liecina, ka visas izredzes uzvarēt abesiņus citādā ceļā bijušas jau izsmeltas: uzvarētāja slavas nodrošināšanai bija jāķeras pie šī pēdējā līdzekļa, kuŗa pielietošanu nosoda visi starptautiskie līgumi. Turku ģen. Vehibs, atstādams Abesiniju, esot it kā izteicies, ka negusu un viņa armiju uzvarējusi iekšējā nodevība. Tā, no vienas puses, aviācija, tanki un kaujas gāzes un, no otras puses, abesiņu augstmaņu nodevības jāuzskata par galveniem faktoriem, kuŗi itaļiem palīdzēja nobeigt kaŗu samērā tik ātrā tempā.

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Skaitlisko attiecību problēma starp kaujas fronti un aizmuguri «totālā kaŗā».

Vācu mil. periodika nodarbojas ar šī jautājuma pētīšanu. «Totālais kaŗš», līdzās daudzām citām problēmām, visā nopietnībā skar arī jautājumu, kā jāizveidojas skaitliskām attiecībām starp kaujas fronti un visas tautas kopību. Tagad jānāk pie slēdziena, ka cilvēku skaits, kas būs nodarbināts aizmugurē, lai nodrošinātu frontes eksistenci, ārkārtīgi pieaudzis. «Totālais kaŗš» pilnīgi noslaucījis robežu starp kaujas fronti un aizmuguri. Cīņas izšķiršana, tāpat kā agrāk, arī nākotnē gan norisināsies tur, kur pretinieki, atrazdamies ciešos saskaros, krustos ieročus. Šo izšķiršanu tomēr ievērojamā mērā var ietekmēt notikumi aizmugurē, vienalga, vai tie būtu tīri militāra, vai arī psīcholoģiska rakstura. Vispirms jau lielas cilvēku masas būs vajadzīgas pretaviācijas aizsardzībai aizmugurē, lai nodrošinātu ikdienišķās dzīves daudz maz parasto ritmu. Kas attiecas uz pasīvo pretaviācijas aizsardzību, tad tur vēl kaut kā varēšot iztikt ar kaujas frontē mazāk noderīgu vai aktīvai cīņai nederīgu cilvēku materiālu. Milzu daudzumu un pie tam vēl pilnīgi kaujas spējīgu cilvēku tomēr atņemšot tie organi, kuŗu uzdevums frontes cīnītājus nodrošināt ar ieročiem un municiju. Tā aplēsts, ka aktīvā armija, apm. 15 divīziju sastāvā, dienā pagērēs ap 1.000.000 šauteņu un automatisko ieroču patronu, 13.500 vieglās un 3600 smagās artilerijas šāviņu. Šo municijas masu izgatavošanai vien jau būšot vajadzīgs ap 99.700 darba dienas, jeb apm. 100.000 strādnieku-speciālistu dienā. Līdzās tam kā aktīvā armija, tāpat arī civīliedzīvotāji jānodrošina ar pārtiku un visu citu nepieciešamo. Nekāda nozīme nebūs spējīgai un labi sagatavotai armijai, ja municijas un visa cita nepieciešamā piegāde nebūs nodrošināta un aizmugure neatradīsies pietiekošā drošībā, lai spētu kārtot visus šos jautājumus. Vadošām personām jau laikus ieteic padomāt un noteikt frontes cīnītāju un aizmugurei nepieciešamā cilvēku personāla skaitlisko attiecību normas. (D. Wehr 1936. — 23.)

Lielākā gāzu patvertne pasaulē.

Pēc preses ziņām, Parīzē pašreiz jau nobeigta lielākās un drošākās gāzu patvertnes izbūve, kāda vispār sastopama. Tā iekārtota 25 m. dziļumā apakš zemes un 5 min. spējot uzņemt 8000 cilvēku. Šīs patvertnes izturība nodrošināta pret 1000 kg bumbu trāpījumiem. Izolācija pilnīgi hermetiska. Gāzu filtri spējīgi piegādāt stundā 8000—10.000 kb. m. svaiga gaisa. Šādu patvertņu Parīzē esot paredzēta vesela serija. (Mil.-Wochenbl. 1936. — 43.)

Kas bijis vērojams Vīnes pavasaŗa parādē.

Parādi ievadījuši gaisa spēki, kuŗus reprezentējušas iznīcinātāju un bumbvežu eskadriļas. No kaujas ratiem sevišķi izcēlušies smagie, astoņriteņu bruņotie auto, kuŗi esot vismodernākās konstrukcijas un izgatavoti Austro-Deimlera firmā. Auto-motors 150 HP ar 80 km/st. ātrumu. Iedarbināti tiek visi astoņi riteņi. Apvidus pārvarēšanas spējas šīm mašīnām esot visai augstas. Apbruņojums — viena 20 mm. prettanku šautene grozāmā bruņu tornī un 2 ložmetēji. Līdzās vieglīem tankiem bijušas arī vērojamas motorizētas kājnieku pavadmašīnas, t. s. «motorķerras». Tās spējīgas pārvietoties tiklab pa ceļiem, kā arī apvidū. Tām ir 4 riteņi ar gumijas riepām, kuŗas pildītas ar gaisu. Neilgā laika sprīdī šīs mašīnas spējīgas arī pāriet uz kāpurķēdēm. Tās domātas ložmetēju un municijas pārvadāšanai. Motors attīsta ātrumu no 2—35 km/st. Lielās spējas pārvietoties apvidū dodot iespēju sekot kājniekiem gandrīz visur. Šīs mašīnas izmanto arī kā kājnieku lielgabala vilcēju. (D. Wehr 1936. — 20.)

Kollektīvs izpletnis.

Pazīstamais amerikāņu pilots Van Meters, kā to vēsta kāds žurnāls, nesen izgudrojis speciālu izpletni, kuŗa uzdevums novērst pilota un lidmašīnas pasažieŗu bojā eju katastrofas gadījumā. Van Metera lidmašīna pēc ārējā izskata ne ar ko neatšķiŗoties no parastām. Īstenībā tomēr daļa lidmašīnas ķermeņa un pilota kabīne iekārtota tā, ka uz zināmas pogas paspiedienu tās spējīgas atdalīties. Pēc tam tūliņ atveroties kolosāls izpletnis, kuŗš noslēpts lidmašīnas ķermenī. Tādā ceļā pilotam un pasažieŗiem iespējams nekaitīgi nolaisties zemē. Šī izgudrojuma lietderību pašreiz pārbaudot Vašingtonas senāta aviācijas komisija. (Kr. Zv. 18. V. 36.)

Itaļu iznīcinātājs Fiat «CR—33».

Fiat firma devusi itaļu gaisa spēkiem jaunu iznīcinātāju «CR—33». Šis jaunais iznīcinātājs atšķiŗoties no «CR—32» ar augstākām techniskām īpašībām un lielākām lidotspējām. Lidmašīnai ir Fiat 700 HP motors «A—33». Maksimālais ātrums pie zemes — 345 km/st., bet 3500 m augstumā — 412 km/st. Kreisēšanas (ekspluatācijas) ātrums

šajā augstumā — 350 km/st. «CR—33» spējīgs pacelties 7000 m augstumā. — 13 min. un 20 sek. Griesti — 10.500 m. Lidojuma ilgums — 2 st. Spārnu kopgaŗums — 9,8 m. Ķermeņa gaŗums — 7,6 m. Lidmašīnas augstums — 2,6 m. Svars tukšā — 1360 kg. Ar kravu — 1910 kg. Lidmašīna metalla konstrukcijas ar 4 ložmetējiem apbruņojumā: 2 — 12,7 mm kalibra ložmetēji ķermenī, šaušanai caur propelleru un 2 — 7,7 mm — uz spārniem. Bez tam uzņem arī 100 kg bumbu. Lidmašīnā ir foto-aparāts un radio iekārta. («Kr. Zv.» 21.V.36.).

Madsena jauns prettanku lielgabals.

Madsena ieroču fabrika Dānijā izlaidusi apgrozībā jaunu prettanku lielgabalu 37 mm kalibra. Šī lielgabala svars kaujas stāvoklī — 250 kg. Stobra gaŗums — 50 kal. Šāviņa svars — 0,8 kg. Šāviņa sākumātrums — 800 m sekundē un 1000 m attālumā lidojuma ātrums vēl ir 660 m/sek. Šāviņš spējīgs caururbt 49 mm biezas niķeļa tērauda bruņas (nav gan zināms kādā attālumā). Horicontālais apšaudes lauks — 10°; vertikālais pacēlums no —5° līdz +10°. Visas sistēmas augstums — 51 cm. («Kr. Zv.» 21.V.36.).

Franču lidmašīnu lielgabali.

Čechoslovaku militārā periodika atzīmē, ka Francijā lidmašīnu apbruņojumam pielieto šādus mazkalibra lielgabalus: 1) īso — 20 mm, tipa «FF», kuŗš domāts iemontēšanai spārnā. Šāviņa sākumātrums — 560 m/sek.; šaušanas ātrums — 450 šāviņu minūtē; atgrūdiena spēks — 90 kg; 2) gaŗo — 20 mm, tipa «FF». Šo lielgabalu iemontējot Ispano Suisa motorā. Sākumātrums — 975 m/sek.; šaušanas ātrums — 400 šāviņu minūtē; atgrūdiena spēks — 200 kg. Tiekot izmēģināts arī 25 mm kal. lielgabals (gaŗais tips), kuŗu domāts iemontēt motorā. Sākumātrums — 850 m/sek.; šaušanas ātrums — 200 šāviņu minūtē; atgrūdiena spēks — 800 kg. (Kr. Zv. 22.V.36.).

Tēlefona aparāts bez baterijām.

Ziemeļamerikā notiekot mēģinājumi ar tēlefona aparātiem bez elektriskām baterijām. Šāds aparāts spējīgs darboties uz attālumu 5 angļu jūdzes un labos noteikumos pat līdz 6,5 jūdzēm. Svara ziņā neesot smagāks par parasto aparātu. Noklausīšanās trūbiņā — parastā. Kā enerģijas avotu izmantojot ogles, kuŗas sarunu laikā diafragma izsaucot strāvu. Pēc krievu ziņām, šis princips neesot jauns, bet tā pielietošana praksē kļuvusi iespējama pateicoties speciāla tērauda izmantošanai. («Kr. Zv.» 23.V.36.).

Jauni ieroči.

Itaļu Skoti firma sākusi konstruēt Mauzera parauga automatiskās šautenes (kal. 7,92 mm). Šautenes svars — 4,23 kg. Lodes sākumātrums — 835 m sekundē. Šaušanas ātrums 50 šāviņu minūtē. Tā pati firma ražojot arī 9 mm kal. automatiskās pistoles, vieglos ložmetējus jūŗas resoram un zenītlielgabalus — 13, 20, 27 un 40 mm kalibra. Angļu prese vēsta, ka zviedru Bofors firma piegādājot kaŗa flotei 40 mm kal. zenītlielgabalus, kuŗu šaušanas ātrums — 120 šāv./min. un šaušanas tālums — 5000 m. Tā pati firma konstruējusi arī 25 mm kal. ložmetēju, kuŗš minūtē spējīgs dot 180 šāvienus. («Kr. Zv.» 23.V.36.).

Mēģinājumi apturēt motorus uz attāluma.

Franču prese vēsta, ka aprīlī Vācijā notikuši jauni mēģinājumi apturēt motorus uz zināma attāluma. Nepieciešamie šīm vajadzībām aparāti atradušies uz augstsprieguma līnijām. Šajos mēģinājumos izdevies apturēt motorus 300—400 m attālumā. Franču zinātnieki nākuši pie slēdziena, ka darbība nenotiekot ar ultrāviolētiem stariem, kā to domāja agrāk, bet gan ar īsiem vai ļoti īsiem elektriskiem viļņiem, kuŗi uz nelieliem attālumiem spējīgi radīt radio-elektrisku strāvu, kas iedarbojas uz motora elektrodiem, kur notiek uzliesmojums, kas motorā rada elektrisku pretestību. Šī procesa reālizēšanai tomēr vajadzīgs spēcīgs elektriskās enerģijas avots un tas spējīgs iedarboties vienīgi uz neaizsargātiem vai nepietiekoši aizsargātiem motoriem. Vajadzīgs arī spēcīgs pārraidītājs. Domā, ka lidmašīnu motorus šāds aparāts nespēšot ietekmēt. («Kr. Zv.» 23.V.36.).

Vācu gaisa spēki.

Pēc krievu ziņām, 1935. gada beigās Vācijā jau bijusi saformēta 61 eskadriļa, no kuŗām 50% bumbvežu, 25% iznīcinātāju un 25% izlūku lidmašīnu. 1936. gadā, ja reālizēšoties paredzētā programma, Vācijā varēšot būt 2000 kaujas lidmašīnu ar kravas celtspēju ap 800 ton. Lidmašīnas spējot attālināties no savām bazēm uz 500 km un atgriezties tajās bez nosēšanās. Vācu kaŗa aviācijā esot ieskaitīti daudzi modificēti civīlās aviācijas aparāti un daži pat diezgan novecojuši tipi. Motoru konstrukcijas ziņā Vācija palikusi iepakaļ Francijai un Anglijai. Pašreiz tiekot izmēģinātas kaujas lidmašīnas Heinkel, Dornjē un Junkers, kuŗu lidotspējas nebūšot zemāk vērtējamas par franču bumbveža «Blok—210» spējām. («Kr. Zv.» 23.V.36.).

Ložmetēji ar automatiski maināmiem stobriem.

Itaļu firma Skoti nesen nākusi klajā ar jauna modeļa ložmetēju, kuŗa stobri paši automatiski, pēc zināma šāvienu skaita, mainās. Ar tādu paņēmienu domāts panākt stobru izsargāšanu no pārkarsēšanas. Pie tāda paņēmiena atkrīt: 1) vajadzība pēc stobra dzesināmām ierīcēm; 2) laika patēriņš stobra pārmaiņai ar roku, kad jāpārtrauc šaušana, un arī samazinās ložmetēja nelietderīgais svars. Stobra maiņa notiek neatkarīgi no šāvēja gribas pēc 30 vai 50 šāvieniem. Šim nolūkam piestiprināti pie grozāmas ripas 3 stobri tā, ka pie ripas pagriešanas uz 120° šaušanas stāvoklī nonāk svaigs stobrs. Ripas pagrieziens notiek ar to pašu kustību, ko šāvējs izdara, lai pārietu uz jaunu ugunskārtu. Laika sprīdī, kamēr stobrs no jauna nonāk šaušanas stāvoklī, tas jau pilnīgi paspējis atdzist. Neraugoties uz 3 stobriem, šis 6,5 mm ložmetējs kopā ar balstu sveŗot tikai 11,6 kg un ar 50 patronu aptveri — 12,8 kg (agrākā 7,92 mm ložmetēja svars attiecīgi 12,76 un 14,1 kg). Lodes sākumātrums 700 m/sek. Ložmetēja teorētiskais šaušanas ātrums — 600, bet praktiskais — 260 šāvieni minūtē. («Mil. Wochenbl.» 1936.-46).

Nesaskatāmu ķermeņu konstatēšana ar staru palīdzību.

Jau ilgāku laiku notiek mēģinājumi ar staru palīdzību noteikt nesaskatāmu lidmašīnu atrašanās vietas. Pēc vācu ziņām, pašreiz jau varot runāt par praktiskiem panākumiem šinī virzienā. Nesen majors Makneils iesniedzis angļu kaŗa ministrijai uzlabotu šāda veida aparātu. Ar šī aparāta infrasarkaniem stariem esot iespējams izsekot neredzamus ķermeņus. Tikko šo staru kūlis atduŗoties pret kādu ķermeni, aparāts ar skaņas vai gaismas signālu norādot tā atrašanās vietu. Diviem aparātiem vienlaicīgi sadarbojoties, iespējams noteikt attālumu un augstumu līdz meklējamam ķermenim. Šos aparātus varot savienot ar zenītbateriju tā, ka šāvieni notiek tanī momentā, kad lidmašīna šķēršo staru kūli. Mēģinājumos izdevies konstatēt lidmašīnu atrašanās vietas mākoņos līdz 6,5 km un kuģus miglā līdz 21 km attālumam. Uz franču kuģa «Normandie» uzstādīts uzlabotas isstēmas aparāts, kuŗš ar elektrisku īsviļņu (16 cm gaŗums) palīdzību cauri miglai noteicot kuģu atrašanās vietu 7,4 km tālumā. Amerikā ar infrasarkano staru palīdzību arī it kā esot izdevies cauri miglai un mākoņiem noteikt ķermeņu atrašanās vietu līdz 11 km attālumam. («Mil. Wochenbl.» 1936.-46.).

Riteņ-kāpurķēžu smagais bruņotais auto «Landsverk 30».

Šis bruņotais auto pieļaujot kustībā, 20 sek. laikā, izdarīt pāreju no riteņiem uz kāpurķēdēm un otrādi. Mašīna spējīga pārvarēt 40° stāvus kāpumus, 1,80 m platus grāvjus un 1,20 m dziļus braslus. Tās svars 11,5 ton. Gaŗums — 5,20 m. Platums — 2,45 m. Augstums uz kāpurķēdēm — 2,25 m un uz riteņiem — 2,50 m. Apkalpe sastāvot no 3—4 vīriem. Apbruņots ar vienu 3,7 cm pusautomātisko lielgabalu un 2 ložmetējiem vai vienu 4,7 cm lielgabalu un 2 ložmetējiem. Ieroči atrodas kaujas tornī. Līdzvadājamā municija — 100 granātas un 3000 patronas uz lozmetēju. Ātrums — uz riteņiem 75 km/st.; uz kāpurķēdēm — 35 km/st. Degvielu krājums — 200 l, ar ko pietiekot 350 km nobraucienam, pārvietojoties uz riteņiem. Degvielu patēriņš uz 100 km — 60 l pie pārvietošanās uz riteņiem un 160 l — uz kāpurķēdēm. («D. Wehr» 1936.-24.).

Ams.

Vēl var atjaunot „Aizsarga" otrā pusgada abonementu.

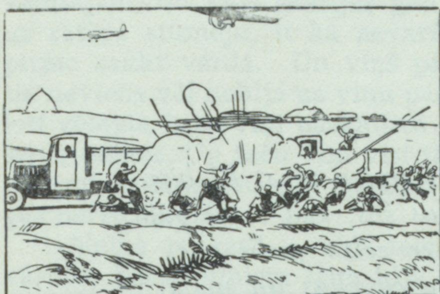
Nepareizas un pareizas rīcības piemēri

Nepareizi!

Pareizi!

11. TABULA.

Karaspēka pārvadāšana ar autotransportu.

Karaspēka uzlādēšanās vieta no gaisa atklāta — kādēļ zaudējumi no ienaidnieka lidotājiem.

Stāvoša autotransporta kolonna ir ienaidnieka lidmašīnām sevišķi izdevīgs mērķis. Tādēļ karaspēka uz- un izlādēšana izdarāma tikai no gaisa novērošanas segtā vietā.

Ceļmalas koki sedz no gaisa ienaidnieka novērošanas.

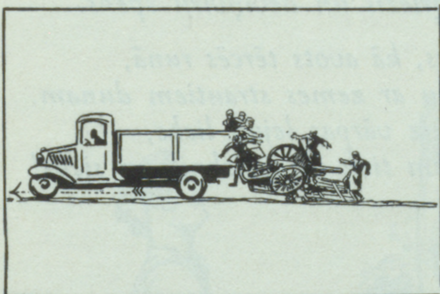

Nekārtība pie uzlādēšanās novēlo izbraukšanu.

Lai nerastos traucējumi un auto kolonna varētu izbraukt laikā, pie karaspēka uzlādēšanas jāievēro stingra disciplīna un jau iepriekš noteikta kārtība.

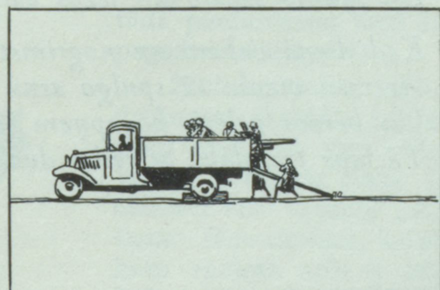

Pareizi noorganizēta uzlādēšanās.

Pie dižgabala uzlādēšanas vāģis slīd uz priekšu, sekas — nelaimes gadījums.

Pie smagumu (dižgabalu) uzlādēšanas jāapsver, vai vāģis neslīdēs uz priekšu, vai uzbīdāmais tilts stabili piestiprināts un vai tas ir pietiekoši izturīgs.

Dažos gadījumos nepieciešami nostiprināt vāģi ar ķīļiem.

Nevajag braukt kā uz «zaļumu balli» (arī tad tāda izturēšanās nav pielaižama).

Disciplīna ir ikvienas darbības pamats. Pat visvienkāršākajā darbībā (piem., sēžot automobilī) disciplīnas trūkums var novest pie katastrofas.

Arī brauciena laikā nepieciešama disciplīna.

LITERĀRĀ DAĻA

Vilis Veldre.

Lūgsna

Mīliet mani, turiet, neatstājiet,
mani dārzi, lauki, birzes, mājas.
Un ja man reiz projām no jums jāiet,
labāk lai man zeme pāri klājas.

Dusēšu tad, plakstus cieti vēris,
pakalnē, kur vēsma šalko priedēs.
Un ap kalnu plaši dvašos vēris,
un ap vēri sējas dīgs un ziedēs.

Paliks viss arvien tāpat kā bija
gadu gadus šos, kad es te gāju.
Rudeņos ar zeltu pielīs rija,
laimodama cilvēkus un māju.

Pavasaŗi elpos valgu dvesmu,
svētīdami laukus, birzes, pļavas.
Un es būšu mūžīgi, kur esmu,
neiedams nekur no zemes savas.

Mīli mani, turi, neatraidi,
mana zeme svētā, zeme labā.
Manas bēdas tavas, mani smaidi.
Beidzot mani pašu gūsi glabāt.

Rūdolfs Nātriņš.

Auglība

Tā lielā auglība, kas tvan no zemes šķiedrām,
Kas šalko klajumos pār zilām upju niedrām,
Ik graudu iešūpo un pretī plauksmei veŗ,
Lai saknes sazaro un iežos valgmi dzeŗ.

Kad diena vakaro un nogrimst saules palos,
Ar rasu vizošo tā spulgo asnu galos,
Un bērzos palejā, ko apņem tumsas zīds,
Tā lapa trauslākā ar reibu dvašu stīdz.

Ak, dabas mūžīgais un skurbinošais briedums
Tvan zemes atmatās un dārzi pilni ziedu!
Ik sīkā ķimenē plūst briednes dižais spēks,
Tvīkst smaržās vijgriezis un deviņvīru spēks.

Bet naktīs klausoties, kā avots tērcēs runā,
Dzird dzīlēs auglību ar zemes strautiem dunam.
Tā smagi rudenī reiz vārpas lejup lieks,
Lai pilns ar graudiem tiek ik apcirknis un sieks!

Vilis Veldre.

A. Krūkas illūstrācijas

Velna puikas

Stāsts.

1.

Nenotika jau nekas briesmīgs. Tikai Krišjāņa Barona un Dzirnavu ielas krustojumā viens ratiņu stūmējs nevarēja pārvilkt savus par daudz piekŗautos divričus pāri tramvaja sliedēm.

Pa to laiku tramvajs piebrauca divriču vezumam pavisam klāt un apstājās. Tramvaja vadītājs izliecās laukā no savas vietas, atbalstījās abām rokām uz platformas apžogojuma un galvu nogrozīdams teica nelaimīgajam ratiņu stūmējam:

«Tu esi uzkŗāvis divreiz vairāk, nekā liktenis tev grib ļaut pavilkt.» Un to viņš teica tādā balsī, ka nezinātājs varēja domāt: viņš un tas tur, kas veltīgi pūlējās aizvilkt no sliedēm piekŗautos divričus, ir vecu veci paziņas.

Tak viņi nepazina viens otru. Un ratiņu stūmējs, nosvīdis ap divričiem pūlēdamies, nelaimīgs atbildēja:

«Tā nu ir iznācis, jā.»

Tajā pat brīdī no trotuāra nokāpa un pa ielas bruģi pie divriču vezuma pienāca diezgan pajauns vīrs laucinieka izskatā. Viņš tūdaļ sparīgi ķērās pie divriču malas un sāka stumt, iesaukdamies:

«Nu tad, lai iet uz Dundagu!»

Tomēr divriči palika stāvot, jo pats ratiņu stūmējs, negaidītā palīga savādo teicienu dzirdēdams,

mitējās vilkt un, pret laucinieku pagriezies, lūkojas tam sejā platām un aiz pārsteiguma izbrīnējušamies acīm.

Gluži tādas pat bija kļuvušas acis arī tramvaja vadītājam, un viņš skatījās gan uz laucinieku, gan uz ratiņu stūmēju, it kā nevarētu izšķirties, kuŗu pirmo saukt vārdā. Un viņš pazina tos abus, tikai tie neviens vēl nebija uz viņu paskatījušies. Un viņš ļoti vēlējās, kaut viņi paskatītos kā viens, tā otrs, šie senie puikas. Un taču viņi visi trīs atkal un pavisam necerot satikās jau pēc gandrīz divdesmit gadu ilgas neredzēšanās.

«Velna puikas!..» viņš teica šos divus senos vārdus, kuŗus viņiem trim bija devis pagasts toreiz, tanīs drausmīgajos un skaistajos gados.

Bet laucinieks, un ratiņu vīrs jau atkal bija pieķērušies vezumam, un vezums lēnām aizslīdēja no tramvaja sliedēm.

Taču tramvajs vēl palika stāvot, vadītājam kādu brīdi noskatoties, kā divriču vezums ar divi stūmējiem pamazām iegriezās Dzirnavu ielā. Un viņa skatīšana nebija veltīga, jo pie stūŗa vezums apstājās un abi stūmēji pavēcināja cepures, viņu sveicinādami.

Tad viņš palocīja galvu, pielika roku pie cepures, vēlreiz pats pie sevis it priecīgi nomurmināja: «Velna puikas...» un ļāva tramvajam doties uz priekšu. Tomēr atmiņu dēļ viņam acis bija kļuvušas mitras.

2.

Tad nu arī nav ko brīnīties, ka pēc tam vakarā viņi visi trīs atkal satikās un zēnības atmiņas pārcilādami svinēja šo sengaidīto satikšanos, priecīgi reibdami no laba vīna un līksmām valodām, jo vīns viegli tvīka senu gadu smaršās, un draugu valodas brāzmoja no senu atmiņu vēja.

Patiešām, viņi reiz bija bijuši velna puikas! Vispirms jau ar to staba uzspridzināšanu pie Dižmuižas vārtiem.

Lūk, tad vācieši jau bija ieņēmuši Kurzemi un Rīgu. Bet viņi varēja būt ieņēmuši tikai Dižmuižu vien, arī tad būtu varējis tas pats notikt.

Un tas notika pavisam vienkāši, kaut gan to izdarīt nebija vis tik vienkārša lieta, jo Dižmuižas vārti atradās taisni pretim pilij, kur dzīvoja baroni un arī daži vācu virsnieki. Turpat visa muiža bija vācu kareivju pilna.

Un te pie muižas vārtiem bija ierakts zemē un gar pamatu lieliem akmeņiem apmūrēts varens ozola stabs, kam augšgalā izgriezts Vācijas viengalvainais ērglis, knābi cirtienam atvēzējis.

Gaŗām šim stabam, kur Latvijas ozolā veidots Vācijas ērglis, gāja cauri vārtiem ne tikai muižas ceļš, bet arī lielceļš. Un tā nu visiem, kas brauca vai gāja uz pagasta namu vai uz skolu, vajadzēja iet vai braukt gaŗām šim savādajam stabam.

Arī skolēniem bija ejams šis ceļš. Un kad viņi, no rīta un pēcpusdienās caur vārtiem iedami, šad un tad apstājās pie staba un apskatīja to vērīgi no visām pusēm, tad vācu kaŗavīriem un tāpat baroniem tāda skatīšanās it labi patika. Tāpēc jau šis stabs bija te ierīkots, lai latvieši uz to skatītos, it īpaši latviešu bērni un jaunieši. Vienreiz pat kāds unterofiecieris pienāca skolēniem klāt un paskaidroja, ka šis stabs esot piederuma zīme un rādot, ka Dižmuiža un viss pagasts nu piederot lielajai vācu valstij, un tāda piederēšana esot šim pagastam liels gods.

Zināms, no šī paskaidrojuma skolēni saprata visai maz, tak viņi redzēja, ka savādais stabs vāciešiem nav nekāda nieka lieta. Bija skaidrs, ka stabam vāciešu acīs ir kāda liela un svarīga nozīme.

Un cilvēks jau pat zēna gados ir tā ierīkots, ka tam patīk pielikt roku pie kaut kā svarīga. Tāpēc Juris, no visām pusēm stabu aptaustījis un arī pamata mūrējumu vietu vietām ar pirkstu paurbinājis, sacīja uz Jāni un Jēkabu:

«Vai zinat, puikas, te iznāktu gan blīkšķis, ja mēs šito stabu pielādētu!..» Un viņa vārdi nebija bez pamata, jo viņš ar Jēkabu jau bija diezgan visādus malkas klučus, vecas ūdens caurules

„Te iznāktu gan blīkšķis..."

un akmeņus spridzinājuši, kā pulveri lietodami vairāku sprāgstošu vielu maisījumu, ko šinīs kaŗa gados bija iemācījušies dabūt un sataisīt.

Un tā vienā tumšā naktī gadījās, ka varenais ozola stabs pie Dižmuižas vārtiem ar lielu sprādzienu pārplīsa gareniski pušu, pāršķēldams arī viengalvaino ērgli, un mūrētais akmeņu pamats rībēdams izjuka uz visām pusēm.

Visa muiža tūdaļ, saprotams, tika sacelta kājās, un vācieši ar lielu bardzību meklēja vainīgos.

Bet, Juris, Jānis un Jēkabs nebija muižas puikas. Juris bija Mežvidu saimnieka dēls, abi pārējie bija vaļinieku puikas tajās pat mājās. Un kad muižā iesākās uguņu skraidīšana, viņi jau bija prom aiz muižas ganībām un ieskrēja mežā, bez ceļa uz mājām steigdamies.

Un tā iznāca, ka vācieši veltīgi meklēja, taujāja un pratināja pēc noslēpumainajiem staba pridzinātājiem, domādami, ka tiem katrā ziņā vajaga būt norūdītiem vīriem, varbūt pat veciem 1905. gada revolūcionāriem.

Pagastā nebija ne rūdītu vīru, ne vecu dumpinieku. Tie visi bija vai nu krievu frontē, vai bēgļu gaitās Krievijā. Un staba spridzinātāji palika neatrasti. Par šiem nezināmajiem pārdrošniekiem sāka pat stāstīt leģendas, kamēr nepilnus divus gadus vēlāk šie paši puikas varonīgi tika galā ar daudz bīstamākām lietām.

3.

Jau iepriekšējā ziemā, kad vācu kaŗavīros Dižmuižā vairs nebija tikpat kā nekādas kārtības, tikai nemitīga runāšana par mājās braukšanu, puikām bija savā ziņā laimējies.

Kādā vakarā, kad vācieši bija muižkunga mājā sarīkojuši balli, tur bija gadījies būt arī puikām. Tak neba nu puikas var dejas istabā vien stāvēt! Un tā nu iznāca, ka Juris, abus pārējos draugus pie dejotājiem atstājis, viens pats izstaigāja visu muižkunga māju, beidzot uzkāpdams arī augšstāvā, kur bija vāciešu guļamtelpas.

Gar vāciešu gultām staigādams, puika redzēja gan kaktos, gan pie gultu galiem atslietas kaŗa šautenes un turpat arī patronsomas. Viņš pielika roku vienas šautenes stobram, tad paņēma šauteni abām rokām un pacilāja to, pārliecinādamies, vai šī tikpat smaga kā tam krievu kaŗavīram, kas atkāpjoties bija ienācis Mežvidos padzerties un rādījis Jurim, kā vajaga pielādēt un kā šaut. Nelaime tikai, ka tas krieviņš nebija ļāvis Jurim ne reizi izšaut, ko puika tik ļoti kāroja izdarīt.

Patiešām, arī vācu šautenes bija krietni smagas, vismaz šī, ko Juris pašlaik turēja rokās. Tajā pat brīdī puika dzirdēja, ka pa kāpnēm aši nāk uz augšu smagi soļi, uz katra kāpiena steigā iečīkstēdamies.

Juris atstāja šauteni vietā un palīda turpat zem gultas, kā kad viņš jau būtu izdarījis ko ļaunu.

Durvis atsprāga vaļā, vienu brīdi palika neaizvērtas, tad sparīgi aizcirtās, un Juris dzirdēja, ka soļi, kas nupat bija pa kāpnēm uz augšu steigušies, tikpat steidzīgi nobira pa kāpnēm lejup. Un apakšā pašlaik spēlēja reinlenderi.

Nu vairs ilgāk nevarēja vilcināties! Un Juris veikli traucās laukā no pagultes, paķēra šauteni, ko nupat bija cilājis un aplūkojis, pieskrēja ar to pie loga, kas par laimi gadījās vaļā, paklausījās, vai kāds ap muižkunga māju nestaigā, izcēla šauteni uz pieliekamās telpas jumtiņa, metās atpakaļ, pakampa divas tuvākās patronsomas, aši devās ar tām pie loga, bet līdz logam neticis, dzirdēja durvis klusi veŗamies.

Nu vairs nebija laika paslēpties. Juris palika stāvot kā sasalis, domādams, ka viņu tūdaļ nošaus.

Bet pa durvīm ienāca Jēkabs. Redzēdams Juri tik neparastā vietā, ienācējs aiz brīnumiem jau gribēja ko vaicāt, kad Juris viņam klusi uzsauca:

«Negudro! Ķer ātri kādu stobreni un patronas, un taisies man līdzi laukā pa logu!..»

Tad Jēkabs darīja, kā Juris viņam lika. Bet kad abi pārdrošnieki jau bija uz pieliekamās telpas nelielā jumtiņa, viņi dzirdēja noklaudzam guļamistabas durvis, un tūdaļ pēc tam rupja balss vāciski tepat aiz loga iekšā sauca nelabus pērkonus, pēc maza brīža nokluzdama aiz durvīm, kas aizcirtās grabēdamas.

Un puikas ar lielu skubu nometa šautenes un patronsomas no pieliekamās telpas jumtiņa zemē, paši tūdaļ nošļūkdami un krizdami mantām pakaļ. Nekāda sniega tolaik nebija, tikai cieta sarmas krevele klāja zemi, un puikas tika līdz ceļam aiz muižas dārza, neatstājuši gandrīz nekādu pēdu, vienīgi maz pamanāmus iešvīkājumus sarmas nelīdzenajā garozā.

Šos iešvīkājumus, kas — no muižkunga mājas pieliekamās telpas zem vācu kaŗavīru guļamistabas logiem sākdamies — beidzās un pazuda pie lielceļa, kas nāca no Kaltenes un gāja uz Talsiem, vācieši ar sūru neatlaidību pētīja visu nakti un vēl arī visu nākamo dienu. Saprotams, ka viņi jauca un pārmeklēja visas apkārtējās mājas, meklēdami savus ieročus. Arī Mežvidus viņi nepameta sveikā, izjaukdami kaktu kaktus un malu malas. Taču nekur viņi neko neatrada.

Puikas bija savu laupījumu noslēpuši kāda ozola dobumā. Un tur mežā bija ozolu daudz.

4.

Tikuši pie šautenēm, puikas nevarēja nociesties bez šaušanas. Šad un tad viņi vilka savus ieročus laukā no slēptuves, iegāja labi dziļi mežā un katrs pa reizei šāva kādā kokā. Viņiem bija liels prieks, ka viņi ar katru jaunu šāvienu iemācījās taisnāk ietrāpīt ne visai resnas egles stumburā.

Tikai Jānis nebija tik priecīgs un tik uztraukts kā viņa draugi, jo viņš bija bez sava šaujamā. Kaut arī Juris un Jēkabs nepameta viņu ne reizi bez šāviena, dodami Jānim šaut vienu reizi viens, otru reizi otrs, tad tomēr tāda šaušana ar cita ieroci ne tuvu nebija tik patīkama, kā sava paša stobrenīcas iespiešana plecā un pieglaušana pie vaiga.

Tomēr pats pie savas šautenes Jānis nekā nevarēja tikt. Un pat Juris viņam šinī ziņā varēja izlīdzēt vienīgi ar to, ka uzmeklēja istabas augšā vecu tēva pistoli, kas tur dažus gadus bija stāvējusi aiz spāres aizbāzta, salaboja to tiktāl, ka tā kļuva šaušanai derīga, un uzdāvināja to Jānim līdz ar septiņpadsmit patronām, kas arī bija glabājušās turpat pistolei blakus. Un tā nu iznāca, ka Jānim ierocis gan bija, bet viņš ar to drīkstēja šaut visai

reti, jo septiņpadsmit patronas, kā zināms, ir pārlieku mazs skaits, lai varētu šaudīt bez vajadzības. Pie tam puikas arvien domāja, ka viņiem ieroči jātur gatavi kādam svarīgam uzdevumam, kaut arī viņi nevarēja iedomāties, kāds šis uzdevums varētu būt. Viņi tikai nešaubījās ne brīdi, ka viņus gaida liela šaušana.

Un gadījās, ka viņiem uz to nebija ilgi jāgaida.

5.

Jau atkal nāca ziema.

Tagad muižā mitinājās tā sauktais baronu karaspēks, ko vēlāk nosauca par bermontiešiem. Tajā, saprotams, nebija tikai baroni vien, bet par baronu karaspēku latvieši to sauca tāpēc, ka vācu baroni uz šo karaspēku lika lielas cerības un tam visādi palīdzēja.

Tak baronu palīdzība izrādījās veltīga. Bermontieši tikko dabūja pārlaist novembra pirmo pusi, kad latviešu jaunās valsts karavīri, nākdami no Rīgas, tik strauji nāca tuvāk Dižmuižai, ka bermontieši ar visiem baroniem trakā steigā posās uz aizbraukšanu.

Lūk, šinīs dienās, kad pagastā neviens vairs nešaubījās, ka baronu karaspēkam ir atlikusi vairs tikai projām iešana, kādu nakti Mežvidos iebruka pieci nepazīstami bruņojušies vīri, uzlauza visas durvis, kas nebija bez atslēgas veramas, izvilka pagalmā divas Mežvidu ragavas, iekrāva tur visu nolaupīto, ragavām priekšā piejūdzot visus četrus Mežvidu zirgus, un aizbrauca, pieteikdami, lai no Mežvidiem neviens neiziet nekur, iekams diena uzaust, citādi, — un laupītāju barvedis pielika saimniecei revolveri starp uzacīm.

Paša saimnieka nebija mājās. Viņš karoja latviešu armijā.

Bet kad laupītāji atstāja Mežvidu sētu, visi trīs puikas: Juris, Jēkabs un Jānis, jau bija mežā un, neaizsietus zābaķeļus kājās uzrāvuši, skrēja klupdami un krizdami uz savu ozolu pēc ieročiem, domādami laupītājus mežā sagaidīt un apšaudīt no tumsas.

Tak puikas vēl nebija tikuši savam ozolam klāt, kad laupītāji ar abām ragavām bija viņiem jau tepat aiz muguras.

Juris, Jēkabs un Jānis steigšus iebēga ceļmalas eglītēs un tur paslēpās nogaidīt, kamēr laupītāji pabrauc garām. Ceļš gāja pa mežu līkumu lokumiem, un puikas vēl cerēja tikt bez ceļa kādā vietā laupītājiem priekšā.

Kad ragavas pašlaik joņoja garām eglītēm, kur puikas bija paslēpušies, tad no pakaļējām ragavām kliedza kāds uz priekšējām: «Klausies, Gust! Pa priekšu brauksim uz Priedaiņiem un pēc tam uz Laukmalām. Noraktais zelts nekur neaizbēgs...»

Vairāk puikas nedabūja dzirdēt. Ragavas čīkstēdamas nozuda tumsā. Bet nu viņi zināja, kurp doties.

Uz Priedaiņiem viņi vairs nevarēja patapt. Viņi aiz uztraukuma un aiz lielas nepacietības, uzrāpās pie dobuma, izvilka šaujamos un visas patronas, cik vien tur vēl bija, gandrīz krizdami nolēca zemē un šautenes kā siena bomjus rokās iemieguši pusteciņus steidzās uz Laukmalām.

Tur viņi uzmodināja visu māju, pavēstīdami, ka tūdaļ nāks laupītāji un tāpēc visiem jāsataisās uz cīņu. Bet mājās bija tikai sievieši un mazākie puikas, jo saimnieks ar lielāko puiku pirmdienas rītā bija aizbraukuši uz kaimiņu pagastu pie radiem palīdzēt sataisīt būvkokus, ar ko celt jaunu istabu nodegušās vietā.

Laukmaļos nekādu šaujamu ieroču nebija, tāpat kā nebija neviena šāvēja. Puikas redzēja, ka viņiem vajadzēs tikt galā pašiem vien. Saimniece gan vaimanāja, lai taču liekoties mierā: ne nu šie — trīs puikas — varot pievārēt piecus laupītājus, nekā.

Bet Juris viņā nemaz neklausījās, lika Jēkabam noslēpties aiz klēts sliegšņa, Jānim — pagraba durvju mūrī pie istabas stūra, un pats sataisījās nogulties aiz akas grodiem, lai pēc vajadzības varētu pārskriet uz jebkuru vietu nelielajā pagalmā. Saimniecei viņš tikai pieteica, lai nodzēš istabā visas ugunis un līdz ko redz laupītājus sētā iebraucam, lai gulstās istabā uz grīdas, jo nevarot jau zināt, kur dažreiz lode iet.

Pašlaik uzlēca mēness, kad puikas bija cīņai norīkojušies. Un tūdaļ gatves galā jau bija dzirdama ragavu čīkstēšana. Pēc maza brīža divas ragavas, katras divu zirgu vilktas, ieslīdēja un apstājās Laukmaļu pagalmā

Puikas norīkojās cīņai.

No ragavām, kas nu bija piekŗautas gandrīz jau līdz zirgu mugurām, izlēca pieci vīri un klusēdami, jau iepriekš visu norunājuši, gāja taisni uz istabas durvīm.

Kad vīri pašlaik bija pagājuši gaŗām akai, no pagraba puses norībēja šāviens. Tas nāca no Jāņa pistoles, nevienam neträpīdams.

Īsu brīdi laupītāji samulsa, tad viens ātri noslēpās aiz oša stumbra pie istabas durvīm, paceldams šauteni uz pagraba pusi, viens aizgūlās aiz akas grodiem, no kurienes Juris nupat bija pārskrējis uz citu vietu, un pārējie trīs metās atpakaļ pie vezumiem.

Tačū šie, kas uz vezumiem skrēja, tika vezumiem tuvāk tikai par dažiem soļiem, kad viņiem pretim sprāga divi šāvieni reizē. Tur šāva Juris un Jēkabs, viens aiz klētsdurvju slieksņa nogūlies, otrs pie klēts pakša mūrētā pamata uz ceļgala tupēdams un šauteni pakša spraugā iebalstījis.

Juŗa šāviens bija labi mērķēts, un viens vīrs nogāzās kukureniski pagalma vidū. Arī Jēkabs nebija tēmējis aplam, un otrs no trim šurpskrējējiem sagrīļojās, izmeta šauteni, tad klupdams paķēra to otrā rokā un gausi aizvilkās gaŗām istabas galam uz meža pusi. Tikai trešais, neievainots, aizskrēja gar vezumiem, ko zirgi, šaušanas izbiedēti, bija apgāzuši gatuves grāvja sniegā pie žoga, visu laupījumu izkaisīdami pagalmā un ceļā, un ar visu šauteni pazuda nakts tumsībā.

Palika tikai divi, kas puikām pretim turējās, atšaudīdamies gan uz pagraba, gan uz klēts pusi. Un ja viņi būtu zinājuši, ka viņus aplenkuši tikai trīs puikas, nevis kāds pusducis kaŗavīru, kā viņi domāja, tad viņi būtu katrā ziņā tikuši ar saviem aplencējiem galā un būtu izlaupījuši arī Laukmalas, varbūt pat nodedzinājuši par šo negaidīto pretošanos.

Bet bandīti nezināja, kas ir viņu pretinieki. Un puikas drīz manīja, ka viņiem vairs nešauj pretī.

Tad Juris, vēl krietnu brīdi pagalmu pavērojis un vairs neko savādu neredzēdams, izlīda no paslēptuves un ieskrēja klētī pie Jēkaba. Viņi nebija ievainoti ne viens, ne otrs, abi tikuši sveikā cauri šim kautiņam pusnaktī un mēnesnīcā.

Viņi abi reizē paskatījās uz nošauto laupītāju pagalma vidū, kas tur gulēja melns un sakucis, un tāpat abi reizē iedomājās par Jāni, kam vajadzēja būt pie pagraba, taču viņš tur nebija ne dzirdams, ne redzams.

Juris un Jēkabs iemiedza šautenes cieši plaukstās, lai kuŗu katru brīdi varētu pie zemes krist un sākt šaut, un gāja pa mēnesnīcu pāri pagalmam.

Neviens uz viņiem vairs nešāva, un viņi nonāca sveiki un veseli pie pagraba durvīm. Tur viņi atrada Jāni pret mūri atzvilušu, aizvērtām acīm un asiņainu seju. Viņam blakus bija izšauta pistole. Tajā vairs nebija nevienas pilnas patronas.

Jāni tādu redzēdami, Juris un Jēkabs aizmirsa visu piesardzību, ņēma sašauto draugu viens pie pleciem, otrs pie kājām un ienesa istabā. Tur viņu noguldīja mēnesnīcas gaismā pie loga, lai varētu redzēt izmazgāt un aptīt ievainojumu.

Gultā ielikts, Jānis atvēra plakstus, lūkodamies draugos un Laukmalu sieviešos, kas ap viņu darbojās, un viņa skatieni bija gurdeni un tik izbrīnējušies, kā kad viņam nāktos grūti saprast, kas ar viņu pašlaik notiek.

Tad Juris nejauši paskatījās pagalmā un redzēja, ka nošautais laupītājs, kas līdz šim bija nekustēdamies gulējis pagalma vidū, piecēlās vispirms ceļgalos, pēc tam kājās un, šauteni rokās turēdams, brīdi skatījās šurp uz istabas logiem.

Juris metās pie durvīm, atgrūda tās vaļā un — tā kā mājas priekšpusi aizsedza mēness ēna — salīcis skrēja pa durvīm laukā un uz pagraba pusi, kur bija palikušas viņa un Jēkaba šautenes.

Laupītājs izšāva un skrēja prom pa gatvi.

Juris pakrita pie durvīm, lodes kājā ķerts, tak aizrāpoja līdz pagrabam, satvēra šauteni, atbalstīja pret pagraba kāpņu augšējo pakāpienu, labi notēmēja un izšāva.

Bēdzējam izdevās izšaut pirmāk. Lode skanēdama izskrēja cauri loga rūtij.

Taču tūdaļ pēc Juŗa šāviena bēdzējs savēcināja gaisā rokas, it kā meklēdams, kur pieķerties, un atmuguriski nokrita uz ceļa, izstiepdamies visā gaŗumā.

To redzējis, Juris aptaustīja kreiso kāju, kas tirpa un kvēloja kā ugunī. Viņš paņēma savu šauteni vienā, Jēkaba — otrā rokā, un uz šautenēm atbalstīdamies iekliboja istabā.

Dažas nedēļas pagāja, kamēr Juris un Jānis tika pavisam veseli. Tad jau Dižmuižas pagastu bija ieņēmuši latviešu kaŗavīri, to izdarīdami jau tūdaļ tanī dienā pēc nakts kautiņa Laukmalās, kur trīs puikas bija pieveikuši piecus bandītus.

Jā, patiešām, Juris (tagad Mežvidu saimnieks) un Jānis (tagad ratiņu stūmējs) un Jēkabs (tagad tramvaja vadītājs) reiz visi trīs ir bijuši velna puikas. Citādi jau viņiem nebūtu bijis nekāda prieka šovakar satikties un līksmiem sēdēt ap vienu galdu.

Par viņu atmiņām lai saskandinām savas glāzes, cienījamie lasītāji, reizē ar viņiem!

Un tad šim stāstam ir beigas.

Vilis Lesiņš

A. Krūkas illūstrācijas

Trīspadsmit gvardi

Šī sirmā leģenda, caur gadu simtiem staigājot no mutes mutē, nav saglabājusi gadu skaitļus, cilvēku vārdus un vietu nosaukumus; tie pagaisuši laiku mijās, un tā šajā vēstījumā mēs dzirdam tikai tālu cīņu dunēšanu, un mūsu gara acis jauž varenu vīru stāvus, kas, pagātnes miglājā tīdamies, runā uz mums savu varoņdarbu mēlēm.

Tas bija sen, — ļoti sen; tas notika tajos laikos, kad cīnītāji vēl nepazina metalla putnu nāvējošos zibeņus un pērkoņsmago bumbu postīšanas spēku; kad

kauju laukos nevaldīja smagās tērauda bruņās kalti rāpuļi, un varoņu elpu neaizžņaudza ienaidnieka sūtīto indes mākoņu smacējošais tvans. Vīru spēks un drosme tad bija augstākais tikums, un viņu roku cilāto ieroču spars lēma pasaules likteņus gudrāk par divdesmitā gadu simta diplomātu prātiem.

Šai dievu svētītajā laikā dzīvoja kāds vīrs, — cēls tikumos un varens gara spēkā. No tautas vidus nācis un tajā ieaudzis, viņš nesa sevī savas tautas ilgu kvēli un likteņa grūtuma nastu, jo viņa dzimtene jau trejus cilvēkmūžus ilgi bija svešu ienācēju varā, viņa tautas brāļi smagi kalpināti, bet pats viņš — spīdzināts un vajāts par atteikšanos liekties svešo kungu priekšā.

Gan mežu biezokņos, gan klinšu aizās slēpdamies un bēguļodams, viņš pulcēja ap sevi citus drošus, nelokāmus vīrus, un kad to skaits jau sniedzās pāris simtos, — tie viņa vadonībā sāka pārgalvīgu cīņu ar savas zemes apspiedējiem, lai atbrīvotu to un atkal godā celtu.

Jau pirmajā kaujas gājienā tos pavadīja drosuļus mīlošā laime: tie padzina ienaidniekus no savu kalnu ganībām un aiztrieca tos lejup ielejās, bet paši atkal nozuda sargājošo klinšu alās un nepieejamu aizu dziļumos; parādījās, uzvarēja un nozuda kā nebijuši, un, ja ne ienaidnieka kritušo un ievainoto lielais pulks, — daudzi tos būtu dēvējuši par tālās ēnuvalsts veļiem, kam nava mūžīgā miera. Un kā mirušo dvēselēm sekot liedz aizkapa noslēpumu bijāšana, tā pārdrošajiem uzbrucējiem vajāšanu aiztaupīja bailes, ko viņi bija pametuši savu ienaidnieku rindās. Un tā savas zemesserdē slēpdamies, tie dziedināja kaujā cirstās brūces, asināja savus ieročus un krāja spēkus nākošajam cīņas skrējienam, kam atkal tālāk aiztriekt ienaidnieku vilni, lai tā soli pa solim atbrīvotu savu zemi un tautu.

Pirmās uzvaras iedvesmoti visās zemes malās kā spārnos cēlās jaunekļi un vīri un ticības pilnām sirdīm nāca pie brīves karotāju vadoņa, lai viņa vesti cīnītos un mirtu par savu Tēviju. Un neviens no tiem nenožēloja sava nāciena. Tie atrada krietnu tēvu savam jaunekļīgajam cīņas sparam, ko jaunais karavadonis prata rūdīt un sakausēt aukas brāzienam līdzīga trieciena sparā, un viņa karotājiem bija īstens prieks šai aukai lidot līdzi. Ik uzvara deva tiem jaunus savas zemes atguvumus un leģendāru slavu tautas brāļu mutē, kas nebeidza cildināt un apbrīnot savu varoņu pašaizliedzīgo uzupurēšanos. Un jo lielāks auga saniknoto ienaidnieku pretspara spēks, jo kuplāks pletās zemes brīvotāju pulks, ko skaitīja jau dažos tūkstošos.

Daudzas goda zīmes jau greznoja jaunā karavadoņa krūtis un daža laba rēta turklāt, bet viņš nepazina miera un atdusas, palikdams uzticīgs savai tautai dotajam zvērestam, — darīt to atkal brīvu un laimīgu, kā tas reiz bijis viņa tēva tēva laikos. Kad ienaidnieka vēstneši tam nesa miera solījumu un piedāvāja labprātīgi atdot pusi zemes, viņš atbildēja tiem trijos nelokāmos vārdos:

«Mēs paņemsim visu!»

Bet kad tie kārdināja viņu ar valdnieka troni un milzu bagātībām, viņš atkal atbildēja tikpat īsi un nelokāmi:

«Tas pieder manai tautai!»

Vēstneši aizgāja sašutuši un reizē izbrīnējušies. Tie nespēja saprast šo savādo vīru, kas tik lepni noraidīja valdnieka kroni un zelta vezumus, to vietā atstādams sev briesmu pilnas cīņas, kur to ik brīdi apdraud lodes, zobeni, vai arī gūsts un kauna pilna nāve, karātavu cilpā.

Ja, — tas bija vīrs; tie visi bija vīri, — spēkpilni, rūdīti un sīksti kā milžu pēcteči, kam auguma vien trūka, lai līdzinātos saviem senčiem. Nogurumа un sāpju nezinādami tie uzticīgi kopā turēdamies sekoja savam karavadonim, un ja arī musketes un lielgabali vēl nespēja sēt savu nāves sēklu tik tālu kā šodien, tad viņu zobeni un bajonetes sniedza daudz tālāk par mūsdienu kaujas asmeņiem. Nāves nicināšana bija viņu vairogi, un drosme tos sargāja bruņu vietā, bet ja kādu tās tomēr nespēja aizsargāt no veikli cirsta šķēpa vai manīgi šautas lodes, — tas saļima bez nopūtas un vaida, un moku vaibstu vietā centās smaidīt, lai uzmundrinātu savus cīņas biedrus, līdz kamēr mūžīgā krēslā satumsa mirēja skats.

Tādi bija šie vīri, un tāds bija arī viņu vadonis. Kur vien iedegās niknāka cīņa, vai arī, kur ienaidnieka pārspēks draudēja nomākt uzbrukuma sparu, — viņš tūdaļ metās turp, un viņa staltais un varenais stāvs, trīspadsmit nešķiramu gvardu pavadīts, metās un iejuka trakajā kaujas burzmā kā liesmu svelme, kas lauzās caur biezokņa zariem. Gvardu smago zobenu šķindas pavadīta, viņa skaļā un spēcīgā balss bija drošs aicinājums uzvarā, kam līdzi lauzās visi, kas aiz viņa, lai kā lavīne brāztos garām savām iemīļotajam vadonim un segtu to lodēm un asmeņiem. Un tā patiešām allaž bija uzvara: ienaidnieks vai nu apmulsa un steigā manījās bēgt, vai arī klāja cīņas lauku ašā nāvē ļimušu karotāju vāliem, jo arī pretinieka pulkos bija sīksti vīri, kas labprātāk zaudēja dzīvību, kā karavīra godu. Bet bija viņu vidū arī tādi, kas pašā kaujas karstumā salauza savu šķēpu, atrāva vaļā savu svārku un, kailas krūtis bajonetēm pretī griezdami, kā apskurbuši rēca:

«Grēks pacelt ieroci pret tādiem varoņiem! Tad labāk krītam mēs!»

Tie tomēr nesagaidīja asmeni cērtamies krūtīs; gudrais karavadonis tos aicināja cīnīties zem sava karoga, un tie jo bieži kļuva krietni un drošsirdīgi kaujas biedri un iemīlēja atbrīvojamo zemi tāpat, kā viņas drošos cīnītājus. Un tā no mazā drošsiržu pulciņa bija izaudzis nepārskatāms karaspēks, bet svešo ienācēju kundzībā vārgusi zeme jau pusē atbrīvota.

Gan visu šo panākumu slavas vaiņagu vija ap karavadoņa galvu, tak grūti bija teikt, kas vairāk lauru šķinis, — vai viņš, vai viņa trīspadsmit gvardi, vai arī viņa karaspēks, jo visi tie šķita viena vienota miesa ar vienu dvēseli, kas pati sadegdama kvēloja neapdzēšamā Tēvijas mīlestībā. Un tas tak gluži viena alga, vai miesai atņem dvēseli, vai arī otrādi, — sekas būs vienas un tās pašas. Bet ja ienaidnieki ar viltu lūkoja atņemt karavadoni savas zemes atbrīvotājiem un, jaunus palīgus pārspēkam kopā vākdami, cerēja dragāt un iznīcināt viņa karaspēku, tad nebija tādas vārdā saucamas varas, kas liktos stipra diezgan, lai lauztu trīspadsmit gvardu tēraud-

cieto loku ap savu vadoni; ienaidnieku mutēs pat staigāja valodas, ka šis velna ducis stāvot paša nelabā aizgādībā.

Bet tās nu bija tikai baiļu un apbrīnošanas dzemdētas tenkas, jo kādā kaujā arī šiem trīspadsmit asinsderību slēgušajiem vīriem pienāca melnā nelaimes stunda. Pats staltākais no gvardiem, klupdams pār naidnieka līķi, nejauši pāršķēla sev krūtis ar savas bajonetes plato asmeni. Biedri nepamanīja to, bet straujā cīņas skrējienā brāzās uz priekšu; tikai karavadoņa vērīgais skats notvēra sava gvarda nelaimes ainu: asinīm pārplūdis tas vilkās pie sava pavēlnieka un saļima pusceļā. Tūdaļ arī pārējie gvardi pielēkšoja klāt, lai celtu kājās savu pakritušo biedru, bet karavadonis tiem neļāva to darīt, pats nomezdamies ceļos pie ievainotā.

«Ārstu, ūdeni un vīnu!» viņš pavēlēja gvardu vecākajam, kas aizdrāzās kā tikko izšauta lode, bet ievainotais, rokas uz brūces spiezdams vārgi purināja galvu, un apmiglotās acis tam smaidīja:

«Mans vadoni!» viņš tikko dzirdami dvesa. «Nevajaga vairs...» un, moku vaibstus pārvarot, tam sejā iespīdēja svētlaimības gaišums, kam lēni dziestot stājās pukstēt arī viņa sirds.

«Miers lai ar tevi, mans varoni!» karavadonis aizvadīja mirušā dvēseli mūžības ceļā un aizvēra pret sevi vērsto, jau sastingušo acu plakstus, bet gvardu loks ap tiem noliektām galvām drūmi atbalsoja:

«Miers lai ar tevi, mans biedri!»

Tad noliecās karogs pār kritušo, karavadonis vingri piecēlās kājās un, sekojot viņa mājienam, gvardu pulciņš metās tam līdzi, kur kaujas kņada vēlās pāri ienaidnieku rindām, tās samaļot un zemē guldot.

Ja, — tie bija vīri, kas ticēja savam spēkam; tos nevajadzēja vairs vadīt, ne vest, ne raidīt, ne triekt, — tie paši metās uzvarā vai nāvē, un katra karotāja lielākais gods bija cirstiem pirmajā rindā.

Un atkal tā bija uzvara, — lepna un spoža; un atkal bija upuri krietni un dārgi, kas uzvarētāju priekam pārklāja sēru plīvuri. Un kaut ar' šo varoņu pulkā nebija gļēvuļu, un katra dzīvība tiem šķita vienlīdz vērta, tak skumjās valodas visbiežāk pieminēja aizgājušā gvarda vārdu, jo daža laba cīnītāja dzīvība bija viņa rokas glābta, un daža laba rēta — viņa atvairīta. Šis mirklis ar bērna sirdi, lāča spēku un vanaga veiklību bija pametis savu kaujas biedru pulkā daudzus parādniekus un tālab tie skuma visvairāk, un viņa vārdu minēja visbiežāk. Īss ir karavīru skumšanas laiks. Kad kritušo cīņas biedru aprimušās miesas uzņem zemes klēpis, — rimst arī sēras; tikai aizgājušo piemiņa paliek neizdzēšama dzīvajo prātos, un cildeno varoņdarbu stāsti — palicēju valodās.

Brīvības cīnītāju karaspēks bija kā labā zemē dēstīts koks; tam varēja saujām plūkt lapas, tam varēja nocirst kaut veselus zarus, tak kailāks tas nekļuva. Nocirsto zaru vietā izauga citi, noplūkto lapu zaļumu atmija jaunuzplaukušās, un tā šis koks kļuva jo dienas jo kuplāks un varenāks. Ik kritušā cīnītāja vietā nāca divi, pieci, pat desmit citi, mirēja rokas vaļā palaisto šķēpu ar skubu vēra nule atbrīvotie gani un vīna dārzu kopēji, lai cilātu to tālāk tikpat sparīgi kā viņu priekšgājējs, un ātrāk brīvas kļūtu visas ganības un visi vīna dārzi, un visas zemes bagātība — pašas tautas īpašums.

Un pārāk daudz, lai saskaitītu, bija to, kas slepus loloja sevī vēlēšanos — cīnīties trīspadsmit gvardu pulkā viņu kritušā biedra vietā. Ikvienam tas šķita augstākais šīszemes gods — valkāt gvarda sarkano svārku, kas neļāva tik ātri manīt asins traipus un reizē ar to itkā padarīja viņa valkātāju neievainojamu; tā šķita lielākā laime — arvienu būt karavadoņa tuvumā, un to varēja cerēt tikai drošsirdīgākie starp drošsirdīgajiem, veiklākie starp veiklajiem, kam netrūka izturības, spēka un maņas un kas šai dzīvē bija saistīti vienīgi Tēvzemes mīlestības saitēm.

Gan karavadonis ļāva saviem gvardiem pašiem izvēlēties trīspadsmito biedru, bet tie vienprātīgi atteicās to darīt.

«Mans vadoni!» teica gvardu vecākais. «Visi tavi karavīri vienādi mīl un dievina tevi; kā gan mēs varam sacīt, kurš pārākais par citiem. Izvēlies pats: tavs vārds — mums likums; tas neapbēdinās nevienu.»

Tad karavadonis pavēlēja rīkot sacensības, kur spēka, veiklības un kara mākslas cīņās ikviens varēja parādīt savu pārākumu, tā lemjot pats — kam kļūt par trīspadsmito gvardu.

Šīs sacensības ilga augu dienu, jo, kā jau sacīts, pārāk daudz bija jaunekļu un vīru, kas juta sevi cienīgu un stipru, lai kļūtu nesalaužams vairogs savam karavadonim un nepārvarams sargs savam karogam līdz pašas nāves vārtiem. Šai dienā pāris desmitu ienaidnieka svārku sašaudīja skrandās, un daudzi zobeni lūza, mērojoties divcīņas veiklībā, bet vakara krēslā uz sacensību lauka palika trīs uzvarētāji, kas bija pieveikuši pārējos, nejaudādami tomēr pārspēt viens otru. Divi no tiem bija veci cīnītāji, kas bija cirtušies jau pašā pirmajā Tēvijas atbrīvošanas kaujā, bet trešais — stalts gaišmatis — nesen kā bija pametis ienaidnieka rindas, lai kalpotu jaunā karavadoņa slavenajā varoņpulkā. To zināja pārējie karavīri, to zināja arī gvardi, bet karavadoņa vārds bija likums, un neviens neļāva manīt savu nemieru ar zeltmataino puisi kā varbūtēju kritušā gvarda pēcteci.

To nojauda un saprata arī pats karavadonis, bet, savu lēmumu nemainīdams, viņš aicināja uzvarētāju trijotni pie sevis un sacīja tiem:

«Zēni! — jūsu rokās muskete ir divpadsmit ienaidnieku vērta, jūsu zobens atsver viņu lielgabalu, un jūsu cīņas veiklībai nav līdzvērtīga mēra; bet tagad es gribu redzēt jūsu bezbailību. Izlūki vēsta, ka ienaidnieku karaspēks sapulcējies nometnē trīs stundu gājienā uz rītiem, mežmalas kraujā. Dodaties turp, nakts tumsā ielavāties nometnē, un kurš no jums man atnesīs vērtīgāko laupījumu, — būs uzvarētājs, un gvarda svārks būs viņa atalgojums.»

«Mēs ejam, mans vadoni!» vienbalsīgi nodārdēja karavīru drošā atbilde, un tie tūdaļ atstāja nometni, lai, savrūp izklīduši, dotos pēdējā un grūtākajā pārbaudījumā.

Daudziem palicējiem šī nakts šķita garāka kā citkārt. Ap ugunskuriem sēdēdami daudzi nevarēja

iemigt, un ja arī iesnaudās kāds, tas ik pēc brīža uztrūkās no snaudas un, acis berzēdams, raudzījās rīta ausmas sārtotā miglā. Savu trīspadsmito biedri gaidīdami, arī gvardi jo bieži vēroja austrumu debess malu un klusībā zīlēja — kuŗš gan būs uzvarētājs šajā nāves spēlē. Tikai kaŗavadonis mierīgi dusēja savā platajā teltī.

Līdzi uzlēcošās saules stariem, kas zeltīja nometnes karoga mastu, pārnāca pirmais sacensonis. Tas bija viens no vecajiem cīnītājiem, kam krūtis greznoja vairākas goda zīmes un vēl vairāk rētu. Gvardi to ielenca un veda nu kaŗavadoņa teltī, kur ieiedams viņš tikko valdīja satraukto elpu.

«Sveicinu tevi, mans vadoni!» viņš pacēla zobenu salūtam, bet balss tam drebēja un drebēja arī asmenis viņa rokā.

«Prieks redzēt tevi, mans varoni!» kaŗavadonis smaidīdams atbildēja. «Es nojaužu, ka tu jo tuvu gaŗām gājis bezdibeņa malai. Tad stāsti man, — ko redzēji un veici?»

Sirmais kaŗavīrs palocījās un viņa rokas mitēja drebēt. Kaŗavadoņa vārdi un smaids tam aizdzina smago gurdumu un izkliedēja trako satraukumu. Stalti saslējies viņš izmeta kāju uz priekšu un uz zobeņa roktura balstīdamies dedzīgi sāka savu stāstu:

«Mans vadoni! — tas bija tā: Mēs treji metām kauliņus — uz kuŗu pusi katram iet. Man krita taisnākais ceļš un tā es pirmais sasniedzu ienaidnieka nometni. Uzrāpies kraujas malā, es ieraudzīju ugunskuru liesmas, kas lāgā nebaŗotas taisījās jau plakt. Viss bija klusu, tikai gausi soļi nāca man pretī, itkā zinātu mani tos gaidam. Kad nācējs apstājās man virs galvas, es norāvu to lejā no kraujmalas un apklusināju to, pirms viņš paguva sacelt troksni. Gan augumā viņš bija prāvāks par mani, tak viņa svārks virs manējā un viņa ķivere turklāt pārvērta mani tik līdzīgu savu gaitu beigušajam nometnes sargam, ka es bez baiļu stājos viņa vietā ar musketi pār pleca un tauri padusē. Tā lēniem soļiem aizstaigāju nometnes vidū. Tur masta pakājē bija satīts ienaidnieku karogs, ko vāķēja divi kaŗavīri. Tie bija tik miegaini, ka nevīžoja iemest zarus ugunskurā, bet, dzestrumā drebinādamies, spiedās viens pie otra un snauduļodami klanījās kā ubagi sētmalē. Nav lielais gods, lepoties ar viņu pieveikšanu; to es izdarīju tik klusi, ka pat tuvākajās teltīs nepārtrūka gulētāju krācieni, bet pārējais jau bija bērna spēle.» Un atrāvis vaļā svārka atloku, kaŗavīrs izklāja telts vidū ienaidnieka trejkrāsaino karogu ar zeltīto vanagu vidū. «Un še ir mans laupījums, ko nolieku pie tavām kājām, mans vadoni!»

«Tu esi krietni veicis savu uzdevumu,» kaŗavadonis apkampa veiksmīgo sacensoni, «bet pirms nav atgriezušies tavi biedri, tu saņem tikai šo.» Un viņš noņēma savam svārkam augstāko goda zīmi un piesprauda to vecā varoņa krūtīm.

Gvardi uz rokām iznesa savu jauno biedri (tie nešaubījās vairs, ka tas viņš būs) caur gavilējošo nometni, kas, ienaidnieka karoga atņemšanas vēsti dzirdot, līksmoja bez mēra.

Ko gan vairāk vēl varēja gūt!?

Vēl nebija saplacis kaŗavīru prieks un rimušas viņu gaviles, kad pārnāca otrs sacensonis. Tas bija gaišmatainais milzis, bet arī viņa balss nebija īsti droša un roka nespēja valdīt zobenu kā nākas, kad kaŗavadonis to aicināja savā priekšā un, cieši viņa zilajās acīs raudzīdamies, teica:

«Es redzu, manu zēn', ka arī tev nav viegli gājis?»

«Tas tiesa, mans vadoni,» kaŗavīrs mulsi atbildēja un, nespēdams panest sava pavēlnieka gaišo visuredzīgo skatu, nolaida acis. «Grūti man nācās veikt savu uzdevumu, bet debesu vara man palīdzēja, un es ceru, ka esmu darījis labāko, ko spēju. Es iezagos pretinieka nometnē un nonāvēju viņu virsvadoni. Lūk, — pierādījums . . .» Un zeltmamatis atrisināja vaļā vīstokli, kas glabājās tam padusē: greznu, zeltā šūtu svārku daudzām goda zīmēm; tā kreisā puse bija pāršķelta un vietām asiņaina.

«Tu tiešām esi darījis daudz, — vairāk kā iepriekšējais,» sacīja kaŗavadonis. «Bet vēl mums jāgaida trešais, — varbūt tas pārspēs jūs abus.»

Es gan tam neticu, mans vadoni,» gaišmatis steidzīgi iebilda, — visa nometne ir kājās . . . gūstītāji skrej uz visām debess pusēm . . . un viņš palika pēdējais.»

«Bet kaujā viņš ir pirmais,» kaŗavadonis atteica, «un tālab, — es ticu!»

Un muskatieŗa somai lāpstu atraisījis, viņš iesāk savu darbu.

Zeltmatainais karavīrs noliektu galvu atstāja telti, bet viņa pavēlnieka skats tam sekoja kā bulta. Tādas pat bultas tam sekoja pretī no citu kaujas biedru acīm, un kaut arī tie apbrīnoja viņa varoņdarbu, tak neviena balss nepacēlās gavilēm un neviena roka nesniedzās godināt viņu, jo neuzticība pret nesenējo pārnācēju vēl nebija rimusi.

Bet trešais sacensonis tomēr nepārnāca vairs. Kad veltā gaidīšanā bija aizgājusi diena un krēslas kamoli vēlās nelīdzenajos laukos, — karavadonis sūtīja izlūkus, lai uzzinātu viņa likteni. Tie pārnesa negaidītu vēsti: ienaidnieka nometnes vietā atrasti tikai izdzisuši ugunskuri, bet mežmalā pie koka saistīts trešais sacensonis bez dzīvības un ložu sakapāts.

To dzirdot, karavadonis saŗauca pieri un aprima dziļās pārdomās. Bet kad viņš atkal pacēla galvu, — tam seja bija gaiša miera pilna kā saulei, kad mākonis tai pāri pārskrējis. Viņš izsūtīja jaunus izlūkus uz trijām debess pusēm, lai sameklētu nozudušo ienaidnieku un, sapulcējis kaŗaspēku ap savu telti, aicināja zeltmataino kaŗavīru pie sevis.

«Tu esi uzvarējis!»viņš teica un pieskārās ar zobenu zilacainā milža plecam. «Es ieceļu tevi par savas gvardes trīspadsmito un no šī brīža tu vairs nepiederi sev. Tev jāaizmirst vārdi: briesmas, bailes un nogurums; ne bēgt, bet meklēt nāvi un nevis zaudēt tai, bet viņu uzvarēt, — lūk, kas tavs pienākums; neprasīt palīga nevienam, bet palīdzēt visiem, un kaut arī tu nespētu vairs, tad tomēr palīdzi. Dievs lai ar tevi!»

Gvardi pēc kārtas apsveica jauno biedri, krustojot zobenus un apkampjoties, bet kaŗaspēks skaļi sumināja to, jo tāda bija kaŗavadoņa griba.

Nākošā rītā pārskrēja pirmie izlūki- ienaidnieku pulks dodoties zemes iekšienē gar dienvidu robežu. Kaŗavadonis tūdaļ pavēlēja gatavoties kaŗagājienam un izsūtīja ienaidniekam pretī stipru priekšpulku. Bet nebija vēl nozudušas teltis un piekŗauti kaŗa rati, kad citi izlūki vēstīja ienaidnieku ziemeļos, — arī šis pulks dodoties zemes iekšienē.

«Tie grib mūs ielenkt, bet mēs tos saskaldīsim katru atsevišķi,» — tāds bija kaŗavadoņa lēmums. Un, izrīkojis ātrākos skrējējus ar traukšņa vēsti ziemeļu novada aizstāvjiem, pavēlēdams tiem aizkavēt ienaidnieku gaitu, pats savu gvardu pavadībā metās pievienoties uz dienvidiem traucošajam priekšpulkam, lai liktu turpu ejošajam pretinieku pulkam apstāties un pieņemt kauju dienvidu novada kalnu pakājē. Galvenajiem spēkiem viņš pavēlēja sekot ienaidniekam un, cīņai iesākoties, brukt virsū tiem no muguras un sāniem.

Tas bija traks gājiens. Saule vēl nebija norietējusi, kad kaŗavadoņa priekšpulks jau sasniedza kalnu pakāji un izvērsās tur kaujai, lai cienīgi saņemtu ienaidnieku. Tā pulks gan vēl nebija redzams, bet izlūki zināja stāstīt, ka ielejā jau manīti siŗojam daži atsevišķi kaŗotāji. Tie izraugot vietu naktsmītnei, lai rītu dotos tālāk pāri kalniem.

«Tad viss ir labi,» sprieda kaŗavadonis. «Tie mūs nav manījuši, bet rītu mēs tos sadragāsim pīšļos.»

Tikai viena lieta tam darīja rūpes: uz ziemeļu novadu aizraidītie skrējēji vēl nebija atgriezušies. To vietā aizskrēja citi, bet kalnu aizstāvji devās pie miera, lai krātu spēkus rītdienas karstajai cīņai. Visgarām kalniem stājās modri sargi, bet pārējie cīnītāji klinšu aizvējā slēpdamies, iekrita trauslā miegā, jo ugunskurus aizdedzināt bija liegts, bet nakts nāca nemīlīga un dzestra. Arī divpadsmit gvardi snauda nemierīgā murgu pilnā miegā, bet tas gan nebija nakts nemīlīgums vien: kaŗavadoņa miegu šonakt sargāja trīspadsmitais — zeltmatainais gvards — un tālab viņa biedri, zobeniem apjozušies un musketēm pie sāniem,bija gatavi ik mirkli likties kājās. Bet lai cik modras bija viņu ausis, tie dzirdēja tikai jaunā gvarda mierīgo staigāšanu ap kaŗavadoņa telti, un veltas bija viņu pūles saklausīt tā soļos nodevības ēnu. Un trakā skrējiena nogurdināti tie viens pēc otra grima smagā miegā, gan atkal uztrūkdamies un modri klausīdamies, gan atkal iesnauzdamies gŗūtu murgu pilnā snaudienā.

Bet tad ap pusnakti, kad gvardi vissīvāk cīnījās ar miegu un lāgiem iekrācās un smagi ievaidējās, — sargs pēkšņi pārtrauca staigāšanu un, elpu aizturējis, apstājās pie kaŗavadoņa telts durvīm. Brīdi viņš sastindzis klausījās, tad pavēra telts ieejas aizklāju un ielūkojās blāvas uguns apgaismotajā telts iekšienē.

Kaŗavadonis mierīgi gulēja. Gvards nedzirdamiem soļiem piezagās tam klāt un pacēla savu musketi augstu pār galvu, vērsdams bajoneti pret sava pavēlnieka krūtīm. Un tā viņš sastinga no pēkšņi pavērušos acu skata dzelzs, un tikpat asa viņa sirdī iecirtās kaŗavadoņa mierīgā balss:

«Noliec musketi!»

Gan prāts tam teica pretoties un neklausīt šai pavēlei, bet kāda stipra vara salauza šo pretestību un muskete, zemei viegli iedunoties, noslīdēja uz telts biezā paklāja.

«Atdod zobenu!» joprojām mierīgi gulēdams pavēlēja kaŗavadonis.

Apmulsušais gvards drebošiem pirkstiem atraisīja siksnas un nolika pie kaŗavadoņa kājām vakar saņemto un svētīto ieroci.

«Un tagad — saki man, kālab tu gribēji to darīt?»

Gvards mēmi nokāra galvu, viņa zilās acis apmiglojās un stāvs tam salīka kā smaga svara mākts.

«Tev nav ko sacīt?» kaŗavadonis neceldamies turpināja. «Labi! — tad runāšu es. Tu esi gļēvulis un melis: ienaidnieku kaŗavadonis ir dzīvs un velti tu upurēji mana krietnākā kaŗavīra dzīvību, lai noslēptu to; velti tu arī tīkoji kļūt par manu gvardu, jo tu varēji nogalināt mani jau pirmajā dienā, kad zvērēji uzticību mūsu karogam, jo tad es tev ticēju vairāk kā aizvakar, vakar un šodien.»

Šie klusi teiktie vārdi kā rīkstes cirtās jaunā gvarda sejā; pēkšņi saslējies viņš izkŗēra no svārka atloka kalniešu dūci un, pacēlis to, metās pie kaŗavadoņa. Tas pasmaidīja un ļāva dūcim krist, bet asais asmenis varenā trieciena sparā salūza kā skals pret gulošā kaŗavadoņa bruņu kreklu. Zilajās acīs iedegās neprāta liesmiņas, salauztā dūča spals nokrita uz paklāja, bet to vaļā palaidusē roka līdzi otrai, krampjaini izplēstiem pirkstiem sniedzās sažņaugt nenonāvējamā vīra kaklu. Bet tūliņ arī neprātīgo sagrāba varenas rokas un atrāva telts vidū, tie bija

pārējie gvardi, kas bargām sejām un dusmās zibošām acīm ieslēdza viņu draudošā lokā.

«Ko darīt mums ar viņu, mans vadoni?»

«Lemjiet, — ko pelnījis viņš?» karavadonis pieceldamies teica.

«Nāvi! Simtkārt nāvi!» dārdēja gvardu balsis. «Pie lielgabala stobra viņu!»

«Vai dzirdēji?» karavadonis vaicāja notiesātam.

Tas mēmi ļāva galvai noslīdēt uz krūtīm.

«Nu lūk! — tu esi jau miris, līdz ar tevi lai mirst arī tavs noziegums. Bet es tev dāvāšu jaunu dzīvību, tu kļūsi par citu cilvēku un krietnāku karavīru kā bijušais, lai tava otrā nāve būtu cēlāka par pirmo.»

Zeltmatis šķita pārklausījies, un arī divpadsmit gvardi neticēja savām ausīm.

«Jā! — atbrīvojiet viņu!» karavadonis pavēlēja, un apžēlotais nokrita pie augstsirdīgā vīra kājām, nespēdams valdīt savas balss.

«Mans vadoni! .. es būšu ... tavs vergs ...»

«Celies! — mēs esam brīvi vīri, un vergu mums nevajag. Ņem savus ieročus un kalpo mums kā krietns karavīrs, — tā vien tu vari izpirkt savu vainu. Un neaizmirsti, ka šonakt tu esi s a r g s pie manas telts.»

Vienmēr vēl drebošiem pirkstiem gvards apjoza zobenu un paņēma savu musketi, bet viņa sadugušais stāvs atkal atguva agrāko staltumu.

«Es eju, mans vadoni! — lai mierīga tev dusa!»

Un viņš atstāja telti un dziļi neapmierinātos biedrus, kas zobenu spalus sažnaugušī kodīja lūpas līdz asinīm.

«Mans vadoni!» biedru mudināts, drūmu balsi ierunājās gvardu vecākais.

«Ar labu nakti, gvardi!» karavadonis pārtrauca to.

«Lai mierīga tev dusa, mans vadoni!» kā apslēpts lūgums visuaugstai debesu varai atbalsojās gvardu mutēs un tie atstāja telti, bet karavadonis atpogāja svārku un nometa bruņu kreklu, ko sava svara pēc viņš valkāja visai reti.

Tad teltī un visā nometnē atkal nolaidās miers, un ja vien kur tas nebija visai īsts, tad tikai divpadsmit gvardu vidū, kas vienmēr vēl neticēja savam zeltmatainajam biedrim un ik brīdi bija gatavi no jauna ierasties sava vadoņa teltī. Vēl nebija uzlēkusi vēlā rudens saule, kad karavadonis jau apstaigāja savu cīnītājus, kas kalnu nogāzes klintīm pieplakuši, gaidīja ienaidnieku uzbrukumu. Bet uzbrucēji kavējās un nenāca, kaut izlūki visu nakti bija vērcjuši ugunis un troksni viņu nometnē. Nākošie izlūki vēstīja, ka nometnes ugunskuri kūpot vēl arvienu un teltis stāvot kā stāvējušas.

Karavadoņa pierē iemetās dziļa rieva. Vai tiešām tā tikai maldu nometne? Viņam uzmācās rūpes par ienaidnieka aizmugurē palikušā karaspēka likteni un viņš pavēlēja saviem cienītājiem, — uzbrukt nometnei.

Vīri lēca laukā no savām slēptuvēm, sakārtojās triecienam un metās lejup ielejā, kur meža aizvējā kūpēja nometnes ugunskuri. Bet tā arī bija vienīgā dzīvība, kas sagaidīja tos, jo pāris desmit vīru lielais ienaidnieku pulciņš, kas nakti skaņi trokšņojot bija maldinājis izlūkus, nu lēca zirgos un auleksoja projām uz austrumiem, kur vērīgākās ausis sadzirdēja tālas cīņas troksni, un asākās acis saskatīja kaujas putekļus ceļamies skaidrajās debesīs.

«Uz priekšu, varoņi! — tur cīnās mūsu brāļi!» karavadonis sauca un, trīspadsmit vīri tiem sekoja, cik knaši vien ļāva tālajos gājienos rūdītās kājas un smagie ieroči; bet cīņas lauks bija tālu, un jo tuvāk tiem nāca kaujas putekļi, jo zemāk tie plaka, un rāmāks kļuva cīņas troksnis. Un kad tie jau varēja likt musketes pie vaiga un zobenus no makstīm ārā raut, — viss ienaidnieku pulks kā lavīne metās tiem pretī, un nebija vairs neviena, kas sekotu un vajātu to: aizmugurē palikušie cīnītāji bija iznīcināti līdz pēdējam vīram, jo bēgt tie nemācēja.

Ar zvēru niknumu nu gvarde cirtās ienaidnieku rindās, — tās ļodzījās un šķīrās zem viņu smagajiem zobeniem un priekšpulka vīru bojonetēm, bet pašā karstākajā kaujas brīdī, kad pretinieku rindas šķita pašķiramies retākas un kūstam, — no aizmugures atskanēja briesmu taures pūtiens.

Jauns ienaidnieku pulks!

Putekļu mākonī tīts tas brāzās šurp no ziemeļiem, un tikko karavadonis paguva ierīkot tiem pretī daļu savu vīru, — to zobeniem un musketu platajiem asmeņiem tūdaļ pat pļauja bija klāt. Gan daudz bija galvu un plecu, kas ļima zem vareno roku trieciena spēka, tak desmitkārt vairāk bija ienaidnieku; tie apņēma savas zemes atbrīvotāju pulciņu biezā necaurredzamā lokā un nu tie vairs nevarēja cērtoties uz priekšu iet un lauzties, lai nesašķeltos viņu tēraudcietais kodols. Gan gvardi cirtās izmisušu sparu un karavīri skaldīja ienaidnieka galvas musketu smagajiem resgaļiem, tak viņu rokas sāka gurt, krūtis un pleci asiņoja brūcēs, bet ienaidnieku rindas nekļuva retākas un tie neredzēja spraugas, kur izlausties.

Vistrakāk cīnījās zeltmatainais gvards. Kā asinains spoks viņš visur pavadīja savu pavēlnieku un neviena lode nebija diezgan aša, lai sasniegtu karavadoni, neviens šķēps diezgan garš, lai pieskārtos tam. Un kad gvarda zobens salūza, viņš pakampa aiz stobra savu musketi un to sev apkārt galvai griezdams metās iekšā ienaidnieku rindās. Musketes smagais laidnis šķaidīja galvas un plecus, atstādams aiz sevis platu eju; tur iekšā metās arī citi gvardi ar karavadoni vidū, un to paplašināja pārējie karavīri, gan izsīkuši skaitā, bet ne sparā.

Un kad šie varoņi izlauzās caur ielencēju loku, to bija palicis vairs tikai trīsdesmit. Un tie paši nedomāja par bēgšanu un savu dzīvību glābšanu, — viņiem rūpa tikai karavadonis.

«Glābjaties, mans vadoni!» gvardi mudināja savu pavēlnieku. «Bēgat, — vēl ir laiks, — mēs atvairīsim tavus gūstītājus».

«Visi, vai neviens!» bija aša atbilde. «Un tā kā mēs visi nevaram glābties, tad mirsim, bet nepadosimies.»

«Mirsim, bet nepadosimies!» lodēm pāri galvām dziedot rēca gvardi un kliedza karavīri un metās garajā zālē guļus, lokā ap savu vadoni, lai cik vien ložu — aizsūtītu ienaidniekam.

Bet vairāk ložu bija ienaidniekam, un viens pēc otra apklusa un rima varoņi un plaka viņu dzīvību skaits.

Divdesmit... piecpadsmit... desmit... tad gvardu vecākais vēl reizi pieceļas, lai salutētu, savam karavadonim, un saļimtu ar nāves bālu seju... tad lode iedzeļ zeltmatainā gvarda rokā un viņš vairs nespēj tēmēt savas lodes. Ne vaida nepaļaudams viņš aizvelkas pie sava vadoņa — jo brūču gvardam vairāk nekā viena — lai kļūtu par valni karavadoņa stāvam un viņa rokās zibsnījošai musketei.

Tad krīt vēl divi gvardi... un pēdējais musketieris... Uzvaras auros rēkdami skrien šurpu ienaidnieki... un nav vairs nevienas rokas, kas celtu tiem pretī ieročus, jo visas savas zemes brīvotāju sirdis beigušas pukstēt.

Gan viena sirds vēl tikko manāmi sit, bet arī tā šķiet izdzišanai tuvu. Tas ir karavadonis, ko zeltmatainais gvards nāves agonijā apkampis tik cieši, ka tikai bruņās iekalts vīrs to spētu panest, nezaudējot samaņu.

— — — — — — — — — —

Viņš uzmostas nakts dzestrumā un iznirst kā no grūta murgu sapņa. Tam krūtis tik smagas, it kā tām uzvelts būtu viņa zemes augstākais kalns. Bet tad viņš ierauga sevi mirušā gvarda apkampienos un viņam kļūst baigi.

Ar pūlēm atbrīvojies, viņš pārlaiž skatu apklusušajam kaujas laukam, un mēnesnīcā uzmirdz dažas pērles, kas pāri viņa vaigam ritēdamas nokrīt asiņu piezīdušājā zemē.

Viņš metās ceļos un liecās pie kritušo varoņu sirdīm, cerēdams dzirdēt kaut vājus dzīvības pukstus; bet velti, — miers, mūžīgs miers ienācis rimušo cīnītāju krūtīs, bezgalīgs miers nolaidies visapkārt, un uzvarētais karavadonis ir viens šī miera vidū.

Jā, — te guļ visi viņa trīspadsmit gvardi; te reiz par visām reizēm dziļā miegā iegrimuši viņa musketieri, un šī asiņaino gulētāju taka aizved karavadoni līdz vakarējās izlaušanās vietai, kur augstos vālos viens pār otru guļ viņa krietnie vīri.

Viņš apstaigā visu cīņas lauku, klausās pie katra kritušā krūtīm, bet visās sirdīs ir miers, miers dus visapkārt, tikai viņam — viņam nav miera. Un kad viņš atkal atstaigājis pie savu gvardu līķiem, — rītu debess pusē jau ataususi asiņaina blāzma un pāri miroņlaukam gulst baismīgas ēnas. Bet baiļu viņam nav, — tie taču viņa varonīgie gvardi un krietnie musketieri! Un viņš tos nedrīkst pamest še virs zemes, lai kraukļi nāktu knābāt viņu miesas. Nē!

Viņš apraks tos, — apraks visus!

Un musketiera somai lāpstu atraisījis, viņš iesāk savu darbu. Vispirms- — gvardu vecākajam, tad sirmajam gvardam, ko apraudās deviņi bērni... nē! — virspirms zilacainajam zeltmatim, — tas bijis varonīgākais no visiem, jo uzvarējis arī sevi pašu...

Viņš rok kapu pēc kapa; rokās tam metas tulznas un saule šķiet skrejam pāri galvai, bet vēl tam jāaprok simts... divi... turpat vai visi trī simti...

Un paiet diena, nāk nakts un jauna diena, bet karavadonis vēl rok un rok un nevar aprakt visus, kas, viņam sekodami, nāvē aizgājuši.

Asiņainām rokām, bez gala novārgušu un pusē jau bez prāta to piektā dienā atrod tirgotāju karavāne, kas uzvarētājiem ved dāvanas un pateicību par miera atsaukšanu kara nopostītā zemē. Tie jautā karavadonim, — kas gan viņš tāds, bet atbildes nesagaida, — viņš tikai rok un rok...

Tad tirgotāji ar varu ņem viņu sev līdz, — tā pretošanās ir gauži vāja, — bet viņš atsakās noģērbt savas skrandas, met projām barību, ko viņam sniedz un nākošajā dienā izbēg viņu gūstam.

Karavadonim tak jātiek atpakaļ pie savas armijas!

Bet viņš vairs nespēj atrast zaudētās kaujas miroņlauku un maldās un klīst pa klajumiem, kas pēkšņi kļuvuši tam sveši. Un tad viņš ierauga zemnieku, kas aprok sava dārza dobes; — viņš raudādams steidzās tam klāt, apkampj viņu un lūdz, lai taču atdod viņa lāpstu. Kad zemnieks iežēlojas par nabaga ārprātīgo, — tas paņem šo rīku kā svētumu un turpat dārzā sāk dziļu bedri rakt.

«Ko tu dari?»

«Klusu! — man jārok kaps».

«Bet te tak ir dārzs!»

«Klusu, — te guļ mana gvarde, mani musketieri... Tiem jāatdusas reiz... Bet atkal celsies, — visi, visi... Un tad — lai sargās tie, kas viņus nonāvēja. Klusu... klusu...»

J. Juškēvics

K. Krauzes illūstrācijas

Koknesieši cara Jāņa Briesmīgā gūstā

(No cikla „Latvju tauta bēgļu gaitā.")

Tas bija 1558. gada janvārī. Kokneses pilsētā bija tirgus diena. Visas ielas bija pilnas ļaudīm, smagiem tirgoņu ratiem; zemnieku ragavas bija savestas visapkārt Pāvila baznīcai — zirdziņi mierīgi košļāja trekno lauku sienu, ko devīgie saimnieki viņiem bija kaudzēm sakrāvuši gar baznīcas ārsienām. Paši zemnieki staigāja pa ielām savos sudrabu pogu rotātos kažoksvārkos, ar zelta ķēdēm pie jostas. Nelielos pulciņos sastājušies pilsētas namnieki apsprieda pēdējo mācītāja Strīmaņa sprediķi un smaidot novēroja zemnieku krāšņos tērpus, svešo tirgoņu uztrauktās derības un domās pārlika to peļņu, ko atkal varēs pievienot naudas lādē sakrātiem „grašiem". Priekšpils vārti bija atvērti un šad, tad archibīskapa algādži iejaucās raibā tirgus mudžeklī vai ievēla vīna muciņu vārtu sardzes telpās. Varēja domāt, ka nekāds mākonītis nesedza Vidzemes polītisko apvārsni. Bet pieejot klāt rātsnama durvīs stāvošiem diviem rātskungiem, varēja nojaust, ka visa nupat redzētā mierīgās pilsētas un apkārtnes dzīve bija tikai nedabīga šķietamība. „Man tā liekas, ka drīz nežēlīga kara lāpa apgaismos šo skaidro pasauli," teica vecākais rātskungs Brugemanis. „Manas rāts sēdē izteiktas domas, ka ar briesmīgo Maskavas caru nedrīkst jokot, neguva piekrišanu. Nu, lūk, visi krievu tirgoņi ir aizbraukuši uz savām robežām, neiekasēdami pat uz īsu laiku izdotus vācu un nevācu namnieku vekseļus. Kad tik no mums šos vekseļus nepiedzen kāds cits, kam asins plūdi ir ikdienišķa lieta.'

— „Nepiesauciet ļaunus garus, no Dieva puses," izbailēs izgrūda jaunais rātskungs. — „Mans draugs Chilej-Giruns rudenī vēl stāstija, ka Maskavai draudot tatāru iebrukums, un tāpēc ca-

ra — ciemiņš pie mums neesot gaidāms. „Gan viņš man atgādināja," negribot lēnām piemetināja jaunākais sarunu biedrs, „lai es personīgi apmeklētu savus Rīgas draugus vēl šoziem!" —

Vecais Brugemans pārsteigts raudzījās savā biedrā: „Un?" — „Ir laiks vēl līdz Lieldienām."

Domīgi uz mājām ejot, vecam Brugemanim iešāvās prātā pašam aizbraukt uz Rīgu un tur nogaidīt visas kaŗa briesmas. Lēnām vecais vīrs soļoja pa Jāņa ielu un caur Zemes vārtiem izgāja no pilsētas. Šķērsojot ārējā vaļņa vārtus, viņš drīz ieraudzīja sv. Jāņa kapličas smaili un kapsētas valni. Klusi Brugemanis iegāja aizsaules pilsoņu aplokā un pēc neilgas meklēšanas nosēdās uz kāda akmeņa, kuŗš bija zemu iegājis sniegotās velenās. Ar valganām acīm atnācējs raudzījās kapa akmenī, kur neveiklu roku iekalti burti vēstīja par viņa dzīves biedrenes atdusas vietu. Cik ilgi Brugemanis dziļās pārdomās bija sēdējis, to viņš nezināja. Brugemaņa priekšā stāvēja Tultēns, kāda pilsētas zemnieka dēls, ko par dzērumā izdarīto uzbrukumu krogus brālim tik smagi bija sodījuši, ka jauneklis bija zaudējis prātu un dzīvoja no vispārības žēlastības. Rātskungs gribēja piecelties, bet Tultēns viņu nosēdināja atkal uz akmeņa un pusapprautiem vārdiem sāka stāstīt kaut ko nesaprotamu; smiekli, raudas, vaibstīšanās pavadīja nelaimīgā vārdus. Brugemani pārņēma kāda nelaba sajūta. Viņš ar stipru roku satvēra junēkli, uzkliedza viņam un tad stingri noprasīja: „Kas tev kaiš, Tultēn, vai tev kāds pāri darīja?" Jukušais apklusa, it kā apdomājās un tad svešā, skanošā balsī teica: „Briesmīgais cars, briesmīgais cars, viņa pulki jau tuvojas Daugavai! Neeji caur pilsētu, bet pāri Pērsei un dodies ar spieķi roka uz Kurzemi!" Ar šiem vārdiem Tultēns bija apgriezies un devies projām. Pēkšņi gaiss apmiglojās, it kā mākoņi bija noliekušies — iesākās sniega putenis. Brugemanis smagiem soļiem gāja uz pilsētas pusi. Neskaidri pret apvārsni pacēlās pils un pilsētas 13 torņi — kā tālākais „gaŗais Henings", kā tuvākais Pērses šāļu tornis: vai tiešām šķirties no savas dzimtās pilsētas? Rātskungs pārlika. Caca jātnieki vēl nav klāt, citādi viņi šautu un dedzinātu Koknesē, bet, lūk, tur, caur vārtiem staigā un brauc cilvēki kā parasti. Vecais vīrs iegāja pilsētā. Kāds savāds uztraukums bija pārņēmis tirgus apmeklētājus. Zemnieki steigā iekāpa savās ragavās un, pātagojot zirgus, centās pēc iespējas ātrāk izkļūt pa pilsētas vārtiem. Tagad no priekšpils vārtiem iznāca kaŗa kalpu nodaļa un devās uz pilsētas mūŗiem un vaļņiem. Un, lūk, tur, virs „gaŗā Heninga" uzvijās sarkanais asinskarogs — pilī un pilsētā bija izsludinātas kaŗa briesmas! Tagad ceļš uz Rīgu bija noslēgts — cik pareizi to paregoja Tultēns. —

*

Otrā dienā svinīgā gājienā pa priekšpils vārtiem izjāja archibīskapa zemes ierēdnis ar vairākiem pavadoņiem. Pie rātsnama, uz ierēdņa mājienu, iznāca taurētājs un atskaņeja signāls. No visām pusēm saskrēja tauta un ciešā lokā apstāja jātniekus. Zemes ierēdnis griezās pie rāts kalpa un uzaicināja paziņot rātij par viņa ierašanos. Pēc brīža no rātsnama iznāca jaunākais rātskungs ar sekretāru un paziņoja, ka viņa firsta žēlastības Kokneses pilsētas godīgā rāts pilnā sastāvā gaidot augsti vērtējamo viesi un cer — lai Dievs dotu — ka viņš atvedīšot patīkamu vēsti . . . Svinīgiem soļiem zemes ierēdnis iegāja rāts sežu zālē, kur rātskungi tikpat svinīgi palocījās un burgomistrs saņēma augsto viesi pie ieejas. Pirms trim mēnešiem viņi šeit bija satikušies priecīgā garā, jo toreiz no ordeņa gūsta atbrīvotais archibīskaps Vilhelms šeit bija pieņēmis visus savas zemes delegātus un līksmība valdīja toreiz visā pilsētā un pilī. Tagad — zemes ierēdnis noraidīja pasniegto vīna kausu un īsi teica: „Uz vēlāku laiku, pilsētas tēvi!" Tad viņš pasniedza burgomistram ar baltzilu saiti sasietu archibīskapa rakstu un lūdza raksta saturu apspriest viņa klātbūtnē. Visi apsēdās. Archibīskaps paziņoja koknesiešiem, ka miera sarunas, aiz cara ļaunas gribas, esot izjukušas, cara tatāru jātnieki esot iebrukuši igauņu un latviešu novados, postot, slepkavojot un aizvedot jaunus cilvēkus verdzībā. Lai Kokneses pilsēta un pils sagatavojoties uz cīņu. „Redzot tādu neaprakstāmu postu un cilvēku trūkumu visapkārt, mēs neesam droši par palīgspēku drīzu ierašanos. Tāpēc mēs sagaidām no jums, ka netaupīsiet līdzekļus un pievilksiet Kokneses apkārtnes zemnieku dēlus bruņu kalpu dienestā. Lai viņš — nevācietis — labāk nēsā ieročus mūsu labad, nekā ieroču trūkuma dēļ viņam krist nežēlīgo ienaidnieku rokās, papildinot tādā veidā cara pavalstnieku skaitu . . ." Dziļš klusums sekoja sekretāra lasījumam. Tad piecēlās burgomistrs un teica: „Dziļā godbijībā mēs noklausījāmies mūsu garīgā tēva un augsti godājamā valdnieka rakstu. Laiki ir nopietni un neviena negaidītas briesmas ir klāt. Kokneses pilsēta nekad nav bijusi kūtra savu pienākumu pildīšanā. Tomēr jāsaka, ka bez mūsu valdnieka palīdzības mēs neesam spējīgi aizstāvēties. Brīvu līdzekļu mums nav, kase ir tukša — pusotra gada ilgā cīņa pret mestra žēlastības kaŗaspēku ir izsūkusi visus pilsētas ieņēmumus. Mēs neesam spējīgi kārtīgi uzturēt bijušo kaŗa kalpu skaitu — desmit cilvēku uzturs un algas mums sagādā galvas sāpēs. Zemniekus apbruņot un ielaist pilsētā — tas runā pretim pilsētas privilēģijām. Pietiek jau tā ar mūsu latviešu ģilžu piedalīšanu pilsētas aizsardzībā. Nelaime tikai tā... visiem mums ieroči un bruņas nav kārtībā, jo pārāk īsais laika sprīdis pēc pēdējās cīņas nedeva iespēju gādāt par bruņu un ieroču kalēju piesaistīšanu mūsu pilsētas vajadzībām. Mūsu četri meistari savā laikā aizgāja uz Rīgu un no tā laika pie mums dzīvo tikai divi nevācu ieroču mācekļi — amatnieku ģilde atsakās tos nodarbināt un vispār necunftīgiem cilvēkiem atļaut atbildīgus darbus." Brgomistrs apsēdās. Viens pēc otra pilsētas rātskungi nu atkārtoja nupat teikto. Tikai vecais Brugemanis ieteica griezties pie pilsētas iedzīvotājiem ar uzaicinājumu ziedot kaŗa vajadzībām. Šo priekšlikumu vienkārši neievēroja. Sēdes beigās zemes ierēdnis piecēlās un prasīja: „Vai es pareizi sapratu, ka mūsu Kokneses pilsēta nav spējīga pašu spēkiem aizstāvēties?" — „Pareizi," skanēja atbilde. „Tādā gadījumā un tāpēc, ka pils un pilsēta patlaban nogrieztas no viņa firsta žēlastības, es pārņemu pilsētas mūŗus, vaļņus, torņus un vārtus, lielgabalus, ieročus un kaŗam derīgus pilsētas iedzīvotājus līdz sava valdnieka tiešam rīkojumam. Pasludinu rāts sēdes līdz turpmākam slēgtas, tāpat ģilžu apspriedes, un uzdodu katram likuma paredzētās robežās bruņoties un apgādāties. Ģilžu nami jānodod garnizona rīcībā ar visiem tur esošiem produktiem un sabiedrisko mantu. Neviens rīkojums

Priekšpilsētas vārti bija atvērti.

vai atļauja nav derīgs bez manas piekrišanas, sākot ar rītdienu pulksten piecos, kad jānodod visi nocietinājumi maniem karakalpiem" Zemes ierēdnis palocījās un aizgāja, nepiegriežot vērību no jauna pasniegtam vīna kausam.

Zibeņa spēriens nevarēja dziļāk satriekt šos pilsētas tēvus, kam pašu pilna „naudas lāde" stāvēja tuvāk par uzticētās pilsētas labklājību. Ar nolaistām acīm viņi sēdēja pie galda — neviens neuzdrošinājās skatīties uz citiem. Sekretāra padevīgā kāsēšana neiztraucēja viņus no drūmām pārdomām. Ko darīt? Vai iesniegt rakstītu protestu — bet tādiem bija jāsasauc jauna sēde — tas jau bija aizliegts. Atstāt pilsētu savam liktenim un aizvākties uz Kurzemi? Tas būtu bijis uzkrītoši. Droši vien zemes ierēdnis rīt sāks izkratīt visu iedzīvotāju mantu, meklējot līdzekļus kaŗa kalpu uzturam. Tādā ceļā viņš savāktu tik daudz zelta un sudraba, ka varētu pieņemt desmit tūkstoši algādžus uz pusgadu — bet kāpēc tad mums būtu jācieš — lai maksā kaŗa kungi, valdnieki un zemnieki, sevišķi pēdējie, jo viņi tagad bija palikuši lepni Gandrīz katram kalpam bija jājamais kumeļš, ko baroja ar tīrām auzām. Kalpones uzdrošinājās staigāt ārzemju drēbēs, platām samta apkaklēm, kurpes viņām bija ar trīs papēžiem, gluži kā muižniecēm, un Juma svētkos viņu matu pīnēs redzēja vairāk sudraba, nekā matu, un sudraba saktas bieži svēra pieci mārciņas. Ko vēl runāt par saimniekiem, kuŗu visas zirglietas bija apkaltas ar tīru sudrabu. Seši zeltkaļi nespēja izpildīt visus Kokneses apkārtnes zemnieku pasūtījumus. Pat kādam saimniekam Pērses labā krastā esot kāda dzintaru un zeltu intarzēta bise, par ko viņš esot samaksājis piecus zelta florīnus. Citam esot bruņinieku bruņas; vairogu viņš esot rotājis ar mājas zīmi un lūša galvu. Vai tur būtu brīnums, ka žēlīgais Dievs mums uzsūtītu kaŗa briesmas un Ēģiptes mocības. Sen jau vajadzēja ierobežot zemes kārtu, sevišķi zemnieku greznību un bagātību ar attiecīgu likumu, bet vainīgs ir arī pats archibīskaps Vilhelms, kas uz šādu iesniegumu smiedams atbildējis: „Vai jums, kungi, ir žēl, ka arī zemnieks jūtas labi. Tādā ceļā viņš drīzāk aizmirsīs savu nožēlojamo atkarību un aizmirsīs pat, ka kādreiz ir bijis savas zemes īpašnieks. Paēdis zemnieks mums nav vairs bīstams! Un kur jūs paliksat bez zemnieka? . . ." Taures skaņas vērsa uzmanību uz ārā notiekošo. Tauta ar gavilēm pavadīja zemes ierēdni uz priekšpili. Vai archibīskapa ierēdnis bija pratis iegūt zemāko slāņu uzticību, varbūt viņiem apsolījis ieročus? — Tā tas arī bija.

Uz ierēdņa kaŗastāvokļa izsludināšanu visi iedzīvotāji bija atbildējuši ar pārtikas un naudas piedāvājumiem. Kāds pavecs pilsētas zemnieks bija piedāvājis veselu kareivju nodaļu uz paša lēses, ja archibīskapa pavaldonis to atļautu. Pavaldoņa uzaicinājums ķerties pie pilsētas un apkārtnes aizsardzības bez rāts atļaujas, sazinoties vienīgi ar viņu, zemes ierēdni, izsauca neliekuļotas vispārējas gaviles.

Līdz vēlam vakaram rāts locekļi sēdēja kopā un sprieda par savu naudu un kā to izglābt no valdības rokām. Beigās burgomistrs uzstājās, un teica: „Laika mums ir atlicies tikai desmit stundas. Līdz rītam mūsu mantai jābūt vismaz aiz Mūku kalna; tāpēc es uzdodu jums visiem savest savu mantu Ūdens ielas galā. Tur mums uzticīgais vārtu sargs Heinrichs izlaidīs karavānu pa Ūdens vārtiem laukā un ūdensvīri pie Pērses plosta palīdzēs pārvest mantu pār upi. Mums jāsarunājas ar uzticamiem vācu amatniekiem, kas pavadītu šo transportu labāk par algādžu nodaļu un nodotu mūsu mantu Rīgas rāts pārziņā un uzraudzībā. Ar laiku mēs viens pēc otra varētu arī izbraukt uz Rīgu un atstāt tiešo briesmu vietu. Dzīvi visi piedalījās apspriedē, noteica vajadzīgo zirgu un ragavu skaitu, par labu algu dabūjamos pavadoņus un tūliņ sāka rīkoties. Vienīgi Brugemanis bija palicis kluss un domīgs un kaut ko pārlika. tad viņš, vienkārši atsveicinājies, teica, ka negribot riskēt savu mantu ārpus pilsētas, un aizgāja. Pārējie tikai paraustīja plecus par vecā vīra muļķību.

Mājās Brugemani sagaidīja latviešu oldermanis. „Pa pilsētu klīst baumas, ka bagātnieki gribot slēpt savu mantu kaut kur apkārtnē. Tā kā jūsu godība esat vienīgais mūsu tautības aizstāvis, tad mēs, ģildes brāļi, esam norunājuši noglabāt jūsu mantu, pie tam tik neuzkrītoši, ka bez jums un mums neviens to vietu nezinātu atrast." Pārsteigts un aizkustināts rātskungs nespēja atbildēt uz šādu priekšlikumu. Viņš pazina ūdensģildes vīrus kā godīgus un uzticīgus cilvēkus un vienmēr rātē bija cīnījies pret katru mēģinājumu ierobežot ūdensvīru tiesības un brīvību. Stundas laikā manta būs ārpus pilsētas. — Mums šeit savā ģildes namā ir divdesmit nozvērināto ģildes vīru, kas izejot it kā kontrolēt Pērses plosta dežūru, vedīs tai desmit ragavas pārtikas, ieroču un darba rīku. Nevienam vārtu sargam nenāks prātā pārbaudīt ragavu kravas saturu. No Pērses mēs iesim pāri Daugavas ledum un brauksim līdz Altonavas pilij. Divi simts soļu aiz tās aug mazs bērziņš; lejpus bērzam guļ akmens. Zem akmens ir izrakta bedre un tur mēs noglabāsim jūsu mantu. Visi līdzzinātāji tic, ka viņi nepārdzīvos šo kaŗu, izņemot jūs pašus un manu dēlu. Tā tad par noslēpumu zinās nākotnē vienīgi Jūs un šis jauneklis." Ar to oldermanis norādīja uz savu blakus stāvošo dēlu. „Labi, " atbildēja Brugemanis: «bet sakiet, ko jūs no manis prasiet par šo neatsveŗamo pakalpojumu?" — „Vienīgi lūdzam — gādāt par mūsu godīgām bērēm. Mēs protam būt pateicīgi arī nelatvietim, — un tagad sakiet, vai jūs vēlaties, lai arī kādam jūsu radiniekam jūsu mantas vieta būtu zināma?" — „Nē, olderman; ja es miršu pirms kaŗa beigām, tad visa šī mana nauda piederēs Kokneses ūdens ģildei, turpretim gruntsgabali — manai māsai . . ."

Pāvila baznīcas zvans vēstīja vesperu. Ūdensvārtu sargi tikko gribēja aiztaisīt vārtus, kad pa Ūdens ielu no Jāņa ielas puses vārtiem tuvojās kāda rinda vīru ar ragaviņām Viņu priekšā ar lāpu gāja latviešu ģildes oldermanis Sargi atkāpās no vārtu vidus „Kas jums tik vēlā vakarā meklējams ārpus pilsētas?" stingri uzstājās viens no viņiem. „Vai tu to nezini, Heinrich," atbildēja oldermanis: „Nozvērinātie ūdensvīri revidē Pērses dežūru un apgādā to ar pārtiku, ieročiem un darba rīkiem." — „Kad jūs atgriezīsaties?" — „Tikai ar gaismiņu, jo nevaram savus brāļus atstāt naktī vienus. Jūs jau dzirdējāt, ka cara jātnieki ložņā ap Mūku kalnu. Bet ja notiks kāda nelaime, mūsu ziņnesis pieklauvēs divreiz un sauks: Vilhelm!" — „Es jūsu vietā labāk paliktu iekšpus mūriem un neriskētu savu ādu tādā velna naktī," atrūca Heinricha biedrs: „staigājiet laimīgi un neatvediet mums raganas un tatāru velnu jātniekus."

Lēnām ragavu kolonna devās caur vārtiem pa stāvo ceļu uz Pērses pusi un pazuda sniega virpulī. Domīgi abi sargi aiztaisīja vārtus, aizbultēja tos un noslēdza ar kājnieku durvtiņas. „Tagad mēs jau esam drošāki, nekā parasti," teica Heinrichs: „vai zini ko? Dežūrēsim pārmaiņus. Kāpēc mēs tērēsim savus spēkus tagad, kad varbūt pusnaktī mums viņi būs visvairāk vajadzīgi. Es tagad stāvēšu līdz pils sardzes vakara taurei, tu līdz pulksten 11, tad abi kopā līdz pulksten 3 un atkal pārmaiņus līdz vārtu atslēgšanai. Mēs varētu uzturēties vecā blēža Gaupera vīna pagrabiņā — man rātskungs Linkens šodien piemetināja, ka Gauceram uzdots izsniegt katram no mums pa divi stopiem sarkanā vīna — par mūsu smago dienestu." — „Tādas valodas man patīk," atcirta Heinricha biedrs: „sen to būtu teicis. Bez stiprinājuma neviens godīgs algādzis nevar nostāvēt šādā naktī. Atstāšu šķēpu pie vārtiem un tagad — labu vakti! . . ."

Heinrichs tagad bija patvaldnieks savā postenī. Ātri viņš atslēdza durvtiņas, atbrīvoja ķēdēm nocietinātās vārtu bultas, lai tās varētu ātri kustināt. Visapkārt valdīja tumsa, vējš auroja ap baznīcas smaili un debess ar zemi griezās vienā vienīgā raganu dejā Un tādā naktī rātskungi gribēja izvest savu mantu no pilsētas. Pareizi, jo tādā naktī nevienam nenāks prātā dzīties mantai pakaļ. Lai brauc cik grib, lai tikai maksā par izlaišanu pa dālderim no katras lādes. Paprāvs maisiņš karājās pie vārtu durvtiņām un gaidīja savu skanošo saturu.

Zirga bubināšana tuvākā Pāvila ielā pievilka sarga uzmanību. Putenī iznira bāla jātnieka ēna — sirms zirgs, baltā mētelī tīts jātnieks. Lēnām viņš pievirzījās sargam klāt: „Heinrich!" — „Jā, jūsu godība," sargs atbildēja jautātājam, kuŗā viņš pazina rātskungu Vingertu. — „Mūsu ragavas ir klāt — astoņpadsmit lādes, seši maisi, sešās ragavās. Verners, Antons, Burs, Vindens, Kampens un Kremerts ar divpadsmit kalpiem pavada transportu. Pēc norunas, man jāmaksā 33 dālderi, bet vecam rāts kalpam mēs ziedojam vēl 7 dālderus klāt. Še tev nauda un tad — vārtus vaļā. Ping - ping - ping . . . dālderi ieripoja pasniegtā maisā.

Sešas ragavas piebrauca pie vārtiem — ātri bultas atšāvās, vējš atrāva vār-

tus vaļā — viens vezums pēc otra uzmanīgi nolaidās pa Rīgas ceļu uz Pērses pusi. No pēdējā vezuma atskrēja kāds vīrs un palīdzēja Heinricham vārtus atkal aizbultēt. Ar skatiem vecais sargs pavadīja pēdējās ragavas, kā viņas lēnām slīdēja lejup — viss likās tik spokains, tik nereāls. Tikai maigi skanošs maisiņš vēstīja par dzīves tiešamību. Klusi vecais vīrs aiznesa maisiņu pie kāda baznīcas apkārtnē stāvoša koka un iebāza viņu koka dobumā.

Kad pēc stundas atskanēja sardzes taure un atstreipuļoja Heinricha biedrs, nekas neliecināja par neseno karavānes ceļojumu caur vārtiem — sniegs bija pieputinājis visas ielas, ejas un vārtu pieejas.

Tad putenis izbeidzās — it kā kāda varena roka nobīdīja mākoņu segu un drīz debesis laistījās savā brīnišķīgā zvaigžņu rotā. Dilstoša mēneša rags apspīdēja Daugavas augšgalu un skats netraucēti aplidoja apkārtnes lejas un un sniegotos pakalnus. Klusums, kas aizņēma plašus apvāršņus, attaisīja dzirdes slēgus un kilometriem tāli čirkstošais sniegs nodeva katru kustošu vezumu, zirgu vai cilvēku.

*

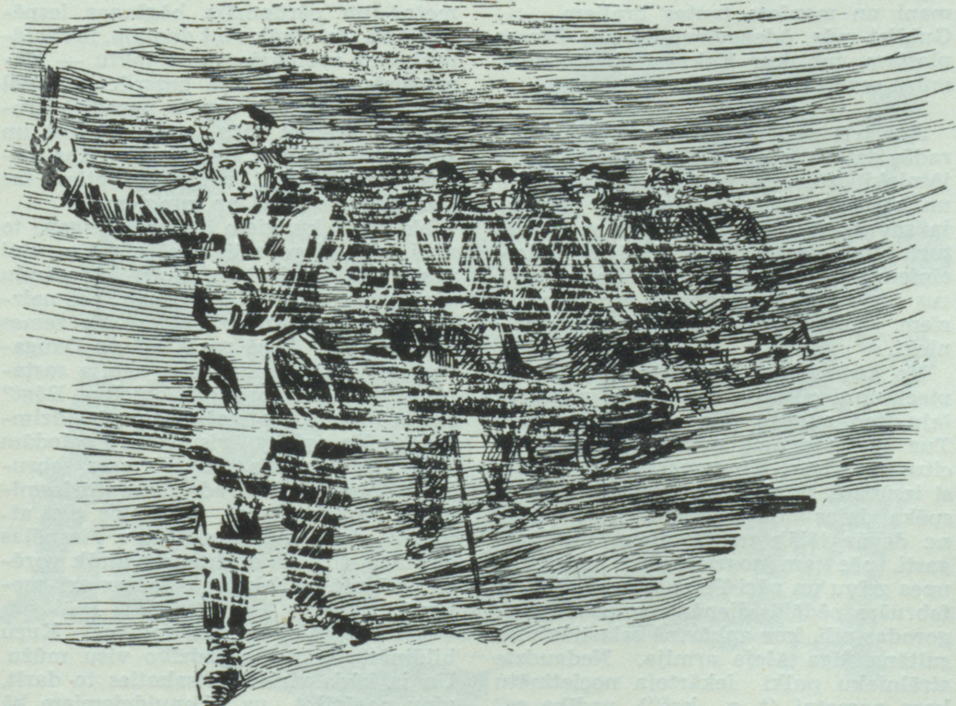
Jau pusnakts bija garām. Pēkšņi tāli, tāli pie apvāšņa atblāva uguns. Ūdensvārtu sargi sēdēja savā izlūku istabā virs vārtiem un nemierīgi vēroja šo parādību. Drīz parādījās otrā, trešā, ceturtā blāzma un Rīgas pusē pacēlās ugunsstabu rinda, kas pamazām paplašinājās un tuvojās, it kā kāds milzis būtu iededzinājis zemes zvaigžņu lauku. Sargi bāli raudzījās viens otram acīs — cara jātnieku darbs. Uguns lenta ievirzījās Kurzemē — tur nedega tikai mājas un sētas, bet arī meži un purvāji. Ak, Dievs, — Heinricham mati cēlās stāvus un auksti sviedri aprasoja viņa savādā nespēkā saliktās rokas — taisni tagad tur maldās apkārt rātskungu naudas karavane. Jaunais Vingerts tikai trīs mēnešus kā bija apprecējies, ja viņam kaut kas notiktu. — Arī visi seši meistari bija ģimenes tēvi. Cik maz saprāta gan burgomistram, ja viņš bija ierosinājis šādu spēli ar cilvēku dzīvībām.

Abi sargi uzlēca kājās. — Pāvila baznīcas zvani sāka dunēt.

Bum! Pilī izšāva no trauksmes lielgabala, taures sauca, bungas dārdēja — visās pils un priekšpils mūru ejās parādījās lāpas un sveķu paunas. Pilsētas vārtu sargi jau sen bija uz ielas un viņu signāltaures izstenēja trauksmes vēsti — koknesieši sāka pulcēties gar mūriem: no miega izraukti, bāli un nesajēdzot notikušo, viņi stingiem skatiem vēroja tuvojošos ugunsjūru.

Apakšā pa Daugavas ledu no Altonavas puses uz Pērses grīvu astoņi vīri vilka astoņas ragavas. Nesasniedzot vēl Stūresragu iepretim Koknesei, viņi sadzirdēja pils un pilsētas trauksmi un steigā tuvojās Pērsei. Oldermanis Janēns vilka pirmās ragavas, viņa dēls otrās. Stundām ilga cīņa pret vētru, akmens novelšana, mantas iekraušana bedrē un akmens novietošana vecā vietā bija piepūlējusi vīru spēkus un nogurums lika sevi manīt tik stipri, ka rokas tikko varēja noturēt ragavu virves. Bet pēkšņi visi nevīļus apstājās: tur gar Rīgas ceļu atskanēja savādi blīkšķi, bija dzirdama daudzu zirgu pakavu dimdoņa un garā ķēdē Pērsei tuvojās jātnieku rinda, jājot pa tīrumu, pa ceļu un pa Daugavas ledu. Šad un tad mežonīgi kliedzieni, kam sekoja izmisuma vaimanas vai nedabīgi rēcieni, liecināja par notiekošām cilvēku medībām un nomocīšanu. „Tagad uz priekšu," sauca oldermanis, un visi astoņi vīri, kā viens, ar jaunu sparu skrēja uz Pērses plosta vietu un laimīgi sasniedza to tanī brīdī, kad kāds jātnieks bija atauļojis līdz Pērses labam krastam un bija mēģinājis novirzīt savu nogurušo zirgu uz ledus. Bet brīdi vēlāk zirgs saslējās stāvus un ar visu svaru nokrita, iztriecot savu jātnieku no sedliem. Kā lode cilvēks lidoja pa gaisu un palika guļot ledus vidū. Nākošā acumirklī spokainas ēnas bija ap kritušo — pelēkbalti jātnieki sīkos zirgos. — Iekams ūdensvīri atjēdzās, bija pazudušas kā ēnas, tā kritušais. Tikai pirmīt sabrukušais zirgs nekustīgs gulēja uz Pērses ledus: divas garas bultas rēgojās viņa miesā. Oldermanis sasauca visus savus palīgus: «Man šķiet, ka cara jātnieki tagad uzbruks arī mums, tāpēc mans padoms būtu — ātri noārdīt mūsu mājiņu un no koku materiāliem un ragavām uzcelt šķērsli pāri Ūdensceļam pie pašas nogāzes. Viens no mums lai skrien uz pilsētu un paziņo par briesmām. Tūdaļ kāds vīrs atdalījās no pūļa un kāpa uz vārtu pusi, kāmēr visi pārējie ārdīja laukā plosta mājiņu, piekrāva ragavas ar plankām un dēļiem un pārvilka tos turp, kur ceļš bija pacēlies kādus divi metrus virs upes krasta un stāva mala neļāva šķēršļa apiešanu. Apgāztās ragavas savienoja ar dēļiem un piebēra ar sniegu. Bet strādājot kāds vīrs pēkņi sabruka, viņa biedrs, kurš gribēja to pacelt, sāpīgi iestenoties nokrita turpat — gara bulta bija ieurbusies nelaimīgā rīklē. Pirms ūdensvīri paspēja atjēgties, no visām pusēm sāka šņākt bultas un īsi šķēpi. Oldermanis bija vienīgais, kas kaujas burzmā paturēja skaidru prātu. No Daugavas kreisā krasta bija pielīdušas tatāru jātnieku ķēdes un sāk apbērt ūdensvīrus ar bultu krusu, kāmēr pa Rīgas ceļu citi jātnieki uzbruka negatavam šķērslim. Oldermaņa rīkotie vīri dūšīgi pretojās, bet pārspēka pārņemti savilkās kamolā un sāka atkāpties uz vārtu pusi . . .

Tanī pašā laikā Ūdensvārtu tuvumā pie baznīcas stāvēja pēc palīdzības sūtītais ūdensvīrs un lūdza glābt viņa biedrus. Pils algādži atteicās iziet cīņā ārpus mūriem un negribēja atļaut uzbrukt arī tiem pilsētniekiem, kuri vecā Brugemaņa vadībā devās uz izeju. Pieauga kaujas troksnis, kliedzieni, mudinājumi palīdzēt, bet algādži baidījās, ka pa vaļējiem vārtiem varētu ielauzties ienaidnieks. Pat šaut no mūriem uz tatāriem viņi neuzdrošinājās. „Jūs esiet gļēvuļi, velna kalpi, kristīgo cilvēku slepkavas," izmisuma ārprātā rēca ūdensvīrs: „Nost ar šiem dzērājiem!" Un ar smago kaujas cirvi viņš notrieca tuvāko kaŗa kalpu, pārlēca mūrim, un no turienes nolaidās pa nogāzi uz ceļu un drāzās saviem biedriem palīgā. Viņa piemēram sekoja desmit citi pilsētnieki un vecais Brugemanis, kas nelaimīgi krītot, pārlauza labo kāju un palika guļot nogāzes malā. Bet aukstasinīgi viņš pielādēja savu šauteni, tēmēja mēnesnīcas apgaismotās tatāru rindās. Uzbrucēji apstājās, kad šāviens kā pērkons nodārdēja un izmeta kādu jātnieku no sedliem. Mazais palīgu pulciņš ar joni traucās uz cīņas vietu, sašķēla no šāvieniem sajukušās tatāru rindas un atbrīvoja pēdējos ūdensvīrus. Īsas pavēles, jātnieki pagrieza zirgus un atstāja kauju. Savā uzvaras gājienā koknesieši nonāca līdz Pērses labam krastam un apmēram simts soļus no Rīgas ceļa pagrieziena apstājās. Tur auga vairāki koki, bet viņi bija apkrauti visādiem tumšiem priekšmetiem. Pieejot tuvāk, visādās briesmās norūdītie vīri atkāpās. Tie bija cilvēki, kas tur karājās starp debesīm un zemi,

Vārtiem tuvojās kāda rinda vīru ar ragaviņām.

samocīti, saplosīti, apsmieti, vēl krampjos raustījās nelaimīgo nocirstie miesas locekļi, daudziem iekšas bija izgrieztas un nedabīgās pozās pienaglotie ķermeņi sauca pēc atriebības, pēc kapa vietas. Nav iespējams aprakstīt koknesiešu šausmas. Drebuļi pārņēma viņus un iekšējais saviļņojums radīja viņos trīsas, kas neļāva izdvest nevienu vārdu. Kā viens vīrs viņi pagriezās un lēnām aizsoļoja līdz sadursmes vietai. Nevienam nemanot mēnesnīca bija kļuvusi bālāka un rīta krēslā jau varēja izšķirt sejas un tuvāko apkārtni.

Aukstums lika sevi manīt. Lai sasildītos, koknesieši pirmā kārtā noārdīja šķērsli, izvilka ragavas un tur noguldīja visus ievainotos, arī Brugemani — nebija daudz tādu, kas bija izbēguši nāves apkampieniem. Tad sameklēja kritušos — bet kāds pusducis bija pazudis bez vēsts . . .

Uzlēca saule un apzeltīja sniegotos laukus. Uguns vietā visur cēlās dūmu stabi, kas, saplūzdami, radīja milzu dūmu segu un ietina apkārtni necaurredzamā plīvurī. Ūdensvārti bija atšauti vaļā, koknesiešu bari steidzās laukā. Katrs tagad pūlējās kerties kaut kur pie ragavu saitēm, lai izteiktu savu pateicību nakts cīņā kritušiem un ievainotiem. Ieveda arī divus ievainotus gūstā kritušos tatārus; tie vienaldzīgi noskatījās naidīgā pūļa draudošos žestos — mirt, tad mirt! . . .

No pils iznāca zemes ierēdnis un izveda stingru izmeklēšanu, kad dzirdēja par algādžu gļēvulību šai naktī. Tad viņš izprašņāja gūstekņus. „Mēs esam Lielā cara pavalstnieka sultāna Siga-Aleja ulāni—Temberums un Bezeltuks. Viņš pats vakarrīt atradās pie Daugavas, ap divdesmit verstes no šejienes, un soda apkārtni. Tur mūsu rokās krita sešas ragavas no Kukenoisas ar daudzām naudas lādēm un deviņpadsmit vīri, kuri bija jauni un nevalkāja vācu drēbes, tos tikai savedām nometnē kā gūstekņus. Ar nudu visi brauca vācu drēbēs, tos kā nodevējus pret lielcara želastību mēs iznīcinājām, tikai viens jātnieks mums izspruka, tas sagūstīts šeit apakšā uz ledus. Mums uzdots izkaut visus vecus, nespējniekus un bērnus, darba spējīgus mēs aizvedam uz Maskaviju verdzībā." Tā apmēram skanēja tatāru ziņas, ko no viņiem izspieda, pielietojot spīdzināšanas paņēmienus.

Kad zemes ierēdnis bija noklausījies gūstekņu liecības, caur vārtiem ienesa Rīgas cela kokos nomocīto līkus. Šausmu kliedzieni pāršalca koknesiešu rindas, kad upuros tie pazina savus apkārtnē dzīvojošos radiniekus, draugus un dažus nakts cīņā pazudušos ūdensvīrus. Sevišķi daudz bija bērnu līķu, un visiem upuriem miesas daļas bija izdurstītas. „Mēs viņiem izzīžam asinis," mierīgi atbildēja gūstekņi: „jo tad viņus var labāki sagriezt un sakapāt." Zemes ierēdnis iekaisa: „Ko bērni jums darīja?" — „Neko, jūsu algādži arī nesaudzē mazos bērnus un sievietes! . . ."

Kad Pāvila baznīcas zvans vēstīja par kritušo un nomocīto noguldīšanu altāra priekšā, četri kara kalpi aizveda abus tatārus līdz Pērses plostam. Tur kareivji izcirta divus āliņģus, un cara jātniekus pilnās bruņās, ar saistītām rokām, iegremdēja āliņģos līdz krūtīm. Rokas tad piesēja pie ledū nostiprināta mieta; tādā veidā viņi nevarēja noslīkt un nevarēja tomēr izkļūt no ledainā ūdens laukā. Pamazām drēbes piesūcās ar upes ūdeni un miesas sāka apsalt.

Kara kalpi par gļēvulību pagājušā naktī bija nostādīti apsargāt gūstekņus līdz to nāvei. Viņi zināja, ka katrs solis projām no apcietinātās Kokneses nozīmēja drošu nāvi, tāpēc padevīgi nogaidīja, kamēr izbeidzās iegremdēto vaidi; un tikai tad, kad āliņģus sāka pārklāt jauns ledus, kareivji izvilka ragā sasalušos tatārus un kā kokus aizvilka uz pilsētu, no turienes uz pili, kur viņus svinīgi izmeta no Garā Heninga torņa vilkiem un kraukļiem par barību. . . Nežēlīgi bija šie laiki, aci pret aci, zobu pret zobu, vāti pret vāti — tā skanēja vadošā doma tanīs laikos. . .

Velti koknesieši gaidīja jaunu tatāru uzbrukumu. Šiem viegliem jātniekiem nebija ne laika, nedz arī iespējas nodarboties ar ilgstošiem aplenkumiem; kas nepadevās pirmā brīdī, tas bija šoreiz brīvs un drošībā. Pēc nedēļas noskaidrojās, ka aizvestie bija Ūdensģildels oldermaņa dēls, jaunais Janēns un visa apkārtnes jaunatne. Pats oldermanis, šķēpa dūriena ļoti smagi ievainots, cīnījās ar nāvi. Vecais Brugemanis lika savu veco uzticības vīru pārvest pie sevis, un, cik pārsietā kāja viņam to atļāva, sēdēja pie viņa gultas un turēja tā roku savā rokā. Klusa ziemas diena tuvojās vakaram — vesperu zvans aicināja uz lūgšanu. Pēkšņi oldermanis pacēla galvu un it kā klausījās tāli tālās skaņās. Lūpas veidoja aprautus vārdus un teikumus: „Eji Dieva mierā un neaizmirsti Tēvu zemi, nelaidi saknes svešumā. Tavs prāts lai nesas vienmēr uz Daugavas leju . . . Raugi, viņi staigā gūstekņu ceļu . . . Garas rindas pazūd ziemeļa putenī . . . Vai, kur aiziet tautas jaunais spēks!" Viņa acis atvērās un skaidri un maigi glāstīja vecā Brugemana vaibstus. «Jūs esat ievainoti, vecais tautas draugs. Es jums to nevaru atmaksāt; bet mans dēls atgriezīsies no gūsta un atmaksās par mani un maniem tautas brāļiem . . . Guldiet mūs, ūdensvīrus, blakus Pērses plostam, tur, kur Koknesis ir dzīvojis, mūsu sencis . . ."

*

Jau trīs nedēļas jaunais Janēns atradās tatāru gūstā. Cik nežēlīgi cara jātnieki izturējās pret veciem ļaudīm un bērniem, tik uzmanīgi viņi pavadīja savus gūstekņus, gādāja par to uzturu un aizsardzību. Maziem pulciņiem visus jauniešus un jaunavas, vīrus un sievas aizveda uz zemes centriem, kur ceļus apsargāja cara strēlnieki.

No Aizkraukles, kur bija savesti kādi pieci simti cilvēku, visi devās uz Ogres leju, tad augšup līdz Bākūža kalnam Tur apmetās lielā nometnē, jo gaidīja citus uz Rīgas, Kurzemes un jūras pusi izsūtītus jātniekus. Kad visas karaspēka daļas bija atgriezušās, karavane devās tālāk uz Gaujienu un Zaugasti, pēc tam nogriezās uz Mētrienas upes grīvu un pāri Peipusa ezera ledum februāra pēdējās dienās sasniedza Ivangorodas pili, kur apkārtnē salasījās visa sultāna Šiga Aleja armija. Nedaudzie strēlnieku pulki iekārtoja nocietinātu kara nometni (t. s. „koš"), vadība saskaitīja glūstekņus un laupījumu. Ar laiku šai milzīgā nometnē nostabilizējās zināma kārtība. Precētiem pāriem atļāva apmesties un turēties kopā; neprecētām sievietēm un atraitnēm pavēlēja nostāties garās rindās un izvēlēt sev vīrus. Vīriešiem - gūstekņiem uzdeva paiet gar sieviešu rindām un izredzētai uzlikt roku uz pleca; ja sieviete atbildēja ar to pašu, abi skaitījās saderināti, ja viņa nostūma roku, vīrietim bija jāiet tālāk. Pilnīgi nošķirti stāvēja vācu gūstekņi, uz tiem rīkojums neattiecās. Tā kā sieviešu bija vairāk nekā vīriešu, paziņoja, ka pārpalikumu pēc cara labpatikas izdalīs dienvidrobežu ciemiem, jo tur pastāvēja chronisks sieviešu trūkums. Izsludinot šādu precību tirgu, cara strēlnieku „prikaza galva" (t. i. pulka komandieris) piebilda, ka pārīšus laulāšot Maskavā, tāpat precētus pārus, jo visužēlīgais lielcars neciešot nelaulātus pāŗus un atzīstot vienīgi pēc Maskavas rituāla iesvētītas laulības.

Neparastie apstākļi, kādos tagad dzīvoja gūstekņi — tuvinieku moku pilnā nāve, dzimto sētu izpostīšana nežēlīgais svešatautiešu gūsts, mēneša laikā pārdzīvotās briesmas, beidzot ienaidnieku labvēlība un gādība atstāja stipru iespaidu uz jaunām dvēselēm Visi zināja, ka tos bija izrāvuši no dzimtenes augsnes un ka taisās viņus pašreiz it kā pārstādīt svešā zemē. Neziņa par nākotni, spēka gadi, tieksme pēc bēdu biedra un mīļa vārda un glāsta, jau bija nogrupējusi šo 30.000 galvu lielo cilvēku baru. Nebija laika apraudāt kritušos, mirušos, pazudušos, kad dzīve visiem parādīja ceļu citā virzienā, kur varēja iegūt, kā līdz šim, darbu, ģimeni un siltu kaktiņu. Uz atbrīvošanu nebija ko cerēt, jo līdz šim neviena pils, neviena pilsēta nebija riskējusi palīdzēt, kad gaišā dienas laikā gar tām vilkās tūkstošiem gūstā kritušo, samērā nedaudzu sargu pavadībā. Aiz drošiem mūriem esošie gan trīsēja un apraudāja nelaimīgos, bet kaut ko darīt to labad viņi neuzdrošinājās.

Jaunais Janēns sēdēja gūstekņu nometnē un pārdomāja bēgšanas iespējamības. Jo ilgāk viņš domāja, jo skaidrāki viņš apzinājās vienu faktu — Māras valsts kungi bija bezspēcīgi, tādēļ katrs ienaidnieks varēja nesodīti krustot un šķērsot visu zemi, postīt un slepkavot, gūstīt un laupīt Kas neprata pats izbēgt vai aizstāvēties, tas bija pazudis kopā ar kungiem.

Naudas kungiem bija diezgan, to viņš bija pieredzējis, bet rīkoties viņi prata tikai ar tinti un papīri. Šo naudu viņi bija guvuši Māras zemē, bet neizdeva nevienu sudrabdālderi šīs zemes aizsardzībai. Visā garā ceļā no Daugavas līdz Ivangorodai viņš nebija sastapis it nevienu bruņotu pulciņu. Bēgt? Jā, bet kurp? Ko iesākt izpostītā dzimtenē? No apkārt risinātām valodām viņš bija sapratis, ka šis cara iebrukums bija tikai ievads daudz briesmīgākai kara darbībai. „Ko līdz tikt atpakaļ dzimtenē, kad nav iespējas aizstāvēt to. Es dzimtenei vairāk varētu palīdzēt, paliekot pie tautas arī svešumā . . .

Rīt būs jāiet meitas aplūkot. Kuru bildināt? Ar to ir jādzīvo visu mūžu. Un ja kāds vīrietis atsakoties to darīt, viņu nosūtīšot uz dienvidciemiem kā mūžīgu kara kalpu. Būtu jāiet no-

skaidrot sieviešu nometnē, vai maz vērts saistīties ar sievišķiem. Ja viņas ir tādas, kā uzpūtīgās un vaļīgās koknesietes, tad labāk būtu aiziet kaŗa kalpos . . ."

Laikam daudziem gūstā kritušiem bija uznākušas līdzīgas domas. Sieviešu nometnē nevienu neielaida. Strēlnieku sardze bija uzmetusi ap būdām valni no sniega un jautri tērzēja ar dažām nometnes iemītniecēm. Kažokcepurēs un krāsainās drēbēs tērptie kareivji līdzjūtīgi noraudzījās gūsteknēs. Viņi labi zināja, ko nozīmēja kaŗagūsts un palīdzēja sievietēm grūtos ceļa posmos, nododot to rīcībā ragavas, kurpes, kažokus. Ap valni bija sastājušies simtiem vīriešu, kas mēģināja vismaz no tālienes aplūkot tās cilvēku būtnes, ar ko viņus rītdien savedīs likteņa roka. Viens otram izstāstīja savus novērojumus, aizrādīja uz nometnes iemītniecēm. Notika savstarpēja saskatīšanās, atdarījās dvēseles, raisījās valodas. „No kurienes esi, meit'?" — „No Gaujienas!" — „Un tu?" — „No Kokneses! Mans tēvs tur ir Ūdensvīru ģildes oldermanis. Esmu divdesmit piecus gadus vecs." — „Mans tēvs ir bijis Gaujienas Krīvu majas saimnieks un Bluķu vakarā man palika divdesmit gadu. Grūti būs vienai visā pasaulē; tēvs krita, māte jau nomira pirms trīs gadiem, brālis ir turpat jūsu nometnē. Viņu sauc par Mārtu." — „Mans vārds ir Alģists, tēvu sauca Janēnu." — „Mani sauc par Ildzi." — „Uz redzēšanos rīt! Vai pazīsi?" — „Vai nāksi pie manis?" — Tādā veidā risinājās pirmās sarunas, vijās pirmās savstarpējās saites jauniešu starpā. Kautri tuvināšanās mēģinājumi ārkārtīgi baigos apstākļos. Bet vairākums ļaužu bija tik nomākts, ka tīri mēchaniski izpildīja savu jauno kungu rīkojumus, neprasot pēc bēdu biedriem un pēc nākotnes iespējamībām.

Deramdiena bija klāt. Pie sieviešu nometnes vārtiem nostājās jauna sardze; ieradās nometnes komandants, četru djaku (t. i. rakstvežu) pavadībā. Tūliņ sievietes, kuŗas bija sadalītas simtos un prikazos, zem pašu sieviešu vadības, pēc vienībām nostājās gar nometnes galveno eju, divās gaŗās rindās. Norībēja strēlnieku bungas un ieradās vīriešu nometnes iemītnieki, sadalīti tāpat lielākās vienībās. Gaŗā zosu gājienā viņi lēnām iesoļoja sieviešu daļā un tad virzījās gar pirmo sieviešu rindu, atpakaļ — gar otru rindu un atgriezās savā nometnē. Jā kāds pāris bija salīdzis savā starpā, tas piegāja pie djakiem, kas tos reģistrēja, pielaikojot to vārdus krievu mēlei.

Vairākkārt sieviešu rindas tika atjaunotas, vīriešu nodaļas plūda arvien jaunas klāt. Tagad pienāca koknesiešu un aizkraukliešu nodaļas kārta. Nodurtu galvu visi gāja līdz sieviešu nometnei un sardzes priekšā sarindojās zosu gājienā. Pretim iznāca piebaldzēni, madlienieši un ogrēnieši. «Nu tik tauta nāk," Janēns aiz sevis dzirdēja kādu zobgalīgu balsi: „tiem laikam mūsu zeltenes liekas nesmukas. Lai viņi brauc pie tatāru mātēm." Sirsnīgi smiekli pavadīja šos vārdus. „Nē, viņi prasa pēc brūtes zelta podiem, pašiem bagatība pogu caurumos!"

Tagad ceļš bija brīvs, pirmā sieviešu rinda klāt. Jaunieši nevīļus samazināja soļu ātrumu: kautri vai pētoši uz viņiem raugās jaunas un jauniņas sejas. Gandrīz katra likteņa brūte ir uzposusies ar to mazumiņu, ko tai gadījās paņemt līdzi vai iegūt ceļā. Janēns apstājās — tur stāv gaišmataina jaunava, kuŗas seja izrobota vairākiem cirtieniem un dūrieniem. Bet jau aiz viņa kāda zobgalīga balss stingri prasa: „Kur tu to dabūji, meit'?" — Brīdi jaunava klusē, tad asarās atzīstas: „Neļāvu nokaut tēvu un māti, tad pieci vīri mani sakapāja." — „Nudien, brāl', ceļosim kopā?" Janēns apskatījās. Bildinātājs bija skaists slaiks gaišmatains puisis ar labsirdīgām acīm. Viņš bija uzlicis jaunavai roku uz pleca. Meitene drebēja kā apšu lapa un tad izdvesa: „Bet es esmu palikusi tik neglīta!" — „Mīļā," nopietnā balsī atbildēja puisis: „kas ievainots par savējiem, ir vienmēr daiļš, jo sirds viņam daiļa. Es jau tevi nekapāšu." Uzticībā jaunava uzlika puisim roku uz pleca, tas viņu pievilka klāt, to noskūpstīja un abi devās pie djakiem. Janēns gāja tālāk — visādas acis viņu pētīja, brūnas, zilas, pelēkas, zaļganas — visas itkā prasīja: „Vai tu tas esi, vai vēl jāgaida?" Pirmā rinda bija nostaigāta. Tikko jaunekiis bija iegriezies otrā rindā, kad viņa priekšgājējs uzlika kādai jaunavai roku uz pleca. „Nē," tā teica. Janēnam balss likās pazīstama; pieejot pie runātājas, viņš ieskatījās viņas acīs — meitenes vaigi sārtojās un gaišie mati itkā liesmas svilināja viņas galviņu. „Ildze?" — „Alģist!" Abi reizē pacēla rokas un uzlika viens otram uz pleca. Kā senseni draugi, kuŗi vienmēr bija dzīvojuši saskaņā un savstarpējā paļāvībā, abi, rokas sadevušies, soļoja uz djaku pusi. Tur bija gaŗa rinda priekšā, kaut djaki strādāja vaiga sviedros. Pēc vairāku stundu ilgas gaidīšanas, jaunieši nonāca pie djaka Artemija Golubova, kuŗš savilcies kamolā, sēdēja uz kāda kluča, gaŗu papīra strēmeli uz labā ceļa. Kreisā roka pieturēja papīru, labā — zosu spalva, kamēr aiz ausīm matos bija sabāztas vēl piecas spalvas. No kaftana kabatām rēgojās spalvu sainīši, kreisā kāja piespieda tintes pudeli. Pētoši viņš pārim uzmeta ātru skatu. Tulks gribēja iesākt, bet Janēns īsi pateica krievu valodā: „Pats teikšu visu labāk." Djaks kļuva pati laipnība un savā papīrī atzīmēja: „Lielcara gūsteknis Kukenoisas ūdensvīrs Aldists Jāņina dēls Jāņins. Maskavas izloksni pārzin un Maskavas parašas viņam visas zināmas. Lielo caru un Lielās Krievijas kungu slavēt slavē un ir godīgs vīrs. Kā tāds viņš, sekojot Lielā cara pavēlei, labā prātā un apziņā ir saderinājies ar Alistas novada iedzīvotāju jaunavu Ilzi Mārina meitu Krivāja. Derīgi abi žēlīgā lielcara nometinājamiem domēnu ciemu ļaudīm." Pie tam djaks ar svītru apvilka visu šo izziņu, lai to vēlāk vieglāk varēja izlobīt no vairāk kā desmit tūkstošu pārējiem izziņām . . .

Veselu nedēļu ilga šīs saderināšanās. Tad kādā dienā iejāja pats Šig-Alejssultans un paziņoja, ka visi pēc trīs dienām došoties kājām uz Maskavu. Vīrieši un sievietes staigāja nošķirtās nodaļās un strēlnieku prikazu pavadīta visa lielā gūstekņu karavāne iesāka savu ceļojumu uz Maskavijas galvas pilsētu, lai stātos briesmīgā cara priekšā. Lielās sniega masas gan apgrūtināja staigāšanu, ceļi līdzinājās jūŗas kāpām, kur kāja grima bezdibenī. Tāpēc visi virzījās vairāk pa ledu, sākumā pa Lugas upes ieleju līdz Novgorodai, tad pa Iļmenas ezeru, Lovatas upi un pa ļoti grūto ceļu caur Valdājas kalnājiem sasniedza Volgas upi. No Iļževas karavane sekoja pa zemes ceļiem līdz Možaiskai un pēc Lieldienām ieraudzīja slaveno Maskavu, kur liktenim bija jāizšķir nākotne.

Visumā gūstekņi bija labi izturējuši ceļa grūtības un ziņkārības pilnām acīm raudzījās apkārt. Arī šeit dzīvoja cilvēki un nesa savu dzīves nastu.

Rokas tie piesēja pie ledū nostiprināta mieta.

Kādu rītu visi apmetās nometnē un saņēma sevišķi labu uzturu. Klīda valodas, ka drīz ieradīsies pats cars. Strēlnieki tīrīja savus ieročus, saveda tērpus un bungas kārtībā. Visapkārt bija nostādīti sargi, lai laikā paziņotu nometnes priekšniecībai par cara ierašanos. Djaki bija sakārtojuši savus sarakstus un tos ielikuši ādas somās, kamēr strēlnieku vadonis iekala sev galvā visus datus par gūstekņiem un laupījumu. Pusdienas laikā nometnei tuvojās lielāks jātnieku kortežs. Ātri nostādīja gūstekņus divi baros un pamācīja viņus, kā apsveikt caru; sardze ķērās pie ieročiem un bungām. Jātnieki apstājās un kāds no viņiem ātri tuvojās nometnei. Piejājot sardzei, viņš skaļā balsī paziņoja, ka cara tuvākais bajārs un vojevoda kņazs Serebrjani Lielcara uzdevumā gribot apsveikt norūdītos karavīrus un jaunos cara pavalstniekus. Pēc strēlnieku galvas ielūguma, cara pilnvarotais svinīgi iejāja nometnē. Apturējis zirgu, viņš svinīgi palocījās trīskārt uz visām pusēm un laipnā balsī iesāka: „Viņa Lielcara majestāte un žēlīgais lielkungs liek apprasīties par jūsu veselību, strēlnieku virsnieki. Vai jums kā trūka, kā jums gāja, vai ienaidnieks ir padevies." Šādu jautājumu uzstādīja katrai kareivju pakāpei. Atbilde bija vienmēr labvēlīga. Tad bajārs griezās pie gūstekņiem un jautāja: „Žēlīgais Lielcars un zemes lielkungs liek apvaicāties pēc jūsu veselības un jautā, vai jums kautkā trūka, vai jūs labprāt esat atnākuši, vai ar varu dzīti." Strēlnieku pamācīti gūstekņi palocījās līdz zemei un caur tulku atbildēja: „Esam dzirdējuši par Lielcara varenību un žēlastību un ka mūsu dzimtene pieder viņam likumīgā kārtā. Tā kā pašreizējie zemes lietātāji negribēja padoties Lielcara žēlastībai, tad mēs esam pieteikušies pie Lielcara jātniekiem un lūdzam žēlīgo Lielcaru pēc jaunas un likumīgas dzimtenes īstā zemeslielkunga varas pavēnī!" Kņazs Serebrjani palocījās gūstekņu priekšā, pagrieza savu zirgu un aizjāja ar visiem saviem pavadoņiem.

Pēc vairāk stundām no jauna nometnei tuvojās kāda liela jātnieku grupa — tas bija pats cars Jānis IV ar tuvākiem bajāriem un karavadoņiem. Visi nometnes iemītnieki, ieskaitot arī strēlniekus, trīskārt palocījās jauna cara priekšā, kamēr gūstekņi nokrita ceļos. Daudzas sievietes noņēma savas villaines un tās izklāja cara pelēkā kumeļa priekšā. Skaista cara seja jau toreiz bija izrobota aizdomības, neuzticības un uzdzīves grumbām, bet arī tādā izskatā valdzināja ne tikai savu tautu. Gūstekņi juta, ka no pirmā iespaida atkarājas viņu tālākā dzīves labklājība. Skaļā balsī cars apsveica savus strēlniekus un tad jaunos pavalstniekus. Djaki pasniedza sarakstos ierakstīto gūstekņu kopskaitu — 31000. Domīgi cars parlaida skatu pār nelaimīgo baru, tad pēkšņā jūtu izplūdumā viņš palocījās vidzemnieku priekšā un paziņoja: „Jūs patīkat manām skaistām acīm un neviens lai neaiztiek jūs. Jūs esiet nodevušies manai žēlastībai un es jums dāvinu brīvību un zemi. Vienu nedēļu jūs varat šeit dzīvot un liksmot, tad jūs dosaties uz Oloņecu un Belozersku. Tur jūs dzīvosiet mierīgi, mana kroņa pavēnī, un ieročiem rokā aizstāvēsiet zemi un valsti. Es novēlu jums Dieva svētību un laimīgu ceļu!.."

Ledus bija izgājis no upēm, kad maija mēnesī Maskavā pēc pareizticīgās baznīcas rituāla salaulātie vidzemnieki un vidzemnieces Tveras pilsētā iekāpa liellaivās, pa Volgu devās uz Ribinsku un no turienes pa Šeksnas upi līdz Baltezeram. Tur visus sadalīja pa ciemiem, skatoties pēc tautībām un Vidzemes novadiem. Latviešus novietoja starp Belozerskas un Oloņecas pilsētām. Kas prata krievu valodu, to iecēla par pagastu un ciemu vecākiem. Arī Janēns tika šai amatā. Līdz septembrim viņš ar savu sievu Ildzi un trīssimts Daugavas novadu zemnieku pāriem iegāja jaunā ciemā. Visapkārt auga mūža meži un pirmā ziemā visi, kopā ar lopiem, mitinājās zemnīcās. Nākošā gadā viņi sāka būvēt jaunas mājas un drīz tuksnešainī meža apgabali pārvērtās kultivētos novados, kur latviešu un igauņu darbīgās rokas ražoja maizi un ieročiem rokā, kā strēlnieki, sargāja robežu. Patiešām, dzīve kļuva samērā mierīga — tikai sirds bija nemierīga un prasīja pēc vēstīm no dzimtenes.

*

Jau septiņpadsmit gadus vidzemnieki dzīvoja šai ziemeļu stūrī. Ildzei un Algīstam bija piedzimuši deviņi bērni un labklājība bija pieaugusi ar katru bērnu. Neviens nezināja, kā visu šo laiku bija klājies Vidzemē. Tad kādu dienu pienāca cara pavēle — izsūtīt palīgspēkus uz Maskavas kara nometni — sie spēki esot domāti Vidzemes galīgai iekarošanai. Atbrauca karadjaks, kurš izmeklēja strēlniekus un par viņu simta komandieru iecēla Janēnu. Asarām acīs Ildze metās savam vīram ap kaklu un klusas vaimanas pavadīja to, kad viņš pēc divām nedēļām aizjāja savu strēlnieku priekšgalā uz Maskavu.

Kokneses ielās valdīja nāve un posts. Maskaviešu strēlnieki un kazāki bija ielauzušies pilsētā, slepkavoja, mocīja un aplaupīja iedzīvotājus. Stundām ilgi vilkās šis terrors. Tad baltā zirga mugurā caur zemes vārtiem iejāja briesmīgais cars. Tirgus laukumā viņš mieloja savas acis pie briesmīgās ainavas. Tad cars griezās pie sagūstītā mācītāja Naudelšteta un pēc īsas sarunas sasita to ar smagu pātagu. Bet turpat viņu priekšā sievietes ar bērniem bija nometušās laukuma dubļos un asinīs un izmisumā apsveica caru kā žēlīgu un taisnīgu zemes lielkungu. Tas atstāja labu iespaidu uz caru, viņš pavēlēja pārtraukt slepkavošanu un laupīšanu un pārsūtīt koknesiešus dzīvus uz Maskavu. Tad viņš izjāja no pilsētas . . .

Gūstekņu transports bija sasniedzis Rēzekni. Kāda cara strēlnieku daļa tanī brīdī iznāca no pils. Dzirdot gūstekņu sarunas, strēlnieki apstājās un iztaujāja tos. „Mēs esam no Kokneses," teica vecs salīcis vīrs, ko atbalstīja divi jauni cilvēki. — „Arī mēs esam no turienes," izsaucās strēlnieka virsnieks un daži citi strēlnieki. Vecais gūsteknis lēnām piegāja pie virsnieka, skatījās viņam acīs un pēkšņi izdvesa: „Tu esi oldermaņa Janēna dēls, kurš gāja zudumā pirms deviņpadsmit gadiem!" — „Rātskungs Brugemanis!" — „Jā, es tas esmu. Tavs tēvs toreiz godam guldīts Jāņa kalnā. Viņš tev sūtīja savu svētību un lūdza nepalikt svešumā . . ."

Ar Janēna gādību visus gūstekņus apgādāja transporta līdzekļiem, kamēr veco Brugemani viņš izpirka un paņēma līdz uz Koknesi, jo taisni turp viņš devās . .

Vecais Brugemanis viņam stāstīja, ka archibīskapa vietā zemē valdot poļi un aizveda viņu pie tēva kapa. Tad vecais vīrs kādā rītā bija aizmidzis uz mūžu. Drīz pēc tam cars ar savu armiju bija atstājis Vidzemi. Janēnam un tā strēlniekiem uzdeva sargāt Kokneses pili. Kādā tumšā rudens naktī poļi ielauzās Kokneses pilī un to ieņēma. Lepni un varonīgi cīnoties, tur krita Janēns — par dzimteni.

Karavāna devās tālāk uz Gaujienu.

Likums par aizsargu organizāciju

(Publicēts «Valdības Vēstneša» 134. Nr., 1936. g. 17. jūnijā.)

1. Pie Iekšlietu ministrijas pastāv aizsargu organizācija, kuŗas augstākais vadonis ir Valsts Prezidents.

2. Aizsargu organizācijas uzdevums ir palīdzēt valsts drošības iestādēm uzturēt valsts mieru, drošību un kārtību. Kad aizsargu organizācijas dalībnieki izpilda savus aizsargu pienākumus, viņi pielīdzināmai policijas dienestpersonām.

3. Aizsargu organizācijā uzņem tos pilngadīgos Latvijas pilsoņus, kuŗi tanī iestājas brīvprātīgi un kuŗi pēc savām morāliskām un fiziskām īpašībām var pildīt aizsargu pienākumus. Pie aizsargu organizācijas var pastāvēt aizsardžu un sporta pulciņi.

4. Aizsargu organizācijas atbildīgais vadītājs un pārzinātājs ir aizsargu priekšnieks, kas pakļauts tieši iekšlietu ministram. Pie aizsargu priekšnieka pastāv aizsargu štābs.

5. Aizsargu organizācija var iegūt un pārvaldīt kustamu un nekustamu mantu un saņemt dāvinājumus un novēlējumus.

6. Ar mobilizācijas izsludināšanu aizsargu organizācija pāriet Kaŗa ministrijas rīcībā uz Valsts Prezidenta sevišķas pavēles pamata.

7. Tuvākus noteikumus, par aizsargu organizācijas iekārtu un aizsargu pienākumiem, tiesībām un apmācību, izstrādā Iekšlietu ministrija saziņā ar Kaŗa ministriju un apstiprina Valsts Prezidents.

Ar šo atcelta policijas iekārtas 1. panta piezīme (Lik. kr. 1933. g. 111. un 1934. g. 305.)

Šis likums stājas spēkā izsludināšanas dienā.

Rīgā, 1936. g. 17. jūnijā.

Valsts un Ministru Prezidents **K. Ulmanis.**

Sirsnīgs aicinājums visiem Latvijas vēstures draugiem

Vēsture ir viena no svarīgākajām tautas nacionālajām zinātnēm. Tauta dzīvo savas tālākās un tuvākās pagātnes atmiņās, pārdomās par savu pagātni, par visas tautas kopējiem ceļiem un likteņu pārdzīvojumiem. Savā pagātnē tauta smeļ sev jaunus ierosinājumus, morālu spēku un ticību savai tagadnei un nākotnei. Rūpēties par savas tautas vēstures izkopšanu un izpētīšanu ir katra svēts un neatliekams pienākums. Latviešu tautas vēstures pētīšana, tāpat kā pati latviešu tauta ilgu laiku atradusies pakrēslī. Svešas varas un sveši ļaudis neļāva latviešiem tuvāki ieskatīties savas tautas neviltotā vēsturē, jo tad latvieši būtu sajutuši to lielo spēku un nacionālo pašapziņu, kas plūst no tautas vēstures, un daudz ātrāki būtu mēģinājuši atbrīvoties no svešas varas aizbildnības. Tautas vēsture ir varens spēka avots, tikai jāgaida, lai šis avots plūstu brīvi un nesaduļķots.

Tagad beidzot apstākļi ir mainījušies. Latvieši ir atguvuši ne tik vien politisku, saimniecisku, bet arī nacionālu un kultūrālu patstāvību. Mūsu tautas Vadonis Dr. K. Ulmanis beidzot arī latviešu vēstures pētīšanu iecēlis saulītē, nodibinot Latvijas vēstures institūtu. Institūts uzsācis latviešu vēstures avotu, dažādu dokumentu u. c. liecību vākšanu un apstrādāšanu. Institūta dar-

Ceļā uz mācībām.

ba panākumi būs vēl lielāki, ja pati sabiedrība nāks šinī darbā palīgā, nododot vai ļaujot pārrakstīt, vai nofotografēt viņu rīcībā esošos vēstures senrakstus vai citus dokumentus.

Šis darbs ir ļoti svarīgs un neatliekams. Mūsu arcliīvi glabā tikai nelielu dokumentu daļu par mūsu jaunāko un visjaunāko vēsturi. Lielākais vairums šo dokumentu glabājas šī laikmeta aktīvo dalībnieku vai viņu mantinieku atvilktnēs. Pašiem par sevi šiem pagājušo laiku dokumentiem ne katru reizi būs lielāka nozīme, turpretim, ierindojot tos līdzīgo liecību starpā, izveidosies mūsu jaunākās vēstures skaistā ēka. Tās celšanā katram jāpieliek sava palīdzīga roka.

Latvijas vēstures institūts laipni uzaicina visas personas un iestādes sekmēt latviešu vēstures pētīšanas darbu un ziņot institūtam par visiem viņu rīcībā esošiem senrakstiem, dokumentiem. vēstulēm, memuāriem, piezīmēm, apcerējumiem u. t. t., kas varētu būt noderīgi vēstures pētniekam un palīdzētu noskaidrot kādus mūsu vēstures jautājumus. Institūts visus šādus materiālus skatīs cauri, sakārtots un noteiks viņu izziņas vērtību. Ja kādam īpašniekam būtu grūti šķirties no šiem dokumentiem, tad institūts tos norakstīs vai nofotografēs un orīģinālus atdos atpakaļ.

Ja mēs visi sekosim mūsu Vadoņa paraugam, vēstures atbalstīšanā darīsim, cik katrs spējam, tad mūsu vēstures pētīšanai nepieciešamie avoti tiks ātri un viegli savākti. Tad vēsturnieki no šiem krājumiem varēs veidot latviešu tautas cienīgu vēstures ēku par lielu svētību visai latviešu tautai.

Institūta kanceleja atrodas Brīvības ielā Nr. 2, dz. 13, (tālr. 21866) un atvērta parastajā darba laikā.

Latvijas vēstures institūta direktors.

E. Eisbergs.
Iekšl. min. jaunatnes lietu pārzinis.

Varoņu godināšana

Visus gadus, kuŗus kopā saskaitītus mēs uzskatām par Latvijas vēsturi, nemitīga cīņa ir bijusi un nemitīga pūlēšanās. Kad apklusis troksnis kauju laukos, tad atkal tūdaļ tas sācis skanēt zemes atjaunošanas un labklājības pacelšanas darbā. Un cauri asins miglai mēs redzam kaŗotāju pasauli, mūsu mirušos senčus, kuŗu kaulus sedz dzimtenes smiltis, bet kuŗu ēnas mūs nemitīgi pavada sēru un pārdomu brīžos. Un nebeidzamā rindā viņi tur mēmi stāv un tur ir vistālākās senatnes stiprie vīri, virsaiši - varoņi, ķēniņi no Zemgales, Tālavas, Kursas un Latgales, uzvarētāji daudzās kaujās un neskaitāmos siroju-mos. Un kaŗa kalpi tur ir bruņās tērpti un kurzemnieki, tālo jūŗu braucēji, hercogu un kaŗaļu pavēļu klausītāji, bet savas tautas dēli. Varoņi no Ložmetēju kalna un Nāves salas, latviešu zemnieki un pilsētnieki, savu pavēlnieku vesti un vadīti nāves un slavas kaujās. Un latviešu neatkarīgās valsts kaŗaspēks ar sauli ikviena kaŗavīra pierē un kvēlu Tēvijas mīlestību sirdī, zēni un sirmgalvji — brīvības un uzvaras pulki. Šī rinda ir gaŗa un liekas bezgalīga un mūžībai tuva; kā pati latviešu tauta un katrs no šiem mirušajiem, lielākais vai mazākais, kas kritis kaujās, ir palīdzējis taisīt latviešu vēsturi, atdodams Tēvijai augstāko daļu. Viss, viss, ir kļūdas un neizdevības, uzvaras un trāpījumi, tas viss ir padarījis latviešu vēsturi par tādu, kādu viņu tagad lasa un māca mūsu skolās un kāda nu viņa guļ mūsu priekšā. Mirušie un dzīvie, kaŗotāji un darītāji, kuŗi pārklājuši Latvijas karogu ar slavu, darinājuši mūsu varonīgo pagātni, izpelnījušies vietu sevīm dzimtenes zemē, dzīvo nākamo paaudžu atmiņā mūžīgu dzīvi, tie ir mūsu varoņi, kuŗus būsim pagodinājuši ne tikai parādīdami viņiem ārēju godu, bet dzīvi dzīvodami un iekārtodami tā, lai viņu nestie upuŗi nebūtu veltīgi bijuši. Ja arī apgalvo un var pat piekrist tam, ka kaŗš ir pārākums iznīcināšanas mākslā, ka viņš nekā nerada, bet atstāj aiz sevis tikai iznīcību, postu un šausmas, tak mēs latvieši nevaram noliegt, ka tikai caur kaŗu mēs esam atguvuši savu neatkarību un valsti, un ja būtu notikusi mūsu griba, tad arī kaŗa nebūtu, tāpat kā ir arī tiesa tas, ka

Uzbrukumā.

nekad no viņa mēs neesam baidījušies. Nebūsim tanīs domās, ka tie jaunie, kuŗi kaŗu nav redzējuši un nav kaŗojuši, par to sevišķi jūsmotu un ilgotos pēc tā, bet ir labi, ka līdz ar zināšanām par tēvu varoņdarbiem, ierodas pateicības jūtas dēlu sirdīs līdz ar ciešu apņemšanos nedarīt kaunu saviem priekšgājējiem un slavas un uzvaru vaiņagā ievīt jaunus laurus. Vai gan mazums mūsu armijā, mūsu laukos un pilsētās ir latviešu vīru, kuŗi sava mūža jaunos gadus ir kaŗā pavadījuši, kuŗi izstaigājuši zemju zemes un izkaŗojuši kaŗu kaŗus, pret rētām, goda zīmēm un pagodinājumiem atdodami savu veselību, jaunību un sirdsmieru; daudz kas viņiem pagājis gaŗām, bet daudz nācis arī klātu, tak jūs esat liecinieki tam, ka nevienam no viņiem nav ienācis prātā kaut ko nožēlot, prasīt atmaksu un gandarījumu par to, kas dots un droši vien nekad vairs netiks atdots; tie ir tie, kuŗi pacēlušies citiem pāri, kuŗi klausīdami savai sirds balsij, nemaldīgi sekojuši spraustajam mērķim, sava pienākuma pildīšanu nolikuši pirmajā vietā, droši zinādami, ka kaŗa laukā tas nozīmē — nāvi. Un tur ir mūsu brīvības cīņu vadoņi — ģenerāļi, pulkveži, kuŗi vēl tagad atrodas armijas priekšgalā vai rindās, neseno kauju liecinieki, bezbailīgi kaŗotāji un droši vīri, kas arī tagad miera dienās veltī savu mūžu Tēvijas aizsardzības darbam, un ir tur tie, kuŗu gadi un veselība liedz tiem būt starp bijušiem kauju biedriem un draugiem, kuŗus laiks attālinādams no viņējiem notikumiem, ļāvis tiem to skatīt mierīgām un vērtējošām acīm, un kad viņu mūžs būs galā un tie veļu valstī ieiedami būs nonākuši atkal savu biedru vidū, tad pēcnākamie vai mantinieki, rakņādamies pa viņu atstātajiem papīriem, atradīs nevienu vien sastrīpotu un aprakstītu manuskriptu, kuŗā būs stāstīts par kaujām un cīniņiem, par naidu un par mīlestību, par upuŗiem un uzupurēšanos un vecā kaŗotāja lielo vientulību, kas liels bijis savā Tēvijas mīlestībā. Un netrūkst mums nevienā pagastā tādu, kuŗu krūtis rotā goda zīmes un katrs no stāstiem par viņu iegūšanu mūs valdzina ar savu varonību, uzupurēšanos un drošsirdību, kaut arī neredzamas un neizjustas paliek briesmas, asinis, posts un iznīcības elpa. Cīņu viesuļos un lielgabalu dārdos, kas nāvi sēj un dzīvību pļauj, viņi bija izmācījušies dzīvi pārvarēt un lūkoties tai pāri un nāvi uzlūkot kā sabiedroto šinī Tēvijas kaŗā, tāpēc lūk jaunājiem top brīnums, ar kādu mieru un bezkaislību viņi risina stāstus par bijušām dienām, kad mājās palicējiem tapa baigi veŗoties kaŗa ugunīs, kas blāzmoja pie citkārt tik mierīgajām debesīm. Vēl pilna ir veco kaŗotāju mūsu zeme un gandrīz katrā mājā būs viens, kaş kaŗa gaitās gājis un nekad mums neapnīk klausīties viņu stāstos, vai nu tas būtu bijis vagas galā zirgus pūtinot, vai viskarstākā rudzu

Atpūtnē.

pļaušanas laikā, kad nosvīdušie pļāvēji krūmu ēnā sasēduši, ietura saimnieces atnesto launagu, uz mirkli atpūtinādami nogurušos locekļus, vai nu sestdienas vakaros, kad valodas tik labprāt raisās. Un tie, kuŗi skolās gājuši un dara to vēl tagad, būs pagodinājuši vecos kaŗotājus un kuplāku padarījuši vēstures grāmatu, paglābdami no aizmirstības to, kas aizmirstību nebūtu pelnījis.

Un tad ir tie, kuŗi kaŗa gaitas beigdami, mājās pārnāca tikai tad, kad kaŗa dievam bija ziedojuši savu veselību, jaunības spēku un vingrumu. Jaunekļi vienā gadā ir tapuši par vīriem un vīri par sirmgalvjiem un netikai tas vien, bet dažam no viņiem nav vairs viņa vingro locekļu, skaidro acu un aizvien sāp cauršautās vai gāzu saēstās krūtis. Tāapt kā tam brīvības kaŗotājam, kuŗam, pēc pazaudētas acu gaismas, atmiņā no redzamās pasaules uz visiem laikiem palicis tikai uzbrukumā iešanas brīdis, tāpat ikviens no citiem savā sirdī nēsās visu mūžu kādu sāpīgu, nedziedināmu atmiņu, jo par brīvību un neatkarību maksātā cena ikbrīdi liek sevi sajust, tāpēc viņas vērtība ir arī augstāka. Lai tālu mēs būtu no tā, ka mēs viņus nožēlotu, bet gan parādīt tiem pienācīgo godu un cieņu, atvieglināt viņu dzīvi, atmaksāt ciešanas un pacelt tos cēlumā ir mūsu ikviena pienākums.

Ja ciešas un neparredzamas ir dzīvā latviešu zemes kaŗaspēka rindas, tad bezgalīgāka ir to kaŗotāju virkne, kuŗi kopā ar veļiem piepilda gaisu un visus mūsu zemes stūŗus, kuŗi stāv līdzās, pieņēmuši savu agrāko izskatu, saviem dzīvajiem kaŗabiedriem viņu pārdomu klusajos brīžos un kuŗu tuvumu sajūtam mēs ikviens, kad nonākuši vietās, kuŗās trūd viņu stiprie kauli, mēs sajūtam sevi mūžībai tuvākus. Laiks tad it kā apstājas un mēs redzam, ka tālu atpakaļ ir palicis kaŗš un kaŗotāji: agrāko ierakumu vietas ir nolīdzinātas un tur mierīgi līgo

Nometnes aina.

rudzu lauks, jau taisīdamies laist pirmās vārpas, abeles ir pilnos ziedos un atkal paslēpušās aiz jaunceltām mājām un žoga, kuŗam pēckaŗa liktie stabi jau drīzi būs sapuvuši, granātu bedrēs vējš kustina smilgas un lauzto bērzu atvases kļuvušas jau lieli koki, zaros putnu jaunās paaudzes dzied tās pašas vecās dziesmas. Tikai daža laba arāja vietā ir stājies cits, un jaunā paaudze, kuŗa miera dienās dzimusi un augusi, nonākdama seno cīņu un cīnītāju atdusas vietās, godbijībā noliec galvas to zīmju priekšā, ko Tēvuzeme cēlusi saviem varoņdēliem. Viņi nu ir aizvēruši savas acis, lai nekad vairs neredzētu dzimtenes sauli un laukus, bet viņi to ir darījuši tamdēļ, lai dzīve ritētu tālāk un dzīvi palikušie paveiktu to, ko viņiem nebija lemts izdarīt. Vecajiem pilskalniem sendienas ir jau aparti un iekopti apkārt lauki un ja jaunajam arājam kādreiz arkla lemesis ieskrien dziļāk irdenajā zemē, tad nereti velēnas virspuse uzgriež līdzi sev vecu kaŗacirvi, šķēpa galu, rotas lietu vai izbalējušos kaulus; tie ir senu kaŗu liecinošas piemiņas zīmes, kas, kopā sajaukdamās ar mūsu zemes auglīgo virskārtu, padarījuši to svētu un no latvieša nešķiŗamu. Ozoli, bērzi un priedes, kuŗi nu jau gaŗus gadus laiduši saknes vecā pilskalna zemē, zinātu daudz ko pastāstīt tiem jauniešiem, kuŗi vasaras svētdienās sanākuši svinēt vecā kalna galotnē vai pakājē zaļumu vai ziedoņa svētkus. Bet netikai koki un izraktās mantas ir tie, kuŗi var pastāstīt par mūsu senatnes ļaudīm un notikumiem — ir vēl no visvecākās paaudzes piederīgiem daudz tādu, kuŗi senos nostāstus noklausījuši savā jaunībā un glabā tos tālāk — neļausim tiem apgulties līdzi kapos kopā ar viņu zinātājiem.

Un kamēr vien cilvēce ir pastāvējusi, ir bijuši kaŗi un kaŗošana, cilvēki un kaŗavīri, un par kaŗiem runādami mēs varam nonākt tik tālu, ka vienam otram šī vieta var likties viena asiņu peļķe, šī zeme viens miroņu lauks, kuŗā trūdu smaka nomāc augošos un dzīvos un saules zaigs top sarkans no augšā kāpjošās asins miglas, bet viena lieta ir un paliek, tikai tamdēļ esam mēs un ir mūsu valsts, un tie kuŗi to apzināti gribējuši, bet par savu pārdrošību to ir samaksājuši ar savu dzīvību kaŗalaukā, tie ir mūsu varoņi, šīs zemes neatņemamā sastāvdaļa, kuŗu mēs dzīvi palikušie mīlam, un godājam tos, kam viņas labā nopelni. Piemiņas zīmes, kuŗas mēs uzceļam no granīta, marmora un šūnakmeņa, ir ārējie liecinieki tam, ko mēs sajūtam savās sirdīs. Es ticu, ka nepaies ilgi gadi, līdz katra un katrs cīnītājs būs pienācīgu daļu saņēmis no tā, ko mēs spējam dot, un braukdami pa savas zemes lielceļiem, upēm un dzelzceļiem mēs sastapsim zīmes un lieciniekus, kuŗi ikbrīdi mums atgādinās mūsu varonīgo pagātni. Jo viss, ko tie Tēvzemei devuši — tā ir latviešu vēsture.

Ja par senajiem un nesenajiem kaŗotājiem mēs varētu sacīt, ka viņi ir bijuši tie, kas Latvijai devuši formu, viņas ārējo izskatu, robežas, tad mēs arī zinām, ka tas vēl nav viss, ir vajadzīgs arī saturs. Tauta vēl nav tauta un latvieši nebūtu latvieši, ja viņiem trūktu viss vajadzīgais un nepieciešamais šī augstā un cēlā vārda valkāšanai. Un Latvija, kad viņa tapa republika, vai arī citreiz būdama hercoga vai vasaļvalsts nebūtu vēl valsts, ja viņai nebūtu garīgu, saimniecisku un ideālistisku mērķu un piepildījumu. Viss tas, kas pieder pie mūsu tautu dārgumiem, būdams vai nu saimnieciskas vai garīgas vērtības, nav radīts un radies vienā dienā vai vienā gadā, arī viena cilvēka gribas dēļ vien nē. Latvija ir celta senus gadus un gadu simteņus, bet uzcelta viņa vēl nav šodien un šis augšanas, celšanas un pilnīgošanas darbs paceļas augstu latviešu mūžīgajās debesīs. Tā nu redzamā un neredzamā Latvija ir veidojusies un dzimusi nemitīgā darba troksnī, uz mirkli apstājoties tikai tad, kad zemi pāršalcis kauju un postīšanas troksnis. Visi darītāji, domātāji un censoņi, kuŗu dzīve ir bijusi nemitīga pūlēšanās un pūliņu sekas viņu dzīves novērtējums, veltīdami to tautai un valsts labumam savas dzīves gājienā, ir izpelnījušies pateicību un godināšanu savu pēcnākamo sirdīs. Tā ir liela varonība un drošsirdība un cildenums, ka kāds savā darītāja vietā iztura un paliek līdz galam sevi un savu mūžu ziedodams uz Tēvijas altāŗa. Savas gribas un sirds bultas mērķēdami uz vienu vietu, viņi savā gājienā paliek nesatricināmi. Viņi mirst tikpat lieli, cik ir dzīvojuši, jo caur dzīvi tos dzen spēks. Tie ir tie, kuŗi lieli un varonīgi bijuši savā sirdī, savā gribā, savā prātā, savā garā un savā Tēvijas un taisnības mīlestībā. Tikai tad, ja uz visiem šiem altāŗiem deg spožas un nedziestošas liesmas un nekad netrūkst vīru, kas viņas iededz, kurina un uztur pie dzīvības, tad tauta un viņā dzīvojošie patiesi dzīvo, jo būdami sakarā ar mūžīgo, viņi domā arī mūžības domas un domām, ja ir griba viņas kaldināt un veidot, seko darbi un izdarīšanas. Tas, lūk, ir pareizais ceļš.

Runājot par latviešu tautas garīgo mantu apcirkņiem, no kuŗienes esam ņēmuši sēklu to lauku apsēšanai, kuŗos vēl tagad uzaug tikai viss latviskais,

mēs nevaram neminētus atstāt tos daudzos sējējus, kūlējus un vētītājus, kuŗi katrs savu gara pūru iebērdami krātuvē, to padarījuši par vienu no visbagātākām pasaulē. Nezināmi mums ir palikuši viņu vārdi, bet viņu atstātais mantojums ir dārgs un neizsmeļams. Katra tautas dziesma, teika, pasaka un ticējums ir šinī zemē cēlies, audzis un veidots pēc mūsu zemes ģīmja un līdzības, tāpēc tas ir tapis par spoguli, kuŗā vēl šo baltdien ikviens vēl var iet un ielūkoties, lai redzētu, cik daudz viņā pāri ir palicis latviskā un kas nācis klāt kā svešs un neaicināts. Šis lielais darbs, kas nav nekas cits kā latvieša garīgā un arī laicīgā seja un guļ mūsu priekšā visā savā lielumā, skaistumā un vērtībā, viņa darinātāji, smalkākie meistari un mākslinieki jau sen ir iegājuši tanī valstībā, par kuŗu viņiem bija tik skaists un skaidrs ticējums un jēdziens, — godinādami viņu piemiņu tad nu arī ticēsim, ka viņu neredzamie gari nāk pie mums ne tikai veļu laikā, bet ir klāt arī latviešiem nelaimes un briesmu brīžos, tāpat kā svinībās un godos. Tāpat kā pavasarī un vasarā mūsu acīs atspoguļojas latviešu zemes nebeidzamais skaistums, tā, lai cienība skan mūsu vārdos un runās, kad mēs ejam veldzi meklēt pie dzidri zilājiem latviešu gara mantu ūdeņiem.

Ir skumji un reizē arī rūgtums sakāpj kaklā, kad runājot par mūsu senatni, tik maz skaidru un noteiktu ziņu ir palicis pāri līdz mūsu dienām, bet nav gan mūsu vainas dēļ bijis tas, bet atbildību nes tie, kuŗi visādiem līdzekļiem ir centušies izdeldēt to, kas kā liecinieks varētu būt mūsu senatnes lielumam un skaidrībai. Bet rakdamies savos pilskalnos, mēs atradīsim aizvien vairāk un noteiktākus pierādījumus mūsu pagātnei, viņas kultūrai un tautas dzīvei, neizslēdzot pat grāmatas. Gaŗi gadi un gadu simti ir gājuši un likteņa gājienā mainījusies arī latvieša noteikšana un stāvoklis savā tēvu tēvu zemē, tak šo vietu atstājis viņš nav nekad, kopš laika, kad zemgali aizgāja pie saviem ciltsbrāļiem jaunu Tēviju meklēt. Arī laikā, kad Kurzeme bija hercogiste un piedzīvoja uzplaukuma un ziedu laikus, mēs saskatām dzīvu latviešu tautas garu un veco darba tikumu un kaŗotāju spējas. Un cits gājiens droši vien būtu mūsu vēsturei bijis, ja spēcīgajam hercogam Jēkabam būtu bijis lemts dzīvot un valdīt nepārtraukti. Sasniegumi un viss labais, ko latvieši tanī laikā guvuši, nezudīs un neaizmirsīsies. Arī vīri, kuŗi darbojušies laikā no viņējā līdz tautiskās atmodas laikam, lai arī nebūdami no latviešu celma, viens otrs labu gribēdami, ir šo to arī izdarījuši, tāpēc arī pateicīgie latvieši tos ir savā vidū uzņēmuši, uzceldami tiem pieminekļus virs trūdiem un darinādami joprojām tos savās sirdīs. Jo sēkla, ko tie mūžībai sējuši, nav zudusi un nezudīs. Lai minam tikai Garlību Merķeli, kuŗš brīvības tēva un apustuļa vārdu nes vēl tagad. Un tad ir censoņi, pirmie mācītie un stiprie vīri, savas pašas tautas dēli, ar liesmainu ticību un pirmatnēju spēku, kāds piemīt tikai tautām, kuŗu spēki ilgi krājušies un brieduši, viņu gājiens ir drošs un ar spēcīgiem vēzieniem viņi tīra savai tautai garīgos un saimnieciskos ceļus, daudzie kavēkļi un kavētāji atkāpjas un vienu pēc otra mēs dzirdam tikai viņu kritienu troksni. Viņu idejas, centieni un darbība izriet no sajūtas, ka tie vienas tautas piederīgie un atrazdami šo tautības ideju par augstāko, viņi tautas augstumā cenšas pacelt savu un visu latviešu dzīvi. No šīs idejas par tautu, viņas modināšanas, audzināšanas un pilnīgošanas dzimst ideja par valsti, kas ir gatavības zīme, ka tauta grib dzīvot savrūpu dzīvi, bet ne tikai vien grib, bet arī iespēj to. Un vīri, kuŗi ir piepildījuši šo tautas un valsts ideju un dara to vēl tagad, ir dzīvajo rindās, viņu mūžs un viņu darbs guļ mūsu priekšā un šis laiks, kuŗš ir visspožākais visā Latvijas vēkturē, sveicina mūs. Tagadnes lielums un viņa skatīšanas noslēpums guļ tanī patiesībā, ka Latvija, atjaunotā Latvija ir atraisījusies no visa, kas viņu kavēja augt un netraucēti savu dzīvi veidot. Daudzu, daudzu seno dienu sapņi ir piepildījušies un piepildījušies tā, ka daudz kas ir vēl labāks kļuvis. Durvis uz latviešu debesīm ir atvērušās, lai nu izejam pa viņām pretim savām zvaigznēm.

Ja nu mēs esam atcerējušies labu daļu no kaŗotājiem un darītājiem, un atzīdami viņu pules un upuŗus par tādiem, ka tie varoņu slavu un godu iemantojuši, tad tomēr nedomāsim, ka viņi cīnījās, strādāja un mira tikai tāpēc, lai mēs tos ar ārējām zīmēm vien godinātu. Kautko vairāk viņi tomēr ir gribējuši. Godināsim viņus tā, ka pacentīsimies tos kaut drusku saprast, lūkosim vieglākas padarīt viņu cīņas un darbus, jo tas taču mūsu labā ticis darīts. No latviešu gara nākdams lai dzimst jauns ideālisms, jauni uzskati un jauna paaudze, kuŗa ticēs lielu vīru, personību uzvarai pār pūli, pār masu un idejas uzvarai pār varu, ticēs arī ideju un varoņu varai vēs-

Aizsardzes rūpējas par azaidu.

turē, valsts dzīvē. Ja kāds ar ideju bruņojies, tad tas ir stiprākais spēks tautas un valsts dzīvē. Un lūkojaties kā mūsu, tā arī pasaules vēsturē, kuŗa ir brīnumu virkne, ko padarījuši varonīgi cilvēki un varonīgas tautas. Un pagodinājuši vislabāk mēs būsim savus mirušos un iepriecinājuši dzīvos, kuŗi diendienā vēl tagad mums atkārto mūsu vēsturi un patiesību, ka visa bagātība un materiālā vara nekā mums nelīdzēs un nepaglābs mūs no bojā ejas, ja mums trūks varonības gara, ideālu un ticības. To jūt mūsu jaunā paaudze, to gribu mūsu Vadonis un mūsu valsts politika, kuŗa cenšas valdīt arī par savu pilsoņu garu, neiziet tikai uz atsevišķa cilvēka aplaimošanu, ērtību pavairošanu, bet viņas mērķis ir cilvēka pacelšana cēlumā. Arī brīvības un taisnības mīlestības jēdziens gūst citu nozīmi un saturu. Tā, nav brīvība, ja cilvēka rīcība vairs ārēji nav aprobežota. Mēs ticam, ka katra latvieša krūtīs mājo likums, kas noteic mūsu domas, nolūkus, apņemšanos un rīcību; lai darītu kāds ko darīdams, tas aizvienu pasaka, vai tu esi pareizi darījis vai neesi. Un apmierināts kāds var būt tikai tad, kad viņš ir saskaņā ar šo likumību. Šī likumība krūtīs ir patiesā brīvība. Ja kāds to ir sajutis, tad bez apdomāšanās un bailēm viņš rīkosies pēc viņas priekšrakstiem; un lai arī viņam draudētu nāve un iznīcība, viņš ir no viņas pasargāts, jo no aizmirstības tumsas paceļas mirdzoša ideja, kuŗai kalpots un kuŗa nezudīs. Lai mūsu lielie laika biedri iededz mūsu sirdīs svēto liesmu, kas atsaucīga diženumam, gara lielumam. Lai taisnas liecas mūsu lepnās muguras un nepaliek saliektas tikai tamdēļ, ka tās nes zelta jūgu. Ja esam ko mirušajiem parādā, tad atdarīsim to tā, ka mēģināsim pacelties augstāk, papūlēsimies pārdomāt viņu nolūkus, mēģināsim saprast viņu gribu.

Tautas un valsts likteņi vis nav atkarīgi no tā, cik lietus līst, cik saule spīd, cik daudz mums izaug un cik lieli ir mūsu mantu krājumi, bet viņas mūža ilgumu noteic garīgās vērtības, pie kuŗām pieder darba tikums, varonības gars, Tēvijas un taisnības mīlestība. Kamēr vien Daugava caur mūsu zemi nemitēsies tecēt, latvieši dzīvos viņas krastos, jo radošais un tautas dzīvais spēks vienmēr uzturēs zaļu to ozolu, kuŗa zarus mēs ievīsim savā slavas un nemirstības vaiņagā. Būdami cilvēki ar visām savām cilvēcīgajām īpašībām, mēs tomēr varam lūgšanas sūtīt savam mūžīgājam Dievam, kuŗš laiku pa laikam sūta mums vīrus, milžus un dižgarus — mākslā, literātūrā, zinībās un politikā, kuŗi tad ar varenu spēku un titāniskā cīņā paceļ mūsu dzīvi atkal uz augstāka pjedestāla, padarīdami atkal par vanaga augsto skrējienu to, kas tapis par gliemeža rāpšanos, mūsu sīkās rūpes pievērzdami dievišķiem nodomiem, pieticības miera pelnos iemezdami spožās gara dzirkstis.

CHRONIKA

* Lietuvas aizsargu savienība 28. jūnijā nosvinēja savus 17 gadu pastāvēšanas svētkus. Sevišķi plašas šīs svinības bija Kauņā, kur tajās piedalījās arī valdības locekļi. Valsts prezidents Smetona apbalvojis ar Lietuvas aizsargu zvaigznes ordeni Latvijas kaŗa ministru ģenerāli J. Balodi, armijas komandieri ģenerāli K. Berķi, aizsargu štāba priekšnieku pulkvedi-ltn. J. Zālīti, organizācijas daļas priekšnieku Ed. Rapsu un 16. Jelgavas aizsargu pulka komandieri A. Ausmani.

* Aizsargu organizācijas talka Uzvaras laukuma izbūvē, saskaņā ar aizsargu priekšnieka norādījumu, realizējas sekojoši:

1) Katrs aizsargu organizācijas loceklis (komandieris, aizsargs, aizsardze) ziedo vienu darba dienu, pārvēršot viņu naudā — à Ls 2,—. Šī summa ņemama no attiecīgās nodaļas, resp. vienības vai pulka privātiem līdzekļiem.

Piezīme: Vienībām, kuŗām augšminētā likme būtu apgrūtinoša, pulka komandieris var viņu samazināt, bet ne mazāk par Ls 1,— uz personu.

2) Bez 1. p. minētā ziedojuma veidā katrs aizsargu organizācijas loceklis var ziedot naudā pēc vēlēšanās.

3) Aizsargu organizācijas locekļiem jāpiedalās speciālās loterijas biļešu iegūšanā un izplatīšanā.

* Sakarā ar Latviešu folkloras krātuves lūgumu un aicinājumu vākt tautas tradicijas, aizsargu štāba organizācijas daļa uzaicinājusi arī aizsargus un aizsardzes, pēc iespējas, cik vietējie apstākļi atļauj, ņemt līdzdalību minēto gara mantu vākšanā. Vākšanas darbus kārtos pulku kultūrālās nozares vadītāji. Latviešu folkloras krātuve tautas tradiciju vācējiem devusi šādus vispārīgus aizrādījumus:

«Uzrakstot un krājot tautas tradicijas nav jāmeklē retumi, bet jācenšas uzmanīgi uzrakstīt un sakrāt visas tautas gara mantas, tā kā tās ir uzglabājušās tautas atmiņā. Jāraksta tā, kā tas ir dzirdēts un teikts. Nekad necensties valodu pārtaisīt vai arī labot pēc grāmatas parauga.»

Tautas tradiciju galvenās nozares:

1. Teikas un pasakas par milžiem, pundurīšiem, velniem, par dažādiem ūdens un apakšzemes gariem;
2. Vietu nostāsti par vecām pilīm, kapsētām, baznīcām, purviem un ezeriem; par spokošanos, apraktu mantu u. t. t. Šos nostāstus uzrakstot nevajaga aizmirst pieminēt vietu, par kuŗu šie nostāsti tiek stāstīti (pagasts, māju nosaukums);
3. Anekdoti un jocīgi nostāsti, kas uzglabājušies tautas atmiņā;
4. Mīklas (dažāda veida jautājumi un uzdevumi);
5. Sakāmvārdi un paruņas;
6. Īsās tautas dziesmas, ko dzied dažādos dzīves gadījumos (kāzās, bērēs, krustībās, talkās), svinamās dienās, apdziedāšanās dziesmas;
7. Ticējumi un burvības;
8. Buŗamie vārdi;
9. Laika pareģojumi;
10. Dažādi novērojumi un ticējumi par zemkopību, lopkopību, māju būvēm, zveju, medniecību, u. t. t.;
11. Tautas novērojumi cilvēka rakstura noteikšanai (skats, mati, gaita u. t. t.).

Bez pieminētām tautas tradicijām Krātuve lūdz vākt arī vecus manuskriptus, kā arī «Latgales tautas kalendārus». Tāpat arī vecas grāmatas un dažādus etnografiskus priekšmetus; uzrakstītājam katrā ziņā jāpiezīmē pašam savs vārds un teicēja vārds, uzvārds, vecums, pagasta un māju nosaukums; bez šīm ziņām iesūtītie materiāli zaudē savu pilnvērtību.

Jāraksta skaidri un salasāmi, vislabāk ar tinti vai ķīmisko zīmuli uz ceturtdaļloksnes formāta.

Latviešu folkloras krātuve
Rīgas pilī.»

* Ar iekšlietu ministra 16. jūnija rezolūciju un aizsargu štāba 17. jūnija rakstu Nr. 42068, pastāvošie noteikumi par aizsargu dienesta ietērpiem papildināti šādējādi:

Atļauts komandieŗiem un aizsargiem pēc pašu vēlēšanās nēsāt armijas parauga vasaras un ziemas virskreklus.

Ar virskrekliem var atvietot svārkus visos gadījumos, izņemot tādus, kur komandieŗiem uz sevišķa rīkojuma pamata jābūt svārkos, kā arī visus gadījumus, kur obligāti ir vakara tērpi.

Virskrekliem uzliekamas aizsargu organizācijas zīmotnes un dienesta nozīmes.

Virskreklus var iegādāties līdzšinējā kārtībā (caur aizsargu štābu) no Intendantūras par pašizmaksas cenām.

Virskrekls, kareivju, vasaras (nomenklātūra Nr. 1237) maksā Ls 5,90 gabalā.

Virskrekls, kareivju, ziemas (nomenklātūra Nr. 1236) maksā Ls 14,86 gab.

* Aizsargu štāba sanitārā daļa rīkoja no 15. līdz 21. jūnijam lauku sanitārā dienesta apmācības Dubultos. Apmācībās piedalījās 60 mācīti aizsargi - sanitāri, kas beiguši 4 mēnešus ilgos sanitāros kursus pie Rīgas, Liepājas vai Daugavpils kaŗa slimnīcām. Apmācības noslēdzās ar plašiem lauku sanitāriem manevriem, kuŗos piedalījās 5. R. a. p. Jūrmalas bataljons un aizsargu ārsti no visiem aizsargu pulkiem. Aizsargu sanitāru manevros noskatījās arī 3 Somijas aizsargu ārsti, kas jūnija beigās 10 dienas uzturējās Latvijā, lai iepazītos ar sanitāro dzīvi Latvijas aizsargu organizācijā.

* Internās aizsargu meistarsacīkstes šaušanā no mazā kalibra (6 mm) pistolēm un mazā kalibra ložu bisēm notika 27. jūnijā, aizsargu šautuvē, Asaŗos. Sacīkstes vadīja aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis. Labākie sasniegtie rezultāti: 1) šaušanā no mazkalibra ložu bises stāvošā mērķī (piedalījās 55 šāvēji) — Baumanis Rūdolfs (5. R. a. p.) — 257 p., Priedītis Eduards (1. T. a. pulks) — 254 p.; 2) šaušanā no mazkalibra ložu bises parādītā mērķī (49 dalībnieki) — Lasis Jēkabs (5. R. a. p.) — 239 p., Pormals Artūrs (4. J. a. p.) — 234 p., Butkus Jānis (16. J. a. p.) — 232 p.; 3) šaušanā no mazkalibra pistoles (22 dalībnieki) — Pfafrāts Haralds (16. J. a. p.) — 234 p., Valters Rūdolfs (5. R. a. p.) — 232 p., Pormals Artūrs (4. J. a. p.) — 222 p.

* Vispārējās aizsargu meistarsacīkstes vieglatlētikā notiks 29. un 30. augustā, Rīgā.

* 30. augustā, aizsargu šautuvē — Asaŗos, notiks aizsargu organizācijas eksternās sacīkstes šaušanā no: 1) automatiskās pistoles starptautiskā mērķī (aplī), 2) kaŗavīru šautenes — 300 m, 3) kaŗavīru šautenes — 150 m, 4) automatiskās pistoles — 6 figūrās.

* Internās aizsargu meistarsacīkstes šaušanā no kaŗavīru šautenes un automatiskās pistoles notiks 19. un 20. septembrī, Rīgā, Dreiliņu šaujlaukā.

* Aizsargu komandieŗu zināšanu atsvaidzināšanai tiks sarīkoti komandieŗiem kursi Rīgas, Liepājas un Daugavpils garnizonos, laikā no 27. sept. līdz 11. oktobrim. Kopējais dalībnieku skaits — 500 pers. Uz kursiem komandējami komandieŗi — rezerves virsnieki, virsnieku vietnieki un instruktori. Šos kursus beigušos paredzams atbrīvot no iesaukšanas rezervistu apmācībās.

Kursantiem aizsargu štābs izmaksās komandējuma naudu par 14 dienām — à Ls 3,— dienā.

1. Talsu pulks.

* Pulka aizsardžu dienās, 6. un 7. jūnijā Talsos, piedalījās 300 aizsardzes no visiem pulka aizsardžu pulciņiem. Aizsardžu dienas, Sadraudzīgās biedrības telpās, ievadīja III bataljona māc. Ozoliņš ar garīgu aktu. Atklāšanas runā pulka kom. E. Mauriņš novēlēja veiksmi darbā, pēc kam sapulcētās nodziedāja valsts himnu. Referātus ievadīja aizsardžu instruktores L. Torgāni lekcija par aizsardžu darbu un darba kārtību. Turpmākie referāti un pārrunas bija veltītas veselības kopšanas jautājumiem. Referēja — 9. rt. ārste Dr. Norberga, 2. rt. ārste Dr. Bābičeva, pulka vec. ārsts Dr. V. Stiprais, II btl. ārsts Dr. J. Biņķis, 6. rt. ārste Dr. Caune un aizsardze Freidenfelde. Pulka kultūrālās nozares vadītājs R. Kuikulītis nolasīja referātu par tautas morālo audzināšanu. Pirmās dienas vakarā bija aizsardžu priekšnesumi — tautas dejas, deklamācijas un dziesmas. Aizsardžu dienu noslēgumā ieradās arī aizsargu priekšnieks pulkvedis K. Prauls.

2. Ventspils pulks.

* Pulka vienībās lielās kaujas mācības noturētas un noliktas šādās vietās: 25. un 26. jūlijā — Ventspilī, 1. un 2. augustā — Užavā, 8. un 9. augustā — Puzē, 22. un 23. augustā — Zlēkās, 22. un 23. augustā — Ancē.

* Zūru aizsardžu pulciņš jūnijā rīkoja ekskursiju uz Airītēm — pulkveža O. Kalpaka nāves vietu. Ekskursanti apskatīja arī Kuldīgu, Saldu, Skrundu, Kandavu, Sabili.

* Puzes aizsargi 13. un 14. jūnijā izbrauca svētceļojumā uz Nāves salu, Ložmetēju kalnu un Brāļu kapiem Rīgā.

* Jūŗas divīziona 3. rotas III vada sarīkojumā Cirspenē, 21. jūnijā, pulka kom. pal. K. Mednis runāja par aizsargu un pilsoņu pienākumiem atjaunotā valstī, novada vec. agronoms Fr. Gailītis par lauksaimniecību.

* Jāņu svinēšanu ar priekšnesumiem, dziesmām, dejām, jāņuguņu dedzināšanu rīkoja Popes, Sarkanmuižas, Usmas nodaļas, Jūŗas divīziona 2. rota u. c. pulka vienības. Usmas aizsardzes visus sarīkojuma dalībniekus - jāņabērnus pacienāja par brīvu ar miestiņu un Jāņu sieru.

* Ugāles nodaļa 5. jūlijā, savā laukumā pie Ugāles stacijas, brīvdabas izrādē uzveda Rozentāla-Krūmiņa lugu «Sarkanais kungs». Režiju vadīja G. Elsiņš un izrādē līdzdarbojās 50 tēlotāju un dziedātāju koris.

3. Ludzas pulks.

* Ludzas apriņķis noslēdz valsts robežu austrumos, kas sakrīt ar senām Latgales nacionālām robežām. Ludzas apriņķis ir tā vieta, kur norisinājušās ilgas un sīvas cīņas starp rietumiem un austrumiem nevien kaŗa laukos, bet jo vairāk kultūras dzīvē. Jo no austrumiem šurp lauzās iekaŗotāji krievi ar pareizticību un pārkrievošanas centieniem, bet no rietumiem tam pretojās latīnisms ar katoļticību, kas saistījās ar pārpoļošanas un pārvācošanas centieniem.

Šai cīņu atmosfērā mūsu senči šeit dzīvojuši ilgus gadu simteņus. Visi atrastie līdzenie kapi ar savu bagāto inventāru, aprocēm, vaiņadziņiem, audumos ar ieaustām bronzas vijiņām — ir latviski. Pulka vadība uzaicinājusi iedzīvotājus nākt talkā pie kultūras un dabas piemineķļu vākšanas, pētīšanas un aprakstīšanas. Ienākušos materiālus sistēmatiski publicēs un lai tie būtu ikvienam pieietami, pie pulka paredzēts nodibināt Ludzas apriņķa vēstures un etnografijas mūzeju, kas pēc iespējas atspoguļotu apriņķa pagātni un sasniegumus tagadnē. Šāds mūzejs būtu arī par lielu svētību skolām.

* Skatuves mākslas pulciņu dalībnieki drāmat. kursu noslēgumā uzveda

Uzvarētāji šaušanā ar mazkalibra šautenēm un pistolēm 27. jūl. sacīkstēs Asaros.

Ludzā un Kārsavā Brigaderes «Princese Gundega un karalis Brusubārda». Izrādes, pateicoties rež. Kr. Lindes un pulka kult. noz. vad. O. Svennes un izrādes dalībnieku pūlēm, bija labi sagatavotas un apmeklētas. Atlikums Ls 274,— nodots autokatastrofā cietušo ugunsdzēsēju ģimenēm.

* Nirzas nodaļa bija sarīkojusi pirmo brīvdabas koncertu Horoševas ciemā. Plašu koncertprogrammu izpildīja pulka orķestris kapelm. V. Ruļļa vadībā.

* Brigu nodaļas sarīkojumā apvienotais Zilupes un Brigu aizsargu nodaļas koris, dir. O. Kušķa vadībā, atskaņoja daudzas latvju dziesmas, iegūstot klausītāju, sevišķi cittautiešu, jūsmīgu piekrišanu.

* Zvirgzdenes nodaļas sarīkojums vietējās pamatskolas krāšņajā parkā, ievērojot pilsētas tuvumu, bija pulcinājis daudzus pilsētas iestāžu un garnizona pārstāvjus. Tautisko deju uzvedumiem sekoja J. Sārta lugas «Gredzena burvība» izrāde.

* Pildas nodaļas koŗa koncerts, dir. Degļa vadībā, sniedza klausītājiem daudzus jaukus brīžus. Pie nodaļas noorganizēts arī stīgu orķestris.

* Kārsavas aizsargu nama labierīcības komisijā, kā latv. b-bas pārstāvis, dalību ņem garnizona pr-ks kapt. Birznieks, kuŗa ierosinājumi ievērojami sekmē aizsargu nodaļas darbību.

* Latgales apgabala lauks. un rūpn. izstādē Rēzeknē pulka aizsardzes piedalīsies ar saviem rokdarbiem. Pulka kult. daļa izstrādājusi šim nolūkam īpašu eksponātu sarakstu, pēc kuŗa katrai aizsardzei jānodod viens vai vairāki rokdarbi, griežot vērību uz latviski nacionālām īpatnībām.

4. Jēkabpils pulks.

* 3. jūnijā notika pulka mantu izloze ar vinnestu kopvērtību Ls 1250,—. Vairums vinnestu bija aizsardžu darināti rokdarbi. Loterijas atlikums aizsargu nama būvei.

* Laikā no 2.—21. jūnijam pulks pa vienībām izveda lielās kaujas mācības. Tās bija 2. jūnijā IV bataljonam Sērenē, 7. jūnijā III btl. Mazzalvē, 14. jūnijā II btl. Viesītē. Še ieradās arī aizsargu štāba apmāc. daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis. Kaujas mācības noslēdzās 21. jūnijā Biržos, kur piedalījās štāba rota un I bataljons.

* Šogad zāļu vakara un Jāņu latvisku, vienotu svinēšanu Jēkabpilī, apkārtnē un tālākās apriņķa nomalēs redzami kuplināja aizsargu saime. Jāņu vakarā štāba rotai Tālavas priedītēs bija svētku sarīkojums ar uguņošanu.

* Pulka orķestris kapelmeistara Karabonova vadībā, 28. jūnijā koncertēja Zasā. Aizsargi un aizsardzes demonstrēja tautiskās dejas.

5. Rīgas pulks.

* Pulka sakaru bataljons lielās kaujas mācības noturēja Carnikavas apkārtnē. Apmācības vadīja armijas virsnieki. Iepazīties ar apmācību gaitu uz Carnikavu izbrauca arī ministrs A. Bērziņš ar aizsargu priekšnieku plkv. K. Praulu, aizsargu štāba priekšnieku pltn. J. Zālīti, pulka kom. J. Legzdiņu un viņa palīgu Rupeiku. Nometņu apmācības noslēdzās 14. jūnijā ar parādi.

* 21. jūnijā karogotā Baldonē ieradās ministrs A. Bērziņš, kas aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula, pulka kom. J. Legzdiņa un sekretāra K. Kocha pavadībā apmeklēja I bataljona gada svētkus un bataljona un I jātnieku ekskadrona kaujas mācību noslēgumu. Svinībās noskatījās arī somu aizsargu ārsti, kas šinī laikā uzturējās Latvijā. Aizsargu parādei nostājās parkā, kur bataljona gada svētkus ievadīja garīgs akts un aizsargu un aizsardžu svinīgais solījums. Ministrs A. Bērziņš savā runā aizrādīja uz aizsargu organizācijas lielo attīstību, kas izskaidrojama ar to, ka aizsargiem nav personīgu mērķu. Aizsargu ieroči blakus arklam ir apliecinājums pasaules priekšā, ka latvieši vienmēr gatavi stāvēt par savām tiesībām un savu zemi. 15. maijā aizsargiem bija pārbaudījums tam, cik viņi viengabalaini un stipri, un šo pārbaudījumu aizsargi spīdoši izturēja. Tālāk ministrs uzsvēra lielo nozīmi, kāda piešķiŗama apstāklim, ka ar jauno likumu par aizsargu organizāciju aizsargu augstāko vadību uzņēmies Valsts Prezidents K. Ulmanis. Runas beigās ministrs norādīja uz gaišo ticību Latvijas nākotnei, kādu aizsargi pierāda visā savā darbā.

Pēc valsts himnas aizsargi un kuplā skaitā sapulcējušies Baldones iedzīvotāji sumināja Valsts Prezidentu, valdību, aizsargu vadību un Somijas viesus, un nodziedāja Dziesmu brīvai Latvijai. Pēc parādes plašajā parkā risinājās aizsargu vingrojumi, tautiskās dejas un vieglatlētikas sacīkstes, kuŗās noskatījās arī ministrs un viesi.

* Jūrmalas bataljona gada svētki notika Dubultos. Svinības sākās ar dievkalpojumu baznīcā, pēc kam aizsargi un aizsardzes parādes kārtībā nostājās ģimnazijas laukumā. 40 aizsargi deva svinīgo solījumu. Pulka kom. pal. Rupeika uzrunai, valsts himnai un valdības suminājumiem sekoja parāde, ko komandēja btl. kom. plkv. Jākobsons. Vakarā notika dažādas sacīkstes, priekšnesumi un balvu izsniegšana.

* Siguldas IV dziesmu svētkos 14. jūnijā piedalījās arī Lietuvas «Biržu aizsargu koris», ar 50 dziedātājiem, diriģenta P. Lukaševičiusa vadībā. Lietuvas tautu meitas savos krāšņajos tērpos guva lielu piekrišanu. Tāpat disciplinētā koŗa dziesmas atstāja vislabāko iespaidu. Skaisti skanēja lietuviešu dziedāta «Lai līgo lepna dziesma». Par viesu uzņemšanu aizsargu mītnē rūpējās Siguldas aizsardzes ar priekšnieci A. Ābeli priekšgalā. Lietuvas aizsardzes sadraudzējās ar Siguldas aizsardzēm un uzaicināja pēdējās viesoties Lietuvā. Koŗa dalībnieki aizbrauca sajūsmā par mūsu skaisto zemi.

* Visu atlikumu no Jāņu dienas sarīkojumiem pulka vienības ziedoja Uzvaras laukuma izbūvei.

6. Aizputes pulks.

* Liepājas-Aizputes apriņķa priekšnieks izteicis atzinību pulka jūŗas aizsargam Andrējam Stefānam par enerģisku un attapīgu rīcību uguns nelaimes gadījumā 2. jūlijā, Pāvilostā.

7. Valkas pulks.

* Jūlija mēnesī pulka mūzejam uzdāvināta vērtīga kakla rota. Viņas vecumu rēķina uz 3000 gadu, jo tā ir no bronzas laikmeta. Kakla rota atrasta Daugavas krastā, pretī Doles salai. — Pulka mūzejā jau savākti apm. 1300 priekšmeti, kuŗu sakārtošanu veic paātrinātā gaitā.

* Pulka komandieris izteicis pateicību Trikātas aizsargiem E. Bindem, J. Bērziņam, J. Mežītim un K. Fedorovicam par enerģisku un saprātīgu rīcību pie zagļu gūstīšanas 11. jūnijā, Trikātā.

* II bataljona vienībām nometne un kaujas apmācības notika 13. un 14. jūnijā, pie Brutuļa ezera, III bataljonam — 20. un 21. jūnijā Alūksnē. Mācībās piedalījās arī aizsargi-jātnieki, automobilisti, motociklisti, telefonisti, aizsardzes un ārsti.

Pēc pārcelšanās pār Daugavu pie Ikšķiles.

Ministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks pulkvedis K. Prauls ar somu viesiem 5. R. a. p. I btl. gada svētkos Baldonē.

* Alūksnes pilsētas aizsardžu pulciņš 3. jūlijā savā mītnē atvadījās no pulciņa čaklās priekšnieces Erikas Zariņas, kas pāriet dzīvot Rīgā.

* Alūksnes pagasta nodaļas gadskārtējos svētkos, 26. jūlijā, Dukānos, par valstisko un militāro audzināšanu referēja aizsargs S. Stojašs. Nodaļas dubultkvartets nodziedāja 15 dziesmas.

8. Valmieras pulks.

* Nometnes un lielās kaujas mācības pulka vienībās šogad noturētas pa rotām, jūnija mēnesī. 20. un 21. jūnijā nometnēs izgāja: Valmierā — štāba rota, 1., 4. rota un 1. es. I un II vads, Dikļos — 2. rota; Burtniekos — 3. rota un 1. es. III vads; 27. un 28. jūn.: Umurgā — 5. rota un 2. es. I un III vads, Lādes pag. Stūrītī — 6. rota un 2. es. II vads, Viļķenes pag. Katrīnā — 7 rota, Salacgrīvā — 8. rota; 6. un 7. jūnijā: Rūjienā — 11., 12. rota un 3. es., Mazsalacā — 10. rota, Alojā — 9. rota.

* 6. rotas svētkus 28. jūnijā, Stienes Stūrīšos, apmeklēja ministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls. Pēc parādes, svētku sarīkojumā, ministrs A. Bērziņš teica runu, kurā norādīja uz jaunā vēsturiskā laikmeta nozīmi un lielā reformātora Valsts Prezidenta K. Ulmaņa un nacionālās valdības monumentālo darbu, kas tautai sagādā tās mērķu brīnišķīgu un drošu piepildījumu. Ministra runu klausītāji uzņēma jūsmīgām ovācijām. Vakarā bija Zemnieku drāmas teātŗa izrāde «Nakts serenāde».

* 1. rotas komandieris A. Sietiņsons izteicis pateicību Mūrmuižas spirta dedzinātavas direktoram P. Meijeram par rotas gada svētkos ziedotiem 250 ls — rotas sanitāro piederumu iegādei.

* Limbažu pagasta aizsarga L. Brikmaņa īpašumā kāds ļaundaris bija sabojājis 12 vītolus. Tiesā Brikmanis koku postītājam piedeva, bet ar noteikumu, lai vainīgais iemaksā pagasta aizsargu nodaļai ziedojumu 15 ls apmērā.

9. Madonas pulks.

* Madonas apriņķa pirmajos dziesmu svētkos, kuŗus aizsargu pulks rīkoja savā 12 gadu pastāvēšanas dienā — 14. jūnijā, Madonā, piedalījās 44 aizsargu un biedrību koŗi ar 1500 dziedātājiem, virsdiriģenta T. Reitera vadībā. Svētkos ieradās ministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, aizsargu štāba saimniecības daļas priekšnieks Fr. Upelincis u. c. goda viesi, kuŗus uz apriņķa robežas sagaidīja pulka kom. J. Krigens un pašvaldību vecākais A. Mūrnieks.

Svētkus plkst. 12 ievadīja pulka sporta sacīkstes sporta laukumā. Sportistus un sportistes pirms sacensībām ar īsu uzrunu apsveica pulka kom. pal. A. Krēvics. Plkst. 16 dziedātāji un svētku dalībnieki pulcējās pie aizsargu nama, no kuŗienes gājienā devās uz svētku vietu pilsētas parkā. Dziedātājas tērpušās krāšņos novada tautas tērpos. Ministra A. Bērziņa un goda viesu ierašanos laukumā dziedātāji un vairāk kā 3000 klausītāju saņēma jūsmīgiem aplausiem. Tad svētku rīcības komitejas vārdā ministru un sapulcētos uzrunāja pulka kom. J. Krīgens. Pēc valsts himnas koris atskaņoja «Mēs suminām tevi, tautas vienotāj», un svētku dalībnieki ovācijām sumināja Valsts Prezidentu K. Ulmani, kaŗa ministru ģenerāli J. Balodi, valdību, viņas pārstāvi ministru A. Bērziņu un lielā pacilātībā nodziedāja Dziesmu brīvai Latvijai.

Ministrs A. Bērziņš, atklājot dziesmu svētkus, starp citu teica: «Skaists ir šis notikums, ka Madonas aizsargu pulks aicinājis savos gada svētkos visus apriņķa dziedātājus, lai skandinātu dziesmas atjaunotai Latvijai, lai izteiktu prieku un pateicību tiem, kas ir Latvijas valsti izcīnījuši, vadījuši pretī slavai un spēkam. Tagad mūsu dziesmās atskan lepnums, uzticība un pārliecība kalpot pienākumam, kalpot tautai un Latvijai. Mūsu dziesmās mirdz jauns saturs, kas izpauž jaunā laika garu un domu, kuŗu jūs tik spilgti esat pierādījuši, ziedodami savas atpūtas stundas dziesmai. Tādēļ iesim jaunajā darba posmā, solīdamies pielikt visus spēkus latvju tautas nākotnes veidošanai un celšanai. Vienprātībā un ticībā šai varenai nākotnei un uzticībā Vadonim iesim visās savās turpmākās gaitās.»

Koncertu kopkoris sāka ar A. Kalniņa «Latvju himnu». Viena pēc otras atrisa jaukās dziesmu vijas. Programmā galveno vietu ieņēma jaunās, nākamo vispārējo dziesmu svētku dziesmas, ko madoniešu dziedātāju saime atskaņoja spožām, spēcīgām balsīm un mākslinieciski augsti vērtējamā plūdumā. Daudzas dziesmas atkārtoja. Svētku programmu kuplināja 8. Daugavpils kājn. pulka orķestris un soliste A. Baltroka.

5. R. a. p. Sak. btl. motociklisti.

* Lielās kaujas mācības pulkā notika pa bataljoniem Vestienā, Cesvainē un Mārciemā. Apmācībām sekoja parādes, kuŗas pieņēma pulka komandieris, un izrīkojumi. Vestienā uzveda «Nameja gredzenu».

* Kārsdabas nodaļas dziesmu vakarā, 28. jūnijā, Ūsiņu kalnā, dziedāja nodaļas un Grašu pagasta kopkoris, nodaļas priekšnieka Neimaņa un dir. Emoliņa vadībā. Notika arī sacensība šaušanā ar mazkalibra ložu bisi.

* Dzelzavas nodaļa 12. jūlijā atklāja J. Ulpa birzē nodaļas izrīkojumu laukumu.

* Mētrienas nodaļa 24. jūnijā lielā brīvdabas izrādē uzveda «Klaušu laikos» — pēc J. Alunāna lugas «Kas tie tādi, kas dziedāja». Lugu sagatavoja režisors V. Hermanis un izrāde bija pulcējusi ap 500 apmeklētāju.

10. Cēsu pulks.

* Pulks 29. jūnijā atskatījās uz 12 gadu pastāvēšanu. Par savu dibināšanas dienu pulks uzskata 1924. g. 29. jūniju, kad pulkam pasniedza karogu. Toreiz pulka sastāvā jau ietilpa 4 bataljoni, un pulku komandēja apr. priekšnieks J. Bičevskis. Pirmie aizsardžu pulciņi nodibinājās pie Liepas un Taurenes nodaļām. 1925. g. mainījās pulka komandieŗi: J. Bičevska vietā nāca atv. kapt. L. k. o. k. J. Anšmits, tagadējais administrātīvā departamenta direktors, kuŗš pulku komandēja līdz 1928. gadam. J. Anšmitam aizejot uz Jelgavu, par pulka komandieri iecēla A. Līvenu. Par pirmo pulka komandieŗa palīgu iecēla atv. pulkv.-ltn. L. k. o. k. P. Pommeru, tagadējo Rīgas prefektu. Pēc A. Līvena nāves 1931. gadā pulka komandēšanu uzņēmās J. Štuceris. Tagadējais pulka komandieris apr. priekšnieks M. Treijs pulka vadību uzņēmās 1934. g. augustā. Sākot ar 1932. g. pulka komandieŗa palīga amatu izpilda kapt.-ltn. R. Freibergs. Visā pastāvēšanas laikā pulks rosīgi strādājis valsts aizsardzības laukā un veicis arī lielu kultūrālu darbu. Pulka darbība sevišķi rosīga kļuvusi pēc 1934. g. 15. maija pārmaiņām, kas deva iespēju pulkam iegūt savām vajadzībām namu Cēsīs.

* Savu namu Cēsīs pulks arvien vēl turpina izdaiļot un apgādāt jaunām labierīcībām. Pēdējā laikā pilnīgi iekārtota naktsmītne. Ļoti daudz darīts nama apkārtnes izdaiļošanā. Nelielais dārzs nama priekšā tagad ir viens no skaistākajiem stūrīšiem Cēsīs.

* 27., 28. un 29. jūnijā Cēsīs noturēti patšauteņu grupu komandieŗu kursi, kuŗus vadīja pulka kom. pal. kapt.-ltn. R. Freibergs. Kursos piedalījās patšauteņu grupu komandieŗi no Mazstraupes, Rozules, Priekuļu, Liepas, Mārsnēnu, Veselavas, Raunas, Dzērbenes, Drustu, Lizuma, Vecpiebalgas un Ogres nodaļām un štāba bataljona.

* Cēsu dziesmu svētku laikā pulks kā mīļu viesi uzņēma draudzīgā Vilandes aizsargu pulka orķestri, kas bija atbraucis kuplināt svētku programmu. Viesu sumināšana notika aizsargu namā, piedaloties pulka kom. pal. kapt.-ltn. R. Freibergam u. c.

* Jūlija sākumā vairākas dienas pulka viesis bija Helsinku aizsargu pulka vecākais ārsts Dr. Ellonens. Ar pulka sanitāro darbību viesi iepazīstināja vecākais ārsts Dr. Vanadziņš.

11. Tukuma pulks.

* 6. un 7. jūnijā Tukuma apkārtnē notika I btl. lielās kaujas mācības kapt.-ltn. Essera un vltn. Veinberga vadībā. Btl. komandēja rotas komandieris Lindermanis. Kaujas mācībās ieradās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, sanitārās daļas priekšnieks ārsts plkv.-ltn. A. Bergs un pulka komandieris E. Mauriņš. Sanitārās daļas priekšnieks uz vietas iepazinās ar pulka sanitāro dienestu, pārbaudot btl. pārsienamos punktus un noturot ārstu apspriedi.

* 13. un 14. jūnijā, Zemītes apkārtnē, III btl. lielās kaujas mācībās ieradās aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis un pulka komandieris E. Mauriņš.

* Milzkalnes aizsardžu pulciņš 14. jūnijā rīkoja 10 gadu jubilejas svinības, reizē iesvētot arī jaunās aizsardzes. Garīgo aktu noturēja pulka mācītājs prāvests Virbulis. Aizsardžu svinīgo solījumu pieņēma pulka komandieris E. Mauriņš. Bija ieradies arī aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis, pulka komandieŗa palīgs vltn. Krasts.

* Zemītes nodaļa 21. jūnijā Zemītes muižā rīkoja jāšanas sacīkstes. 1) šķēršļu pārvarēšanas sacensībā «V» klasē: I vietā vada komandieris Rūdolfs Kalniņš ar 4 soda punktiem un laiku 1,04 min., ar ķēvi Rota. 2) Šķēršļu pārvarēšanas sacensībā iesācējiem: I vietā aizsargs Ozoliņš ar ķēvi Maiga, 4 soda punkti, laiks 1,09 m. 3) Laumas balvas izcīņā: I vietā aizsargs Vasermanis ar ķēvi Mirdza. 4) Stafetē pār šķēršļiem: I vietā vada komandieris Rūdolfs Kalniņš un aizsargs L. Freimanis. Sacīkstes vadīja Vidzemes divīziona eskadrona komandieris kpt. Kopštāls.

* Annenieku aizsardžu pulciņu iesvētīja 24. jūnijā, jaunajā tautas namā. Garīgo aktu noturēja pulka mācītājs Indriksons un svinīgo solījumu pieņēma pulka komandieŗa palīgs vltn. Krasts. Aizsardzes apsveica pagasta vecākais Ķīpa, 6. rotas komandieris Tomsons, Jaunpils, Bikstu un Lestenes aizsargu un aizsardžu pārstāvji u. c. Sekoja teātra izrāde.

* Remtes nodaļas dziesmu diena notika 19. jūlijā. Piedalījās Blīdenes, Stūru, Remtes un Lutriņu koŗi, diriģentu Ž. Gulbja, K. Strauta un K. Tigera vadībā. Pēc dievkalpojuma baznīcā, dziedātāji gājienā devās uz pils parku, kur Remtes I dziesmu dienu Iekšlietu ministrijas uzdevumā atklāja P. Norvilis. Pēc viņa runas par autoritāro valsti svētku dalībnieki sumināja tautas Vadoni un noklausījās plašo dziesmu dienas programmu.

13. Bauskas pulks.

* Skaistkalnes aizsardžu pulciņš pagājušā ziemā attīstījis ļoti rosīgu darbību, apgādājot trūcīgos bērnus ar drēbēm un uzturu, par ko bij. pulciņa priekšniecei Martai Saulītei, tagadējai pulciņa priekšniecei Marijai Dāboliņai, aizsardzēm: Apolonijai Romanovskai, Annai Jansonei, Katrīnei Grozbergai, Anastasijai Simsonei un visām aizsardzēm, kas ar savu darbu un citādi atbalstījušas cēlo pasākumu, pulka kom. dienesta vārdā izteicis pateicību.

* Pulka šaušanas sacīkstes notiks 5. un 6. septembrī, pulka šaujlaukumā Vecsaulē.

* Pārbaudes šaušana aizsargu iedalīšanai I šķiras šāvējos notiks 30. augustā: I bataljonam, štāba rotai un eskadronam — Vecsaulē, II bataljonam — Stelpē.

* Jaunsaules aizsargu nodaļa, lai gūtu līdzekļus sava nama iekšējai izbūvei, sarīkoja 19. jūlijā plašāku sarīkojumu ar koncertu un citiem priekšnesumiem.

Trikātas aizsardzes gatavo pusdienas sportistu nometnes dalībniekiem.

Ministra A. Bērziņa sagaidīšana dziesmu svētkos Madonā.

14. Kuldīgas pulks.

* 13. un 14. jūnijā Kuldīgas aerodroma apkārtnē notika pulka nometne — manevri. No Rīgas atlidoja aizsargu aviācijas eskadriļa, tā kā manevros piedalījās visas ieroču šķiras. Uz apmācībām lidmašīnās ieradās arī aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis un aizsargu aviācijas priekšnieka pal. kapt.-ltn. R. Jenkēvics. Aizsargu lidotāji virs Kuldīgas izdarīja apmācības lidojumus.

* Aizsardžu dienas Kuldīgā 18. un 19. jūlijā sākās ar aizsardžu gājienu uz Brāļu kapiem, kur nolika ziedus. Pēc dievkalpojuma baznīcā, lielo sanāksmi Sadraudzīgās biedrības telpās atklāja aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, nesdams iekšlietu ministra, tā biedra un aizsargu priekšnieka novēlējumus. Aizsardžu instruktore L. Torgani referēja par aizsardžu pienākumiem valsts un sabiedriskā dzīvē. Apriņķa pašvaldību vecākais F. Vilks nolasīja referātu: «Pazīsti pats sevi un savu Tēvzemi». Lekcijas turpināja abas dienas. Notika pulciņu rokdarbu izstāde. Otrās dienas pēcpusdienā Tūrisma biroja aģents H. Celmiņš, apkārtgājienā pa Kuldīgu, iepazīstināja aizsardzes ar pilsētas senatni, vēsturi un vecām celtnēm. Aizsardžu dienas apmeklēja 140 aizsardzes.

* Cieceres-Brocēnu aizsargi un aizsardzes 21. jūnijā, sabiedriskās darbības atceres vakarā, sumināja savu nodaļas priekšnieku Frici Grīsli, kas jau ilgus gadus darbojas vietējā sabiedriskā dzīvē.

* Nepieredzēti daudz kuldīdznieku 12. jūlijā pulcējās Kuldīgas 3. aviācijas svētkos, kuŗus rīkoja pulks kopā ar LAK Kuldīgas nodaļu. Svētkos ieradās civilās aviācijas insp. plkv. Indāns, aizsargu aviācijas priekšnieks Lindbergs u. c. Pēc lidotāju parādes pulka mācītājs Kangars iesvētīja jauno angāru, pulka jauno KOD lidmašīnu «Ventas ērglis» un LAK Kuldīgas nodaļas un Vintelera tūku fabrikas planierus. Skatītājiem aizsargu labākais lidotājs K. Reichmanis demonstrēja augstākās pilotāžas paņēmienus un eskadriļa gaisa uzbrukumā iznīcināja speciāli celtas ēkas. Svētki devuši atlikumu pāri par 4000 ls.

* Sātiņu nodaļas svētkos 26. jūlijā, Kauguru birzē, pagasta vecākais K. Jurgenovskis pasniedza nodaļai pagasta pašvaldības dāvāto patšauteni.

* 26. jūlijā Staļģu upes lejā notika Saldus pagasta nodaļas sporta svētki.

15. Liepājas pulks.

* Lielās kaujas mācības vasaras periodā pulks noturēja pa bataljoniem: štāba btl. — 4. un 5. jūlijā, Bernātu rajonā; I btl. — 6. un 7. jūnijā, Grobiņas pag. Cūkniekos; II btl. — 27. un 28. jūnijā pie Bārtas kroga; III btl. 7. un 8. rt. — 12. un 13. jūnijā, Priekulē; III btl. 9. rt. — 19. un 20. jūnijā, Nīgrandē pie Ventas tilta. Bataljonu nometnēs piedalījās arī jātnieku vadi, bet štāba btl. nometnes bija vienā laikā ar aizsardžu nometni. Jūŗas divīzionam lielās kaujas mācības pulka komandieris nolicis 26. un 27. septembrī, Pērkones jūrmalā. Mācību laikā nometnēs nolasīti šādi referāti: vada kom. Stradziņš — Autoritārā valsts iekārta un Latvija citu valstu saimē; btl. adjutants Grasmanis — Latviešu tautas kultūras ceļš; vada kom. Pāvuliņš — Valsts nozīme tautas un atsevišķa cilvēka dzīvē; agr. Zītars — Jaunatnes audzināšana aizsargu darbam; pulka kultūrālās nozares vadītājs Jēkabsons — Vadonis un tauta.

* Liepājas un Aizputes apriņķu mazpulki, ar apm. 350 dalībniekiem, par pašu savāktiem līdzekļiem ir sagādājuši draudzības un sadarbības zīmi aizsargiem — 2 patšautenes, kuŗas pasniedza Liepājas un Aizputes aizsargu pulkiem. Aizsargi savukārt nodomājuši apdāvināt savus mazos draugus ar dažādiem sporta piederumiem.

* Aizviķu nodaļa 26. jūlijā rīkoja pils parkā tautas svētkus ar brīvdabas izrādi «Seši mazi bundzenieki», režisora E. Valtera vadībā. Izrādē tērpi bija no Liepājas operas.

16. Jelgavas pulks.

* Jau ilgāku laiku pulka vadība cenšas reālizēt domu, ka aizsargiem un aizsardzēm jābūt ne tikai tiešo aizsargu pienākumu pildītājiem, bet arī krietniem savu māju saimniekiem un kopējiem. Pulka komandieris ierosinājis visu pulka dalībnieku māju apskati, ko katrā pagastā izdara īpaša lauku sētā ieturāmās kārtības novērtēšanas komiteja — ar nodaļas priekšnieku kā priekšsēdētāju, pagasta vecāko un aizsardžu pulciņa pārstāvi kā locekļiem. Priekšzīmīgāko aizsargu un aizsardžu saimniecību godalgošana notika 9. augustā.

* Pulka komandējošā sastāva taktiskās apmācības 7. jūnijā notika Ozolnieku pagastā, apvidū. Apmācības vadīja armijas štāba pltn. Upītis, kapt. Ronis, kapt. Opmanis, kapt. Volbergs un vltn. Cielēns.

* Kalnciema nodaļas pirmās palīdzības un veselības kopšanas kursus, kas notika laikā no 19. marta līdz 26. jūnijam, 5. rt. ārsta Dr. Vītuma vadībā, beidza 12 aizsargi un aizsardzes.

* Jelgavas novada mazpulku nometnē Dobelē, no 8.—13. jūlijam, militārās apmācības vadīja auto rotas kom. K. Berka, kā viņa palīgi darbojās 16 vada komandieŗi no pulka vienībām.

9. M. a. p. dziesmu svētku dziedātājas gājienā uz svētku vietu.

* Pārbaudes šaušanu no šautenēm un karabinēm pulka visās rotās un eskadronos izveda 19. un 26. jūlijā: 3. Jelgavas k. p. šaujlaukā, Dēliņkalnā, Bērzmuižā, Zilajā kalnā, 5. rt. šautuvē, Garozā, Aucē, Rubā, Ūziņu grantsbedrēs, Elejā, Bukaižos, Vilcē un 8. rt. šautuvē.

* XVIII eksternās jāšanas sacīkstēs 25. un 26. jūlijā, Jelgavā, piedalījās arī pulka labākie jātnieki, izcīnīdami vairākas vērtīgas balvas.

* Dobeles nodaļa kopā ar atbrīvošanas pieminekļa komiteju 26. jūlijā, pils drupu laukumā, rīkoja plašus svētkus ar koncertu un brīvdabas izrādi. Uzveda V. Zonberga «Melno jātnieku», P. Ozola režijā.

17. Rēzeknes pulks.

* 7. jūnijā III bataljons Varakļānu pilsētas sporta laukumā noturēja savas pirmās meistarsacīkstes vieglatlētikā un voleibolā.

* 14. jūnijā Stirnienes nodaļas koris rīkoja dziesmu dienu, kas pulcināja daudz tautas un guva lielu piekrišanu.

* 14. jūnijā I bataljons Rēzeknes armijas sporta laukumā noturēja savas pirmās meistarsacīkstes vieglatlētikā.

* 14. jūnijā Maltas pagasta Rozentovas muižas parkā pulka jātnieki sarīkoja jāšanas sacīkstes, kuŗas noritēja ar labiem panākumiem. Šķēršļu pārvarēšanā I vietu ieguva 1. es. kom. A. Vasiļevskis, ar zirgu Ceļotājs. Džiģitēšanā izcilākie bija vada seržants Nikolskis un aizsargs Nachodkins, voltizēšanā — vada kom. Seleckis un aizsargs Morkans. Zirgu paklausības demonstrēšanā lielākās sekmes guva Rēzeknes aizsardžu pulciņa priekšniece J. Kaņepāja. Pēc sacīkstēm pulka kom. V. Zarāns uzrunāja sacīkšu dalībniekus un izdalīja balvas. Sacīkstes vadīja pulka kom. palīgs J. Samiņš.

* 19. jūnijā sākās pulka aizsargu lielās kaujas mācības, kuŗas nobeidza 28. jūnijā. Kaujas mācības bija sarīkotas 5 rajonos: 19. un 20. jūnijā Adamovas, 21. un 22. jūnijā Gaigalovas, 25. un 26. jūnijā Antropovas un Rozentovas un 27. un 28. jūnijā Stirnienes rajonā. Apmācības izvestas aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieka kapt. J. Ķikuļa uzraudzībā un vadīja armijas virsnieki un instruktori. Aizsargu komandieŗi un aizsargi kaujas mācībās piedalījās pilnā skaitā, izņemot vecāko gadu aizsargus. 19. jūnijā Adamovas aizsargu nometni apmeklēja satiksmes ministrs Einbergs, kuŗu sagaidīja aizsargi un aizsardzes goda ierindā.

* 23. jūnijā pulka štābs sarīkoja Jāņu vakaru Adamovā. Arī pārējās pulka vienības šo vakaru svinēja visos pagastos kopā ar vietējo sabiedrību.

18. Daugavpils pulks.

* Pulka aizsardžu dienās, Daugavpilī, 13. un 14. jūnijā, piedalījās vairāk kā 300 aizsardzes. Pirmās dienas rītā notika dievkalpojumi visu konfesiju dievnamos, pēc kam aizsardzes apmeklēja Brāļu kapus, kur pulka vecākā aizsardze Dr. Lulle nolika vaiņagu. Sanāksmi pilsētas pamatskolā ar uzrunu atklāja pulka kom. D. Silaus.

No aizsargu štāba uz aizsardžu dienām izbrauca aizsardžu instruktore L. Torgani. Pirmās dienas vakarā Drāmatiskajā teātrī aizsardzēm bija rīkota teātŗa izrāde.

* Lielās kaujas mācības pulka komandieris rotām nolicis šādās dienās: 2. rotai — 11. un 12. jūlijā, Ungurmuižā; 3. rotai — 10. un 11. oktobrī, Līvānos; 4. rotai — 19. un 20. septembrī, Sproģos; 5. rotai — 4. un 5. jūlijā, Preiļos; 6. rotai — 5. un 6. oktobrī, Somersētā; 8. rotai — 26. un 27. septembrī, Asūnē; sakaru bataljonam — 26. un 27. septembrī, Stropos.

19. Jaunlatgales pulks.

* Pulka aizsargu namā, Jaunlatgalē, iztrūka vēl pienācīga iekārtojuma. Tagad štāba aizsardžu pulciņš paziņojis, ka uzņemas nama mazās zāles iekārtošanu. Pulciņa aizsardzes savā darba projektā paredzējušas minēto telpu apgādāt ar vajadzīgām mēbelēm, kā arī gādāt par pienācīgiem rokdarbu izšuvumiem, kas paredzēti latviskā stilā. Telpas iekārtošanas un izdaiļošanas darbus paredz nobeigt līdz š. g. septembrim. Tāpat minētais aizsardžu pulciņš uzņēmies saimniecības piederumu iegādi, dažādu sanāksmju un viesu uzņemšanas vajadzībām. Rosīgā pulciņa priekšniece ir pulka kom. Mežuļa kundze, viņas palīdze — tautskolu inspektora Jākabsona kundze.

* Pulka un III Jaunlatgales robežsargu bataljona kopēji būvētās sporta estrādes būvdarbus paredzēts nobeigt augusta mēnesī. Šī būs lielākā šāda veida celtne Latgalē.

* 7. jūnijā Kacēnos atklāja piemiņas plāksni bij. Kačanovas atsevišķā partizāņu bataljona kritušiem partizāņiem. Plāksni uzstādīja pulka III bataljons kopā ar vietējām organizācijām un sabiedrību. Atklāšanas svinībās ieradās 7. Siguldas kājnieku pulka kom. pulkv. Bojārs, pulka kom. Mežulis, III Jaunlatgales robežsargu bataljona kom. pltn. Jansons u. c. Svinīgo dievkalpojumu un iesvētīšanu pie plāksnes izpildīja prāvests Irbe un māc. Preibergs. Pēc parādes, kuŗā piedalījās aizsargi, robežsargi, aizsardzes, mazpulku dalībnieki un vairāk kā 300 bij. bataljona partizāņu, notika brīvdabas izrāde «Mērnieku laiki Slātavā».

* Augšpils nodaļa jūnijā rīkoja 2 nedēļas ilgus pirmās palīdzības un veselības kopšanas kursus, kuŗus vadīja I btl. ārsts Perepļetņikovs.

* Baltinavas pag. darbvedis Vicents Ločmelis iesniedzis pulka kom. paziņojumu, ka viņš dāvā Baltinavas biezi apdzīvotā vietā 0,5 ha lielu zemes gabalu — Baltinavas aizsargu nama celšanai.

* Balvu latviešu biedrība «Gaisma», atzīdama vietējo aizsargu nodaļu par nozīmīgāko un rosīgāko organizāciju pilsētā, vienprātīgi nolēmusi atdāvināt savu plašo un izremontēto namu — 40.000 ls vērtībā — Balvu aizsargiem. Balvu nodaļā ir 110 aizsargi un 40 aizsardzes.

Dzelzceļu pulks.

* Latvijas dzelzceļu aizsargi nodibinājuši tuvu draudzību ar Lietuvas dz.-ceļu aizsargiem. Abu valstu dzelzceļu aizsargi saimes apmainījušās tautiskās mākslas izstrādājumiem: lietuvju šauļi piesūtījuši latvju aizsargiem tautiskas jostas, Lietuvas dižo kunigaišķu attēlus u. t. t. Latvijas dzelzceļu aizsargi savukārt nosūtījuši kā draudzības apliecinājumu mūsu ķerāmikas izstrādājumus — tautiskas bļodiņas, krūzītes ar nacionāliem ornāmentiem, spainīšus u. c.

* Pulka štābs jūlija vidū rīkoja ekskursiju pa Augškurzemi, ar maršrutu — Stende, Talsi, Valdemārpils, Dundaga, Ventspils. Ekskursijā brauca arī pulka aizsargu koris, kas Stendes un Ventspils nodaļās deva koncertu.

* Ventspils nodaļa beigusi šautuves izbūvi Ventspils jūŗas krastā, bij. sanātorijas tuvumā. Jaunajā šautuvē vienā laikā var šaut 8—10 šāvēji. Bez dzelzceļu aizsargiem šautuvi izmantos arī 2. V. a. p. tuvējo nodaļu aizsargi.

Aizsargu aviācija.

* 5. jūnijā aizsargu lidotāji 3 lidmašīnās izdarīja apmācības lidojumu uz Liepāju, kur iepazinās ar jauno KOD lidmašīnu būvi.

* Aizsargu lidotāji 21. jūnijā piedalījās aviācijas svētkos Daugavpilī un

Jauniegūtais aizsargu nams Balvos.

Valmierā, 28. jūnijā — Vaiņodē. Aizsargu un kaŗa lidoņu demonstrējumus gaisā noskatījās 5000 valmieriešu un 10.000 daugavpiliešu. Vaiņodē aizsargu aviācijas spec. dienesta rt. kom. vltn. E. Zālītis noturēja priekšlasījumu par aviāciju.

* Jūlija mēnesī aizsargu aviācijas lidmašīnas izbrauca uz aizsargu svētkiem Tukumā — 19. jūlijā, Krustpilī — 26. jūlijā.

* 9. jūlijā aizsargu aviācijas lidotāji, priekšnieka J. Lindberga un viņa palīga kapt.-ltn. R. Jenkēvica vadībā, izbrauca uz Ropažiem, kur Vidzemes šosejas 21. kilometrī zaļo aizsargu lidoņu stādītās liepiņas. Aizsargu aviācijas saime apkopa iestādītos kociņus un liepu rindu galos ieraka dzelzs stabiņus ar uzrakstu uz misiņa plāksnītēm: — «Stādījusi aizsargu aviācija 1935. gada 7. maijā.»

* Vienotās aviācijas svētki šogad Rīgā notiks 30. augustā. Plašajā sarīkojumā piedalīsies kaŗa aviācijas un aizsargu motorlidmašīnas un Latvijas aerokluba buŗu lidmašīnas.

Aizsargu lidmašīna apmācības lidojumā.

Kapt.-ltn. Riņķis

Aerodroms un tā vietas izvēle

Aerodromu nozīme.

Aviācijas mūžs nav gaŗš, tikai daži desmiti gadu, bet sasniegumi ir ļoti plaši un vispusīgi.

Līdz lielajam pasaules kaŗam, aviācijas radīšanai un veidošanai nodevās tikai atsevišķas personas, tagad to dara veselas tautas, valstis.

Līdzās kaŗa aviācijai attīstās arī civīlā aviācija, viņa iet uz priekšu straujā attīstības gaitā un plešas plašumā ar katru dienu.

Līdz ar aviācijas skaitliskā sastāva palielināšanos un viņas darbības paplašināšanos, rodas jautājums par atbilstoša aerodromu tīkla paplašināšanu un jauna radīšanu; lieliem lidmašīnu daudzumiem nepieciešami plaši un iekārtoti aerodromi.

Aerodroms lidmašīnai ir tas pats, kas šoseja vai labi iekārtots ceļš automobilim. Bez aerodromiem nevar darboties aviācija, tāpat kā bez ceļiem nevar virzīties automobilis.

Tamdēļ, runājot par aviāciju, lidmašīnām, vispirms ir jārunā par aerodromiem, to iekārtošanu un uzbūvi.

Aerodromu izvēle.

Izvēloties un sagatavojot aerodromu, jāievēro sekošas prasības:

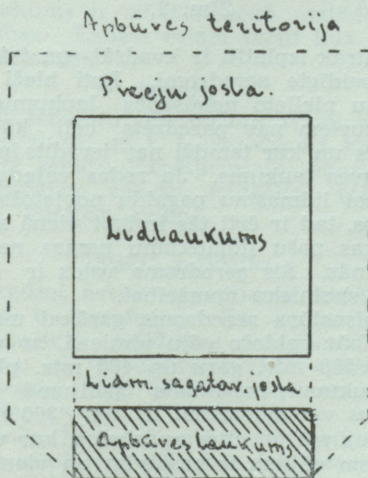
1) laukuma samēriem jābūt pietiekoši lieliem;

2) laukuma virsmai jābūt līdzenai un cietai.

3) pieejām nolaišanās (pacelšanās) virzienā jābūt no gaisa brīvām, t. i. lai uz nolaišanos nākošai lidmašīnai nebūtu ceļā nekādi vertikāli šķēršļi un c.

Lidmašīnu pacelšanās vai nolaišanās virziens ir atkarīgs no vēja virziena, pacelšanās vai nolaišanās momentā, jo tās ir izpildāmas pret vēju virzienu. Šī iemesla dēļ aerodromam visos virzienos jābūt vienādi labam un piemērotam.

Aerodroma territorijas iedalījums.

Zīm. 1.

Aerodromam nodomātais zemes gabals parasti tiek iedalīts sekojošās daļās:

1) lidlaukums, no kuŗa paceļas un uz kuŗa nolaižas lidmašīnas;

2) pieeju josla, kuŗa apņem lidlaukumu no visām pusēm; šinī joslā nedrīkst atrasties vertikāli šķēršļi un tā domāta brīvu pieeju nodrošināšanai no gaisa;

3) apbūves laukums, aizņemts ar aerodroma būvēm.

Tā pieeju joslas daļa, kas atrodas starp apbūves lidlaukumu, ir domāta lidmašīnu sagatavošanai, izmēģināšanai u. c., turpmāki — to sauksim par lidmašīnu sagatavošanas joslu.

Kaŗa aerodromu samēri tiek noteikti, vadoties no vienību daudzuma un lidmašīnu tipiem, kas bāzēsies uz iekārtojamā aerodroma. Civīlā aviācija parasti darbojas ar atsevišķām lidmašīnām un tamdēļ sporta aviācijas aerodromi samēros būs mazāki par kaŗa aerodromiem. Satiksmes aerodromiem jābūt pietiekoši plašiem — satiksmes lidmašīnu uzņemšanai.

Lidlaukums.

Lidlaukuma samēri un pieejas ir galvenie faktori, kas noteic vienību lidošanas darbu plašumu, kas bazējas uz aerodroma. Ja miera laikā iekārtojot aerodromu var domāt, ka to varēs izmantot kaŗa apstākļos, tad tas jau no pirmiem sagatavošanas darbiem pieskaņojams tām prasībām, kādas uzstāda kaŗa aviācija.

Lidlaukuma samēri tiek aprēķināti, vadoties no lidmašīnas ieskrējiena tāluma pie pacelšanās un no izskrējiena pie nolaišanās, pieliekot vēl klāt nelielu rezervi gadījumiem, ja lidmašīnai kādu apstākļu dēļ nav bijis iespējams pacelties, vai arī nav bijis pareizs aprēķins pie nolaišanās.

Pacelšanās un nolaišanās notiek pret vēju un tamdēļ tas jāparedz visos virzienos. Vidēja lidlaukuma caurmēram jābūt ne mazākam par 500 mtr. To lidlaukumu samēriem, uz kuŗiem nolaižas smagās bumbvedēju un satiksmes lidmašīnas, jābūt plašākiem.

Ja šīs prasības nav iespējams pildīt, tad ir pielaižams, ka reti atkārtojošos vēju virzienos šie samēri tiktu pamazināti līdz 400 metriem.

Lieliem un skolu aerodromiem lidlaukuma caurmēram jābūt līdz 800—1000 mtr.

Pieeju josla.

Pieeju josla nodrošina lidmašīnām pacelšanos un pieiešanu lidlaukuma robežām no gaisa, tamdēļ šinī joslā nedrīkst atrasties nekādas vertikālas celtnes, nedz apstādījumi; izņēmuma gadījumā var atstāt atsevišķas vienstāvu būves; jaunas celtnes un apstādījumi nav pielaižami.

Pieejas joslas platums tiek aprēķināts, izejot no sekošiem datiem:

1) pie lidmašīnu pacelšanās un nolaišanās leņķis pie satiksmes lidmašīnām svārstās ap 3°, bet pie kaŗa lidmašīnām vairumā ap 6°;

2) lidmašīnai jāpārlido ārpus pieeju joslas atrodošies vertikālies šķēršļi vismaz 10 mtr. augstāki.

Normāli pieejas joslai jābūt ap 250 mtr. platai, bet viņa var, atkarībā no aerodroma uzdevuma, svārstīties no 150—400 mtr. Jo intensīvāka būs aerodroma darbība un jo viņā darbosies smagākas lidmašīnas — jo pieeju josla būs platāka.

Skolu aerodromu pieeju joslām jābūt 300—400 mtr. platām, īpaši valdošo vēju virzienos.

Pieejas joslas platums var būt šaurāks, ja aiz lidlaukuma robežām apvidus ievērojami pazeminās.

Būvju attālumi no lidlaukuma.

1. Līdz 250 mtr. platās pieeju joslās nedrīkst atrasties nekādas būves.
2. 250—400 mtr. platās pieeju joslās, izņēmuma gadījumos var tikt atstātas atsevišķas celtnes vai koki.
3. 400—600 mtr. attālumā no lidlaukuma malas, nedrīkst atrasties celtnes, kas pārsniedz 10 mtr. augstumu.
4. 600—800 mtr. attālumā no lidlaukuma ārējās malas, celtņu augstums nedrīkst pārsniegt 20 mtr.
5. 800—1000 mtr. attālumā no lidlaukuma, celtņu augstums pielaižams līdz 30 mtr.
6. Attālumos lielākos par 1 klm., celtņu augstums nav vairs ierobežojams.
7. Atklātā apvidū radio staciju masti nedrīkst atrasties tuvāk par 3 klm. no lidlaukuma malas, bet pilsētā ne tuvāk par 1,5 klm.
8. Jaunbūvējamās augstsprieguma gaisa līnijas, atklātā apvidū, nedrīkst iet tuvāki par 2 klm., bet esošās, ne tuvāk par 1 klm. no lidlaukuma ārējās malas.

Pievestās normas vienā vai otrā atsevišķā gadījumā var tikt arī nedaudz grozītas uz vienu vai otru pusi, bet valdošo vēju virzienos viņas ir ieturamas obligāti.

Ja apvidus pieejas joslā pazeminās, vai paaugstinās, attiecīgi var pamazināt, vai arī palielināt pieejas joslas platumu.

Apbūves laukums.

Aerodroma apbūves laukuma plašums tiek aprēķināts vadoties no paredzamās aerodroma nozīmes un attīstības. Kā normālu apbūves laukumu varētu uzskatīt tādu, kam frontes platums ir ne mazāks par 150 mtr., pie tam nodrošinot dziļuma palielināšanu līdz 300 mtr., bet tā kā angāriem jāatrodas lidlaukuma tuvumā, tad jānodrošina arī tas, lai būvju territorijas platumu varētu palielināt līdz lidlaukuma platumam.

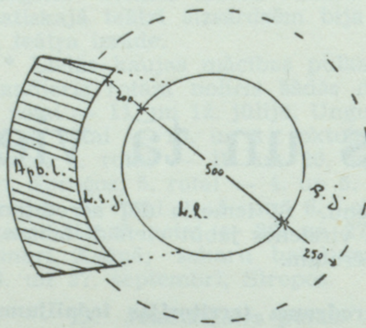
Pieņem, ka var apbūvēt aerodroma kvadrāta vienu malu vai 90° centra leņķa loku. Uz sevišķi plašiem aerodromiem apbūves laukums var atrasties pašā aerodroma centrā.

Apbūves laukums parasti atrodas aiz pieeju joslas, bet ja pie laukuma izvēles ir ņemti vērā valdošie vēji, tad apbūves laukums var atrasties arī pieeju joslā, bet ne tuvāk kā 50 mtr. no lidlaukuma malas.

Aerodromu veidi.

Aerodromi, pēc sava izskata plānā, var būt ļoti dažādi: apaļi, kvadrātveidīgi, taisni — un daudzstūraini, trīsstūŗu, joslu u. t. t.

Apaļais aerodroms uzskatāms par izdevīgāko, īpaši tiem apgabaliem, kur nav iespējams noteikt valdošos vējus. Aerodroma izveidošanai noder zemes gabals, kam lidlaukuma caurmērs varētu būt ne mazāks par 500 mtr. Ierīkojot apaļu lidlaukumu, praktiski ir ņemt daudzstūri, kas tuvojas aplocei. Zīm. 2.

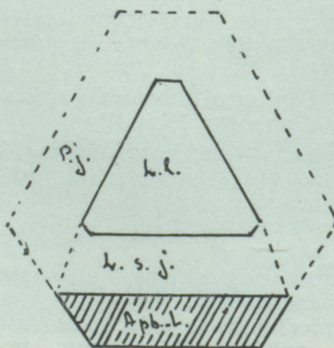

Zīm. 2.

Vairāk izplatīti ir kvadrāt- un taisnstūrveidīgie aerodromi. Ļoti bieži šo formu pielieto nolaišanās laukumiem, uz kuŗiem nav paredzēts celt kādas būves un kur tamdēļ nav ierādīts īpašs apbūves laukums. Ja rodas vajadzība ierīkot lidmašīnu pagaidu novietošanai būves, tad ir ērti tās ierīkot vienā stūrī, kas pašu lidlaukumu nemaz nesamazinās. Šis aerodroma veids ir ļoti labs skolnieku apmācībai.

Taisnstūŗa aerodroma gaŗākai malai ir jābūt valdošo vēju virzienā, ar vismaz 500 mtr. gaŗu un 400 mtr. platu lidlaukumu; izņēmuma gadījumā samērus var samazināt uz 400×300 mtr.

Piejūŗas un citos apgabalos, kur valdošiem vējiem ir pastāvīgs un vienāda virziena raksturs, taisnstūŗa aerodroms ir izdevīgs, jo viņa lidlaukuma samēri var būt mazāki pat par apaļā lidlaukuma samēriem.

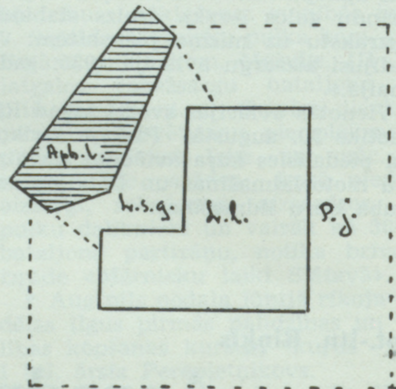

Zīm. 3.

Aerodroms ar trīsstūrveidīgo lidlaukumu var nākt priekšā tādā gadījumā, ja nav iespējams atrast citādi izveidojamu lidlaukumu un ja ir stipri jāierobežojas laukuma platības ziņā. Zīm. 3.

Šāda veida lidlaukums, kuŗa virsotne no pamata atrodas uz 500 mtr., ir pilnīgi noderīgs atsevišķu lidmašīnu darbībai; šeit ir iespējams nolaisties pie visāda virziena vējiem.

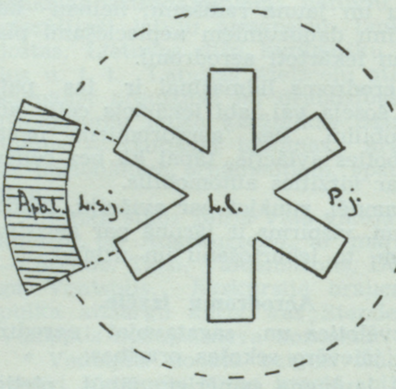
Tanīs apvidos, kur ir spilgti izteikti valdošo vēju virzieni, atsevišķu lidmašīnu darbībai; jāiekārto joslu aerodromi. Zīm. 4.

Zīm. 4.

Joslu saplūšanas leņķu asums ir atkarīgs no vēju virzieniem un apvidus. Šāda veida lidlaukumu ir izdevīgi iekārtot arī tādos apvidos, kur nav nekādas izredzes citāda veida aerodroma iekārtošanai. Platības ziņā, aprakstītais aerodroma veids ieņem vidus stāvokli.

Apvidos, kur nav iespējams izvest zemes nosusināšanas darbus un kur tamdēļ zeme ir stipri mīksta, bet aerodroms tomēr ir jāierīko, var līdzēt tādā veidā, ka sagatavo lidmašīnu darbībai tikai dažas joslas, kuŗas savstarpēji viena otru šķērso laukuma centrā.

Zīm. 5.

Zīm. 5. Šāda veida lidlaukums ir noderīgs tikai atsevišķu lidmašīnu darbībai. Zīmējumā parādītais aerodroma veids var būt arī ar citādi izveidotu joslu skaitu un izskatu.

Uz augstāk aprakstītiem aerodromiem, kā pacelšanās, tā arī nolaišanās notiek no viena un tā paša lidlaukuma. Attiecīga lidojuma kārtības noorganizēšana atļauj vienlaicīgi pacelties un

nolaisties atsevišķām lidmašīnām. Ja lidotāji labi salidojušies, tad uz dažiem no pievestiem aerodromiem vienlaicīgi var nolaisties un pacelties nelielas lidmašīnu grupas.

Pie intensīvas aerodroma darbības, kad īsā laika sprīdī jānotiek lielākam skaitam pacelšanos un nolaišanos, aerodroms ar vienu lidlaukumu var izrādīties par nepietiekošu, tamdēļ uz aerodromiem, kur notiek ļoti dzīva lidošanas darbība, tiek ierīkoti dubultie lidlaukumi; tas no aerodroma prasa divreiz lielākus samērus.

Lidlaukuma reljefs.

Aerodroma ierīkošanai domātam zemes gabalam ir jāatbilst šādām prasībām:

1) Lidlaukuma virsmai jābūt horizontālai. Ir pielaižams slīpums 0,01, maksimums 0,02, pie kam slīpuma gaŗums nedrīkst būt īsāks par 100 m, nav pielaižami arī asi reljefa lūzumi.

Slīpumi, kas lielāki par minētiem, ir jānogludina, it īpaši tie, kas rada iegulumus — dobumus.

Visvēlamākais ir, lai lidlaukuma centra daļa būtu drusku augstāka ar slīpumu uz malām no 0,005—0,01, kas radītu vislabākos apstākļus, lai paceltos un nolaistos, ūdens novadīšanai un atvieglotu aerodroma būvju novietošanu, bez kā radītu vismazāko pieeju apgrūtināšanu no gaisa. Slīpums no 0,015—0,02 pielaižams tikai lidlaukuma pašās ārējās malās.

2) Lidlaukuma virsmai ir jābūt pietiekoši līdzenai.

Atsevišķi lielāki kavēkļi, kā pauguri, bedres, grāvji un citi nelīdzenumi, kā ežas, ciņi, atsevišķi akmeņi, koki un krūmi, ir jāiznīcina — zemi nolīdzinot.

Reti un nelieli nelīdzenumi, kas nav augstāki par 10 cm, var tikt atstāti, jo tie netraucē lidmašīnu pacelšanos un nolaišanos.

3) Aerodromam jāatrodas apvidus augstākā vietā. Zemās vietas un ielejas, visbiežāk nav piemērotas aerodromu ierīkošanai.

Lidlaukuma grunts.

Lidlaukumam ir vajadzīga blīva, bet elastīga grunts, kas pietiekoši labi uzsūc valgmi. Purvaina un stipri akmeņaina grunts nav derīga, smilts un māls arī nav vēlams, bet tanīs apvidos, kur šī grunts ir noteicošā — tā ir pielaižama aerodromu iekārtošanai.

Vairāk noderīgi aerodroma vajadzībām ir laukumi ar mālainas smilts grunti.

Pirms aerodroma iekārtošanas darbu uzsākšanas ir nepieciešams izdarīt pētījumus un noteikt zemes slāņu sastāvu līdz 2—3 m dziļumam, vēlams pat līdz 10 m. Pie rakšanas vai urbšanas jāņem paraugi no visiem zemes slāņiem, kas var noderēt pie laukuma nolīdzināšanas un aerodroma būvju celšanas.

Zāles pārklājs.

Lai aerodroms tiešām būtu labs, tad ir nepieciešams, lai uz lidlaukuma būtu dabīga, vai apsēšanas ceļā radīta zāles kārta. Zālei ir jābūt blīvai un zemai, jo tāda ātri uzsūc valgumu, pasargā virsmu no izkalšanas, izmirkšanas zem atmosfairisko nokrišņu iespaida un arī no putekļu rašanās.

Putekļi ļoti kaitīgi iedarbojas uz aviācijas motoriem, izsaucot pie tiem biežus un bīstamus traucējumus.

Vājš zāles pārklājs stipri ātri tiks sabojāts un pat iznīcināts ar lidmašīnas piešiem, virsma ātri paliks kaila no zāles.

Ūdeņi.

Pēc stipriem lietiem, vai sniega kušanas periodā zeme var tik stipri izmirkt, ka pacelšanās un nolaišanās paliek neiespējama.

Var rasties virs zemes arī ūdens notecēšanas virzienā izskalojumi, pateicoties kuŗiem lidošana var uz laiku apstāties.

Arī ūdens var nogulties pat nelielos iedobumos un pārvērst tos purvājos, pateicoties kuŗiem, aerodroms var palikt uz laiku nelietojams.

Visas uzskaitītās nevēlamās parādības ir priekšlaicīgi jānovērš ar laukuma nolīdzināšanu vai meliorāciju.

Pavasaŗa plūdu laikā aerodroms nedrīkst tikt applūdināts. Stipru lietu un sniega kušanas periodos, pateicoties grunts ūdeņu augstākam līmenim, aerodroms nedrīkst palikt dūkšņains. Tikai tādi aerodromi, uz kuŗiem ir pielaižama lidošanas pārtraukšana, var atrasties uz applūdināmiem laukiem, ja applūdināšanas un izžūšanas periodi ir īsi.

Ceļi.

Vēlams ir, lai aerodroma tuvumā būtu dzelzceļa stacija; ideāls stāvoklis ir, ja dzelzceļa līnijas atzarojums pienāk tieši līdz pašiem angāriem.

Aerodroms vienmēr jāierīko labu satiksmes ceļu tuvumā, arī tad, ja pats lidlaukums ir stāvāks nekā uzstādītās prasības. Labam ceļam jābūt līdz pat aerodromam.

Sakari.

Lai saņemtu un nodotu rīkojumus, meteo ziņas, un t. t., aerodromā jābūt labiem sakaru līdzekļiem un sakariem ar vietējām sakaru centrālēm (telegrafs, telefons, radio).

Sanitārā palīdzība.

Paredzot nelaimes gadījumu iespējamības un nepieciešamību savlaicīgai medicīniskās palīdzības sniegšanai ir vēlams, lai aerodroma tuvākā apkārtnē atrastos kāda atbilstoša ārstniecības iestāde.

Tomēr, ja aerodromā pastāvīgi atradīsies sanitārais auto, būs labi pievedceļi un telefona sakari ar pilsētu, tad var arī nerēķināties ar iepriekš minēto.

Telpas.

Ja uz iekārtojamā aerodroma vēl nav nekādu telpu cilvēku novietošanai, tad jārūpējas, lai tuvākā apdzīvotā vietā tiktu atrastas piemērotas telpas, atlidojušo lidotāju, motoristu un pārējā personāla pagaidu novietošanai.

Nepieciešamas ir arī telpas nelielas galdnieku un mēchaniskās darbnīcas iekārtošanai. Uz pastāvīgi lietojamā aerodroma šāda veida telpas, kaut arī nelielas, jāceļ aerodromā.

Aerodromi pilsētu tuvumā.

Apdzīvotas vietas tuvums prasa sevišķu uzmanību, attiecībā uz pieejām no gaisa. Aerodromu, kas novietoti pilsētās, vai tieši pilsētu nomalēs, pieeju joslām ir jābūt stipri platākām valdošo vēju virzienā.

Iekārtojot aerodromus ārpus pilsētas, tie jānovieto tā, lai pacelšanās un nolaišanās nenotiktu pār pilsētu, vai ja notiktu, tad ļoti reti. Teiktais panākams saskaņojot aerodroma novietošanu ar valdošo vēju virzienu.

Aerodroma izraudzīšana un tā apraksts.

Izraugot kādu vietu aerodroma vajadzībām, jāapsveŗ visas aerodromam uzstādāmās prasības; ja tās labi vai arī apmierinoši var tikt apmierinātas, — laukums aerodromam noderīgs.

Lai gūtu pilnīgu un pārliecinošu iespaidu par izraudzīto lidlaukumu, ir jāsastāda tā sīks apraksts.

Aerodromu nozīme lidotāju dzīvē.

Arvien pēc ilgāka, vai grūtāka lidojuma ir patīkamāk nolaisties uz pazīstama un labi ierīkota aerodroma, nekā uz gadījuma laukuma. Lidlaukums lidotāja dzīvē, neapšaubāmi, spēlē lielu lomu. Plašs, labi iekārtots aerodroms ir drošas, vieglas un patīkamas lidošanas pamats.

Ar aerodroma iekārtošanu saistītie izdevumi īsā laikā simtkārtīgi atmaksājas. Vienas sadragātas lidmašīnas vērtība, slikta aerodroma dēļ, bieži pārsniedz visus iekārtošanas izdevumus.

Nav jāaizmirst arī tas, ka ne lidojums bojā nervus, bet to dara gan aerodroms ar saviem samēriem, pieejām un šķēršļiem; var droši teikt, ka uz aerodroma rēķina ir jānoraksta līdz 50% no bojātās lidotāju veselības.

Lidotāja nervus, pirms lidojuma, vislabāk nomierina plašs, līdzens un no visām pusēm atklāts lidlaukums. Nejaušības nav bīstamas: iekāpj lidmašīnā, palaiž motoru un paceļas, ja motors sāk slikti strādāt, izslēdz to un atkal laimīgi uz aerodroma.

Lidmašīna atgriežas no lidojuma, lidotājs noguris, nervi saspīlēti, mētā, bet tālumā jau saskatāms savs aerodroms, un nervi, kā uz burvja mājienu nomierinās. Ar drošu roku lidmašīna tiek vadīta lejā, par šķēršļiem nedomājot, jo tādu nav.

Citādi tas ir lidojot uz tādām vietām, kur aerodromu vai nu pavisam nav, vai arī tie ir slikti un maz piemēroti. Jau paceļoties lidotājam doma saistīta ar priekšā stāvošo nolaišanos uz sliktā aerodroma. Lidojumā rodas domas viena par otru nemierīgākas: kā būs, vai pietiekošs aerodroma lielums, vai vējš būs izdevīgs, vai aerodroma virsma nebūs pārāk mīksta, u. t. t., u. t. t. Viss tas liekas sīkums, bet lidotājam tas ir pats galvenais, jo no aerodroma stāvokļa pie nolaišanās atkarāsies lidmašīnas, viņa paša un līdzlidotāju (ja tādi ir) stāvoklis (veselība, pat bojā eja).

Aerodromu jautājums ir pārāk svarīgs, lai tam piegrieztu pienācīgu vērību arī plašā aizsargu saimē, tamdēļ katrs tiek aicināts talkā šinī svarīgā aviācijas izveidošanas un, līdz ar to, arī valsts aizsardzības darbā.

Arturs Baumanis

Latviešu modernā dzeja

1.

Jānis Medenis.

Mūsu jaunajos dzejniekos tradiciju liesma deg gaiši, tie neizbēg īstu dzejnieku liktenim, tie iemieso tautas gara dzīves likumus mūsu modernā laikmeta darbos. Mūsu dienās joprojām ir vajadzība — nākt ar piemēriem, ar dzīvu liecību, ka garu nespēj galīgi nomākt ikdienas duļķi; nākt ar ticību misijai un cauraust tagadni tādā kārtā ar to pašu zelta rakstu, kas viz dainās un pasakās, šajos paliekošajos pagātnes pieminekļos.

Laika biedram tagadnes burzmā grūti gūt krietnu pārskatu. Smaga kļūst viņa sirds, ja tas sava laika notikumos saskata vienīgi ārējo, acumirklīgo, iznīcīgo, jo viņš grib arī no dzīvas mutes dzirdēt tos vārdus, par kuŗiem domājusi visu mūžu Anna Brigadere tā, kā viņa ilgās sauc:

Kaut es zinātu tos vārdus,
Vārdus, kas kā akmens dzeļ,
Kaut es zinātu tos vārdus,
Kas no kapiem augšā ceļ.

Tāpēc mums liels prieks par tādu dzejas meistaru, kāds ir Jānis Medenis. Viņš nav epigonis, bet tradicijas turpinātājs. Viņš nav ornāmenta mākslinieks, kas veikli operē ar mantojumu. Bet ar viņa muti runā senči. Un atkal zīmīgi, ka viņš runā retāk par mums maz pazīstamiem, teiksmainiem seniem ziedu laikiem, biežāk sniegdams pārliecinošas tagadnes liecības. Tā ir tā tagadnība, kas no īsta dzejnieka gaidāma, tās karsti pulsējošās īstenības asinis, kas modina aizmigušos un paskubina šaubīgos. Medeņa dzejas kalngali ņem par savu vielu aktuālāko no aktuālā, to, kas citiem šķiet vēl par daudz tagadnīgs. Viņš dzied par strēlniekiem. Jaunākā literātūra tuvojas strēlnieku vēsturei tiešām ar lielām vārdu mokām, tā rāda mums galvenā kārtā strēlnieku gaitu patriotisko nozīmi. Mākslinieciskā ziņā bez iebildumiem iespējams pieņemt tikai Medeņa balādes, jo viņš rakstījis, neskatīdamies apkārt, nedomādams par publiku, dzīdamies vienīgi pēc simtprocentīga mākslinieciska iznākuma, latviski vērodams sarežģīto jautājumu un latviski spriezdams.

Ar smalku attāluma sajūtu dzejnieks tuvojas šiem nesenajiem vēstures notikumiem. Viņa latviešu strēlnieks priekšzīmīgi vīrišķīgs, ne melodrāmatisks varonis. Tāpēc Medenis viņa dzīvi pārvērš par teiku, zīmīgi teikdams par strēlniekiem: „Tur, zibot zobeniem, pulks dzīvais iejāj teikā.“ Neviena Medeņa rinda neizslīd laukā no šī nostādījuma. Dokumenti, no kuŗiem viņš smēlis motīvus, gan izceļ atsevišķu pulku lielās kaujas spējas. Archīvi, pulku vēstures, aculiecinieki uzsveŗ, ka augstā izdarības spēja strēlniekus

Jānis Medenis.

Krievijas jukās padarījusi par stāvokļa kungiem. Bet dzejnieks šīs veiksmes tēlo savādāk — viņam tas viss ir tautas kopdarbs. Latvieši, kaŗa un revolūcijas gados, ieročus rokā saņēmuši, darīja brīnumus. Medenis apgalvo, ka tas nav ne mans, ne tavs nopelns, tā nav ne kaŗa laime, ne labie ieroči, tas ir misijas stichisks piepildījums.

Medenis ir latviskākais no mūsu jaunajiem dzejniekiem. Viņa dzejas tēli draudzīgi saskaŗas ar tautas gara mantu tēliem. Medeņa balādēs figurē jātnieks zelta zirgā; burve, kas tāpat kā Lāčplēša un Kurbada teikās pārvēršas dažādažādos maldinošos veidos („Kromas spīganā“); spēka ūdens motīvs. Dzejnieka valoda ir tā labā latviešu valoda, kas savās bagātībās runā uz mums iejūtīgāk un tēlaināk, nekā viduvējā dzejā parasts. Tautas gars te mums atklājas ne frazēs, bet savā īpatnībā. Šī valoda, smeldamās spēku Medeņa dzimtenes Praulienas izloksnē, pazaudējusi abstraktās rakstu valodas stīvumu. Tādai dzīvai valodai, protams, liela pārliecināšanas vara. Šī svaigā, dzīvā runa saista nevien laika biedrus, viņai ir visas tās īpašības, kas dzejas darbam sola gaŗāku mūžu. Taisni pēdējā laikā Medenis kļuvis ārkārtīgi ražīgs. Viņš nodevies metrikas problēmām, meklē jaunus, tomēr tradicijās pamatotus pantmērus un savus mēģinājumus sauc par Medeņa pirmo metru; otro; trešo u. t. t. Šie pantmēri atgādina suitu apdziedāšanās dziesmu metriku. Tā ir dzeja, ko varētu saukt arī par cezūru un fermātu mākslu. Pirmo «metru» raksturo šo rindu akcentēto un neitrālo zilbju kārtība:

Labvakar, nama tēvs, nama māte,
Vai gaidījāt Ziemas svētku?
Ziemas svētki atbraukuši melnā zirgā,
Rakstītām kamanām!

Otrais «metrs» tā iekārtots:

Lieldienas atnāca pār augstu kalnu,
Agrā ausmā rotādama;
Atlēca saulīte pa bērzu galiem,
Dzenot nakti mazumā.

Ceturtais (dzejolī «Zāļu diena 1919. gadā»):

Piniet rozes, pīpenītes, jaunas meitas,
Celiet pilnas alus kannas, veci vīri, —
Lai līgoja tuvi, tāli,
Pār kalniem uzvarai ugunis spīgo!

Visur tautas dziesmu metrikas garā variēti dainām raksturīgie pantmēri — daktils un trochajs. Satura ziņā šie dzejoļi mēģina apvienot gaŗākos dziedājumos latviešu svētku tradicijas, lai iznāktu kas vesels, noapaļots. Šai virzienā jau pagājušā gadsimtenī daudz darījuši somi un igauņi, iedami vēl tālāk, veidodami no tautas gara mantu drumslām „Kalevalu“ un „Kalevipoegu“, darbus, kas raksturo tautas gara pasauli visumā. Arī Medenim vajadzētu darbu turpināt pretī tādai sintezei. Viņam ir spēja — notikumos saskatīt un tēlot vispārīgāka gara iemiesošanos, viņa dzejas celtnēm noteikta tieksme uz monumentālo. Ikdienā balstīdamās, tās

ceļas tai pāri plaša vēriena simbolos. Bet arī savos pēdējos dzejoļos Medenis kā īsts dzejnieks pārkausē tagadni metallā, kas neliekas sliktāks par veco latviešu cēlo dzejas zeltu. Tā pati „Zāļu diena 1919. gadā" pilna vistagadnīgākās smeldzes, tur skumji dzied:

Vai tā mana tēva sēta izmirusi?
Visiem vārti nepušķoti,
Vaiņagi līgoja ozola zarā.

Tumšas dienas nākušas toreiz pār latviešu zemi:

Ij tās mūsu Vidzemītes
Igauņu pamale vien pašu ziņā.

Bet lūk nāk Jāņu bērns ar „pūķa kāvju vēsti" par vācu iebrucēju sakaušanu:

Atkal brīva Vidzemīte,
Vāczemnieks aizlavās gar Rīgas pakšķiem!

Medeņa dzeja līdz šim paspējusi izsmelt tikai daļu no nesenā varoņlaikmeta notikumiem. Latvijas atbrīvošanas cīņas radījušas ne vienu vien brīnišķīgu leģendu. Vīri, kuŗi karstu sirdi un cietu gribu kalpo dzimtenei, spēj celt savu dzimteni augšā no vēstures dzelmes pusnakts kā dārgu pērli, spēj to spodrināt spožu, līdzīgu zvaigznei. Kā no sinepju graudiņa izaug milzīgs koks, tā no saujiņas Kalpaka un Brieža līdzgaitnieku aug un izaug spēks, kas šobrīd drošs pamats mūsu valstij. Cerams, ka nākotnē Medenis arī šiem augstu iezīmīgajiem vēstures brīžiem uzcels dzejā konģeniālu pieminekli.

Medenim viss iederas mūžīgās, vienmēr topošās Latvijas dzejas rāmjos. Brīžam viņš dzejo klasiskos pantmēros, bet brīžam arī pusdziedot jeb „teicot" (ko novērojam „Medeņa metros").

Taču interese par formāliem jautājumiem nav dzejnieku novedusi vienpusībā, joprojām viņš ir tautas varoņgara dziesminieks Kādā no jaunākajiem dzejoļiem, kam virsraksts „Sauciens", viņš, vērodams, kuŗi ir mūsu tautas draugi, un kuŗi tādi nav, uzsauc liktenim: liec man izmisumā atstāt dzimto zemi; ņem mātei dēlu; šķir no brāļiem, atrauj mīlamai sievai, darbam;

Tikai neliec man redzēt kauna dienu,
Kad nu visupēc — tauta! — viltus draugi
Tevi kailu ved tirgū pārdot vāciem,
Ienīstiem mūžos!

Satīrā „Bēgsim" viņš ironizē par mazdūšīgajiem. Dzejolī „1934. g. ieskaņa" viņš kā īsts patriots norāda uz toreizējās partiju būšanas ēnas pusēm; pie šī temata viņš atgriežas vairākkārt arī citās vietās, piemēram, teikdams par tā laika varenajiem, ka „varasvīru tikums puvis un raida tautā smaku vien.» Aktuāls, atsaucīgs ir Medenis pret visiem lielajiem tagadnes notikumiem. Viņš dedzīgi noraida gan vācu mēli, gan pašus melnos kungus, gan arī nīst „vārguļu smaku". Viņa ticība ir tā, ka no zobena saule lec, ne tad, kad mēs liecamies pūķim, bet pūķi kaujot. Medeņa dzeja lieliski propagandē latvisko pasaules uzskatu, tēlodama vairāk darbos mūsu senču tradicijas; šai sakarībā atzīmējami latviešu svētku apraksti, kur tēlotas Lieldienas, Ziemsvētki u. t. t., kā arī pieminams varenais, tiešām dziļi aizkustinošais un pārliecinošais dzejojums „Veļu nakts Medeņos", kur dzejnieks satiekas ar savu mīļo aizgājēju dvēselēm. — Medenim divi dzejoļu krājumi. No tiem iezīmīgākais otrais, kas saucas „Tecila" un veltīts galvenā kārtā latviešu strēlniekiem.

Apskati un recenzijas

Pulkvedis - leitnants A. Mauriņš. **Militārās psīchološijas konspekts.** Sastādīts, piemērojoties militārās psīcholoģijas programmas prasībām, Kaŗa skolas kursa apmērā. Militārās literātūras fonda izdevums.

Katram apmācītājam un audzinātājam jābūt labam psīchologam, jāpazīst savu audzēkņu dvēseles pārdzīvojumi un jāprot pēdējos izmantot uzstādītā mērķa sasniegšanai. Sevišķi labam padoto dvēseles dzīves un parādību pazinējam jābūt militārā darba un dzīves vadītājam, jo labas sekmes un panākumus kā miera laika darbā, tā jo sevišķi kaujā, gūst tas priekšnieks, kuŗš pazīst un prot pareizi novērtēt padoto individuālo un visas savas vienības (daļas) kopējo dabu jeb psīchi. Uzvaru kaujā bieži vien nenoteic skaitliskais sastāvs, ieroču daudzums un to labums, bet tas apstāklis, ka attiecīgais priekšnieks pareizi izpratis kaujas dalībnieku (savējo un ienaidnieka) dvēseles stāvokli un pratis to izmantot sava mērķa sasniegšanai. Priekšniekam jāpārzina padoto iekšējie pārdzīvojumi kaujas laukā un jāprot nevēlamo pārdzīvojumu spraigumu samazināt, bet labvēlīgo uzvaras iegūšanai — kāpināt. Kā vērtīgs palīgs šo jautājumu atrisināšanai noder pltn. Mauriņa grāmata.

Grāmatas pirmā daļā apskatīts psīcholoģijas priekšmets, līdzekļi pazīt dvēseli, cilvēka nervu sistēma, apziņas izpaudumi un psīcholoģijas iedalījums, atziņas, jūtu un gribas procesi, individa dziņas un viņa psīchiskā veidošanās un kollektīvā psīche. Otrā daļa veltīta kaujas psīcholoģijai. Šeit tiek apskatīti: kadra un morālo spēku nozīme, kaŗavīra psīchiskā stāvokļa atšķirība miera laikā un kaŗā, faktori, kuŗi iespaido kaŗavīra morāli kaŗā un kaujā, kaŗš kā sociāls faktors, kājnieku organizācijas un izmantošanas principi no psīcholoģiskā viedokļa, kājnieku kaujas lauka psīcholoģija (uzbrukumā, aizstāvēšanās kaujā un psīcholoģiskā iedarbība un priekšnieku loma kaujā).

Militārās psīcholoģijas konspekts nav uzskatāms par parasto militārās mācību iestādēs nolasīto lekciju konspektīvu atreferējumu. Plašais saturs (211 lp. p.), sistēmatiskais iedalījums un izteiksme piedod tam noslēgta darba veidu, kuŗš labi var noderēt katram priekšniekam arī kā rokas grāmata militārās psīcholoģijas jautājumos.

Grāmata ieteicāma aizsargu komandieŗiem. **J. R.**

Karšu lasīšana.

Iepriecinoša parādība, ka mūsu jaunie topografi sāk nākt talkā plašākām aprindām, iepazīstinot viņas ar topografisko karšu būtību, nozīmi un izmantošanu. Mūsu laikmetā armijai vienīgi var nākt par labu tas, ka topografiskā karte plašākām aprindām vairs neturpina palikt neizprotama „ķīniešu ābece", bet viņas ar to daudzmaz jau tiek iepazīstinātas: jo lielāka būs armijā ieplūstošās jaunatnes daļa, kuŗa iepazīstināta ar kartes lasīšanas un izmantošanas pamatiem, jo vieglāks kļūs viņas apmācības darbs. Ideāli būtu, ja katram jaunkareivim, kuŗš ienāk armijā, jau būtu zināmi priekšstati par to, kas ir topografiska karte, kā tā lasāma un izmantojama.

Šoreiz ar savu pakalpojumu plašākām aprindām grib būt izpalīdzīgs kaŗa topografs virsleitn. K. Kaliņš, nākdams klajā ar neliela formāta grāmatiņu, kuŗai dots nosaukums „Karšu lasīšana". Šī grāmatiņa iznākusi „Zelta Grauda" izdevumā un tā aptveŗ 76 lp. p. ar 45 zīmējumiem tekstā un 2 krāsainām kartēm pielikumā. Pielikumā ievietota arī Latvijas karšu, mērogā 1:75000 un 1:25000, pārskata lapa. Grāmatiņas saturs iedalīts 14 šādās nodaļās: 1) karšu sadalījums, 2) mērogi, 3) karšu lapu izmēri, pārskata lapa, tīklu veidi uz kartēm, koordinātu noteicējs, 4) vietējo priekšmetu attēlošana uz kartēm, 5) nelīdzenumu sastāvdaļas, 6) nelīdzenumu attēlošana uz kartēm, 7) karšu lasīšanas paraugs, 8) karšu piemērotība ikdienas vajadzībām, 9) kartes orientēšana, 10) atrašanās vietas noteikšana, 11) apvidus punktu noteikšana pēc karets, 12) azimuts un tā mērīšana uz kartes, 13) kājnieku mazā busole un darbība ar to, 14) pārskata kartiņas zīmēšana. Šis satura rādītājs vien jau liecina par to, ar kādu pārdomu autors piegājis kartes lasīšanas un ar to saistītiem jautājumiem.

Tekstā vispirms sniegti paskaidrojumi par karšu sadalījumu pēc to būtības, kam seko jēdziens par mērogiem un mērīšanas noteiktību. Diezgan sīki iztirzāts jautājums par vietas apzīmēšanas tīklu uz kartes mērogā 1:75000; sniegts jēdziens par Zoldnera koordinātu tīklu uz kartes mēroga 1:25000 un praktisku piemēru ceļā parādīts, kā pielietojams koordinātu noteicējs. Liels ieguvums lasītājiem ir ievietotā topografijas pieņemto nozīmju tabula, kas dod iespēju visiem, kuŗiem topografijas šī „ābece" svešāka, iepazīties vispusīgi un visos sīkumos ar šīm nozīmēm. Ievērību pelna tas, ka autors sniedz visai sīkus paskaidrojumus, kādus pat grūti atrast topografijas plašāka vēriena mācības grāmatās, par daudzām topografiskām pieņemtām nozīmēm, tādējādi noskaidrodams to būtību un palīdzēdams iesācējam karšu lasīšanā tās atšifrēt. Liela nozīme ir uzrakstu, kuŗus pielieto uz kartēm, pareizai izpratnei, un arī tas nav aizmirsts uzsvērt. Noslēdzot nodalījumu par pieņemtām no-

zīmēm, autors dod padomu, kā vislabāk un visātrāk tās iegaumēt.

Visai uzskatāmi parādīts, kā atšķirt nelīdzenumu dažādas sastāvdaļas un kā attēlot reljēfu uz papīra. Šis jautājums iesācējiem parasti rada „galvas sāpes", bet tomēr, lai karti pareizi iemācītos lasīt un to izprastu, ar to vispirms jātop skaidrībā. Sniegts arī lelementārs jēdziens par griezuma augstumu, punktu augstumu noteikšanu, horizontāļu veidiem un dažādām atzīmēm uz kartes. Piemēru veidā risināta augstumu starpības noteikšana un nogāzes stāvuma mērīšana. Nav aizmirsts arī parādīt, kā izpalīdzēties, kad pēc kartes jānosaka kāda punkta pārredzamība; citiem vārdiem — sniegts jēdziens par apvidus šķērsgriezuma jeb profiļa sastādīšanu. Sīkāki jau autors pakavējas pie karšu lasīšanas: viņš to dara piemēra veidā, izvadādams lasītāju pa 1,6 km garu ceļa posmu, soli pa solim noskaidrodams sastopamos šajā ceļa joslā vietējos priekšmetus un apvidus nelīdzenumu sastāvdaļas.

Nodaļā par kartes orientēšanu atrodami arī norādījumi kā orientēties pēc saules pulksteņa, pēc polārzvaigznes un dažādiem vietējiem priekšmetiem. Iesācējiem, pielietojot karti, parasti grūtības rada savas atrašanās vietas noteikšana uz kartes. Šī jautājuma iztirzājumam autors veltījis veselas 6 lp. puses. Šinī virzienā viņš apskata divus pamatgadījumus un tos illūstrē ar kādiem 4 piemēriem. Parādīts arī, kā atrast uz kartes kaut kuru punktu, kas vērojams dabā. Virzoties apvidū bez ceļiem, bieži vien nāksies kustību izdarīt pēc dotā azimuta, kā arī tādu noteikt uz kartes. Grāmatiņā atrodams piemērs, kā noteikt azimutu uz kartes ar celluloida ripas palīdzību.

Visai sīki autors pakavējies pie armijā nesen pieņemtās jaunā parauga kājnieku mazās busoles. Vispirms sniegts tās apraksts un pēc tam paskaidrots, kā: 1) orientēt ar tās palīdzību karti; 2) mērīt azimutus dabā; 3) noteikt azimutus uz kartes; 4) noteikt kustības virzienus dabā pēc dotā azimuta; 5) uznest uz kartes; 6) ieturēt kustības virzienu, virzoties šķēršlotā un segtā apvidū. Šī busole ir jauna un pagaidām maz arī vēl pazīstama, kādēļ autora pamācības par tās lietošanu un izmantošanu daudziem varēs būt noderīgas. Grāmatiņas saturs noslēdzas ar padomiem un aizrādījumiem, kā sastādāma pārskata kartiņa.

Tā redzams, ka autors sava darba risinājumam piegājis ar lielu rūpību. To jau pietiekošā mērā apliecina daudzie izmantotie avoti vien, kuru saraksts sniegts grāmatiņas beigās. Šķiet, ka apskatīts viss, bez kā, karti praktiski izmantojot, iztikt nevar. Protams, grāmatiņas nelielais apjoms katram iztirzājamam jautājumam pieļāva pieskārties vienīgi pamatvilcienos, bet praktiskām vajadzībām ar to jau arī pilnīgi pietiek. Apcerējums, kā autors pats par to izsakās priekšvārdos, veltīts karavīriem, militārās apmācības pasniedzējiem skolās, gīdiem, skautiem, tūristiem, skolotājiem, auto un motociklu sportistiem un jāsaka, ka katrs no tiem, ja iznāk darīšana ar topografiskām kartēm, var atrast zināmus padomus. No karavīru aprindām apcerējums daudzējādā ziņā var būt izpalīdzīgs instruktoriem. Galvenais tas, ka visi sniegtie padomi nav teorētisks stāstījums, bet tie tieši izklāstīti praktiskā ceļā — piemēru veidā: autors, stāstīdams par kaut ko, lasītāju pastāvīgi noved vai nu pie kartes, vai arī pie attiecīga zīmējuma. Šī paņēmiena pozitīvā puse galvenā kārtā ir tā, ka lasītājam gribot negribot jāiedziļinās pētāmā vielā un tādā ceļā pētāmais dziļāk arī iegulstas atmiņā.

Piegriežoties apcerējuma saturam pēc būtības, nevar tomēr vienaldzīgi paiet garām arī dažām bālākām vietām, neatzīmējot tās. Tā, piem., tur, kur ir runa par plāniem un kartēm, būtu bijis vēlams krasāki nošķirot kartes un plāna jēdzienus. Stāstot par plāniem, gan pateikts, ka uz tiem nav ģeografiskā tīkla, bet lasītājam, kurš topografijā vēl analfabēts, tomēr paliek neizprotams, kāda tad nu ir šī tīkla būtiskā nozīme. Pietiekoši uzskatāmi pieiets kartes 1:75000 vietas apzīmēšanas tīkla jēdziena noskaidrošanai, bet par nožēlošanu šis jautājums konsekventi nav novests līdz galam: ja jau dota izpratne par kartes lielo kvadrātu nozīmi, tad, šķiet, vajadzēja arī paskaidrot, ko nozīmē pārējie skaitļi kartes kvadrāta rindā, kuri atrodas 1. pielikumā dotās lapas (54 — Valmiera) r — malā pret cīparu 70. Pašreizējā stāvoklī lasītājs — nespeciālists par to paliek nezināšanā.

Autors vairāk pakavējies pie kartes mērogā 1:25000, kura gan retāk pieejama karšu mīļotājiem ārpus armijas aprindām. No svara būtu bijis plašāk demonstrēt karti 1:75000, kura pašreiz jau izvērtusies par skolu jaunatnes un tautas intelliģento slāņu neiztrūkstošu piederumu. Uzsākot paskaidrojumus par karšu lasīšanu, vispirms ieteicamāk un loģiskāk būtu bijis dot jēdzienu par kartes orientēšanu un pēc tam tikai pieiet kartes lasīšanas paņēmieniem. Dažās vietās domu gājienu, varbūt, varēja risināt gludāki (piem., 14. lp. p., sākot ar 8. rindiņu no augšas; 17. lp. p. — pirmais teikums nodalījumā „Citu mērogu kartes" u. c.). Sastopama arī viena — otra iespiešanas (drukas) kļūda (piem., 51. lp. p. 16. rindiņā no augšas „izpētīšai" u. c.) Tie visi, protams, ir sīkumi, kurus viegli novērst nākošā izdevumā, kādu novēlēsim autoram drīzumā piedzīvot.

Visumā apcerējums atstāj pozitīvu iespaidu un to var ieteikt katram iesācējam, kam nākas sastapties ar topografiskām kartēm. Grāmatiņas cena Ls 1,00.

A. Mauriņš.

Alb. Freijs — **Par svēto un labo.** Reliģiskas un ētiskas apceres. Rīgā, 1936. g. Valtera un Rapas akc. sab. apgāds.

Savu apceru grāmatu autors iesāk ar rakstu par reliģijas būtību. Šis darbs uzskatāms par grāmatas pamatu, un Freijs uz šī pamata tiešām ceļ visus tālākos domu gājienus, kritikas, polemikas (piemēram, grāmatas beigās runādams par hitlerieša Rozenberga «20. gadsimteņa mītu» un Brastiņu). Tāpat kā literātūrteorijas formālā skola uzsver dzejas kā suverēnas, patstāvīgas dzīves reālitāti, Freijs izceļ uzskatu par reliģiju kā patstāvīgu cilvēka garīgas dzīves novadu, norobežodams to no vienkārša entūziasma, tikumības, kultiskā, mītoloģiskā, pasaules uzskata, dabas pielūgsmes, varoņkulta u. t. t. Reliģija arī nav uzskatāma par mācību sistēmu, zināmām zināšanām, tā ir pārdzīvojums, iekšēja pieredze. Šai pārdzīvojumā dvēsele pieskaras svētajam, «tam, kas ir pavisam k a s c i t s» (11. lpp.). Turpat apskatītas arī reliģijas un citu cilvēka garīgās dzīves parādību attiecības, saskari un pretešķības (reliģija un — ticība, metafizika, aistētika, morāle). Reliģijas un morāles problēma aplūkota arī atsevišķā plašākā rakstā; norādīdams uz reliģijas nozīmi tikumisko spēku modināšanā un izkopšanā, Freijs vienās domās ar Saulieti, kas par mūsu tautas garīgo spēku avotiem uzskatīja 1) seno latviešu reliģiju un 2) kristīgo reliģiju, īpaši gan uzsvērdams pēdējo. Uz šī pamata nostājies, Freijs iztirzā jautājumu par ticības mācības vietu skolā. Viņš atzīst, ka šai mācībai plaša vieta tur ierādāma nevien tāpēc, ka tas saskan ar valsts un tautas interesēm, bet arī pašam bērnam tiesība uz ticības mācību. Pareizi: ja jau bērnam vispār tiesība nākt pasaulē, tiesība uz savu kailo dzīvību, tad viņam dabīgi tiesība prasīt, lai viņam neliedz attīstīt spēkus, kas gādā par dzīvības uzturēšanu. Franču rakstnieks Prusts saka, ka dzīvot — tas vispirms nozīmējot dzīvot godam, dzīvot tā, lai būtu vērts dzīvot (vivre c'est vivre pour valoir et meriter). To rāda arī Freija raksts par Saulieša reliģiozajām izjūtām un atziņām. Turēdams prātā aspektu par viņu latvisko veidu, autors šo rakstu dēvē par vienu «no daudzajiem domātiem apcerējumiem par mūsu latviešu rakstnieku reliģiju un ētiku, kas noderētu kā materiāls latvisko reliģisko jūtu un atziņu pētījumiem» (40. lpp.). Citā vietā (153.—186. lpp.) pārrunāta Saulieša ētika. Abi šie raksti liecina, ka autoru dziļi nodarbina latviskā gara īpatnība, un ka savos vērojumos un pētījumos viņš smeļas no visiem mūsu gara dzīves apcirkņiem, sevišķu vērību piegriezdams mūsu dzejai visos viņas veidos — prozā un pantos, dainās un mākslas dzejā. Freijs piekrīt Saulietim, ka meklējama kristīgo un senlatvisko elementu sinteze. Kristīgais elements nav aizgūstams, bet pārkausējams un iestrādājams. Ievērības cienīgs autora slēdziens: «Šis p ā r k a u s ē š a n a s p r i n c i p s atzīstams, un tas pamudina mūs pārdomāt, cik vēl daudz nepārkausētu elementu, kam piemīt vēl svešuma nokrāsa, atrodami mūsu pašu baznīcas dzīvē un iekārtā. Šis princips liek mums pārbaudīt, cik mēs esam vēl vācu gara varā, un ko mēs esam darījuši, lai par savu baznīcu varētu teikt, ka tā ir latviska, jo Saulietis pareizi domā, ka «laiva mums cērtama no koka, kas šalcis mūsu pašu dzimtenē» (53. lpp.) Kristīgais elements uzlūkojams tikai par materiālu, ne tūliņ gatavu vērtīgu, tikai pēc asimilēšanās tas pievienojams mūsu gara mantām. Freijs konstatē, ka Saulieša darbi uzskatāmi gan tikai par sintezes mēģinājumu, kas diemžēl beidzies ar abu apvienojamo pasauļu vienkāršu mēchanisku sajaukumu; taču meklējumi šai virzienā nebūtu pārtraucami. Grāmatas autors vispār karsts Saulieša cienītājs. Viņš ir arī viens no visla-

bākajiem šī dzejnieka paziņējiem visā mūsu literātūrā. Saulieša galveno spēku viņš saskata dzejnieka kā sludinātāja darbā. Saulietis aicina latviešus — klausīt sirdsapziņai. Bet tai pilnīgi klausīt spēj tikai cilvēks, kas spēj sevi ziedot. Šo spēju un spēku audzina tikumiskā cīņā, tāpēc lai no tās neizvairāmies. Ciešanu tikumiskā vērtība ir taisni tā, ka cīņas grūtumi ceļ cilvēku, skaidro viņa dvēseles aizsērējušos strautus. Bez Golgatas nav Betlemes! Augstu Freijs respektē dzejnieka uzskatu par ģimenes dzīvi. Ģimenes pamats ir laulība. Jāgādā, lai tā nav mums nasta, tad laulībai būs tikumisks spēks. Bet ja tai pamatā nav mīlestības svētums, sirds skaidrība, tad sakari vīrietim un sievietei jāpārtrauc, ģimenes dzīve te nav nodibināma. Lai nav tā, kā kāds Saulieša varonis saka: sieva nu viņam esot, bet dzīves neesot. Ar miesas mīlestību ģimenes dzīvē vien nepietiek. Ar garu vien saistīta mīlestība arī te neder, nevaram sacīt tā, kā Anša Vairoga māte Poruka «Pērļu zvejniekā» — ka īsta mīlestība ir miesas nāve». Īstai laulībai vajadzīga miesas straujība, savienota ar sirds skaidrības ilgām; citiem vārdiem — apgarotas jūtas. Tā ir pēdējos laikos bieži aizmirstā dzīves patiesība.

Vērtīgus norādījumus un ierosinājumus dod raksti «Baznīca un valsts» un «Tautas vienības ētiskie pamati».

Grāmatas trešajā daļā apcerēts baznīctēvs Augustīns, Dostojevskis, Šleiermachers un Drīšs

Freija apceru grāmata iemantos daudz cienītāju. Arturs Baumanis.

Vilis Lesiņš — **Dragātie kuģi.** Noveles un studijas. Izdevis «Zelta Grauds» Rīgā, 1936. g. 185 lp.

Tautas ir kā koki, kas augdami stiepj pret sauli savus zarus un lapas un ikviena zaļo lapu jaunā maiņa šalko sev līdzi arī jaunus laikus un dvesmas. Ne arvienu ir jauks un saulains laiks un ne katrai zaļai lapai ir lemts izplaukt, izaugt, nobriest un savu spēka un enerģijas krājumu atdot kokam, vecumā skaisti nodzeltēt un mierīgi atraujoties no dzīvības koka, pēdējā lidojumā sakļauties ar zemi pie sava koka pakājes. Daudz ir to zaļo, pusplaukušo, pilna brieduma un jau iedzeltenu lapu, kuras priekšlaikus notrauc vēji un vētras, un daudz ir arī to koku, kuŗi vai nu aizlūzt jeb lūzt šajās vētrās. Skumji šalko kailie vētru noplucinātie zari un, ja koks ir palicis vesels, tikai jauno lapu zaļais plaukums ar laiku dziedēs vētras dragāto vienību un smuidrumu.

Vilis Lesiņš jau rakstījis tik daudz, ka mēs varam spriest par viņu kā par rakstnieku un varam vērot viņa seju un īpatnību. Ar prieku varam teikt, ka Viļa Lesiņa rakstnieka seja ir īpatna un viņš nav ļāvies citu iespaidiem, uzsūcot tos nepārveidotus sevī. Visu, ko viņš vērojis un mācījies, viņš arī pārveidojis sevī, un rādot savu seju un darbus atklātībā, viņš rāda arī tiešām īpatnu seju un īpatnus darbus. Ja šīs atzīmes sākumā bija minēts par vētras atrautām lapām, tad šeit mēs arī tiešām saskatām Viļa Lesiņa lielās, īstās un radošās spējas šo dzīves vētru piemeklēto grūtdieņu un līdzcilvēku dzīves tēlošanā. Arī varoņi, kuŗus skata un rāda Vilis Lesiņš, ir vētras atrauti no zaļojošā koka. Viņu lidojums vētrā, kuŗa tos triec pret asiem pārbaudījumiem, ir lielāko tiesu arī šo varoņu dzīves stāsts. Dzīves sērdieņus mēs redzam Viļa Lesiņa rādītus un šos sērdieņus bieži vien ļauni un sāpīgi ietriec vēji dzīves dubļos un netīrumos. Mēs vērojam grūto cīņu, kādu izcīna vienatnē un vientulībā šīs dragātās dzīves koka lapas, kuŗu vienīgā vaina bieži vien ir tā, neizdevīgā brīdī būt iekļautam vētras brāzienos. Mēs jūtam, lasot Viļa Lesiņa darbus, atsevišķa individa lielo nevarību un visspēcīgo likteni, kas rotājas ar viņa varā iekļuvušā cilvēka dzīvi. Bet ar to, ka Vilis Lesiņš rāda mums dzīves grūtdieņus un arī cīnītājus, mēs vēl nesaskatītu viņa īpatno seju, jo rets ir tāds rakstnieks, kas palicis pie saules pielietiem tematiem, nepalicis arī pie tam nebaudāms no pārliecīgas tveices, kuŗa gan konservē, bet mēdz arī maitāt. Viļa Lesiņa īpatnība slēpjas avotūdens malkā, kuŗu viņš pasniedz satrauktam lasītājam īstā brīdī un laikā. Šis spirdzinošais, vēsais un dzidrais malks ir pasniegts tepat vai ikvienā darbā un šis sniegums, — vērojot jaunākos darbus, kļūst arvienu izteiksmīgāks, īpatnāks un arī veldzējošāks. Šī spirdzinājuma būtība ir tā, ka visas šīs atrautās, plosītās un dubļos vārtītās lapas tiecas tīras un skaidras būt, lai arī pēdējā mirklī sevi atdodot visu dzīvību mātei — zemei, tās būtu tīras un skaidras. Tās nav lapas, kuŗu samaitātībā slēpjas viņu liktenis vētru atrautam kļūt, bet gan nelaimīgas, liktena piemeklētas dzīvības koka lapas. Vilis Lesiņš asu skatu un jūtīgu sirdi vēro dzīvi un viņa jūtīgā sirds dziļi uztvērusi šīs atrauto lapu sāpes un ciešanas. Tā ir mūsu dienu dzīve, tāda, kāda viņa ir un kādai mēs bieži vienaldzīgi paejam gaŗām. Te slēpjas Viļa Lesiņa rakstnieka un tēlotāja spēks, ka viņš redz un — nepaiet vienaldzīgi gaŗām. Tikai visā pilnībā sevi atrast viņam nav vēl izdevies, bet varam būt droši, ka tas visā drīzumā izdosies, ko rāda viņa darbi. Un mūsu vēlējums var vienīgi būt — lai tas izdodas un Vilis Lesiņš ar laiku ieraksta savu vārdu mūsu izteiksmīgāko rakstnieku vidū. Uz to pusi Vilis Lesiņš jau ir. —

Vienības pilnības meklēšana vērojama arī pēdējā grāmatā. Šīs grāmatas nosaukums «Dragātie kuģi» un lieliskais motto varēja aiztaupīties kāda lielāka, tiešām cīnītāja un meklētāja liktenim, kuŗš savu cīņu un dzīves kuģi vada vētru neatrauts jau iepriekš no dzīvības koka. Bet gan jau rakstnieka apdāvinātība arī šādam darbam atradīs zīmīgus vārdus un izteiksmi. Jauno grāmatu lasīs ar prieku katrs Viļa Lesiņa stāstnieka talanta cienītājs un šo grāmatu lasījis neviens neskums par velti zaudēto laiku.

Grāmatai vāku zīmējis mākslinieks Jānis Tīdemanis un uz tā redzams, kā mazi vilnīši salauž lepnu kuģi.

R. Osis.

Edvīns Mednis — **Jūtu dārzos.** Romantiski vērojumi, Izdevis «Zelta Grauds» Rīgā. 1936. g. 76 lp.

E. Mednim nepiemīt tieksme, skatoties uz pasauli, tēlot to tādu, kādu pēc attiecīgas «lāpīšanas» ikviens pasaules labotājs to vēlētos redzēt pēc sava ģīmja un līdzības. Viņš tēlo pasauli un cilvēkus tādus, kādus tos pats redz. Un arī tēlotā pasaule viņam neizvirzās no redzes loka paša neredzētos ļaudis. Nē, — tie, kuŗi iekļuvuši E. Medņa redzes un pārdomu lokā, tie it visi savijuši savas dzīves gaitas un ceļus tanīs krustceļos, kur tos sastapis jeb vērojis rakstnieks. Un mēs nevaram pārmest rakstniekam arī zināmu manierīgumu un ērotisma sarkano dzīpariņu viņa skatījumā. Tā ir rakstnieka īpatnība un — arī laikmetīgums. Nenoliegsim — ap mums tiešā vai tālākā tuvumā mēs atradīsim daudz šādu ļaužu. Netiesāsim. Varbūt, daļa no tiem ir kā putas plūdmalē, kuŗu čaukstēšanu izbeidz viļņa stipräks piesitiens. Vai tad mēs dažreiz nepriecājamies arī par šīm čaukstošām uz burbuļu tukšuma izturības lēses būvētām putu kaudzēm. I saules stars mīl parotāties krāsainā vizumā šajās putu kolonijās. Viņas ir pēcvētras slīdošo viļņu piekrastes skrējiena izmestas un tik ilgs sakars viņām vēl ir ar vareno spēku un pamatelementu, kamēr šās izpūstās varenības pamatus apskalo mūžīgais un nemainīgais pamatelementa spēks. Pie tā E. Mednis savos vērojumos nepieskaŗas, izņemot retas, ļoti retas vietas. Tā meksikāņu orķestra dejas mūzikā viņam ieskanas šī spēka vīrišķā balss, tāpat pieminot sevi ziedojušos varoņus (32. lp.)un dažās ieskaņās pavīd arī mūžīgā sievišķība (44. lp.), bet pārējais vērojums cieši ziedots laikmetīgām pēcvētras sejām, kuŗas laiki un vēji aizšūpos līdzi bez pēdu miņas. Krājumā neiederas divi pēdējie vērojumi.

E. Mednis savus vērojumus rūpīgi sijājis, atmetot daudzvārdību, kas vērojumiem piešķiŗ patīkamu slīpējumu un krāsainību. Tos var dzīves jaukas noskaņas brīžos pārlasīt tāpat, kā pastaigā ar priecīgu skatu apstājas pie ūdeņu vizošā putu kalna...

Izpildījumā jauks ir Z. Vidberga zīmētais vāks, tikai grāmatas saturam viņš īsti neatbilst. R. Osis.

Latvju tautas dejas. 4. burtnīca. Savākuši J. Rinks un J. Ošs. Mūziku kārtojis Ed. Grīnvalds. J. Oša izdevums. Rīgā, 1936. g. 26 lp.

Ar 4. burtnīcu autori noslēdz sava krājuma izdevumu. Par pirmajām trīs burtnīcām aizrādījums ievietots jau mūsu mēnešraksta 4. numurā. Pēdējā burtnīcā autori sniedz samērā plašu pārskatu par tautas dejas tapšanu, dainu sakaru ar tautas dejām, apcerējumu par tautas deju raksturu un elementiem un deju izpildījumu. Bez tam burtnīcā ievietotas arī 3 tautas dejas. Interesi modina secinājums par zināmu sakarību starp tautas deju figūrām un tautas raksta ornāmentiem, pie kam šo interesanto rakstu papildina arī vairāki attēli, kuŗi diezgan uzskatāmi pasvītro rakstā izteiktās domas.

Ar šo izdevumu autori veikuši lielu ierosinošu darbu, par kuŗu gan jānožēlo, ka tas veikts tik vēlu, bet arī jāpriecājas, ka tas ir darīts, kamēr mū-

šu tautā vēl nav izzudusi īstā, neviltotā un tamdēļ arī labskanīgā tautas deja. F. E.

Jaunais zinātnieks. Populāri zinātnisku grāmatu serija. Valtera un Rapas akc. sab. izdevums.

O. L a m s t e r s — **Lielie vēsturiskie ceļojumi.**

Grāmatā aprakstīti vikingu pārdrošie jūŗas braucieni, pirmie ceļojumi uz teiksmainiem austrumiem, bet visplašāk aprakstīts lielo atklājumu periods, kad drošie jūŗas braucēji cauri dažādām dēkām, savienotām bieži ar dzīvības briesmām, atklāja jaunas zemes un tautas un, līdz ar to, paātrināja tautu attīstību. Kā beidzamais apskatīts lielā jūŗas braucēja kapteiņa Kuka ceļojumu cikls. Autors labi pārzina stāstāmo vielu un krāsainā valodā intriģējoši stāsta par ceļotāju drosmi un tiekšanos pēc panākumiem. Iepriecinoši, ka autors samērā plaši (ņemot vērā grāmatas apjomus) apskata seno vikingu braucienus, par kuŗiem vispārībai diezgan maz kas zināms, kā arī mūka Viļuma Rubruka un venēcieša Marka Polo ceļojums, par kuŗiem arī mūsu grāmatās un izdevumos ir tikai daži vārdi, bet kuŗu pētījumi pelna vislielāko ievērību. Līdzīgi pieminami arī Austrālijas atklājēju un pētnieku ceļojumu apraksti. Grāmatiņā daudz labu illūstrāciju un schēmu, kā arī seno karšu un zīmējumu attēli. Kā vērtīga zināšanu paplašināšanai, tā ieteicama ikvienam, bet jo sevišķi pamatskolu vecākiem audzēkņiem.

Kopdarbība Zviedrijā. Sarakstījis Anders Hedbergs. Ar autora atļauju no zviedru valodas tulkojis A. Aizsilnieks. C. koop. «Pašpalīdzība» izdev. Rīgā, 1936. g. 103 lp.

Mums piesūtīta neliela, bet glīti izdota grāmatiņa, kuŗā apskatīta Zviedrijas patērētāju kooperātīvu savienības «Kooperativa förbundet» darbība. Apliecinot visu cieņu par zviedru kooperācijas plaukšanu un viņas uzņēmumu labo darbību, kas lasāms arī grāmatiņā, mums tomēr paliek nesaprotams nolūks, kādām vajadzībām ir izdoti līdzekļi, lai mūs iepazīstinātu ar zviedru kooperātīviem. Speciālistu studijām grāmatiņas saturs pārāk vispārinošs, jo tā, cik redzams, sarakstīta vairāk propagandas nolūkā pašu zemes vajadzībām. Mūsu apstākļiem neko sevišķi ierosinošu grāmatiņa sniegt nevar, jo arī kooperācijai ir jāpiemērojas ikvienas zemes īpatnējai dzīvei. —s.

Pulkvedis J. E. O z o l s — **Pašaizsardzība pret ķīmisko uzbrukumu.** Autora izdevums. Rīgā, 1936. g. 193 lp.

Autors ar saviem rakstiem mūsu mēnešrakstā jau labi pazīstams aizsargu saimei. Ar prieku mēs varam šeit atzīmēt, ka plkv. J. Ozols pieder pie tās, samērā nelielās speciālistu saimes, kuŗa dara savas zināšanas pieietamas arī vispārībai, tā lielā mērā paplašinot savu auditoriju un arī sējot labo zināšanu sēklu. Sevišķi tas sakāms par aizsardzību pret ķīmisko uzbrukumu. — Ja agrākos laikos pilsonim pietika ar dažām vispārējām zināšanām sabiedriskā dzīvē, tad tagadējais laikmets ar savu trokšņaino un straujo dzīves ritmu, prasa jau īsti prāvas zināšanas no ikviena pilsoņa. Valsts varā viena pati īsā laikā nav spējīga iemācīt visus pilsoņus, kā rīkoties ķīmiskā uzbrukuma gadījumos. Pakāpeniski ar sistēmatisku apmācību skolās un kaŗa dienestā tas tiks veikts, bet līdz tam jānāk talkā organizācijām un arī ikvienam pilsonim pašam, jo protot pasargāt savu dzīvību un mantu ķīmiska uzbrukuma gadījumā, ikviens pilsonis būs arī veicis valstisku darbu. Šādam nolūkam arī kalpo plkv. J. Ozola grāmata, kuŗā sakopotas vajadzīgās zināšanas par ķīmiskām kauju vielām, ķīmisko uzbrukumu, personīgo aizsargāšanos, kustoņu aizsardzību, kopēju sabiedrisku aizsargāšanos, pirmo palīdzību, aizsargāšanos pret degbumbām un dots jēdziens par valsts pasīvo aizsardzību pret uzbrukumiem no gaisa. Autors vairījies no samākslotas valodas, bet visus jēdzienus un zināšanas ietērpis viegli saprotamā valodas kamoliņā, kuŗu risinot nemanot pāriet lasītāja īpašumā arī nepieciešamās un ļoti vērtīgās zināšanas par rīcību ķīmiskā uzbrukuma gadījumos. Grāmatas saturu izteiksmīgi papildina liels vairums labu zīmējumu un attēlu. F. E.

Militārais apskats. 1936. g. 5. (maija) numurs.

A. Kroders — 15. maijs. Plkv. Ļūļaks — Šaušanas apmācības reglāmenta I daļas grozījumi. Vltn. Andersons — Piezīmes pie kpt. Sovera raksta par militāro nosaukumu saīsinājumiem un to lietošanu. Kpt. K. Mangulis — Vācijas armija un jaunie auto ceļi. Plkv. M. Jeske, L. k. o. k. — Verdenas lielo cīņu atcerei. A. Mauriņš — Itaļu-abesiņu cīņas. A. Mauriņš — Vācu rotas un vada uzbrukums pretiniekam, kuŗš aizstāvas. Vltn. A. Vēveris — Gaisa aizsardzība bataljonā. K. M. — Faktiskie uzdevumi Vācijas armijas virsniekiem - ģenerālštāba amatu kandidātiem. Plkv.-ltn. Kārkliņš — Artilerijas taktikas piezīmes. Vltn. Telmanis — Meteoroloģiskais dienests artilerijas vajadzībām. Vltn. Alksnis — 18 mrc. lielgabala grafika korrektūru uzzināšanai kartes šaušanām. Ārsts-plkv. Brambats — Smēķēšanas iespaids uz lidotāju. Plkv.-ltn. Staltmanis — Par stachanoviešu darba metodēm. Kpt. Rucelis — Kāda aviācija vajadzīga mazām valstīm. Kpt. Em. Gr. — Militārpolītiskais apskats. Chronika. Bibliografija. Sīkumi. —si.

Militārais apskats. 1936. g. 6. (jūnija) numurs.

R. E. — Ģimene un pulks. Plkv.-ltn. Krūmiņš — Šaušanas apmācības jautājumi. Vltn. Steķis — Jāšanas apmācības stundas iedalījums. Plkv.-ltn. J. Upītis — Starptautiskie līgumi mūsu laikmeta gaismā. Vltn. Putns — Beļģijas saimnieciskā gatavošanās kaŗam. M. S. — Japānas sauszemes bruņotie spēki. A. Mauriņš — Itaļu - abesiņu cīņas. Plkv.-ltn. A. Mauriņš — Izlūkošanas ziņu pētīšana. A. Mauriņš — Vācu rotas un vada iebrukums pretinieka pozicijā un caurlaušanās. K. M. — Taktiskie uzdevumi Vācijas armijas virsniekiem - ģenerālštāba amatu kandidātiem. Plkv. Žīds — Jāšanas apmācība artilerijā. Kpt.-ltn. Āboliņš — Sākuma ātrums. Vltn. F. — Dažas piezīmes par šāviņa kustību stobrā un gaisā. Kpt. Kociņš — Vēl par gaisa uzbrukumiem un to atvairīšanu. Plkv. Baško — Avio pretrunu mutulī. Vltn. Blūms — Kļūdas pretaviācijas šaušanā ar ložmetējiem. Chronika. Bibliografija. Sīkumi. —si.

Kadets. 1936. g. 5. (maija) numurs.

15. maijs. Vienības spēks. Bateru kaujas atcerei. Vltn. V. Akermanis — Mūsu jaunatnes avangards brīves cīņās un tagad. Uz jaunās dzīves ceļa. Vltn. A. Eglītis — Pretķīmiskā aizsardzība kaujā. Kpt. Zilvers — Pārdomas par «savrūpējo kaujas mācību». Vltn. A. Vēveris — Apmācība nakts šaušanā sarkanarmijā. Iedzīvotāju sagatavošana gaisa un ķīmiskai aizsardzībai. Vltn. A. Eglītis — Izkopsim mūsu militāro valodu! Jauni vēji. Literāriski raksti. Humors. Sports. Māksla. Grāmatu apskate. —si.

«Aizsarga» redakcijai piesūtītās grāmatas: M. Ķeņģis — Apkoptā māja. A. Dzērvītis un V. Ģinters — Latviešu tautas tērpi I un II d. V. Celms — Tuksneša gūstā. Arch. Dunga, M. Ķeņģis un J. Reņģe — Mājas iekš. un ārējā izdaiļošana. Ž. Unams un J. Lapiņš — Kārlis Ulmanis. Ž. Unams — 18. novembris un 15. maijs. J. Juškevics — Vecā Rīga. V. Lauskis — Punduru augļu koki. R. Freivalds — Latviešu tautas mūžs. Dr. theol. A. Freijs — Par svēto un labo. K. Dzirkalis — Latvijas karoga vēsture. A. Valdmanis — Lopkopība. Al. un A. Dzērviši — Meiteņu rokdarbi. L. Breikšs — Darba dziesmas. V. Liepiņš — Mūsu literātūra pamatskolām. M. Soste — Teorētiskā aritmētika. A. Stūrsteps un A. Čuibe — Ģeometrijas problēmu atrisinājumi. Agr. M. Zeltiņa-Rocēna — Mājsaimniecība. E. Roze — Zemnieka mežs. J. Zandavts — Dubultā grāmatvedība. Fr. Šterns — Jāņa tēva sētā. J. Jaunsudrabiņš — Ūdeņi. Ern. Puravs — Kooperācija. J. Bankavs — 1919. gads. A. H. Tamsare — Zeme un mīlestība, I un II d. A. Birzmalnieks — Zaķu sala. J. Grīnblats — Smiltenes-Trikātas novads. A. Skuja — Rakstniecības teorija. J. Eiduks — Pretī pavasarim. Edv. Mednis — Jūtu dārzos. Plkv. J. E. Ozols — Pašaizsardzība pret ķīmisku uzbrukumu. Arch. O. Krauze un cand. phil. J. Ceriks — Lauku būvniecības noteikumi. Z. Mauriņa — Dzīves apliecinātāji. Auseklą rakstu izlase. V. Lauskis — Koku skola. Fr. Rupeiks — Latvijas zvēri. Dr. phil. M. Palēviča — Aistētiskas problēmas. Prof. N. Malta un priv. doc. P. Galenieks — Latvijas zeme, daba, tauta. G. Frensens — Jerns Ūls. V. Pelcis — Britu pasaules imperija. Z. Lagerlefa — Gesta Berlings. V. Lamsters — Lielie vēsturiskie ceļojumi. J. Lācis — Mūža meža maldi. V. Reimonts — zemnieki. J. Pētersons — Plaisa parketā. Plkv. Krīpēns — Pirmo kadetu kaujas gaitas. G. Merķelis — Latvieši. Blasko Ibaņess — Mirušie pavēl. J. Straubergs — Rīgas latviešu pirmās nacionālās cīņas 18. g. s. Aleks. Tolstojs — Pēteris pirmais, I un II d,

A. Francis

Mēneša apskats

Kamēr senāk, pirms autoritātīvās iekārtas ievešanas valstī, ik gadus, vasarai sākoties, likumdevēja iestāde aizgāja ilgstošā atvaļinājumā, nelūkodamās un nebēdādama par to, ka daudzi likumi gadiem un steidzoši lēmumi mēnešiem palika neizšķirti, un viņas locekļi visu gaŗo laiku pavadīja «suņu dienās», — nu jau trešo vasaru norit nepārtraukts jaunās Latvijas celšanas darbs. Mūsu dzīve ir par īsu, lai to varētu nelietderīgi izšķērdēt, kā to dažreiz neapdomīgi mēdz darīt ar naudu; naudu pie tam var atpelnīt, bet laiku — nekad. Tālab šajā, tāpat kā divās iepriekšējās vasarās, kā valdība, tā visa tauta nav netikvien kā pārtraukusi savu kārtējo darbu, bet reizē arī kļuvusi pat vēl straujāka lielajā nācijas talkā, kuŗai jāpauž mūsu tautas darba laikmeta slava tālai nākamībai un visai pasaulei.

Jaunas domas.

Mūsu laiks ir jaunradīšanas un jauncelšanas laiks. Un tikai tā mēs varam attaisnot savas dzīvošanas tieksmes un brīvības kāri. Tagad atraisījušās visas lielās veidošanas un darbošanās tieksmes, kas agrākos svešo kundzības laikos bija apspiestas. Ik diena nes jaunus ierosinājumus un sasniegumus, taču mēs tos neuzskatām par kaut ko galēju, par paraugu, bet gan tikai par iesākumu, mēģinājumu, kam turpmākos gados sekos daudz lielāki sasniegumi.

Taču ikreiz pirms jauna darba uzsākšanas, pirms jaunu sasniegumu panākšanas, jāgūst šo darbu un panākumu ierosinošā doma, viņu celtnieciskā ideja, vienalga, vai tā piepildīšanas notiktu saimnieciskā, sabiedriskā vai garīgajā plāksnē.

Šajos pagājušos divos mēnešos mēs esam kļuvuši atkal daudzu lielu domu un jaunu darbu ideju liecinieki, kuŗu mērķis ir vienmēr viens — kalpot slavenai un mūžīgai Latvijai. Un kā tas arvienu noticis, visu šo svarīgāko darbu ierosinātājs bijis mūsu tautas Vadonis, Valsts Prezidents Dr. Kārlis Ulmanis. Viņa vispusīgām un plašām zināšanām apveltītais un ilgiem piedzīvojumiem un pieredzi rūdītais gars mūsu dzīves apvāršņos arvienu saskatījis un saskata īstos darbus un nosprauž pareizos domāšanas virzienus, lai mēs vairs nepavadītu savu mūžu alodamies un maldīdamies pa viltus takiem, bet droši ietu pa jaunās Latvijas nospraustu ceļu, kas ved kā uz ikviena īpatņa, tā visas sabiedrības augstāko attīstību un pilnību.

Vadonis savas jaunās domas un lielos dzīvi virzošos ierosinājumus mīl atklāt tautai, un šīs atklātības un tālu ejošo nodomu izpaušanas labad viņš iemantojis visu Latvijas iedzīvotāju nedalītu līdzdalību visos darbos un pasākumos. Nav un nevar būt vairs vietas kūtrumam un vienaldzībai, un šīs agrāk tik izplatītās rakstura īpašības izzūd tik strauji no latviešu dzīves, ka drīzi par tām varēs lasīt tikai senās grāmatās.

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis Amatniecības kameras atklāšanas sēdē.

Tautas Vadoņa ierosinātā skaistā tradicija — apmeklēt skolas viņu lielajos svētkos — beigušiem audzēkņiem aizlidojot, — šogad turpinājās, dēstīdama daudzu tūkstošu jauniešu sirdīs jaunas atziņas par dzīvi un tās uzdevumiem. Valsts Prezidents viesojās Kabiles pamatskolas un Pļaviņu ģimnazijas izlaiduma aktos, kā arī kopējās Rīgas skolas beigušo svinībās Nacionālā operā, dodams jaunatnei dzīves ceļā izejot, vērtīgas pamācības un norādījumus līdzi, kas tiem būs tik nepieciešami, jo «mēs ceļam un veidojam jauno Latviju, un jūs, jaunie, kas to turpināsiet un paplašināsiet, būsiet tie, kas sāks šo Latvijas mūžīgu padarīt.» Pēc viņa ierosinājuma, šogad ikvienam skolu beigušam pasniedza grāmatu ar visu labo pamācību norādījumiem dzīvei, kuŗas tie ieguvuši, apmeklējot skolas namu.

Pēc tautas Vadoņa ierosinājuma agronomisko darbinieku kongresā, uz Jelgavas atjaunoto pili pārceļas Lauksaimniecības kamera, tā nonākdama īstajā lauksaimniecības centrā, un Universitātes lauksaimniecības fakultāte, kuŗu šeit izveidos par neatkarīgu augstāko mācības iestādi, — Lauksaimniecības akadēmiju.

Lai lauksaimniekiem, mūsu valsts labklājības pamatam, būtu sava stingra organizācija, tāpat kā tas ir ar strādniekiem un amatniekiem, ar šo rudeni sāks darboties vispārējā lauksaimniecības biedrība ar nodaļām katrā pagastā. To darbs būs galvenokārt idejisks, saimnieciska rakstura uzdevumus atstājot galvenokārt līdzšinējām kooperātīvām lauksaimnieku biedrībām, koppienotavām u. c. Biedrības darbība noritēs pēc autoritāriem principiem un tās mērķis būs: «atbalstīt un sekmēt Latvijas lauksaimnieku kameras uzdevumu pildīšanu, aizstāvēt zemnieku saimnieciskās un tiesiskās vajadzības, veicināt viņu pašdarbību, kopdarbību, pašierosmi un pašpalīdzību, arodu godīgumu un darba apzinīgumu, būt nomodā par zemnieku godu, uzturēt to tīru un spodru, rūpēties par arodu un vispārējo izglītību un nacionāli valstisko audzināšanu, stiprināt Tēvzemes mīlestību un ideju par tautas vienību, izkopt un padziļināt savu biedrību kultūru, sporta un sabiedrisko dzīvi un centienus, ar to veicinot savu biedru un visas nācijas un valsts garīgo un saimniecisko augšanu un uzplaukšanu.»

Vēstures skolotāju kongresa noslēguma aktā Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis no jauna norādīja uz slavas pilnajām latviešu senvēstures lapaspusēm, atgādinot, ka «ja visus šos gadu tūkstošus mums ir bijis savs uzdevums, un mēs tā pildīšanā esam pastāvējuši, tad, droši vien, arī uz priekšu mums būs kāds uzdevums, būs kāda misija. Ja arī vienmēr mēs to nevaram skaidri vārdos izteikt, pietiek, ka mēs to sir-

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis uzrunā Darba kameras locekļus.

dīs jūtam!» Un lai šo misiju mēs varētu panākt, Dobelē mazpulku nometnē Vadonim bija jāliek visiem pie sirds: «Augsim Latvijai! Augsim mūžīgai Latvijai!» Un tā dzīvodami, mēs tiešām atklāsim savas dzīves noslēpumu, savas tautas misiju un savu lomu visas cilvēces vidū.

Amatniecības un pēc tam Darba kameru atklājot, Valsts Prezidents norādīja uz šo iestādījumu īpatno nozīmi pareizā tautas jaunās pašvaldības iekārtas radīšanā. Bet blakus šiem jautājumiem, kuŗu nozīme liela Latvijas sabiedriskās dzīves izveidošanā, atzīmējami, visbeidzot, tie lielie darbi, kuŗus uzsāks vistuvākā nākotnē un kas jo plaši ietekmēs mūsu turpmāko saimniecisko dzīvi, proti: Daugavas spēkstacijas un jūŗas ostas Jelgavā būvdarbi. Tā reizi reālizēsies ilgi apspriestais plāns par Latvijas apgādāšanu ar gaismu un spēku, kas daudzējādi atvieglos un paplašinās mūsu saimnieciskās dzīves rosību.

Visbeidzot, ar šo pēdējo divu kameru atklāšanu, nostiprināti mūsu saimnieciskās dzīves un darba celšanas un izveidošanas pamati. jo visu četru kameru pārstāvji visā drīzumā sapulcēsies kopējā padomē. Un kad būs nostiprināti mūsu valsts saimnieciskie pamati, tad nāks piektā, kultūras kamera, kuŗas mērķis ir mūsu garīgās nodarbības plānveidīga izveidošana, lai mēs varētu tuvāk apzināt savu misiju, un šo misiju ar sava gara darba panākumiem sākt arī piepildīt.

Tā strauji veidojas mūsu jaunās valsts latviskā celtne, kas rodas visu darbīgo latviešu ļaužu roku un padomu celta, bet to darot, mēs ne brīdi nedrīkstam aizmirst šā lielā darba pirmo ierosinātāju un projektu izstrādātāju, mūsu tautas Vadoni, Dr. Kārli Ulmani, kuŗa jauno lielo domu apgaŗoti mēs spējam uzņemties panākumiem vaiņagojošos un tāpēc goda pilno darbu savas tautas un Tēvzemes slavai.

Valsts plānveidīgā celtniecība.

Visus agrāko valdību gadus raksturoja pilnīgi patvaļīga pasākumu izvēle, vienalga, vai tie attiektos uz mūsu sabiedrisko, saimniecisko vai garīgo dzīvi. Kā atsevišķas personas, tāpat arī valsts iestādes bieži vien bija neskaidrībā par to, kā viņu darbs īsteni iekļausies tanī darbu virknē, kuŗus reizē dara arī citas personas vai sabiedrības. Un tā nu bieži, it sevišķi saimnieciskā dzīvē un tās rūpniecības nozarēs, notika, ka atsevišķi pasākumi vai nu grūti iekļāvās citu pasākumu vidū, vai arī pēc savas dabas un rakstura mūsu apstākļiem nebija piemēroti. Ar šādiem uzņēmumiem nelietderīgi izšķieda daudz līdzekļu, cilvēki bieži nonāca postā un trūkumā uzņēmumiem bankrotējot, daudz valūtas bija jāizdod ārzemēm par viņu nodarbībai vajadzīgām jēlvielām, un citādi vēl tie neiekļāvās mūsu zemes plānveidīgās saimniecības robežās.

Otrkārt, valsts pati senāk saimniekoja no gada gadā, bez kāda tālāka skata nākotnē un arī bez skaidrāk apzīmētām robežām, kādus panākumus tā ikkatrā dzīves nozarē vēlētos panākt un redzēt. Valsts saimniecībai un celtniecībai veidojoties bez plāna, radās daudzi pārpratumi, jo sevišķi tāpēc, ka neatbildīgiem ļaudīm te bija viegli aizkustināt demagoģiskus jautājumus, kuŗu nelietderību, nekādam vispārējam plānam nepastāvot, bija grūti pierādīt.

Lai agrākām kļūdām izbēgtu, autoritārā valdība tagad ikgadus, reizē ar budžetu, pieņem arī turpmākā darba pārskatus, dalot to tuvākā un tālākā nākotnē izvedamos darbos, un tos publicējot, ikvienam Latvijas pilsonim nosprauž viņa turpmāko līdzdalību valsts darbā. Lai šie plāni tiešām reālizētos, arī visa turpmākā likumdošana notikusi un notiek šā valsts celtnieciskā plāna nospraustā virzienā.

Jaunie atzinumi 1936.-37. gadam vairāk kā simts atsevišķos punktos ietveŗ norādījumus atsevišķiem resoriem, bet reizē tie ir norādījums ikvienam darbiniekam, kādā virzienā kopojami spēki dotā uzdevuma sasniegšanai. Un pamatdoma ir viena: vecā, nederīgā noārdīšana un jaunā ātra celšana, lai viss valstī kļūtu latviskāks, daiļāks un varenāks, nekā tas bijis līdz šim.

Ļoti liela nozīme jaunajā plānā spēcīgas lauksaimniecības izveidošanai, lai tās eksporta spējas vēl paceltu un atvietotu vēl dažus importējamos lauksaimnieciskos ražojumus, kas nepieciešami mūsu rūpniecībai. Ar atzinumiem par lauksaimniecības veicināšanu ciešā sakarā stāv daži jaunie likumi par lauku būvniecību, palīdzību dabas katastrofās cietušiem lauksaimniekiem u. c., bet reizē arī citām ministrijām domātos pienākumos, piem. lauku iedzīvotāju ārstniecības, higiēnas u. t. l. apstākļu uzlabošana domāta tam pašam mērķim — stiprināt lauku iedzīvotāju labklājību un mazināt atšķirību starp pilsētas un lauku apstākļiem, uzlabojot pēdējos, lai tas iedzīvotāju vairums, kas uz saviem pleciem iznes lielāko daļu valsts dzīves pienākumu, arī par to iegūtu pienācīgu novērtējumu un dzīves apstākļus.

Tālāk paredzēta rūpniecības radikāla pārveidošana, lai tā, pirmkārt, ražotu no pašu zemes jēlvielām, otrkārt, paceltu savu ražojumu kvalitāti. Bet lai no rūpniekiem nebūtu tikai prasīts vien, tad ar rūpniecības iestāžu koncesionēšanu ikvienam uzņēmumam būs garantēta tā pastāvēšanas iespēja.

Taču, sīkāk iepazīstoties ar šo lielā darba plānu, jāsaka, ka tanī galveno lomu neieņem tas, kā ikvienam uzlikt pēc iespējas lielākus pienākumus un atbildību vien, bet vēl jo vairāk gan ievērots, kā atvieglot cilvēku darbu, kādu ceļu iet, lai sasniegtu labākus dzīves un darba apstākļus, pēc iespējas saudzētu tautas dzīvības spējas un veselību. Var droši uzskatīt, ka šis darba plāns sevī ietveŗ apsvērumus, kā pakāpeniski uzlabot latviešu dzīves apstākļus un galvenā persona viņā ir — cilvēks pats.

Pie šī plāna, saskaņā ar teikto, arī piekļaujas likums par tuberkulozes apkaŗošanu, kuŗu turpmāk organizētā veidā vadīs valsts. Tā kā tuberkuloze uzskatāma par nacionālu nelaimi, tad ar viņu saslimušo plānveidīgi nokārtotai dziedniecībai piešķiŗama liela nozīme, jo vienīgi tā būs iespējams gan panākt sirgstošo veselības uzlabošanos, gan arī tā iekārtot dzīves apstākļus, kas pēc iespējas izsargā no sasirgšanas ar to.

Tā valsts plānveidīgā celtniecība, ietveŗot sevī visdažādākos jautājumus, par savu mērķi uzrāda rūpes par šīs zemes iedzīvotāju spēku stiprināšanu un to labumu vairošanu, kas pie tam nepieciešami. It pār visām lietām pirmā vietā stāv cilvēks pats, jo cilvēks ir visnepieciešamākais faktors lielu darbu celšanā un tālu mērķu panākšanā, kādus mēs savai tautai esam uzstādījuši un atzinuši.

Un valdība, kuŗas rūpes visplašākā mērā skaŗ visas tautas locekļus, sava vārda visplašākā un dziļākā nozīme pelnījusi goda pilno tautas valdības nosaukumu.

Jauns ārlietu vadītājs.

Šā gada jūlijā Valsts un ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis ārlietu ministra

amatā aicinājis mūsu jauno apdāvināto diplomātu, līdzšinējo ārlietu ministrijas ģenerālsekretāru Vilhelmu Munteru. Jaunais ministrs dzimis 1898. g. 25. jūlijā, Rīgas tirgotāja ģimenē. Beidzis Latvijas ūniversitāti kā inženieris-ķīmiķis. Igaunijas armijas 6. pulka rindās piedalījies cīņās pret landesvēru un pret lieliniekiem pie Pliskavas un Narvas. Pēc brīvības cīņām atkal atgriezies Latvijā un iestājies ārlietu ministrijas dienestā. Līdz 1925. gadam bijis preses nodaļas sekretārs, līdz 1931. g. Baltijas valstu nodaļas vadītājs, līdz 1933. g. 16. jūlijam ārlietu ministrijas administrātīvi-juridiskā departamenta direktors, bet pēc tam līdz izraudzīšanai par ministri ārlietu ministrijas ģenerālsekretārs.

Ar 1925. g. sācis diplomātiskās gaitas un kopš 1924. g. piedalījies starptautisku jautājumu kārtošanā, visur izrādīdams lielu prasmi un veiksmi. Tāpēc no 1925. g. piedalījies visās saimnieciskajās sarunās ar ārvalstīm. Kā Latvijas delegācijas loceklis piedalījies Tautu savienības pilnsapulcēs 1931., 1933., 1934., 1935. un 1936. g., bet kā delegācijas priekšsēdētājs sarunās ar Lielbritaniju 1933. un 1934. g. Piedalījies arī kopš 1925. g. visās Baltijas valstu ārlietu ministru apspriedēs un pavadījis Latvijas Valsts Prezidentu izbraukumos uz ārzemēm: Igauniju, Somiju un Zviedriju 1934. g. — Par nopelniem apbalvots ar iekšzemes un daudziem ārzemju ordeņiem.

Viņa ilggadīgie novērojumi un piedzīvojumi svarīgajā ārpolītiskajā darbā būs mūsu valstij ļoti noderīgi tagadējā starptautiskiem sarežģījumiem bagātajā laikā.

Rīgai jauns saimnieks.

Par jauno Rīgas pilsētas galvu ieceltais R. Liepiņš stājās amatā jūlija sākumā. Nav jāaizmirst, ka Rīgas pilsētas pašvaldība mūsu valsts dzīvē spēlē ļoti lielu lomu, jo tās iedzīvotāji sastāda vienu piektdaļu no visiem mūsu valsts iedzīvotājiem. Bet te klāt nav jāaizmirst arī Rīgas kā galvas pilsētas un tirdzniecības, rūpniecības un kultūras centra lielā nozīme, kālab tās pareiza pārvaldīšana un vadīšana prasa lielu veiksmi un pūles. Jaunais pilsētas saimnieks, sava darba veikšanai, apsolījis tuvākā nākotnē izstrādāt plašu plānu sava darba izveidošanai. Jaunā pilsētas saimnieka bagātīgie piedzīvojumi dos iespēju viegli atrisināt visus ar mūsu galvas pilsētas dzīvi saistītos jautājumus, pilnīgi attaisnojot valdības uzticību un visu iedzīvotāju cerības.

Tautas talka.

Valsts Prezidenta Dr. Kārļa Ulmaņa 29. maija dižais ierosinājums īsā laikā atradis daudzus sekotājus. Divu mēnešu laikā ienākušie ziedojumi ievērojami pārsniedz Ls 800,000 naudā, bet pieskaitot ziedojumus darba dienās, priekšmetos un pieprasītās loterijas biļetes, sasniedz vienu miljonu latu. Šis ir tautas atsaucības cildenākais panākums un rāda, ka tauta ir pienācīgi apzinājusies un novērtējusi šā dižā darba nozīmi.

Ar katru dienu aug jaunas talcinieku rindas, jo neviens latvietis negrib un nevar palikt kūtrs, kad to aicina darbs, kas visai tautai nesīs godu un svētību. Un kas vēl nav iespējis darbā nākt pirmajā mēnesī, tam iespējams darīt to turpmākās dienās, paziņojot par savu līdzdarbību Uzvaras laukuma izbūvē.

Lai atvieglotu ziedojumu nodošanu, Uzvaras laukuma izbūves komiteja atvērusi tekošus rēķinus ar nosaukumu «Vadoņa aicinājums Uzvaras laukuma izbūvei» šādās naudas iestādēs: Pasta tekošā rēķinā Nr. 6000, Latvijas bankā Nr. 4747 un Latvijas kreditbankā Nr. 1100. Bez tam ziedojumus var pieteikt un nodot arī tieši Uzvaras laukuma izbūves komitejā — Rīgas pilī.

Pēc 11. jūnija likuma, Uzvaras laukuma izbūves komitejā ietilpst Valsts Prezidents kā priekšsēdētājs, bet kā locekļi kaŗa ministrs, armijas komandieris, Rīgas pilsētas galva, kameru priekšsēdētāji, Nacionālās celtniecības komitejas priekšsēdētājs vai viņa pārstāvis, Latvijas kultūras un sporta komitejas priekšsēdētājs vai viņa vietnieks, Ūniversitātes rektors,, Mākslas akadēmijas rektors, aizsargu priekšnieks, Latvijas bankas padomes priekšsēdētājs, Iekšlietu ministr. būvniecības pārvaldes priekšnieks, Rīgas pilsētas būvju valdes priekšnieks, Latvijas architektu biedrības, Latvijas inženieŗu biedrības un Latvijas preses biedrības pārstāvji un Valsts Prezidenta uzaicinātas personas. Komitejai ir juridiskas personas tiesības. Tās prezidijs sastādās no komitejas priekšsēdētāja un sešiem komitejas ievēlētiem locekļiem. Pie komitejas pastāv padome, kuŗas locekļi ir visi komitejas locekļi un Valsts Prezidenta uzaicināti valsts un pašvaldību iestāžu, sabiedrisku organizāciju pārstāvji un atsevišķas personas. Komitejas, padomes un komisiju locekļi atalgojumu nesaņem.

Šīs komitejas sastāvs tiešām arī katram ziedotājam apliecina, ka viņa līdzdalību izmantos pēc vislabākās iespējas un lielajā tautas talkā padarītais darbs vaiņagos latviešu lielo celtniecības prieku ar slavas vaiņagu turpmākiem vēl diženākiem sasniegumiem.

Šajā darbā arī visas aizsargu nodaļas caur pulku štābiem rosīgi piedalās, tā liecinot savu pastāvīgo gatavību sekot sava Vadoņa aicinājumam, un par to saņem Valsts Prezidenta mīļu paldies, līdz ar novēlējumu paturēt arī turpmāk karstas sirdis kopīgam darbam līdzstrādājot un sagaidīt priecīgi šī lielā darba izpildījumu.

Jānozūd gruvešiem!

Ne tikai Latvijas galvas pilsētai Rīgai jābūt krāšņai. Daiļai jābūt katrai sētai, visai latviešu zemei. Daiļā Latvijā varēsim daiļi dzīvot mūžīgai Latvijai.

Pagājis pietiekoši ilgs laiks raženā darbā, kuŗš dziedējis kaŗa sistās rētas. Tikai dažuviet vēl īpašnieku nolaidības dēļ ceļa malās rēgojas, galvenā kārtā, kaŗa laikā, sagrautu un sakritušu ēku drupas. Tām nu kā visam, kas negrezno latviešu zemi, jāpazūd. Iekšlietu ministrijas būvniecības pārvalde, saskaņā ar likumu par neglīto un sagruvušo ēku nojaukšanu, kas veicams divu gadu laikā, jau pabeigusi sakopot aktus par noplēšamām vai kārtībā savedamām ēkām. Komisijas uz vietām apskata visas lauku un pilsētu ēkas, dodot termiņus neglīto un sagruvušo ēku savešanai kārtībā vai nojaukšanai. Kaŗā nopostītos apvidos, kur liels ēku trūkums, to īpašniekiem dod gaŗākus termiņus.

Jau šovasar jāsaved kārtībā ēkas gar galveniem satiksmes ceļiem: gar Rīgas-Meitenes, Rīgas-Pļaviņu, Rīgas-Ķeipenes, Rīgas-Cēsu un Rīgas-Slokas šosejām, tāpat gar visiem dzelzceļiem. Bet tas nenozīmē, ka jānogaida rīkojuma pēdējais termiņš — arī visiem pārējiem ir jāstājas darbā un jāpaveic šis neatliekamais darbs, kas arī ir viens to daudzo skaitā, kas mūsu zemi dara mums pašiem patīkamu un visai pasaulei apbrīnojamu un godājamu.

Varoņu piemiņas svētnīca.

Mums gan tāda jau ir — zem šal-

Nākamais aizsargs.

cošām priedēm mūžīgā dusā slīgušo miera vieta, kur mēs sapulcējamies parādīt savu cieņu tiem, kam nekas nav bijis par dārgu, lai to nevarētu nodot tēvijai Latvijai. Bet mums vajadzīga arī vieta, kurā vienkopus sakopotas ziņas un liecības par šo varoņu dzīves gaitām, lai tās ar savu cildeno paraugu iedvesmotu tagadējās un nākošās paaudzes līdzīgiem darbiem. Mūsu līdzšinējais Kara mūzejs Pulvertornī šim mērķim atbilst maz, jo tanī iespējams, no mūzeja rīcībā esošām mantām, izstādīt tikai niecīgu daļu.

Tagad, pateicoties mūsu varonīgās armijas virspavēlnieka, kara ministra ģen. J. Baloža gādībai, kas arī pēc brīvības cīņu izbeigšanās nekad nav aizmirsis rūpēties par šo cīņu dalībnieku pašu labklājību un arī viņu slavas darbu paglabāšanu nākošām paaudzēm, ierosināta plaša nama celšana, kas kalpos šīm vajadzībām, tā topot par mūsu varoņu piemiņas svētnīcu. Tas ieņems lielāku platību aiz Pulvertorņa Torņa un L. Smilšu ielā, un tā kā viņa priekšdarbi jau iesākti, tad jaunā celtne, ar kuru atkal varēs lepoties latviskā Rīga, pacelsies jau šoruden pat.

Mazpulku nometnes.

Ar šo vasaru arī mazpulku audzināšanas darbā izveidojies jauns faktors: mazpulku darba nometnes. Jau šinī vasarā tās notikušas visos novados, pulcējot zem saviem karogiem ikreizes vairākus simtus dalībnieku, kuri tad, vienkopus sanākdami, savu audzinātāju vadībā, ir mācījušies nevien noderīgus darba paņēmienus, godīgā sacensībā pārbaudījuši savas spējas un brīvā gaisā nodarbodamies ar sportu, stiprinājuši savus spēkus, bet arī mācījušies saprast to, ko dod organizēta sabiedrība savam ikvienam loceklim, iepazinušies ar lielo vienības un saderības garu, kas aplidoja šos, no daudziem apriņķiem un pagastiem vienkopus sanākušos, jauniešus.

Mazpulku jaunatne ir tā spēcīgā, organizētā jaunatne, no kuras rindām jānāk turpmākai latviešu lietu un uzdevumu kārtotājai paaudzei, un tāpēc viņai jāaug brašai un stiprai miesā un garā. To uzsverot, Valsts Prezidents, mazpulku virsvadonis Dobeles mazpulku nometnē teica: «Mazpulki savus dalībniekus un arī vadītājus māca, kā tikt galā ar visām dzīves grūtībām, māca neko neatstāt nepabeigtu un nepadarītu. Mazpulku dalībnieki pierod pie darbīguma, uzņēmības un iegūst daudz citu labu īpašību. Šīs īpašības nostiprina un izaudzina cilvēka raksturu, kas dod cilvēkam spēju katras grūtības, katra vissarežģītākā jautājuma priekšā pastāvēt. Šis raksturs, stiprais, spēcīgais, uz dziļiem pamatiem celtais — tas dos mums to vēl klāt, kā mums bieži trūkst. Mums vēl dzīvē bieži trūkst tā, ko varētu nosaukt vienā vārdā, kas mums vēl ir svešs un neparasts, kas ir ņemts varbūt no kara dienesta, no aizsargiem: šo īpašību, šo pirmo spēku un spēju sauksim vārdā «stāja». — Mēs bieži izliekamies paši sev mazvērtīgāki, nekā patiesībā mēs esam un nekā drīkstam būt. Es gribētu teikt, ka šī mazvērtības sajūta ir izskaužama, galīgi ar uguni izdedzināma!»

Mazpulku nometnes lielā mērā palīdzēs to dalībniekiem atrast pašiem sevi, apzināties savus spēkus un tā kļūt tā lielā darba darītājiem, mūžīgās Latvijas cēlējiem, kādu pienākumu tie uzņēmušies, pieņemot par sveicienu pašapzinīgo un cēlo saucienu «Augsim Latvijai!»

Dziesmotās birzis.

Tā kā nākamā vasarā nolikti lielie vispārējie dziesmu svētki, tad jau šogad visu novadu koŗi sevišķi rosmīgi ķērušies pie dziesmu iemācīšanās. Lai pārbaudītu gatavību, sarīkoti daudzi atsevišķu novadu dziesmu svētki, kuŗos tiešām pierādījās līdzšinējā darba atzīstami sasniegumi. Tā kā līdz nākošiem vispārējiem dziesmu svētkiem atlicis vēl vesels gads, bet koŗi jau līdz šim iemācījušies lielo tiesu programmai paredzēto dziesmu, var teikt, ka nākošo dziesmu svētku uzvedums solās būt reti daiļskanīgs un jauks.

Blakus notikušo dziesmu dienu mākslinieciskiem panākumiem jāatzīmē arī to sabiedriski audzinošā nozīme, jo viņos ļaudis atkal sāka izjust seno, vareno, dziesmās tērpto un tautu vienojošo spēku, un ar dziesmām no aizgājušās senatnes pacēlās tautas varenības gars.

Šinī darbā piesaistījusies arī armija, kuras izcilākais sarīkojums bija 7. Siguldas kājn. pulka Jāņu vakars Alūksnē, ieturēts latviešu tikumu un paradumu garā, un kurā bez pašiem karavīriem kā skatītāji piedalījās viesi no visas Latvijas.

Reizē ar daudzajām dziesmu dienām, dziesmas atkal ieiet ļaužu prātā un nu jau daudzkārt laukos atkal dzirdam atskanam dziesmas, kas, birzīs atbalsodamās, liecina par mūsu zemes un to apdzīvojošo cilvēku dvēseles krāšņumu. Dziesma atkal kļūst par latvieša dzīves neizšķiramu sastāvdaļu, un tā ir liecība, ka tauta sajūtas brīva un dzīvespriecīga.

Amatam zelta pamats.

Senāk tik krāšņi uz laukiem zeļošā un arī pilsētās diezgan ievērojamu lomu ieņemošā amatniecība pēdējā laikā lielrūpniecības nospiesta bija sākusi panīkt. Taču mūsu zemes saimnieciskais raksturs un mūsu tautas īpatnās prasības pēc savdabīgām un labi nostrādātām mantām atvēl lielu attīstības iespēju amatniecībai arī turpmāk. Lai arī uz priekšu mūsu zemei netrūktu labu latviešu amatnieku, un lai viņiem nodrošinātu vajadzīgās tiesības, nodibināta Amatu kamera, kas kārtos visas ar amatniecību saistītās lietas. Par šīs kameras priekšsēdētāju iecelts cienījamais Ed. Rozītis, kurš pats visciešākām saitēm vienots ar šo nodarbības veidu. Kamerā pilnīgi pārstāvēti visi amati un tā atvietos agrākās ģildes un amatnieku biedrības. Amatu kameras atklāšana, piedaloties Valsts Prezidentam, ministriem un diplomātiem, notika bijušā ģildes, tagad Amatu namā 27. jūnijā, un ar viņas atbalstu atkal atjaunosies un nostiprināsies latviešu amatniecība un tās krietnais darbs. Daudzi ļaudis, sevišķi no skolotās jaunatnes, atkal izbeigs rakstu darbu meklēšanu, piegriezdamies amatiem, jo katram amatam zelta pamats.

Darba darītāju uzvara.

Pagājušā mēneša pēdējie ievērojamākie notikumi bija Darba kameras atklāšana 25. un strādnieku svētku svinības 26. jūlijā. Tajos ar sajūsmu un apgarotību piedalījās ikviens latviešu strādnieks, vai nu tieši ierazdamies notikumu vietā, vai tiem sekodams līdzi klausoties radio vai lasot laikrakstus. Jo ar šiem notikumiem īsteni apzīmogots jaunā laikmeta sākums latviešu strādnieku vēsturē.

Jaunā Latvijas valdība ir atzinusi visiem darba darītājiem vienādas tiesības, tiesības, ka ir līdzvērtīgas viņu

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis un valdības locekļi ierodas strādnieku svētkos 26. jūlijā

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis un valdības locekļi noklausās strādnieku bērnu koŗa priekšnesumos.

darbiem un nopelniem. Jaunatklātā Darba kamera ir strādnieku pašvaldība viņu savdabīgo lietu kārtošanai. Darba kameras darbinieki tad arī nāk tieši no strādnieku aprindām, un ar to novērsts senais un nedabiskais apstāklis, kad strādnieku deputāti paši pēc savas izcelšanās un stāvokļa bija vispilsoniskākie ļaudis, kuŗu vienīgais īstais darbs bija strādnieku turēšana savās rokās. Tagadējais Darba kameras priekšsēdētājs K. Egle pats ir Feniksa fabrikas strādnieks, tāpat tās prezidija un kameras locekļi. Ar to tiešām panākts, ka turpmāk strādnieku lietas kārtos paši strādnieki, gan savstarpējās, gan tās, kas attiecas uz strādnieku kopdarbību ar citu saimniecisko nozaru darbiniekiem, saskaņā ar šīs nozares pārstāvjiem.

Darba kameras atklāšanā piedalījās Valsts Prezidents, ministri, sūtņi un ļoti daudzi viesi, tā kā lielā Rīgas latviešu biedrības zāle bija pilna līdz pēdējam solam. Rīgas latviešu biedrība, kas pirmā uzsāka organizētu cīņu pēc latviešu tiesībām Rīgā, tagad devusi vietu latviešu darba organizācijai.

Reizē ar Darba kameras atklāšanu, notika otrie strādnieku svētki, kuŗos, blakus to lielai mākslinieciskai un sabiedriski audzinošai un pilsētniekus un lauciniekus vienojošai nozīmei, jāatzīmē vairāku tūkstošu ilggadīgo un labāko strādnieku godalgošana ar triju zvaigžņu ordeņa nozīmēm un goda diplomiem. Šo notikumu nevar neatcerēties tie 150.000 svētku viesi no Rīgas un visām Latvijas pilsētām, kas paši piedzīvoja arī strādnieku darba atzīšanas dienu, nevar neredzēt tos lielos uzlabojumus un panākumus strādnieku dzīvē, kuŗus atnesis 1934. g. 15. maijs. Latvijā sen izbeidzies ilgi koptais bezdarbs, bet strādnieki ir atkal laimīgi, ka uz viņiem vairs nerāda pirkstiem kā uz sabiedrībai kaitīgiem locekļiem, bet ka arī viņi šajā sabiedrībā kļuvuši aicināti un noderīgi ar savu roku darbu.

Ar Darba kameras atklāšanu vēl vienu reizi apliecināts, ka 15. maijs ir nevien vienprātības uzvara pār nesaticību un naidu, bet ka tas ir arī darba darītāju uzvara pār kūtrumu, laiskumu un gļēvumu, kas ir ikkatras tautas bīstamākās slimības.

Lielais lidojums.

Šovasar, lai pārbaudītu mūsu lidotāju gatavību un spējas, notika lielāks jūŗas pārlidojums, kuŗā piedalījās hidroplānu eskadriļa pulkv. J. Indāna vadībā. Lidotāji lidojumā pavadīja 9 dienas, apmeklēdami 11 valstis un 35 stundās un 55 minūtēs paveikuši pavisam 6210 kilometrus. Viss lidojums, vairākos gadījumos ļoti nelabvēlīgos atmosfairiskos apstākļos, noritēja bez mazākiem kavēkļiem, tādi labi apliecinādams mūsu gaisa flotes un tās personāla labo stāvokli un gatavību. Latvija ir pirmā no Baltijas valstīm, kuŗas aviācija veikusi līdzīgi organizētu tāllidojumu, gūdama savai valstij un sev apciemoto zemju uzmanību un cieņu.

Latgale pošas...

Lai nepaliktu pārējiem novadiem nopakaļ, pēc 1934. g. 15. maija, arī Latgale rosīgi iet pa jaunā laika nosprausto ceļu, un, jāsaka, ar lieliem panākumiem tuvojas visas Latvijas caurmēra līmenim kā saimnieciskā un sabiedriskā, tā kultūrālā laukā. Lai varētu parādīt savus gūtos sasniegumus arī pārējiem novadiem, Rēzeknē šogad no 6.—13. septembrim notiks Latgales apgabala izstāde, kas rādīs, kā Latgales lauksaimniecības un amatniecības, tā arī garīgo attīstību un sasniegumus. Plaši reprezentēta būs Latgales tautas māksla, šim nolūkam aizsargi visā Latgalē vāc mantas etnografiskai nodaļai. Tāpat izstādes vēstures un kultūras nodaļa attēlos visu Latgales kultūrvēsturi, sākot ar senvēsturi un beidzot ar brīvības cīņām. Bez tam lielu vērību piegriezīs arī turpmākā kultūrdarba propagandai Latgalē — it īpaši tās latviskošanai un izdaiļošanai.

Par izstādes plašumu liecina tās laukums, kuŗš aizņems vairāk kā 10 ha ar speciāli celtiem stendiem, bez tam eksponentu rīcībā nodots arī lielais valsts Rēzeknes komercskolas nams. Tā šī būs plašākā no līdz šim Latvijā rīkotajām izstādēm.

Izstādi 13. septembrī noslēgs lielais zemnieku pļaujas svētku sarīkojums, kuŗā sadraudzīgi, plecu pie pleca, satiksies arāji no Vidzemes, Kurzemes un Zemgales, lai sniegtu roku saviem kaimiņiem latgaliešiem, baudītu viņu viesmīlību un mācītos pazīt brīnišķīgo linu, kumeļu un ezeru zemi. Un kā pagājušā gadā sastapāmies Koknesē, šogad, reti satikušies ļaudis, atvadīsimies ar sveicienu: Uz redzēšanos Rēzeknē, izstādē un pļaujas svētkos!

Karogneseji ar strādnieku arodbiedrību karogiem.

T. Veicherts

Mēneša apskats

Kaut gan vasaras mēneši starptautiskā politikā parasti mēdz būt klusi un mierīgi, tad tagad viņi ir jo raibi un bagāti svarīgiem un tālejošiem notikumiem. Ja dažus mēnešus atpakaļ visu uzmanības centrā atradās svelmainā Austrumafrika, tad patlaban mūsu vērības un interešu degpunktā stāv Eiropas kontinents.

Kopš itaļu kaŗaspēka ieiešanas Adisabebā un pēc Abesinijas pievienošanas Italijai, lielvalstu opozicija pret Romu kļuva arvienu mīkstāka un kā Parīzes, tā arī Londonas noteicošās politiskās aprindās jo dienas jo skaļāk pacēlās balsis par saimniecisko sankciju atcelšanu un par izlīgumu ar Italiju. No savas puses itaļi uzsvēra, ka sankciju turpināšana un angļu kaŗa flotes koncentrēšana Vidusjūŗā spiedīs viņus izstāties no Tautu savienības, slēgt ciešu sadarbību ar Vāciju un uzsākt citu diplomātisku ceļu un virzienu. Un ne velti pēdējā laikā vērojamais siltums itaļu - vācu attiecībās radīja stipras bažas franču un angļu sabiedrībā. Šī topošā draudzība uztrauca Parīzi par Reinas joslas likteņiem, bet Londonai viņa bīstama tanī ziņā, ka vāci varētu kļūt stiprāki un neatlaidīgāki savās koloniālās prasībās. Bez tam arī iekšējie apstākļi Francijā un Anglijā prasīja, lai viņu valdībām drīzāk atbrīvotos rokas no ārējām grūtībām. Tā, franču prātus nodarbina sociālie un saimnieciskie sarežģījumi, bet angļi atkal ir nopietni uztraukti par notikumiem Palestīnā un arabu zemēs. Lūk, šie un citi apstākļi spieda Anglijas un Francijas valdības nākt jūnija mēneša vidū pie lēmuma ierosināt Tautu savienības pilnsapulcē saimniecisko sankciju atcelšanu iepretim Italijai.

Tad nu jūnija mēneša pēdējās dienās darbus uzsāka Tautu savienības padome un pilnsapulce. Pēdējās sasaukšanu ierosināja Arģentīna, motīvēdama šo soli ar stāvokļa nopietnību starptautiskajā dzīvē, kas prasa atklātu un vispusīgu noskaidrošanu, lai neiedzītu Eiropas un citu kontinentu tautas kļūmīgos un liktenīgos sarežģījumos. Jau asamblejas pirmajās dienās viņas dalībniekiem nācās dzirdēt abesiņu negusa skarbos un rūgtos vārdus, ar kādiem viņš vērsās pret Tautu savienību un pret Eiropas lielvalstīm. Šī nesaudzīgā kritika, bez šaubām, modinājusi drūmas pārdomas daudzu valstsvīru prātos, bet diemžēl tā palika bezspēcīga kaut ko grozīt Abesinijas lietā un likteņos. Tad, itaļu žurnālistu skandāls, kāda Prāgas avīžnieka pašnāvība un beidzot Dancigas senāta priekšsēdētāja skandāliozie vārdi — lūk, kļūmīgie starpgadījumi, kas iezīmēja Tautu savienības minēto asambleju un arī viņas padomes slēgto sesiju.

Lai nu kā, bet ārkārtējās pilnsapulces gaitas kārtībā atradās — pirmkārt, sāpīgais jautājums par saimniecisko sankciju atcelšanu, tad Abesinijas turpmāko likteņu problēma, un beidzot — daudzinātais jautājums par Tautu savienības reformu un viņas pakta grozīšanu. Pirmais no aprādītiem jautājumiem tika izšķirts tādējādi, ka pilnsapulce uzdeva koordinācijas komisijai sankcijas atcelt un izbeigt, ko pēdējā arī izdarījusi, nolemjot, ka saimnieciskiem spaidiem pret Italiju jākrīt 15. jūlijā. Eiropas miera un drošības apsvērumi tad arī pamudinājuši Tautu savienību «uzupurēt» Abesiniju itaļiem, cerībā panākt ar to Romas atbalstu un līdzdalību tai akcijā, kuŗas mērķis ir apkaŗot spēkus un tendences, kas cenšas iedragāt pašreizējo politisko un teritoriālo līdzsvaru mūsu kontinentā. Līdzīgi apsvērumi atturējuši Tautu savienību no krasumiem otrā jautājumā, atstājot katrai valstij ieskata un rīcības brīvību atzīt vai neatzīt Abesinijas aneksiju. Attiecībā uz trešo jautājumu, t. i. uz Tautu savienības pakta reformas problēmu, nolemts, ka katrai valstij jāsniedz savs projekts nākošajā sesijā, kas nolikta š. g. septembŗa mēnesī.

Tā tad, Tautu savienības pilnsapulce, izbeigdama savus darbus, pavēra Eiropai ceļu uz zināmu optimismu, stiprinādami cerības uz Italijas atgriešanos pārējo lielvalstu sadarbības un solidāritātes saimē. Bet izrādījās, ka itaļi ir citās domās. Viņi saka: «Labi, sankcijas ir atceltas, bet «sankcionistu gars» joprojām ir dzīvs un spraigs mūsu vakardienas nelabvēļu sirdīs un prātos. Un kamēr šis naida un nenovīdības atliekas nebūs galīgi izskaustas, mēs nepiedalīsimies nevienā kollektīvās sadarbības akcijā ar Parīzi un Londonu.» Sakarā ar to Anglija spēra tālāko soli, paziņodama Romai, ka vistuvākā laikā viņa samazināšot savas flotes spēkus Vidusjūŗā līdz normālo laiku kontingenta līmenim. Tāpat arī Francija uzteica Anglijai nolīgumu par flotes spēku sadarbību un savstarpējo palīdzību Vidusjūŗā — itaļu agresijas un uzbrukuma gadījumā. Bet bez visa tā Italija, būdama lepna uz savām uzvarām Austrumafrikā un pārliecināta, ka Vakareiropas lielvalstis cenšas iegūt viņas labvēlību un atbalstu, kļūst arvienu vēsāka un atturīgāka, cenzdamās izsist augstāko cenu par savu līdzdalību kontinenta lietās un strīdos.

Tautu Savienības ģenerālsekretāra Avenola (pirmais no kreisās), Lielbritanijas ārlietu ministra Īdena, franču delegāta Masilji un franču ārlietu ministra Delbo apspriede Tautu Savienības pils dārzā.

Nesaskaņotā un nepilnīgā sankciju politika, kas bija vērsta pret Italiju, ar laiku noveda pie itaļu flirta ar Vāciju. Ar savu neitrālo izturēšanos iepretim Italijai, Berlīne iemantojusi Romas simpatijas un abu šo valstu tuvināšanās pieņēmusi konkrētu veidu kā saimnieciskā, tā arī pa daļai politiskā laukā. Šīs tuvināšanās sekas ir nesen atpakaļ panāktais izlīgums starp Vāciju un Austriju, saskaņā ar ko 1) vāci gatavi respektēt Austrijas neatkarību, 2) viņi apņemoties izbeigt nacionālsociālistisko propagandu Austrijā, 3) tie necelšot vairs šķēršļus saimniecisko sakaru un tūristiskās kustības sekmēšanai abu valstu starpā, u.t.t. Mēdz uzsvērt, ka minētais izlīgums panākts ar Romas vidutājību, jo pēdējā saņēmusi apliecinājumu, ka Berlīne ievēros un respektēs Austrijas neatkarību. — Morāliskais «anšluss» starp vāciem un austriešiem tagad ir panākts, kam ar laiku var sekot arī politiskā un sociālā brālība. Līdz ar to, zem vācu un ita-

ļu vadības, Viduseiropa patlaban atrodas ceļā uz dziļām un tālejošām pārmaiņām, kas pie apstākļiem var novest pie spēcīga autoritāro valstu bloka nodibināšanās un arī pie «mazās antantes» pamatu satricināšanas. Jau tagad Vakareiropas presē min, ka aprādītā blokā bez Italijas, Vācijas un Austrijas varētu iekļauties arī Polija, Ungārija, Bulgārija un pat Rumānija. Vērā ņemot, ka arī Dienvidslavijā pastāv nenoliedzamas simpatijas pret Vāciju, tad nav izslēgts, ka ar Berlīnes palīdzību un vidutājību Belgrade var panākt attiecīgu izlīgumu ar Italiju, lai šādā kārtā arī viņa varētu ierindoties aprādītā Viduseiropas valstu sadarbības grupā. Lai kādu veidu arī nepieņemtu šīs tendences, viens tomēr ir skaidrs, ka kopš itaļu - vācu tuvināšanās, Berlīnes svars pieaudzis starptautiskās polītikas arēnā.

Acīmredzot, šo stāvokli uztvēruši un izpratuši Dancigas nacionālsociālisti, kuŗu rīcība pēdējā laikā modinājusi dibinātas bažas Tautu savienības aprindās. Viņu preses tonis kļūst arvienu izaicinošāks un minētās partijas vadība atklāti izsakās, ka Tautu savienībai un viņas virskomisāram neesot vairs nekādas tiesības pārraudzīt un kontrolēt brīvpilsētas lietas. Šīs naidīgās noskaņas, kas situšas dziļas saknes Dancigas polītiskās aprindās, spieda Tautu savienības padomi izsaukt uz Ženēvu brīvpilsētas senāta priekšsēdētāju Greizeru attiecīgo paskaidrojumu sniegšanai. Tad nu šis nacionālsociālists ārkārtīgi asā tonī vērsās pret Tautu savienību, neatturēdamies pat no draudiem, ka drīz vien vāci paši nokārtošot brīvpilsētas dzīvi un statūtu sev vēlamā garā. Drīz vien pēc Greizera atgriešanās Dancigā pēdējās senāts nāca klajā ar rīkojumiem, kas sacēla vēl lielāku nemieru un sašutumu Vakareiropas galvas pilsētu presē. Tā, piem., senāts grozījis biedrību likumu, piešķīris policijai lielākas tiesības polītisko pārkāpumu vajāšanā un noliedzis dzīvnieku kaušanu pēc žīdu rituāla. Visi šie likumdošanas akti,

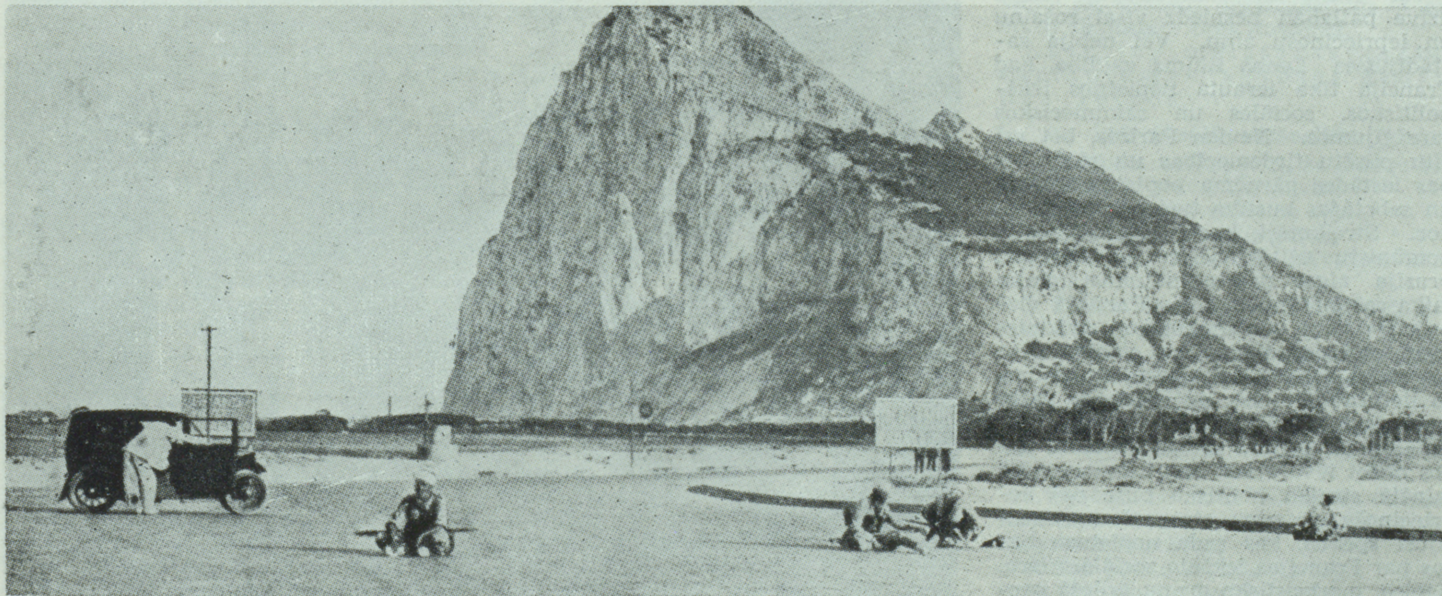

Tanku parāde 14. jūlija svinībās Parīzē.

protams, vērsti pret nacionālsociālistu opoziciju, lai pēdējo galīgi apklusinātu un lai pēc tam varētu brīvi lemt par Dancigas tālākiem likteņiem. Senāts arī vairs nerēķinās ar Tautu savienības virskomisāru un jūtas tā, ka arī Ženēvu viņam nebūtu vairs nekādu saistību un pienākumu. Vārdu sakot, arī Vislas grīvā Versaļas mierlīgumam draud smags uzbrukums, kas var jūtami atbalsoties arī citos Austrumeiropas novados...

Kā teikts, tad cerības uz Italijas ciešāku sadarbību ar Vakareiropas lielvalstīm — ar Franciju un Angliju — tagad kļūst arvienu mazākas, tā kā Lokarnas valstu apspriedē, kuŗai vajadzēja notikt jūlija mēneša vidū Briselē, Roma atteicās sūtīt savu delegātu, ja tur nav nodrošināta Vācijas pārstāvja klātbūtne. Tā, lūk, šo apspriedi nācās atlikt un viņas vietā jūlija beigās sasaukt triju valstu — Francijas, Anglijas un Beļģijas informatīvās un techniskās dabas konferenci Londonā, kuŗa beidzot nolēma, ka nākošajā «lokarniešu» apspriedē jāuzaicina bez Italijas arī Vācija un jālemj par soļiem, kas būtu speŗami miera un tautu kopdarbības nodrošināšanai Rietumeiropā.

Itaļi atteicās no līdzdalības tā saucamā Dardaneļu konferencē Montrē pilsētā. Kā zināms, saspīlētais stāvoklis Vidusjūrā sakarā ar itaļu-abesiņu konfliktu, pamudināja Turciju neatlaidīgi prasīt Dardaneļu militārā statūta grozīšanu, t. i. lai 1923. g. Lozanas konvencijas signatārvalstis atļautu Turcijai nocietināt aprādītos jūras šaurumus, jo pēdējā laika notikumi liecina,

Spāņu revolūcionāru posteņi (marokāņi) pie Gibraltāras robežas.

Spānijas revolūcijas aina.

ka Tautu savienības drošības garantijas, diemžēl, ir nepietiekošas aizsargāt kādu valsti no piepešiem iebrukumiem viņas territorijā. Kaut gan Lozanas līguma signatāri un garanti principā piekrita turku prasībai, bet iztirzājot šo jautājumu sīkumos un techniski, viņu starpā radās nopietnas domstarpības. Beidzot, pēc pāris nedēļu darba konference noslēdzās ar vienošanos un ar līgumu Turcijas, Francijas, Anglijas, Pad. Krievijas, Rumānijas, Bulgārijas u. c. valstu starpā, kas atļauj turkiem remilitārizēt Dardaneļu šaurumus un nosaka attiecīgo režīmu un kārtību, kas jāievēro tirdzniecības un kaŗa kuģu braukšanai caur minēto šaurumu ūdeņiem. Dardaneļu konference pierāda, ka miera un savstarpējas saprašanās ceļā var panākt līgumu revīziju, neķeŗoties pie varas līdzekļiem, kas ienes tikai naidu un sarūgtinājumu tautu dzīvē un valstu attiecībās.

*

Var teikt, ka Vakareiropas valstu dzīve patlaban nesniedz visai rožainu un iepriecinošu ainu. Vēl nebija sastādījusies Leona Blūma valdība, kad Francija tika ierauta nopietnos iekšpolitiskos, sociālos un saimnieciskos sarežģījumos. Nevien Parīzes, bet arī citu pilsētu tirdzniecības un rūpniecības iestādes pāŗņēma nopietna streiku un sabotāžas kustība turienes strādniekos. Streikotāji, kas bija pakļāvušies komūnistu aģitācijai un propagandai, prasīja algas paaugstinājumus, darba laika saīsināšanu u. t. t. Panāktā vienošanās starp uzņēmējiem un strādniekiem gan nav tāda, kas varētu nākt par labu franču saimnieciskai rosībai, jo lietpratēji atzīst, ka Francijas ražošana tagad stipri sadārdzināšoties un viņas konkurences spējas pasaules tirgos būšot ievērojami apgrūtinātas. Arī minētā streika politiskā puse nav iepriecinoša, jo viņa atsegusi un atraisījusi spēkus, kas rada nopietnas bažas par Francijas iekšējo sociālo mieru. Kreiso, marksistisko grupu ārdošā propaganda tagad pārgājusi arī uz laukiem un uz Alžiras un Tunisas kolonijām, bet valdība vēl jūtas bezspēcīga cīņai ar ekstrēmistu postošo un graujošo darbu.

Minētais streika vilnis bija pārsviedies no Francijas arī uz Beļģiju, bet drīz vien, jūnija vidū, viņš te apsīka un apklusa. Šīs draudošās kustības priekšā beļģu parlamentā aprima partiju strīdi, kas bija sacēlušies ap jaunās valdības sastādīšanu, un triju grupu — katoļu, sociālistu un liberāļu — koalicija beidzot deva valdību ar agrāko ministru prezidentu van Zēlandu priekšgalā.

Lielas grūtības patlaban pārdzīvo arī Spānija, kas pēdējā laikā ierauta nežēlīgā brāļu un pilsoņu kaŗā. Kā zināms, februāŗa mēneša parlamenta vēlēšanās uzvaru guva tā sauc. «kreisā fronte», kuŗā noteicošā loma piekrīt marksistiskiem elementiem. Jaunie valdnieki sāka nesaudzīgi izrēķināties ar saviem politiskiem pretiniekiem kā armijā, tā arī visos civīlos resoros. Nežēlastībā krita arī republikas prezidents Alkala Zamora, kuŗa vietā nāca Azanja. Tad tika uzsāktas plaša vēriena vajāšanas pret garīdzniecību, lielgruntniekiem, fašistu un monarchistu partiju piekritējiem. Šīs grupas tika vajātas un viņu galvenie līdeŗi ieslodzīti cietumos. Valdība kļuva arvienu bezspēcīgāka cīņā ar anarchistu un komūnistu varas un dēmagoģijas aktiem. Beidzot labās, pilsoniskās partijas sāka organizēties pretestībai, un beidzot visu polītisko strīdu izšķiršana tika pārnesta uz Madrides ielām un bulvāŗiem. Nemiers pret augošo anarchiju pāŗņēma arī armiju, kuŗas virsniecībā nobrieda apņemšanās darīt reiz galu šim indīgajam chaosam, un ar ieroču palīdzību nodibināt valstī kārtību, stingru un noteiktu valdību. Signālu šai armijas reakcijai bija devusi kāda izcila konservātīvās partijas darbinieka Kalvo Sotelo nogalināšana, ko bija izdarījuši viņu pretinieki no marksistu vidus. Sotelo uzskatīja par «vīru, kāds Spānijai esot vajadzīgs», un uz viņu likuši lielas cerības visi spāņu patrioti. Tad nu pēc šī polītiķa traģiskās nāves uzliesmoja nemieri visos spāņu garnizonos, bet sevišķā niknumā un spēkā — Marokas ārzemnieku leģionā. Kirogas valdība tūliņ atkāpās un deva vietu Herola kabinetam, kas uzsāka cīņu ar nemierniekiem. Spriežot pēc laikrakstu ziņām, tad sevišķi asiņainas sadursmes notikušas Madridē, Seviljā, Barselonā un San-Sebastianā. Nemiernieku vadību uzņēmušies ģenerāļi Franko un Mola un ar savām kolonnām tie virzās uz Madridi, tā kā galvas pilsētas apkārtnē un vārtu priekšā kauja starp nacionālistiem un marksistiem izšķirs Spānijas turpmākos polītiskos likteņus. Saka, ja uzvaru gūtu kreisie, tad komūnisti ātri vien nobīdītu pie malas sociālistus un dēmokratus un ievadītu Spānijā komūnistisko režīmu ar visām viņa atbaidošām sekām. Par nacionālistu nodomiem zināms tikai tas, ka viņi vēloties nodibināt pilsonisku diktātūru, t. i. autoritāru varu pēc fašisma parauga.

Spānijas «tautas frontes» «kaŗaspēks».

P. Rasiņš,
šāvēju vecmeistars.

Izvilkums no Latvijas šaušanas organizāciju savienības sacīkšu noteikumiem

Mans nolūks šinī rakstā ir iepazīstināt šāvēju saimi ar šaušanas sacīkšu noteikumiem, kuŗus Latvijas šaušanas organizāciju savienības valde man uzdeva pārstrādāt, piemērojot tos starptautiskiem šaušanas noteikumiem un arī ņemot vērā mūsu īpatnējos apstākļus. Šaušanas sports, tāpat kā visi citi sporta veidi, starptautiskā mērogā iet lieliem soļiem uz priekšu un katru gadu tiek uzstādīti daudz pasaules rekordu tāpēc arī mums jāpiegriež liela vērība šim sporta veidam un jāpievelk dalībnieki, ko ar panākumiem ir veikusi aizsargu organizācija sūtot uz sacīkstēm vislielāko dalībnieku skaitu. Šis sports no militārā viedokļa ieņem pirmo vietu un ar šo sportu būtu jānodarbojas katram latvietim.

Šeit gribu atzīmēt noteikumus, kas interesēs galvenā kārtā pašus šāvējus, jo telpu trūkumt dēļ visus šaušanas noteikumus, kas attiecas uz šaušanas noorganizēšanu tiesnešiem u. t. t. nevar ievietot.

Šos noteikumus visā pilnībā ir izdevusi L. š. o. s. un viņus var atsevišķi katrs iegādāties. Šie noteikumi ir apstiprināti no Latvijas šaušanas organiz. savienības valdes kā augstākās šaušanas sporta instances, kuŗā ietilpst aizsargu organizācija, policija, armija, robežsargi un sporta biedrības, un tāpēc tie jārespektē un visas sacīkstes jāizved pēc šiem noteikumiem. Saprotams, katra šaušanas organizācija savas iekšējās sacīkstes var sarīkot citādās disciplīnās, nekā šeit būs minēts, jo tā ir biedrības iekšēja darīšana, bet toties ieteicams pieturēties pie šiem noteikumiem, jo ar to šāvējs pierod zināmiem šaušanas apstākļiem un līdz ar to tam ir izredzes Latvijas mērogā sasniegt labākus rezultātus. —

Vispārējie noteikumi.

Latvijas šaušanas organizāciju savienības vai tanī ietipstošo šaušanas sporta organizāciju rīkotām šaušanas sacīkstēm jānotiek pēc šiem noteikumiem.

Sacīkstēs par piedalīties Latvijas vai citu valstu šaušanas organizācijas savievienībā ietilpstošo sporta organizāciju biedri un kandidāti, ja attiecīgās valsts savienība ir kā biedrs vai kandidāts starptautiskā amatieŗu šaušanas sporta organizāciju savienībā.

Latvijas šaušanas organizāciju savienības vai tanī ietilpstošo šaušanas sporta organizāciju rīkotās sacīkstēs var piedalīties tikai amatieŗi. Organizācija, pieteicot savu biedri sacīkstēs, līdz ar to galvo ka tas amatieris.

Šāvējs, kas piedalījies atklātās sacīkstēs no vienas organizācijas, tanī sezonā nedrīkst piedalīties sacīkstēs no otras organizācijas bez pirmās rakstiskas piekrišanas, bet ja organizācija tādu nedotu, šāvējam ir tiesība griezties ar sūdzību savienības valdē, kuŗas lēmums šādos gadījumos galīgs.

Šāvēji, jaunāki par 17 gadiem, nedrīkst piedalīties sacīkstēs citādi, kā ar vecāku rakstisku atļauju, kas jāiesniedz pieteicoties.

Latvijas šaušanas organizāciju savienība izdod šāvējiem - amatieŗiem noteikta parauga licences (reģistrācijas kartiņas).

Sacīkšu sarīkošana.

Šaušanas sacīkstes var sarīkot Latvijas šaušanas organizāciju savienība un tanī ietilpstošās sporta organizācijas.

Sacīkstes sarīko: a) slēgtas (internas), kur piedalās tikai vienas organizācijas šāvēji; b) aprobežotas (vietējas vai apgabala), kur piedalās vietējo resp. apgabala savienībā ietilpstošo sporta organizāciju šāvēji; d) atklātas (eksternas), kur piedalās visu L. š. o. s. ietilpstošo organizāciju šāvēji; e) starptautiskās, kur piedalās d) punktā minētie un citu valstu šāvēji - amatieŗi.

Atklātas vai starptautiskas sacīkstes, kas par tādām izziņotas un kuŗās pieteikti un piedalās ne mazāk kā divu organizāciju vai valstu šāvēji.

Sacīkšu laikā uguns līnijā drīkst uzturēties vienīgi notiekošās sacensības dalībnieki, tiesneši, pārstāvji un katram šāvējam viens vērotājs - korriģētājs, kuŗš nedrīkst traucēt citus šāvējus. Par šī noteikuma neizpildīšanu atbild organizācija, kas sacīkstes sarīko un tai L. š. o. s. valde var aizliegt sacīkšu sarīkošanu uz laiku līdz 2 mēnešiem.

Godalgošana.

Lai aprēķinātu atsevišķu šāvēju un organizāciju sasniegumu kopsummu šaušanas sacīkstēs (Latv. meistarsacīkstēs, savstarpējās organizāc. sacīkstēs, pilsētu un citās) atsevišķam šāvējam katra iegūta I vieta individuālā sacensībā dod 6 punktus; II v. — 5 p., III v. — 4 p., IV v. — 3 p., V v. — 2 p. un VI v. — 1 p., bet komandu sacensībā organizācijai katra pirmā vieta — 11 p., II v. — 7 p. un III v. — 3 p. Organizāciju punktu skaitā ieskaita komandu sacensībās sasniegtos punktus un visu atsevišķu šāvēju sasniegtos punktus, pie kam atsevišķu šāvēju galīgās klasifikācijās ieņemtās vietas nedod punktus. Labākiem 6 šāvējiem individuālās sacensībās un labākām 3 organizācijām, kas sasnieguši labāko punktu skaitu, izsniedzami diplomi. Pie vienādiem punktiem galīgā klasifikācijā vietas izšķiŗ, kam ir vairāk pirmo vietu, ja pie tam vēl būtu vienādi, tad otrās, trešās u. t. t. vietas.

Izslēgšanas noteikumi.

No vietējām atklātām un starptautiskām sacīkstēm var izslēgt šāvējus un biedrības, kas:

a) neievēro amatierisma noteikumus;
b) aktīvi piedalās L. š. o. s. neietilpstošu organizāciju rīkotās atklātās šaušanas sacīkstēs;
c) neievēro šaušanas sacīkšu noteikumus.

Meistarsacīkstes.

Sarīkot var sekošas meistarsacīkstes:
a) Latvijas,
b) apgabalu un
c) pilsētu.

Meistarsacīkstes sarīko vienīgi L. Š. O. S. vai tās uzdevumā kāda no savienībā ietilpstošām organizācijām.

Visām meistarsacīkstēm jānotiek laikā no 1. maija līdz 15. oktobrim, pie kam sacīkšu dienu, programmu un tuvākus noteikumus nosaka L. š. o. s. valde saziņā ar sacīkšu rīkotāju.

Latvijas meistarsacīkstēs var piedalīties tikai Latvijas pavalstnieki, bet apgabalu un pilsētu meistarsacīkstēs — kopš 6 mēnešiem tur dzīvojošie šāvēji. Meistarsacīkšu dalībniekiem jāpieder pie kādas L. š. o. s. ietilpstošās organizācijas.

Pieprasījumi atļaut meistarsacīkšu sarīkošanu iesniedzami L. š. o. s. valdei katru gadu līdz 15. martam, klātpieliekot paredzēto sacīkšu programmu.

Meistarsacīkšu uzvarētāji iegūst meistara nosaukumu un diplomu, bet no II līdz IV vietas ieguvušie — diplomus. Diplomus, pēc pilnā biedru sapulcē apstiprinātā parauga, apgādā savienības valde un izsniedz organizācijām — sacīkšu rīkotājām pret samaksu.

Latvijas meistarsacīkstes sarīkojamas sekošos šaušanas veidos:

Individuālās sacensībās:

1. Šaušana no kaŗavīru šautenēm 300 m attālumā, stāvoklis stāvus:
2. Tas pats stāvoklis no ceļa;
3. Tas pats stāvoklis guļus;
4. Tas pats visos trīs stāvokļos kopsummā;
5. Kaujas šaušana no kaŗavīru šautenēm 150 m attālumā;
6. Šaušana no automatiskām pistolēm vai revolveŗiem 25 m attālumā 7 šāvieni 20 sekundēs;
7. Šaušana no automatiskām pistolēm vai revolveŗiem 25 m attālumā uz 6 figūrām;
8. Šaušana no mazā kalibra 22 (6 mm) ložu bisēm 50 m attālumā stāvošā mērķi, stāvoklis stāvus;
9. Tas pats stāvoklis no ceļa;
10. Tas pats stāvoklis guļus;
11. Tas pats visos trīs stāvokļos kopsummā;

12. Šaušanā no mazā kalibra ložu bisēm 25 m attālumā parādošā mērķī;

13. Šaušanā no mazā kalibra pistolēm 50 m attālumā;

14. Mālu baložu šaušanā ar skrošu bisēm.

Komandu sacensībās:

15. Šaušanā no karavīru šautenēm 300 m atālumā trīs stāvokļos kopsummā;

16. Kaujas šaušanā no karavīru šautenēm 150 m attālumā;

17. Šaušanā no automatiskām pistolēm uz 18 figūrām;

18. Šaušanā no mazā kalibra ložu bisēm 50 m attālumā visos trīs stāvokļos kopsummā;

19. Šaušanā no mazā kalibra ložu bisēm 25 m attālumā parādošā mērķī;

20. Māla baložu šaušanā ar skrošu bisēm.

Piezīme: Bez minētiem 20 šaušanas veidiem Latvijas šaušanas organizāciju savienības valdei ir tiesība vēl sarīkot:

1. Šaušanu ar uzlabotām karavīru šautenēm 300 m attālumā, stāvoklis stāvus.
2. Tas pats stāvoklis no ceļa.
3. Tas pats stāvoklis guļus.
4. Tas pats visos trīs stāvokļos kopsummā.
5. Komandu sacensību visos trīs stāvokļos kopsummā.

Sacīkšu kārtība.

Sacīkstes dalībnieks, kas tīši vai ar nodomu traucē citus dalībniekus, lai kavētu to darbību, vai necenšas dēļ uzvaras, ir izslēdzams un neiegūst ne vietu, ne godalgu, uz kuru tam pretējā gadījumā būtu tiesības.

Dalībniekam, kas izstājies no sacensības, aizliegts to turpināt.

Šaušana no ložu ieročiem.

Katrs dalībnieks ieņem vietu ugunslīnijā pēc lozes. Uz tiesneša rīkojumu: „sagatavoties", dalībnieki pārbauda savu ieroci un ieņem šaušanai atļautu un piemērotu stāvokli. Atskaita noteikto patronu skaitu un uzrāda to tiesnesim pārbaudei. Pēc signāla: „sākt!", izdara šaušanu viņiem norādītos mērķos.

Nevienam no maiņas, pirms noteiktais šāvienu skaits nav izšauts, nav atļauts atstāt uguns līniju. Šaušanas stāvoklis katrā serijā tāds, kāds šai serijā dalībniekiem paredzēts.

Pēc tiesneša svilpes jeb komandas: «beigt!», izšautos šāvienus neskaita, kādēļ šaušana līdz ar komandu jāpārtrauc, jo par katru pēc komandas izšauto šāvienu tiek atskaitīts viens no vislabākiem trāpījumiem. Šāda pat kārtība ieturama šinī punktā minētās komandu šaušanas sacīkstēs. Komandām šaušanā no karavīru šautenēm 300 m un 150 m attālumā 9 dalībnieki bet skaita 7 labāko šāvēju rezultātus. Komandām šaušanā no mazā kalibra ložu bisēm stāvošā un parādošā mērķī 6 dalībnieki, bet skaita 5 labāko šāvēju rezultātus. Automatiskām pistolēm 6 dalībnieki, bet 5 labākie skaitās. L. š. o. s. valdei ir tiesība komandu sastāvu skaitliskā ziņā grozīt.

Vietu izcīņa līdzīgu sasniegumu gadījumā.

Visās sacensībās, kur vairākiem dalībniekiem vienādi rezultāti, vietas izšķir:

No ložu ieročiem:

1) Lielākais trāpījumu skaits mērķos;
2) Lielākais trāpījumu skaits melnā ābolā;
3) Lielākais skaits trāpīto 10, 9, 8 u. t. t.

Ja arī ar to nepanāk izšķirošo rezultātu, tad izšķir tas trāpījums, kas atrodas visattālāk no centra, tanī mērķī, kas tika šauts pēdējais.

Ja komandas sasniegtu vienādu punktu skaitu, vietas kārtību nosaka vismazākā diference pirmā un pēdējā komandas šāvēja rezultātu kopskaitā.

Mālu baložu šaušanā.

Pēc šāvienu skaita, bet ja tas vienāds tad — kas ar pirmo šāvienu sašāvis vairāk baložus.

Vispārējie noteikumi sacīkšu veidiem.

Šāvējs izslēdzams no sacensības par šaušanas noteikumu pārkāpšanu un starta nokavēšanu. Ar sacīkšu noteikumu nezināšanu aizbildināties nevar.

Individuālās sacensībās pielaižams neaprobežots dalībnieku skaits no katras L. š. o. s. ietilpstošās organizācijas

Komandu sacīkstēs var piedalīties pa vienai komandai katrā sacensībā no L. š. o. s. ietilpstošām organizācijām.

Iesāktās sacensības jābeidz ar tā paša kalibra ieroci, ar kuru šaušana iesākta.

Visi ieroči atļauti bez ierobežojumiem, izņemot kontroli drošības ziņā; optiski stikli uz ieročiem aizliegti.

Trāpījuma caurmēra mala noteic trāpījuma labumu, skaitot šāvējam par labu. Šķērsi trāpījumi netiek skaitīti.

Novērot trāpījumus ar tālskatiem jeb teleskopiem atļauts kā pašam šāvējam, tā viņa novērotājam - koriģētajam, kurš nedrīkst traucēt citus šāvējus.

Par labākiem 6 šāvējiem katrā šaušanas veidā skaitās tie, kas sasnieguši lielāko punktu skaitu.

Šaušanas laikā atļauts ieroci tīrīt un eļļot.

Šaušanas sākumu un beigas atzīmē ar svilpienu jeb kādu citu, visiem zināmu, signālu.

Par katru pēc svilpiena izdarītu šāvienu tiek atskaitīts viens no vislabākiem trāpījumiem.

Katrs šāviens, kurš gājis vaļā, kad ierocis atstājis atbalstu, solu, vai zemi tiek skaitīts.

Kļūmes jāpieteic tiesnesim un dalībniekam tiesība kļūmes vietā izmantot citu patronu, ja laiks to atļauj. Šaušanas laiks kļūmes jeb cita kāda gadījuma dēļ netiek pagarināts.

Galvenam tiesnesim tiesība pārtraukt šaušanu, ja to atmosfairisko apstākļu dēļ techniski nav iespējams turpināt. Tādā gadījumā sacīkšu beigšanai noteicams cits laiks.

Ja komanda iesākusi sacensību, viņā nevienu dalībnieku nevar atvietot vai mainīt.

Ja serijā izšauts vairāk lodes, kā noteikts, tad tik daudz labākie trāpījumi atskaitāmi. Šaušana ar sprāgstošām lodēm aizliegta.

Sacīkstēs pielaižami tikai to L. š. o. s. ietilpstošo biedru - organizāciju biedri, kuri noteiktā laikā pieteikti un pirms starta iemaksājuši dalības naudu.

Pirms piešaudes sākuma uz tiesneša pieprasījumu jāuzrāda pārbaudei ierocis. Ja ierocis neatbilst noteikumiem, tiesnešiem tiesība dalībnieku sacīkstēs nepielaist, par ko paziņo galvenam tiesnesim. Savu lēmumu ar motivējumu tiesneši atzīmē sacīkšu protokola beigās.

Ja dalībnieks sacīkstēs lietājis neatļautu ieroci jeb paņēmienu, tiesnešiem tiesība uz pienākums dalībnieku diskvalificēt, t. i. izslēgt no sacensības, ievedot to sacīkšu protokolā.

Šaušanas kārtību noteic tiesneši pēc izvilktās lozes (dalībnieks vietu izlozēšanā var nepiedalīties un L. š. o. s. vietu izlozēšanu var izdarīt bez dalībniekiem). Dalībnieki ieņem vietas skaitot no kreisās uz labo pusi.

Šaušanas dalībniekiem atļauts savstarpēji mainīties vietām, par ko iepriekš maiņas jāpaziņo tiesnešiem.

Šaušanas laikā uguns līnijā drīkst atrasties tikai šāvēji, tiesneši un šāvēju novērotāji - koriģētāji, bet pārējie dalībnieki un publika jānorobežo no dalībniekiem tādā attālumā, kā tiesneši katrā gadījumā atsevišķi atrod par vajadzīgu.

Ja kāds dalībnieks sacensības laikā atsakās to turpināt, viņš ne zem kādiem noteikumiem no jauna sacensībā netiek pielaists. Sasniegtie rezultāti tiek ieskaitīti šāvējam.

Stāvokļi pie šaušanas no ložu bisēm.

Stāvus: Šāvēja ķermenim jābalstās uz kājām bez jebkāda atbalsta. Ierocim un to piederumiem skaidri jāatdalās no šāvēja ķermeņa. To drīkst pielikt tikai vienam plecam un ar otru roku atbalstīt. Rokas delnas atbalsts (šampinjons) atļauts. Siksna, kā arī jebkurš polsterējums vai mākslīgs rokturis, kurš domāts kā atbalsts, aizliegts. Karavīra šautenes siksnas lietošana atļauta, šampinjons noliegts.

No ceļa: Mīkstā polsteŗa pielietošana atļauta. Tam jābūt zem kājas, pašam celim un kājai jāpieskaŗas zemei jeb paklājam. Starptautiskais samērs kājas polsterim garumā 36 cm un diametrā 20 cm. Ierocim un tā piederumiem skaidri jāatdalās no šāvēja ķermeņa, to drīkst pielikt tikai pie pleca un atbalstīt ar otru roku. Ieroci atbalstošai rokai jāguļ uz ceļgala un tās pašas puses kājas pēdai jāpieskaŗas zemei. Roka, kas nospiež šautenes mēlīti, nedrīkst pieskārties otrai rokai. Siksna atļauta, aizliegta turpretim rokas atbalsta (šampinjona) pielietošana, kā arī jebkurš polsterējums jeb mākslīgs rokturis, kas kalpotu atbalstam.

Guļus: Šāvējs drīkst nogulties uz grīdas vai paaugstinājuma vai nu šāviena virzienā jeb šķērsām pret to, pie kam spilvena pielietošana aizliegta. Ķermeņa augšdaļa var atbalstīties vienīgi uz elkoņiem. Rokas apakšējai daļai un piedurknēm skaidri jāatdalās no zemes jeb paaugstinājuma. Ierocim un tā piederumiem jābūt skaidri nodalītiem no ķermeņa un drīkst pieskārties tikai vienam plecam un atbalstīties ar otras rokas. Jebkurš polsterējums jeb mākslīgs rokturis, kas varētu kalpot kā atbalsts, noliegts. Roka, kas nospiež šautenes mēlīti, nedrīkst pieskārties otrai rokai. Siksnas atļautas, kuras nepārsniedz 40 mm platuma, un kuŗām nav polsteŗa, pie kam siksnu var pielietāt tikai ap roku. Rokas atbalsts (šampin-

jons) aizliegts. Ieroča āķa vai polsterējuma lietāšana atļauta, lai aizkavētu ieroča siksnas slīdēšanu. Mīksts polsterējums pie pleca, kur liek spalu, un polsterējums abiem elkoņiem līdz ieroča siksnas atbalstpunktam, atļauti. Cimdu lietošana, kuriem gari kāti, noliegta.

Tiklīdz šāvēji izšāvuši noteiktos šāvienus, visi uzraksti, kas varētu konstatēt šāvējus, jāaizklāj; pēc tam mērķis jānodod pārbaudīšanai un tikai pēc rezultātu galīgas pārbaudes tiek konstatēts šāvējs.

Šaušana no mazā kalibra 22 (6 mm) ložu bisēm stāvošā mērķī.

Šaušana stāvošā mērķī 50 metru attālumā.

Mērķis balts, 10 dalījumu riņķiem un melnu ābolu vidū. Mērķa diāmetrs 20 cm, ābols 14 cm diāmetrā, katrs riņķa dalījums 1 cm.

Katrs dalībnieks šauj 60 šāvienus 12 serijās (5 šāvieni katrā serijā) trīs stāvokļos: guļus, stāvus un no ceļa, katrā stāvoklī 20 šāvienu. Katrai sērijai savs mērķis. Katra stāvokļa rezultāti un visu stāvokļu kopsumma skaitās kā atsevišķa sacensība. Dalībnieki var piedalīties pēc izvēles arī tikai atsevišķos sasacensības stāvokļos.

Stāvokļu kārtība: 1) guļus, 2) stāvus un 3) no ceļa. Laiks katrai serijai 10 (desmit) minūtes.

Piešaudē atļauts lietāt — guļus 5 šāvieni, stāvus un no ceļa pa 3 šāvieni. Laiks piešaudei neierobežots.

Visi ieroči atļauti bez ierobežojumiem, izņemot kontroli drošības ziņā. Optiski stikli uz ieročiem aizliegti. Automātiskie un pusautomātiskie ieroči aizliegti. Municija pēc izvēles: 22 kal. short, long jeb long rifle, vienkāršas jeb galvanizētas, kādas dabūjamas tirdzniecībā.

Šaušana no mazā kalibra 22 (6 mm) ložu bisēm parādošā mērķī.

Šaušana parādošā mērķī 25 metru attālumā. Mērķis — pamazināta auguma figūra, augstums 12 cm, platums 3,5 cm. Figūra sadalīta riņķveidīgās joslās ar skaitli 10 vidū.

Katrs dalībnieks šauj 25 šāvienus, 5 serijās, 5 šāvieni katrā serijā. Stāvoklis pēc izvēles, bet bez mākslīga atbalsta.

Piešaudei 3 šāvieni no stāvokļa pēc izvēles, neierobežotā laikā.

Sacensībā šāvējam mērķis parādāms šaušanai 3 sekundes ilgi katram šāvienam, ar 5 sekundu starpbrīdi izlādēšanai un ielādēšanai. Pēc katriem 5 šāvieniem maināma figūra — mērķis.

Atiecībā uz bisēm, noteikumi kā šaušanai stāvošā mērķī.

Šaušana no mazā kalibra 22 (6 mm) pistolēm.

Šaušana stāvošā mērķī 50 metru attālumā.

Mērķis 10 dalījumiem un melnu ābolu vidū, diametrs 50 cm, melnais ābols 20 cm.

Katram dalībniekam jāizšauj 30 šāvieni 2 serijās, katrā 15 šāvieni. Serijas ilgums 15 minūtes.

Šaušanas stāvoklis stāvus ar brīvi paceltu roku, bez atbalsta. Par brīvu roku uzskata, ja rokas locītava pilnīgi brīva, pie kam spals nedrīkst būt ar pagarinājumu, kas veidotu jebkādu atbalstu pāri plaukstu locītavai un varētu noderēt kā atbalsts.

Piešaudei 5 šāvieni no stāvokļa pēc izvēles, neierobežotā laikā.

Visas pistoles atļautas bez ierobežojumiem, izņemot kontroli drošības ziņā. Optiski stikli uz ieroča aizliegti.

Municija kā mazā kalibra ložu bisēm.

Šaušana no automatiskām pistolēm vai revolveriem.

Sacīkstes no automatiskām pistolēm vai revolveriem 25 metru attālumā.

Visi ieroči sākot ar kalibri 22 (5,85 mm) atļauti. Mērķis kā maza kalibra pistolēm.

Piešaudei atļauti 3 šāvieni no stāvokļa pēc izvēles. Laiks neierobežots.

Šaušanas stāvoklis stāvus, bez atbalsta, tāpat kā ar mazā kalibra pistolēm.

Katram dalībniekam jāizšauj 7 šāvieni 20 sekundēs. Ieroča jeb municījas defekti netiek ņemti vērā.

Šaušana no automatiskām pistolēm vai revolveriem. (Kaujas šaušana).

Sacīkstes no automatiskām pistolēm vai revolveriem 25 metru attālumā uz 6 mērķu figūrām.

Ieroči: Visu kalību automatiskās pistoles, sākot ar kal. 22 (5,85 mm).

Mērķis: 6 viena blakus otrai novietotas mērķu figūras, 0, 75 mtr attālumā no centra līdz centram. Figūras augstums 1,63 mtr. Katra figūra ir melnā krāsā uz balta pamata.

Šaušanas stāvoklis: stāvus no brīvas rokas. Rokai jābūt pilnīgi brīvai un spals nedrīkst būt ar pagarinājumu atbalstam.

Šāvienu skaits: 3 serijās pa 6 šāvieniem katrā, laiks 8 sekundes — kamēr mērķis redzams. Katrā figūrā jāšauj vienu reizi. Rezultāti tiek pārbaudīti pēc katras 6. šāvienu serijas, trāpījumi tiek aizlīmēti.

Šaušana: Šāvējam ierāda vietu uz uguns līnijas 2 mtr. platumā. Viņš ieņem stāvokli mērķa virzienā. Rokai un stobra galam pirms šaušanas jābūt uz leju novirzītam un jāpieskaras atiecīgai kājas ciskai. Šaušanas vadītājs jautā: „Esiet gatavs?“ „Jā,“ šāvējs atbild, «gatavs!», tad 6 figūras parādās vienlīdzīgi. un līdz ar mērku parādīšanos sākas šaušana. Laiks skaitās ar 6 figūru parādīšanos. Mērķi katrreiz redzami 8 sekundes un pēc tam pazūd vienlaicīgi.

Rezultātu novērtēšana: notiek pēc trāpīto figūru lielākā skaita trijās kopā saskaitītās sērijās. Katra vairākiem šāvieniem trāpītā figūra skaitās tikai par vienu punktu.

Pie vienlīdzīgu punktu skaita šāvēji pāršauj vienu sēriju pa 6 šāvieniem katrā, zem vienādiem noteikumiem, pie kam mērķu parādīšanās laiks tiek samazināts uz 6, 4, 3, 2, u. t. t. sekundēm. Visi ar ieroci vai municiju izsauktie traucējumi (saspiedumi, novēlojumi, kļūmes u. t. t.) netiek ņemti vērā un šāvējam nedod tiesību uzsākt seriju no jauna.

Šaušana ar karavīru šautenēm.

Šaušana ar karavīru šautenēm — attālums 300 un 150 metri.

Sacīkstes var piedalīties ar dažāda tipa šautenēm, noteiktas sistēmas (modeļa), bez kādiem pārstrādājumiem vai pielikumiem (palielināts svars, pārveidots mērķeklis, ātršāvējs u. t. t.).

Piezīme: Graudu var pataisīt plakanu vai zemāku, bet izveidot no viņa kādu citu formu aizliegts. Kas attiecas uz mērķekli, tad diopteŗa caurums vai mērķekļa robs var būt mazāks un lielāks.

Graudam jābūt melnam.

Pirmā sacensībā — attālums 300 mtr., mērķis ar 10 dalījumiem 1 metru diametrā, melnais mērķa ābols 60 centim. Katrs mērķa dalījums - riņķis 5 cm.

Katrs dalībnieks šauj 60 šāvienus trīs stāvokļos, guļus, stāvus un no ceļa, katrā stāvoklī 20 šāvienu. Pēc katra stāvokļa mērķi tiek mainīti vai arī trāpījumi atzīmēti. Katra stāvokļa rezultāti un arī visu stāvokļu kopsumma skaitās kā atsevišķa sacensība.

Stāvokļu kārtība: 1) guļus, 2) stāvus un 3) no ceļa. Laiks katram stāvoklim 20 minūtes.

Pirms šaušanas atļauts izlietot pirmam stāvoklim piešaudei 5 šāvienus neierobežotā laikā, bet nākošos stāvokļos 3 šāvieni katrā.

Otrā sacensībā kaujas šaušanā attālums 150 metri, mērķis krūšu figūra ar aplocēm, 40 cm augsta un 50 cm plata; katrs aploces dalījums 2,5 cm. Katrs dalībnieks ne ilgāk kā 1 min. laikā, neieskaitot 1. pielādēšanu, izšauj 10 patronas stāvoklī guļus bez atbalsta.

Pirms šaušanas atļauti piešaudei 3 šāvieni neierobežotā laikā.

Komandu sacensības.

Komandu sacensībās pielaižams katrā komandā un sacensībā komandai noteiktais dalībnieku skaits. Neviena organizācija nedrīkst komandu pastiprināt ar lielāku skaitu dalībnieku, kā tas attiecīgai sacensībai noteikts.

Komandu sacensībai jānotiek pēc atsevišķa šaušanas veida sacīkšu noteikumiem.

Pie vietu sadalīšanas starp organizācijām, katras komandas dalībnieku sasniegumi saskaitāmi kopā.

Sacīkstēs mālu baložu šaušanā komandām paredzēti katrā komandā 5 dalībnieki. Katra komanda šauj 500 māla baložus, t. i. katrs dalībnieks 100 baložus, četrās serijās. Serijas, baložu skaits un kārtība — kā individuālā sacensībā. Katrai komandai ieskaita triju viņas dalībnieku labākos rezultātus.

Ar L. š. o. s. valdes piekrišanu speciālas komandu sacīkstes var nesarīkot, bet pieteiktiem komandu sacensības dalībniekiem tādā gadījumā ieskaitāmi individuālā sacensībā sasniegtie rezultāti.

Bez šinīs noteikumos minētiem šaušanas veidiem L. š. o. s. valdei ir tiesība sarīkot atsevišķas sacīkstes, mainot šāvienu skaitu. Piem., šaušanā no m. k. ložu bisēm katrā stāvoklī 40 šāvienu, no m. k. pistolēm 60 šāvienu u. t. t.

Visus jautājumus, kas šajos noteikumos nav paredzēti, jeb ir neskaidri, izšķir Latvijas šaušanas organizāciju savienības valde.

Šaušanā ar uzlabotām karavīru šautenēm katrs šāvējs izšauj 120 šāvienu — 40 katrā stāvoklī, ievērojot katram stāvoklim atiecīgus noteikumus. Katra serija no 10 šāvieniem jāizšauj nepārtraukti. Atļautas 10

piešaudes katrā stāvoklī. Attālums 300 m; mērķis starptautiskais, tas pats, kas priekš militārām karavīru šautenēm 300 m attālumā. Visi ieroči atļauti. Līdzigi noteikumi kā m. k. ložu bisēm. Kalibrs nedrīkst pārsniegt 9 mm., bet svars, ieskaitot piederumus bez patronām, nedrīkst būt lielāks par 9 kg.

Šis sacensības veids ar uzlabotām karavīru šautenēm pašlaik pie mums netiek praktizēts, bet starptautiskā mērogā ir viens no pirmiem un vecākiem šaušanas veidiem un tamdēļ arī pie mums viņš ir paredzēts ievest, tad, kad būs ieroči un dalībnieki.

Kapteinis K. Kaudzīts

Jāšanas sacīkšu šķēršļi

Ikviena jātniekota karavīra un aizsarga sapnis un lepnums ir ātrs, paklausīgs, izturīgs un labām lēkšanas spējām apveltīts zirgs, kas bez kādiem ceļiem veikli spēj kustēties jebkurā šķēršļotā apvidū, bez grūtībām pārvarēt grāvjus, žogus, sētas, mūrus, bedres, zemes uzbērumus, stāvas nogāzes— vārdu sakot visu, kas vien var karavīram un aizsargam aizkrustot ceļu, kad tas visīsākā un vistaisnākā ceļā trauc izpildīt doto uzdevumu. Ātrums, izturība un lēkšanas spējas pieder pie zirga iedzimtām īpašībām, bet zirgs šīs savas īpašības varēs pilnā mērā izmantot tikai tad, ja jātnieks tās zirgā attīstīs un izkops, ieradinot bez tam vēl zirgus pareizi novērtēt šķērsli un savus atlēcienus, kā arī padarīt to veiklu, paklausīgu un viegli grozāmu. Viens no vislabākiem līdzekļiem izkopt zirgā augstāk norādītās īpašības ir šķēršļu pārvarēšanas sacensības.

Sarīkojot šāda veida sacensības, bieži vien atduramies uz jautājumu — kādus šķēršļus izvēlēties, kā tos izveidot, kādā pakāpenībā, virzienā un smagumā tos sakārtot jāšanas ceļā, resp. kā sastādīt pārkūru, kādu prasīt ātrumu, kā noorganizēt sacīkšu laukumu. Šos jautājumus tad arī papūlēsimies īsumā noskaidrot.

Mēs gatavojam savus zirgus darbībai apvidū, un tamdēļ sacensībās centīsimies uzstādīt tādus šķēršļus, kādu sastopam dabā. Ejot savās ikdienas gaitās pā dārzu, lauku, mežu, pļavu, izcirtumu, ceļu un citām vietām apvidū — skatīsimies, vērosim un centīsimies paturēt atmiņā tos šķēršļus, kādus tur redzam, un vēlāk rīkojot savā novadā jāšanas sacīkstes, ietilpināsim tos pārkūrā. Dabā gan arī sastapsim daudz tādu šķēršļu, kas zirgam vienkārši nav pa spēkam, vai arī tādus, kas apdraud zirga veselību, piemēram: dzeloņstiepuļu žogi, ar kuriem šos laikus mēdz iežogot tīrumus, dārzus, olnīcas u. t. t. Tādus šķēršļus, protams, atmetīsim. Un katru reizi, izvēloties šķērsli, nekad neaizmirsīsim sev jautāt: „Vai šāds šķērslis dabā atrodams?"

Uzskaitot dabā un līdz ar to arī sacīkšu laukumos visbiežāk sastopamos šķēršļus, tos varētu iedalīt sekojošās grupās:

A. Vienkāršie šķēršļi.

1. Augstumšķēršļi (augstlēcieniem bez platuma): visāda veida kāršu žogi, zedeņu (pītie) žogi, dzīvžogi, visāda veida sētas, mūri, vārti, stāvošais konverts un taml., pie kam šķēršļu platums nedrīkst pārsniegt 90 cm.

(Skat. zīm. Nr. Nr. 1 — 4 un foto Nr. Nr. 1—2.)

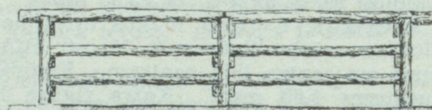
2. Platumšķēršļi (platlēcieniem, bez augstuma): ūdensgrāvji un sausie gravji, vai nu kaili vai arī ar zemu (20—30 cm, bet ne vairāk par 70 cm augstu) dzīvžodziņu, resp. kāršu žogu atlēciena vai nolēciena pusē. (Skat. zīm. Nr. 5).

3. Uzlēcieni un dziļlēcieni: uzlēcieni uz dažādiem zemes vaļņiem un uzbērumiem, platas bedres un izrakumu šķērsošana un taml.

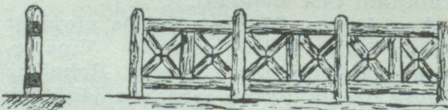
4. Stāvas nogāzes.

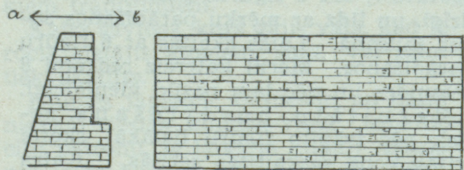
B. Saliktie šķēršļi.

Augstplatumšķēršļi (kas prasa no zirga vienlaicīgi lēcienu augstumā vai arī dziļumā un platumā): augstlēcienu kombinējums ar grāvjiem, piemēram: kāršu žogs, vai dzīvžogs aiz grāvja, vai arī šaipus grāvja (Skat. zīm. Nr. 6); oksers dubultnieks (divi blakus žogi, no kuriem viens zemāks, otrs augstāks)

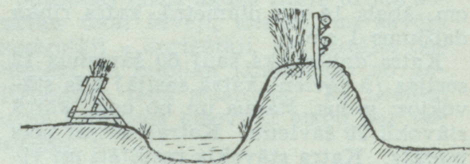

Zīm. Nr. 1.

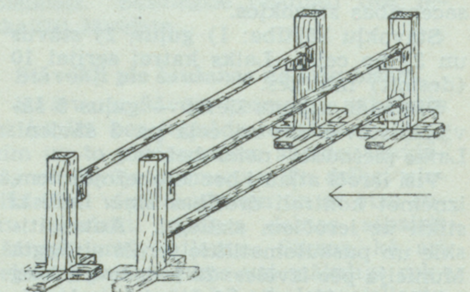

Zīm. Nr. 2.

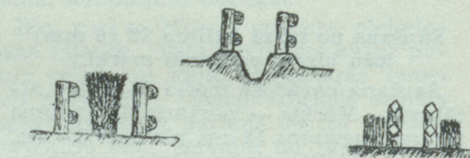

Zīm. Nr. 3.

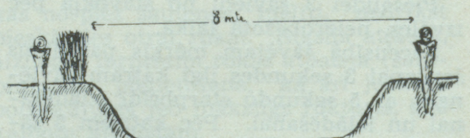

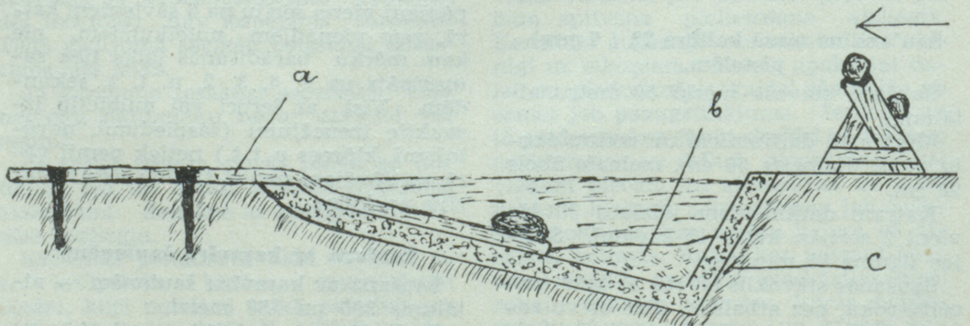
Zīm. Nr. 4.

Zīm. Nr. 6.

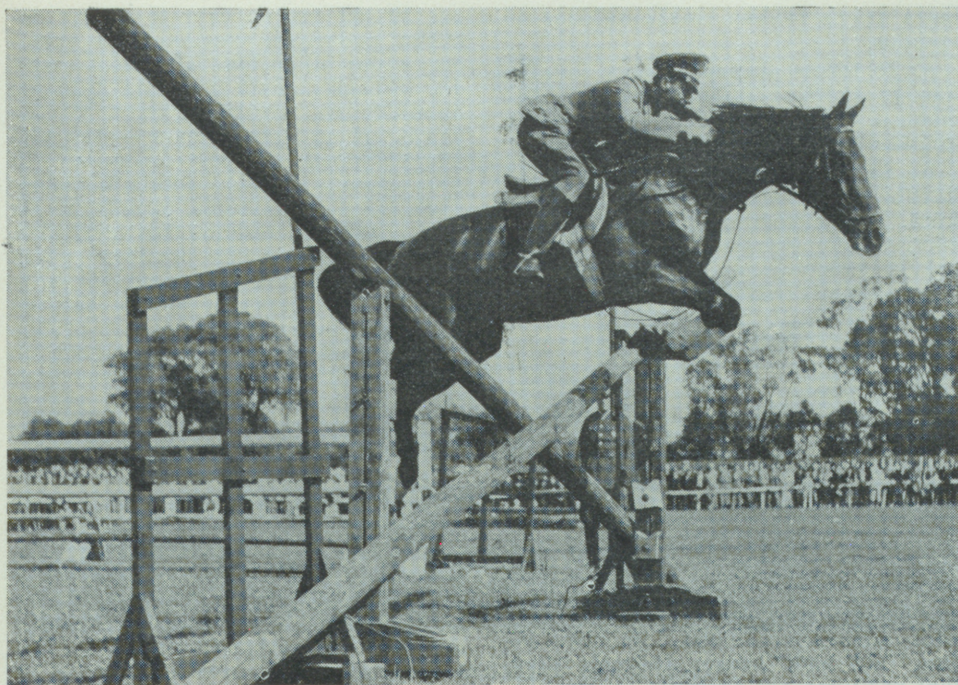

Zīm. Nr. 7. Oksers.

Zīm. Nr. 8.
Okseri, kādi sastopami dabā.

Zīm. Nr. 9.

Zīm. Nr. 5. a — salmu pinums; b — smiltis vai velēnas; c — cementējums.

Lēciens pār «stāvošo konvertu».

(divi blakus žogi — abi vienādā augstumā), skat. zīm. Nr. Nr. 7 un 8 un foto Nr. 3), mūris ar dzīvžogu, trijnieks (trīs, viens par otru augstāki kāršu žogi) (Skat. foto Nr. 4), dziļlēciens pāri kāršu žogam un uzlēciens pāri kaut kādam žogam (Skat. zīm. Nr. 9), dziļlēciens pāri žogam un grāvim un tāds pat vai citāds izlēciens, vai arī — dziļlēciens pāri grāvim un t. t. — visdažādākās kombinācijas, kuŗas visas nav iespējams uzskaitīt.

C. Paklausības šķēršļi:

Šauri vārti kaut kādā žogā, pie kam lēciens izpildāms tieši pāri šiem vārtiem, skat. zīm. Nr. 10; zirga vadīšana pār šauru tiltiņu (laipu); lēciens no krasta ūdenī un tamlīdzīgi šķēršļi, kuŗus veiks tikai īsti paklausīgs zirgs.

D. Šķēršļi slīpā apvidū:

A., B. un C. punktos minētie šķēršļi kalnu un pauguru nogāzes, virsotnes un t. t.

E. Vairākkārtīgie šķēršļi (dubultšķēršļi, trejšķēršļi un t. t.):

Aizžogotas dzelzceļu un šoseju pārbrauktuves, jāšana šķērsām pāri abās pusēs iežogotam lielceļam (uzlēcieni un dziļlēcieni) un taml. (skat. zīm. Nr. Nr. 11—14). Dubult-, trijšķērslis un t. t. prasa no zirga vairākus atsevišķus lēcienus. Šāds šķērslis var sastāvēt kā no augstumšķēršļiem, tā arī no augstplatum- un platumšķēršļiem, vai arī no šo triju šķēršļu veidu kombinējumiem, piemēram: mēs šķērsojam ceļu, kuŗš ielēciena pusē iežogots ar ķieģeļu mūri, izlēciena pusē — ar grāvi un dzīvžogu uz grāvja malas, bet četros metros aiz izlēciena atduramies uz sakņu dārzu iežogojošu kāršu žogu. Atstarpēm starp vairākkārtīgo šķēršļu atsevišķiem šķēršļiem jābūt no 4 m līdz 11 m. Divi vai vairāki šķēršļi ar lielākām par 11 m atstarpēm uzskatāmi jau par atsevišķiem šķēršļiem.

Visi punktos A., B., C., D. un E. uzskaitītie šķēršļi minēti tikai kā piemēri, kas domāti kā pieturas punkts sacīkšu rīkotājiem un pārkūru sastādītājiem. Daba sniedz vēl neskaitāmus citus šķēršļus un kombinējumus. Jo lielāka būs dažādība šķēršļu izvēlē, jo labāk, jo vairāk zirgs būs sagatavots kustībai apvidū.

No šķēršļu uzskaitījuma izriet otrs jautājums: kādas prasības uzstādīt zirgam, izvēloties šķērsli, resp. cik augstu un cik platu ņemt šķērsli, un kā to veidot.

Visā valstī obligātoriskais, Latvijas zirgu sporta organizāciju sacensības izdotais «Jāšanas sporta reglāments» šķēršļu pārvarēšanas sacensības pēc smaguma iedala 5 klasēs, un proti:

„V“ (vieglai) klasei paredzēti 8—10 šķēršļi 8—12 lēcieniem; augstumšķēršļi — no 0,80 m līdz 1,10 m; augstplatumšķēršļi — ne augstāki par 1,10 m un ne platāki par 1,60 m, pie kam okseru augstums — ne vairāk par 1,00 m pie 1,00 m platuma, vai arī ne vairāk kā 0,90 m pie 1,20 m platuma. Platumšķēršļi — līdz 3,00 m plati. Starp dubultlēciena atsevišķiem šķēršļiem noteiktas 10—11 m atstarpes.

„V“ klase domāta iesācējiem, kā zirgiem, tā arī jātniekiem. Šķēršļu skaits, lēcienu skaits un šķēršļu samēri ir tādi, kas pa spēkam jebkuŗam zirgam.

„Vi“ (vidējā) klase jau smagāka. Arī te šķēršļu skaits aprobežots ar 10, bet lēcienu skaits atļauts jau līdz 14. Augstumšķēršļi paredzēti no 1,10 m līdz 1,20 m augsti, bet augstplatuma — līdz 1,80 m plati (okseru augstums ne vairāk kā 1,10 m pie 1,00 m platuma vai arī — ne vairāk kā 1,00 m pie 1,30 m platuma). Platumšķēršļi — līdz 3,50 m. Dubultšķēršļu atstarpes — no 8 līdz 10 m. Mazākais vienai ceturtdaļai šķēršļu jābūt tādiem, kas uzstāda zirgiem šai klasei paredzētās augstākās prasības.

Arī „vi“ klasi vēl varēs veikt ikviens labi noaudzis un nobriedis zirgs. Turpretim „P“ (pussmagā) klase jau prasa no zirga noteiktas iedzimtas lēkšanas spējas. „P“ klases pārkūrā jau var ietilpt līdz 12 šķēršļu un līdz 18 lēcienu. Augstumšķēršļi — no 1,20 m līdz 1,30 m; augstplatumšķēršļi — ne smagāki, kā piem.: trijnieks 1,30 m augsts un 2,00 m plats; oksers: 1,10 m augsts un 1,50 m plats, vai arī — 1,20 m augsts un 1,00 m plats. Platumšķēršļi — līdz 4,00 m plati. Pārkūrā jāietilpst ne mazāk kā diviem dubultlēcieniem, vai trijlēcienam. Vismaz vienai trešdaļai šķēršļu jābūt maksimālā augstumā un platumā, un ātruma norma nedrīkst būt zemāka par 375 m vienā minūtē.

„S“ (smagā) un „SS“ (sevišķi smagā) klases domātas tikai izciliem lēcē-

Lēciens pār sētu.

jiem. „S“ klase paredz līdz 1,40 m augstus un 2,20 m platus, bet „SS“ klase — līdz 1,50 m augstus un 2,20 m platus šķēršļus. Ūdensgrāvji abās minetās klasēs paredzēti līdz 5,00 m plati.

Tomēr ar metriem un centimetriem vien vēl nav izsmeltas prasības, ko uzstādām zirgam. Tās stipri atkarīgas arī no šķēršļu tehniskās uzbūves. Var izveidot ļoti grūti lēcamu 1,10 m augstu šķērsli un pavisam viegli pārvaramu 1,30 m augstu šķērsli. Var arī vienu un to pašu šķērsli uzstādīt grūti un viegli lēcamu, piemēram: 1,30 m augsts kāršu žogs, kas izveidots tikai no vienas kārts, būs grūti pārvarāms šķērslis, turpretim, ja šis pats kāršu žogs sastāvēs no trim viena virs otras gulošām kārtīm, tas būs viegli lēcams un taml. Kamdēļ tas tā?

Ikviens zirgs pirms lēciena „vērtē“ lēcamo šķērsli, bet it īpaši cenšas pareizi uzmeklēt atlēciena vietu, jo tikpat pāragrs, kā arī novēlots atlēciens var nest kļūdu un pat kritienu. Piedzīvojumi un novērojumi rāda, ka zirgi, novērtējot atlēciena vietu, orientējas pēc šķēršļa apakšējās malas, tā sakot — pēc šķēršļa apakšējās līnijas, atlēcot mazu gabaliņu pirms šīs līnijas. Jo skaidrāk šī līnija saskatāma, jo vieglāk zirgam vērtēt, jo mazāk būs kļūdu, resp. jo vieglāks būs šķērslis. No šī sprieduma izriet sekojoši pieturas punkti, kuŗi, šķēršļus veidojot, jāņem vērā:

a) Viengabala, no augšmalas līdz apakšmalai aizpildīti augstumšķēršļi — mūŗi, dzīvžogi, pītie žogi, dēļu sētas un taml. — lēcami vieglāk, nekā tādi šķēršļi, kuŗiem starp augš- un apakšmalu ir tukšums, vai kuŗiem šī atstarpe tikai pa daļai aizpildīta, piemēram, no vienas vai divām kārtīm veidots kāršu žogs.

b) Visus vertikāli veidotos augstumšķēršļus zirgam grūtāk vērtēt un tā tad arī grūtāk lēkt, nekā tos, kam piedots slīpums lēkšanas virzienā.

c) Vieglāk vērtēt un lēkt tādu augstumšķērsli, kuŗam cieši priekšā novietots otrs zemāks šķērslis. Šķērslim priekšā (atlēciena pusē) nomesta resnākā kārts, velēnu rinda, siena vāls, dabīgs vai mākslīgs dzīvžodziņš, guloša meija un tamlīdzīgs vērtētājs, atvieglo zirgam vērtēšanu, līdz ar to padarot pašu šķērsli vieglāku. Normāls vērtētāja augstums — 20 līdz 30 cm.

d) Vieglāk vērtēt un lēkt tādu augstplatumšķērsli, kuŗam priekšējā mala (atlēciena pusē) zemāka par pakaļējo (nolēciena pusē), piemēram dubultnieku, nekā tādu, kam abas malas vienādā augstumā, piemēram okseri. Tieši tamdēļ, ka okserim abas malas vienādā augstumā, tas pieskaitāms grūtākiem šķēršļiem, un «Jāšanas sporta reglāments“ pat visās klasēs nosaka okseru maksimālos samērus.

e) Daudz vieglāk zirgam lēkt tādu šķērsli, kuŗu viņš jau pa gabalu redz, nekā tādu, kuŗu viņš ierauga īsi pirms atlēciena. It sevišķi tas zīmējas uz platlēcieniem.

f) Ūdensgrāvjus ar vērtētāju (vislabāk slīpa, lēkšanas virzienā nošķiebta dzīvžoga veidā) atlēciena pusē zirgi lēc daudz labāk, nekā kailus grāvjus, jo katrs grāvis iztālēm mazāk atšķiras no apvidus.

g) Jo īsākas atstarpes starp vairākkārtīgo šķēršļu (dubultlēcienu, trejlēcienu u. t. t.) atsevišķiem šķēršļiem, jo grūtāks top šāds šķērslis.

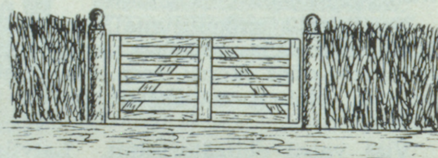
h) Šķēršļu smagumu iespaido arī kārtība, kādā tie viens otram seko pārkūrā. Tā, piemēram, ļoti grūti lēcami stāvi augstumšķēršļi, ja tie seko īsi pēc grāvja (skat. zīm. Nr. 13), vai ar augstplatumšķērsli bez pietiekošas ieskriešanās. 1,10 m augsts un 1,30 m plats oksers „P“ klases pārkūrā ar pietiekošu ieskrējienu nav nekas pārmērīgs, turpretim šis pats oksers taps smags, ja to noliksim kā dubultlēciena otro lēcienu. Arī pēkšņie, negaidītie, iztālēm neieraudzītie šķēršļi, kas paši par sevi nav grūti, vai ir pat viegli, ar savu pēkšņumu pārvēršas grūtos lēcienos.

i) Principā šķērslis novietojams stateniski pārkūra ceļa virzienam, tomēr apvidū var gadīties, kad šķērslis jālēc slīpi, piemēram: lielceļš, pa kuŗu jājam, asā leņķī krusto dzelzceļa stigu. Šinī gadījumā abi dzelzceļa barjēri stāvēs slīpi pret jāšanas virzienu. Slīpie lēcieni grūtāki lēcami, nekā stateniskie (skat. foto Nr. 6).

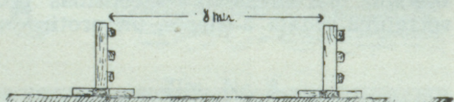
k) Šķēršļu smagumu vai vieglumu sevišķi jūtami iespaido sacīkšu laukuma pamats. Ja laukums smilšains (tā tad zirga kāja iestieg), vai ja lietus to izmiekšķējis un padarījis staignu un slidenu, droši varam visus šķēršļus pazemināt par 10—20 cm un samazināt par 20—50 cm, un caur to nemaz nebūsim padarījuši vieglākas tās prasības, kādas bijām lēmuši zirgiem uzstādīt. Smagā pamatā it sevišķi grūti top dubultlēcieni, trejšķēršļi un t. t. Jāvairās arī no cieta pamata — tas bojā zirgiem kājas. It īpaši dziļlēcieni uz cieta pamata bīstami. Slikts, nepiemērots šķēršļu laukuma pamats ne tik vien bojā zirga veselību, bet bieži vien, padarot labi domātās prasības pārāk smagas un sagādājot zirgiem pat fiziskas ciešanas, ilgākam laikam samaitā tiem arī lēkšanas drosmi un prieku. Laukuma pamatam jābūt ne cietam un ne mīkstam, bet elastīgam. Vislabākais pamats būs krietni cauraugusi velēna, kādu laukos sastopam norās, atmatā, sausā pļavā un taml.

Ikvienam šķērslim jābūt tā uzceltam, lai tas ar savu saturu, t. i. ar saviem samēriem, uzbūves veidu, novietojumu laukumā, vai kārtību, kādā tas ietilpināts pārkūrā, uzstādītu zirgam zināmas prasības, resp., lai katram šķērslim būtu sava ideja. Tā, piemēram, ja mēs gribēsim pārbaudīt tikai zirga lēkšanas spējas, mēs uzcelsim augstus un platus šķēršļus, bet techniski centīsimies tos izveidot vieglākus, novietojot pie šķēršļiem vērtētājus, aizpildot šķidros šķēršļus ar dzīvžogiem, izvēlēsimies pārkūram garākas līnijas, lielākas atstarpes starp šķēršļiem un t. t. Turpretim, ja mēs gribēsim pārbaudīt arī zirga vērtēšanas spējas, šķēršļu samēri varēs būt arī zemāki un šaurāki, toties atmetīsim vērtētājus, pielietosim vairāk stāvus augstlēcienus, neaizpildīsim tik labi šķēršļu tukšumus. Pārbaudot zirga drošsirdību (t. i. vai viņam pietiek drosmes bez apdomāšanās lēkt jebkuŗu šķērsli), uzstādīsim vairāk augstplatumšķēršļus, platus grāvjus ar tumšu ūdeni (tumši ūdeņi dod dziļuma iespaidu un to varam sasniegt, piejaucot ūdenim drusku veļas zilumu), uzlēcienus un zemes valnīšus pāri priekšā novietotam šķērslim un tādus pat nolēcienus. Zirga spēku vislabāk varēsim pārbaudīt lēcienos pret kalnu, augstos uzlēcienos, lēcienos ar niecīgu ieskrējienu. Par zirga veiklību un mierīgumu vislabāk pārliecināsimies uz vairākkārtīgiem šķēršļiem (dubultlēcieniem, trejlēcieniem un t. t.) un lēcienos no kalna uz leju. Paklausības pārbaudei uzcelsim, piemēram, šaurus vārtus kādā nebūt žogā un prasīsim lēcienu tieši pār šiem vārtiem. Lai pārbaudītu zirga grozāmību un vieglu pakļāvību jātnieka rokai, novietosim dažus šķēršļus uz asiem pagriezieniem, bet zirga spējas stiepties un klājīgi lēkt vislabāk redzēsim uz tīriem platlēcieniem.

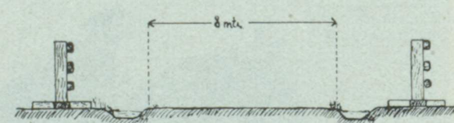
Tālāk ņemsim vērā, ka apvidū visi šķēršļi, kuŗi mums jālēc, resp. kuŗus mēs nevaram apjāt, ir gaŗi, t. i. tie aizstiepjas tālu pa labi un pa kreisi. Tiklīdz šķērslis būs tikai dažus metrus

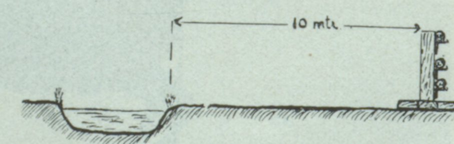
Zīm. Nr. 10.

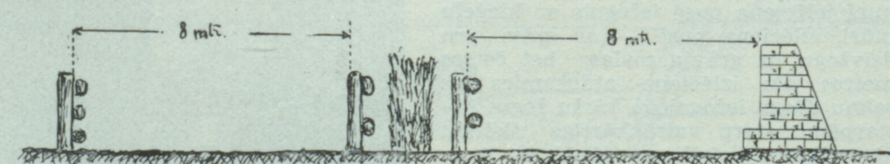
Zīm. Nr. 11.

Zīm. Nr. 12.

Zīm. Nr. 13.

Zīm. Nr. 14. Trijlēciens pār kāršu žogu, okseri ar dzīvžogu vidū un mūri. Lēcams abos virzienos.

Vltn. Insbergs ar «Pērkonu» pārlec okseri.

cīkstēm nāksies izlietot gadījuma laukumu, uz kuŗa nav neviena pastāvīgas būves šķēršļa un tā tad visi šķēršļi būs jāuzceļ tikai vienai reizei. Bet mietu dzīšana un stabu rakšana laukumā prasa lielu darbu, kā arī piesien rīkotājus pie vieniem un tiem pašiem šķēršļiem. Tamdēļ par vispraktiskākiem uzskatāmi pārnesamie šķēršļi. Tie nemaksā dārgi, atļauj visdažādākās šķēršļu kombinācijas un viegli pārceļami no vienas vietas uz otru, pat no viena novada uz otru, atkarībā no tā, kur rīko sacīkstes.

Izvēloties sacīkšu laukumu, nekad nav jāaizmirst nodrošināties ar iespēju izrakt divus gŗāvjus — vienu sausu, otru ūdensgŗāvi. Gŗāvji — sausie un ar ūdeni pildītie — pieder pie tiem šķēršļiem, kas apvidū visbiežāk sastopami, un kuŗus daudzi zirgi ne labprāt lēc. Bet, kur aizsargam un kaŗavīram der zirgs, kas nevar gŗāvi pārlēkt? Militārām vajadzībām tāds zirgs nemaz neder. Tamdēļ gŗāvji nedrīkstētu iztrūkt nevienā pārkūrā.

Gŗāvji jātaisa pietiekoši gaŗi — vismaz 8 m. ar sauso gŗāvju uzbūvi grūtību nebūs, tikai nedrīkst tos rakt pārāk seklus (tiem jābūt vismaz 1 m dziļiem), jo citādi slinkākie zirgi nevižos tos lēkt, bet centīsies ierāpties gŗāvī un pretējā pusē atkal izrāpties laukā. Sausā gŗāvja sienu slīpums nedrīkst būt stāvāks par 30°, bet labāk tos rakt vēl lēznākus, lai izvairītu no kritiena zirgus, kas ielēc gŗāvī. Atlēciena pusē visādā ziņā ieteicams nolikt vērtētāju. Platākus par 2 m sausos gŗāvjus nevarēs rakt, jo pie lielāka platuma 1 m dziļums būs nepietiekošs, tas pavedinās zirgus rausties gŗāvī. No otras puses, daudz dziļākus par 1 m sausos gŗāvjus arī nevarēs taisīt, jo tad tie varētu kļūt bīstami tiem zirgiem, kas ielēc gŗāvī. Lēciena platumu var pavairot, ņemot par vērtētāju pietiekoši augstu dzīvžogu (50—60 cm augstu) un atvelkot to no gŗāvja malas.

gaŗš un vismaz vienā šķēršļa galā būs caurjājama vieta, mēs to nelēksim, bet vienkārši apjāsim. Arī zirgs labprāt nelēks tur, kur viņš redz iespēju tikt uz priekšu bez lēciena. Tamdēļ, pieskaņojoties dabīgiem apstākļiem un cenšoties izaicināt zirgu lēcienam, bet nevis pieradināt viņu apnešanai, mums arī sacīkšu laukumā jālietā gaŗi šķēršļi. Modernos, pastāvīgos šķēršļu pārvarēšanas laukumos mēs arī sastopam 25 līdz 30 m gaŗus šķēršļus. Bet, tas iespējams tikai pastāvīgos laukumos un tad arī tikai pastāvīgas būves šķēršļi mēdz būt tik gaŗi, pārnesamie šķēršļi, turpretim, ir daudz īsāki. Praksē pierādījies, ka jau 6 m gaŗi šķēršļi ir pietiekoši, tomēr pie noteikuma, ja tie abos galos iežogoti ar tā saucamiem uztvērējiem. Par uztvērējiem var noderēt vai nu īpaši šim nolūkam pagatavoti rāmji (skat. foto Nr. Nr. 1, 5 un 6), vai ar dabā augoši krumi, koki, dzīvžogi, pārnesami mākslīgi dzīvžogi, dažas rindā saspraustas meijas, eglītes, kadiķi un t. t. Šķiet, lauku apstākļos meijas būs vispieietamākais un arī patiesi labs uztvērēja veids. Uztvērēji novietojami mazliet ieslīpi pretim jāšanas virzienam un tiem jābūt augstākiem par pašu šķērsli. Uztvērēji ļoti izaicina zirgu lēcienam un ir novērots, ka zirgi labāk lēc īsakus, bet ar uztvērējiem iežogotus šķēršļus, nekā gaŗākus, bet kailus. Bez tam uztvērēji skaisti dekorē sacīkšu laukumu.

Tālākais jautājums, — kādam jābūt šķēršļu ārējam izskatam un kādus šķēršļus pagatavot?

«Jāšanas sporta reglāments» nosaka, ka „šķēršļiem jābūt masīviem un iespaidīgiem". Šī prasība ir dibināta, jo ir novērots, ka zirgi nevīžīgi lēc šķidrus, no tievām sastāvdaļām celtus šķēršļus, turpretim, masīvus, no resnām kārtīm darinātus, bieziem dzīvžogiem aizpildītus šķēršļus lēc uzmanīgi un ar lielu enerģiju. Jārūpejas, lai šķēršļi pēc iespējas līdzinātos dabīgiem šķēršļiem. Tas visvieglāk sasniedzams, kopējot šķērsli tieši apvidū. Vienīgi šķēršļa techniskā uzbūve atšķirsies no dabīgās — tā būs jāpieskaņo sacīkšu prasībām, piemēram: šķērslis jāceļ tā, lai no stipra piesitiena ar zirga kāju tā virsējā daļa atdalītos un nokristu, kurpretim dabā visus šķēršļus ceļ cietus, nekrītošus. Krāsas ziņā šķēršļi nedrīkst saplūst ar apvidu, bet tiem jāatšķiŗas, jāizceļas no apkārtnes, tad zirgi tos jau iztālēm ievēros un lēks uzmanīgi. Šķēršļi jākrāso tādā krāsā, kādā tie mēdz būt apvidū.

Ir labi, ja šķēršļu pārvarēšanas sacensībām var ierīkot īpašu laukumu, kuŗu citām vajadzībām nelieto. Tad tur var uzcelt pastāvīgus šķēršļus, varbūtējās pārnesamo šķēršļu vietās ieaudzēt dzīvžogus, iekārtot dziļlēcienus un uzlēcienus un t. t. Visbiežāk gan sa-

Lēciens pār trijnieku.

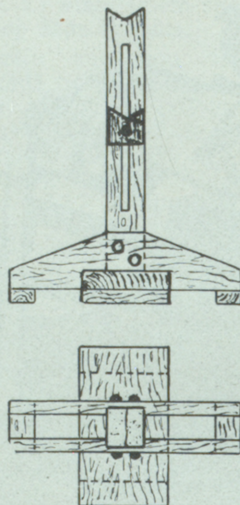
Ar ûdensgŗāvjiem drusku lielāks murkšķis, jo tajos jācenšas noturēt ūdens. Visvienkāršākais līdzeklis ūdens noturēšanai ir izraktajā gŗāvī ieklāts brezents. Ja zirgi nekāps ar kājām gŗāvī un ar pakavu radzēm neizbadīs brezentā caurumus, tad ūdens turēsies labi. Var arī gŗāvja iekšpusi izsmērēt ar 7—8 cm biezu mālu vai glūdas kārtu. Šādā gŗāvī tūliņ pēc tā pagatavošanas jāsteidzas ieliet ūdens, jo, ilgāku laiku saulē stāvot, māli izžūs un radīsies plaisas, pa kuŗām ūdens aizsūksies zemē. Vislabāk gŗāvja iekšpusi izcementēt. Tas gan prasa drusku naudas, bet ne jau tik pārmērīgi daudz. Ar 15—20 latiem būs līdzēts un tikdaudz jau sacīkšu ienākumi atļaus. Ja iespējams gŗāvi nenojaukt, atstājot nākošām sacīkstēm, tad cementēšana katrā ziņā atmaksāsies. Cementētu gŗāvi no sacīkstēm līdz sacīkstēm vislabāk uzglabāt vai nu ar ūdeni pildītu (kas gan nav viegli, jo ūdens ātri izžūst, bet pieliešana ir grūts darbs), vai arī aizbērtu (ar zemi, mēsliem un t. t.). Pa ziemu gŗāvis katrā ziņā jāaizbeŗ, vislabāki ar sausiem mēsliem, zāģu skaidām, sausām lapām un taml. Gŗāvja dibenu ieteicams izklāt velēnām, jo pastāvīgi jārēķinās ar to, ka daži zirgi iekāps gŗāvī. Velēnas pasargās dibenu no bojāšanās (brezenta un mālu gŗāvjos), bet cementa gŗāvjos izvairīs zirgus no slīdēšanas un zirgu kājas no trieciena pret cietu virsmu. Atlēciena pusē gŗāvis rokams ar apmēram 25^0—30^0 slīpumu un pietiekoši dziļš (50—60 cm), bet uz nolēciena pusi gŗāvim jātop lēznam, lai pasargātu gŗāvī ielēcošus zirgus no kritiena.

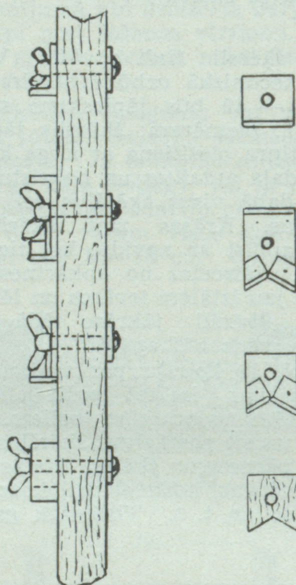
Nolēciena malā gŗāvi ieteicams izklāt ar salmu pinumu, kā tas parādīts zīmējumā Nr. 5. Tas pasargās zirgus no slīdēšanas un kritiena, bet zirgu kājas — no asa trieciena. Gŗāvis piepildāms līdz malām ar ūdeni.

It īpaši tas krīt svarā nolēciena pusē, jo lielākā daļa zirgu necentīsies lēkt tālāk par nolēciena puses ūdens līniju. Ja nu gŗāvis būs sekli pildīts, lielākā daļa nolēcienu iznāks uz cementējumu.

Šis apstāklis maitās zirgu kājas, radot tiem arī fiziskas sāpes, kas atbaidīs zirgus no turpmākiem lēcieniem, un bojās cementējumu. Pie gŗāvja ieteicams nolikt īpašu gŗāvja tiesnesi, kas signālizētu tiesnešu kollēģijai par to, vai zirgs skāris gŗāvja ūdens virsmu, vai arī pārlēcis tīri, jo bieži vien no tiesnešu tribīnes tas nebūs skaidri saskatāms. Labi arī, ja laukumā var iekārtot uzbērumu, vai, kā to mēdz saukt, banketu — uzlēcieniem un nolēcieniem un dziļlēcienus ar izlēcieniem (zīmējums Nr. 9).

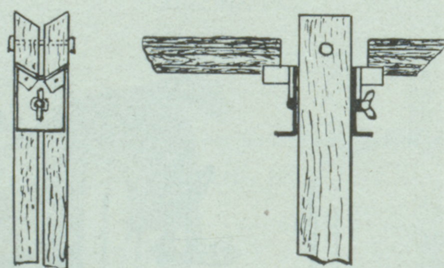
Gadījuma laukumos gan tas retāki izdosies, un bez tā arī varētu iztikt ar noteikumu, ka šad-tad tiek sarīkotas arī lauka jāšanas (skat. „Jāšanas sporta reglām.» XII nodaļu). Laukā šos šķēršļus varēs vieglāk atrast, vismaz pusgatavā veidā, un tad atliksies tos tikai izveidot. Dziļlēcienu un izlēcienu atrašana neradīs nekādas grūtības. Jāsim pa lielceļu un drīz vien uzdursimies tādai vietai, kur lielceļš iet izrakumā, t. i. — lielceļa abas malas paaugstinātas. Ja nu vēl lielceļš ved starp tīrumiem, kuŗi no lielceļa atžogoti ar kaut kādiem žogiem, piemēram — kāršu žogiem un dzīvžogiem, tad dabūsim tieši to šķērsli, kas parādīts zīmējumā Nr. 9. Lielceļa gŗāvji, ja tādi būtu, padarīs šķērsli vēl interesantāku. Laidīsim tad lauka jāšanas pārkūru šķērsām pāri šādai lielceļa vietai un tad bez lieka darba būsim atraduši meklēto šķērsli.

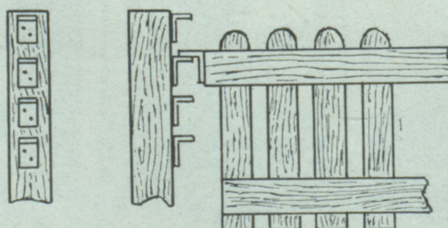

Zīm. Nr. 15.

Zīm. Nr. 16.
Dažādi statnes guļņu veidi.

Zīm. Nr. 17.
Kārts novietošana uz statnes.

Zīm. Nr. 18.
Sētas novietošana uz statnes.

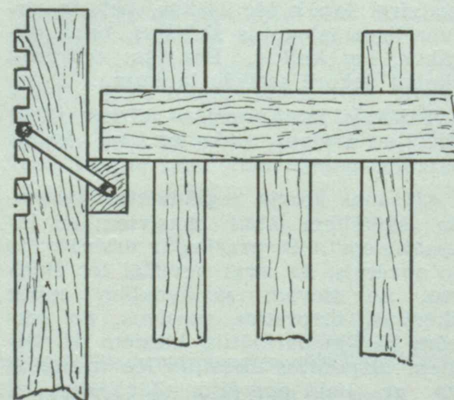
Tie nu būtu pastāvīgas dabas, tā sakot — vietai piesieti šķēršļi. Lauku apstākļos, gadījuma sacīkšu laukumos, kādos parasti norītēs aizsargu jāšanas sacīkstes, daudz svarīgāki būs pārnesamie šķēršļi. So šķēršļu galvenās sastāvdaļas ir: statnes, kārtis, dzīvžogi, sētiņas un mūŗi.

Ja sacīkstes rīkojošā aizsargu nodaļa šīs šķēršļu daļas būs iegādājusi pietiekošā daudzumā, tad tā varēs sastādīt visinteresantākos un komplicētākos pārkūrus.

«Jāšanas sporta reglāments» nosaka, ka sacīkšu šķēršļiem jābūt „puscietiem", atšķirībā no dabā sastopamiem „cietiem" šķēršļiem. Ja lauksaimnieks iežogo savu druvu, vai dārzu, tad viņš žogu taisa stipru, kas tikai tad sagāžas vai salūzt, ja kāds tanī ar lielu spēku triecas iekšā. Tādi darināts žogs būs „ciets" šķērslis. Ja zirgs lēks šādu cietu žogu un izdarīs kļūdu, t. i. aizķers to ar kāju, tad tas ripos pār galvu, pie kam it viegli var gadīties, ka ievainos vai sakropļos sevi, jātnieku, vai abus kopā, un jātniekam dotā uzdevuma izpildīšana būs jāpārtrauc. Sacīkšu uzdevums nav kropļot zirgus, bet gan sagatavot tos darbam laukā, uz cietiem šķēršļiem, un pārbaudīt, kuŗi zirgi jau šim darbam gatavi, kuŗi vēl nē.

Tamdēļ sacīkšu šķēršļiem jābūt „puscietiem", t. i. tādiem, kas pie stipra zirga kājas, vai kādas citas ķermeņa daļas piesitiena sagāžas. Tā tad pie puscietas šķēršļu būves nogāžas triecienu dabūjusē šķēršļa daļa, vai arī sagāžas viss šķērslis, bet zirgs ar jātnieku krīt reti, tikai sevišķā nelaimes gadījumā. Puscietam šķērslim tomēr jābūt tik cietam, lai pie viegla piesitiena, t. i. pie tāda, pie kuŗa zirgs nekristu arī, lēcot cietu šķērsli, šķērslis, resp. šķēršļa daļa nenogāztos.

Statnes konstrukcija un šķēršļu daļu novietošana uz statnes parādīta zīmējumos Nr. Nr. 15, 16, 17 un 18. Šī ir viena no visizturīgākām statnes konstrukcijām, kas viegli, pārbīdot tikai gultņus, ļauj mainīt šķēršļa augstumu. Arī zīmējumā Nr. 19 parādīta statne un gultnis ir ērti. Šīs statnes priekšrocība ir — samērā vienkāršākā kon-

Zīm. Nr. 19.

Kapt.-ltn. Kārkliņš ar «Induli» lēcienā pār dzīvžogu ar kārti.

strukcija, bet trūkums — nepieciešamība šķēršļa augstumu mainīt robiem atbilstošiem lēcieniem, kurpretim iepriekšējās statnes veids ļauj augstumus norēgulēt kaut vai līdz puscentimetram.

Kārtis — jo resnākas un dabīgākas, jo labāk. Ieteicams lietot visdažādākās kārtis — priežu, egļu, bērza, alkšņa, visbiežāk nemizotas, bet arī mizotas un apēvelētas nav jāizslēdz. Par normālo kāršu garumu jāpieņem 6 m. Uzliekot šādai kārtij vienu galu uz vienas, otru — uz otras statnes, dabūjam kāršu žogu. Jo resnākas kārtis, jo masīvāks būs šķēršļa izskats, jo labāk zirgi to lēks. Tomēr, pie 6 m garuma, kāršu resnumam būs robeža. Jo resnāka kārts, jo smagāka tā būs, un galu galā tā var izrādīties tik smaga, ka šķērslis jau top pārāk ciets un no kārts smaguma cieš zirga kājas. Ar kāršu labu izkaltēšanu būs daudz līdzēts.

«Jāšanas sporta reglāments» kāršu un vispār šķēršļu krītošo daļu maksimālo smagumu nenosaka, tomēr katra atsevišķa kārts nedrīkstētu būt smagāka par 30 kg, bet vēlamais svars būtu — 16 līdz 20 kg. Ar visvisādu sētiņu posmiem ir citādi. 6 m garumā tie parasti būs daudz smagāki par 30 kg. Bet te samērīgo „puscietumu" dos īpatnējie statņu gultņi (skat. zīm. Nr. 18). Šķēršļu atsevišķo krītošo daļu svaru var pamazināt arī, ņemot tās īsākas, piemēram: kārts garumu — 3 m, tādā pašā garumā arī žogu un sētiņu posmus. Lai sasniegtu 6 m šķēršļa garumu, to veido uz trim statnēm, kā tas parādīts zīmējumā Nr. 1. Šādi veidota šķēršļu priekšrocības tās, ka var lietot resnākas kārtis (ja tās īsākas), un šķēršļa izskats dabīgāks. Trūkums tas, ka vajadzīgas noteikta garuma vidējās statnes, jo kārtis jāliek tieši uz statnes gala un vispāri vidējās statnes gals nedrīkst būt augstāks par šķēršļiem noteikto augstumu.

Daži baidās, ka nepārlēkšanas gadījumā, ja lēciens padevies tieši virs vidējās statnes, zirgs varētu ar vēderu uzdurties uz statnes gala un smagi ievainoties. Man liekas, ka šādām bažām nav pamata, jo zirgs parasti kļūdu izdara ar kāju, un piesitot ar kāju pa statnes galu, nogāzīs no tās kārtis. Statnes skāršana ar vēderu ir gandrīz neiespējama, jo priekškājas ir vēdera augstumā, un tā tad nevar būt tāda gadījuma, ka kājas pārietu šķērslim gludi pāri, bet vēders uzdurtos. Zirga ķermenim taču lēcienā ir uz priekšu slīdoša kustība, bet ar šādu kustību ir iespējama tikai šķēršļa apgāšana (arī vidējās statnes apgāšana), bet ne uzduršanās.

Lielu lomu pievilcīgu šķēršļu (zīmējoties uz zirgu) izveidošanā spēlē dzīvžogi. Tos pagatavo, iespraužot īpašos rāmjos zaļus žagarus — lapotus zarus, kadiķu skujas u. t. t. (skat. zīm. Nr. Nr. 20—22). Rāmji mēdz būt: vienkāršie, divkāršie un trīskāršie. Praktiski būs pilnīgi pietiekoši vienkāršie (zīm. Nr. 20) — šauriem šķēršļiem un trīskāršie (zīm. Nr. 21) — augstplatumšķēršļiem. Vienkāršos rāmjus var pagatavot 3 m garus, bet trīskāršos — 2 m. Garāka dzīvžoga radīšanai rāmjus ar tajos saspraustiem žagariem saliek citu citam galā. Ja rāmjus pagatavo garākus, nekā norādīts, tie top pārāk smagi.

Dzīvžogs-vērtētājs redzams zīmējumā Nr. 22.

Sētiņas var pagatavot visdažādākos veidos — te viss atkarājas no darinātāja fantazijas. Daži paraugi redzami zīmējumos Nr. Nr. 1—3, bet sētiņas novietošana uz statnes — zīmējumā Nr. 18.

Pārkūros nepieciešami arī mūri, resp. mūra sētas. Tos pagatavo no dēlīšiem, pēc tam iekrāsojot ar oti pēc vajadzības — vai nu par ķieģeļu mūriem, akmeņu mūriem un t. t. Visieteicamākais profils — skat. zīmējumu Nr. 4. Šis profils izdevīgs tādā ziņā, ka virzienā a—b tas vieglāki lēcams (slīpums lēkšanas virzienā), nekā virzienā b—a (statenisks), tā tad ar vienu un to pašu šķērsli iespējams sasniegt divus dažāda smaguma lēcienus. Mūra virsdaļa pagatavojama krītoša, bet apakša — cieta. Tas sasniedzams, novietojot uz mūra virsas mūra profilam pieskaņotas kastītes. Kastītes var uzlikt pēc vajadzības vairākas rindas, ar to regulējot mūra augstumu. Ja zirgs izdara kļūdu, tas nogāž kastīti (skat. zīm. Nr. 23), par ko pieskaita soda punktus.

Vieglākas pārnesamības nolūkā mūrus ieteicams darināt ne garākus par 3 m. Pārkūrā tad var salikt divus šādus gabalus vienu otram galā.

Slīps izlēciens no bedres pār žogu.

Kombinējot ar augstāk norādītām šķēršļu daļām, var sastādīt dažādus pārkūrus.

Piemērs „vī“ klases parkūram — skat. zīm. Nr. 24.

0 — karodziņi, kas obligātoriski jāapjāj.

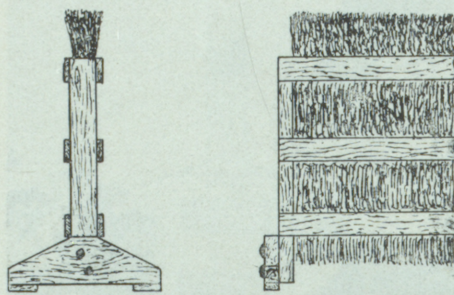
1. Kāršu žogs . . . . 1,00 m
2. Dubultnieks ar dzīvžogu vidu . . . 1,10 m augsts 1,60 m plats
3. Dubultlēciens: Kāršu žogs . . . . 1,00 m augsts Sēta . . . . . . 1,10 m augsta Starp kāršu žogu un sētu . . . . . . 8,00 m
4. Okseris . . . . . 1,00 m augsts 1,20 m plats
5. Mūris . . . . . . 1,20 m augsts
6. Trijnieks . . . . . 1,20 m augsts 1,80 m plats
7. Dzīvžogs ar kārti aiz tā . . . . . . 1,20 m augsts
8. Kombinētais: dzīvžogs (pirms mūŗa) . 0,70 augsts mūris . . . . . . 1,00 m augsts kāršu žogs (aiz mūŗa) 1,20 m augsts šķēršļa kopējs platums . . . . . 1,80 m
9. Dubultlēciens: okseris ar dzīvžogu vidū . . . . . . 1,00 m augsts 1,00 m plats kāršu žogs . . . . 1,10 m augsts starp okseri un kāršu žogu . . . . . 8,00 m
10. Stāvošais konverts . 1,10 m augsts

Šādā veidā pārkūri izkarami dalībnieku zināšanai ne vēlāk kā 24 stundas pirms sacīkšu sākuma. Augšējā piemērā attēlotam pārkūram nepieciešamo šķēršļu daļu aplēse:

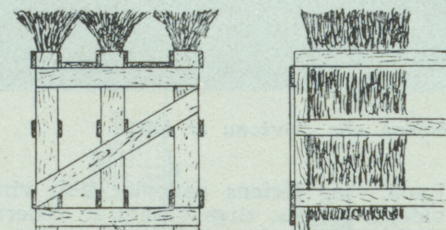
Šķēršļa numurs	Statnes	Kārts	Dzīvžogu posmi platie à 2,00 m gaŗi	Dzīvžogu posmi šaurie à 3,00 m gaŗi	Mūŗu posmi à 3,00 m gaŗi	Sētas
1	2	2	—	—	—	—
2	4	3	3	—	—	—
3	4	2	—	—	—	1
4	4	4	—	—	—	—
5	—	—	—	—	2	—
6	6	3	—	—	—	—
7	2	1	—	2	—	—
8	2	1	—	2	2	—
9	6	5	3	—	—	—
10	2	2	—	—	—	—
Kopā .	32	23	6	4	4	1

Telpu trūkums liedz attēlot vēl dažus citus raksturīgus pārkūrus. Bet arī šinī pārkūrā uzskaitītos šķēršļus jau var atvietot ar citiem, un vispirmā kārtā to varētu darīt ar 6. šķērsli, novietojot tā vietā grāvi. Tāpat 8. šķēršļa vietā varētu ņemt piemēram grāvja kombinējumu ar augstlēcienu un t. t. Pārkūrs atļauj visdažādākās un visbagātākās kombinācijas, kā šķēršļu izvēles, tā arī virzienu ziņā. Te viss atkarājas no techniskā vadītāja piedzīvojumiem un atjautības.

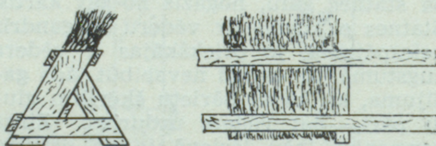
Atliek vēl teikt dažus vārdus par sacīkšu laukuma iekārtošanu.

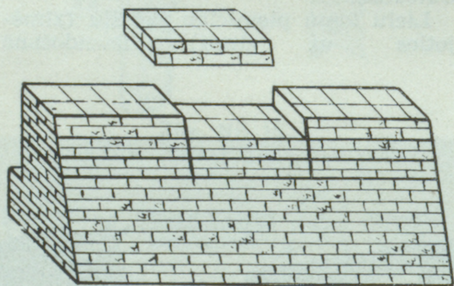
Zīm. Nr. 20.

Zīm. Nr. 21.

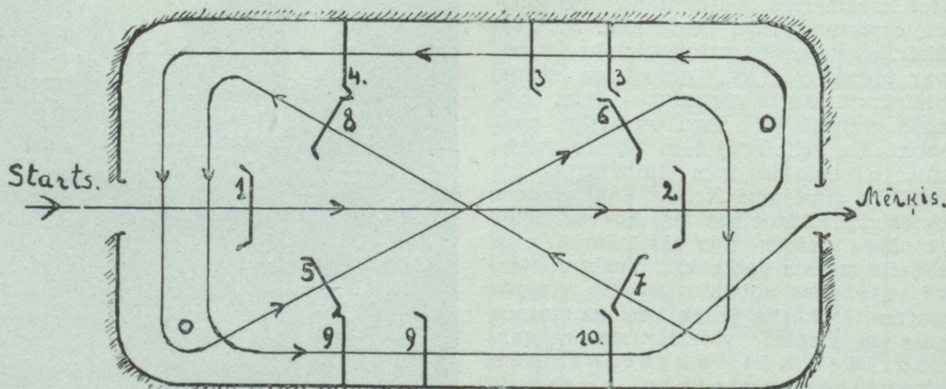

Zīm. Nr. 22. Dzīvžogs — vērtētājs, kuŗu parasti lieto grāvju priekšā.

Zīm. Nr. 23.

Parasti sacīkšu laukumiem ir — vai nu taisnstūŗa, vai arī elipsa forma. Šīs formas ir ērtas, bet tas nenozīmē, ka tās ir obligātoriskas — sacīkstes var noturēt arī jebkuŗa cita veida laukumā. Minimālie laukuma apmēri būtu 50 × 100 m, maksimālie — 150×300. Lielāki laukumi zaudē pārskatamību, un tas traucē kā tiesnešus, tā arī skatītājus. Par laukuma pamatu jau bija minēts agrāk. Te gribētu tikai atgādināt, ka sacensību laikā zirgi izdauza pamatu, it īpaši atlēcienu un nolēcienu vietās. Tamdēļ katrā nākošā parkūrā šķēršļi jānovieto citā vietā (pa labi, pa kreisi un t. t.), bet sacensības laikā pie katra šķēršļa norīkojami vīri ar grābekļiem un stampām, kas pēc ikviena lēciena pielīdzina un nostampā pamatu. Ja vien sacīkšu rīkotāju nolūks nav bijis organizēt kādus īpašus pārbaudes (teiksim — paklausības, grozamības, vai vēl kādas citas), tad vislabākais būs izvēlēties garās un taisnās pārkūra līnijas (skat. augšējo piemēru) ar 30—40 m atstarpēm starp šķēršļiem, lai zirgiem būtu pietiekošs ieskrējiens. Sacīkšu laukums jāiežogo ar kaut kādu pietiekoši augstu žogu, pretējā gadījumā viens otrs apnesošs zirgs var ieskriet publikā. Šī paša iemesla dēļ ieteicams novietot šķēršļus vismaz 2—3 metru atstatē no laukuma nobežas. Jānosprauž starta un mērķa līnijas, kuŗas iežogojamas ar karodziņiem. 20—30 metros pirms starta (ārpuslaukuma) ieteicams nostādīt kāršu žogu vai kādu citu šķērsli mēģinājuma lēcienam. Saprotams, ka soda punkti par mēģinājuma lēcienā izdarītām kļūdām nav pieskaitāmi. Pagriezienu karodziņi iesproužami tikai tādās vietās, kuŗas jātniekam obligātoriski jāapjāj (skat. pārkūra zīmējumu), lai izjātu parkūram nosprausto distanci. Visās pārējās vietās jātniekam pašam atļauts meklēt īsāko ceļu no viena šķēršļa uz otru. Šķēršļa galos (piestātnēm vai uzsvērējiem) piesproužami jau pa gabalu labi saredzami numuri, ar kuŗiem šķēršļi sanumurējami parkūrā paredzētā kārtībā. Sacīkšu laukuma tuvumā iekārtojams tā dēvētais „seglojuma laukums“, kurā sacīkšu dalībnieki sapulcējas, seglo un apkopj savus zirgus, iesilda tos, izdara mēģinājuma lēcienus un no kuŗa tie dodas uz startu. Ikvienā sacīkšu laukumā jābūt dežurējošam medicīnas un veterinārstiem ar medikamentiem un nestuvēm palīdzības sniegšanai varbūtējos nelaimes gadījumos.

Zīm. Nr. 24.

SPORTA CHRONIKA

* Aizsargu priekšnieks devis šādu priekšrakstu jāšanas sacīkšu rīkotājiem aizsargu organizācijā:

«Ir bijuši gadījumi, kad aizsargu vienībās rīkotās jāšanas sacīkstes nav tikušas no tehniskā viedokļa pienācīgi noorganizētas. Šādos apstākļos sacīkšu dalībnieki nevar iegūt nekā pamācoša un arī skatītājos var rasties nepareizs jēdziens par jāšanas sportu vispār.

Jāšanas sacīkstes nav tikai jātnieku un zirgu spēju pārbaude vien, bet viņās liela vērība piegriežama arī jātniekam - sportistam nepieciešamo morālo īpašību izkopšanai, kā arī kopēju sportistisku uzskatu un valodas izveidošanai ar valstī jau pastāvošām zirgu sporta organizācijām, kas sevišķi nepieciešami, lai aizsargi - jātnieki varētu ar sekmēm startēt ārpus Aizsargu organizācijas rīkotās zirgu sporta sacīkstēs.

Ņemot visu to vērā, uzdodu pie jāšanas sacīkšu sarīkošanas uz priekšu pieturēties pie sekojošas kārtības:

1) Visas jāšanas sacīkstes rīkojamas, pieturoties, pēc iespējas, pie «Jāšanas sporta reglāmenta» (Latvijas zirgu sporta organizāciju savienības izdevums) paredzētiem tehniskiem noteikumiem.
2) Pulka un mazāku vienību mērogā sacīkstes rīkojamas ar pulka komandieŗa atļauju, izprasot iepriekš atsauksmi no attiecīgās divīzijas eskadrona komandieŗa, kuŗu lūgt arī pēc iespējas nākt talkā pie sacīkšu tehniskās puses noorganizēšanas.
3) Ziņas par paredzētām sacīkstēm iesūtāmas Aizsargu štābā 3 nedēļas iepriekš.
4) Ziņas par sacīkšu techniskiem rezultātiem iesūtāmas Aizsargu štābā 1 mēneša laikā.
5) Sacīkstes starp pulkiem rīkojamas tikai ar manu atļauju.»

Aizsargu sportistu nometnes Trikātā.

Aizsargu štāba rīkotās nometnes Trikātā labākiem vieglatlētiem, vieglatlētēm jau noslēgušās.

Laikā no 28. jūnija līdz 5. jūlijam nometnē atradās visu pulku labākie sportisti, skaitā 62 zēni. Dažs gaŗo ceļu cauri visai Latvijai uz Strenču staciju un tālāk uz Trikātu mērojis jau otro reizi, bet lielākais vairums tikai pirmo. Nometnē satikās tālu novadu ļaudis, bet par gluži svešiem tos saukt tomēr nevar, jo visi tie ir vienas lielas organizācijas biedri ar kopējām interesēm, kopēju mērķi. Desmit dienas nav ilgs laiks, lai tūliņ uzrādītu sevišķus rezultātus, bet sportisti darbā ļoti nopietni un interese tiek ziedota apmācītāju norādījumiem.

Nometnes vadītājs — Pauls Polis — štāba fiziskās audzināšanas instruktors. Treniņus vadīja valsts treners V. Rinne, masieris V. Cers. Vīriešu nometnes komandanti Mežulis un Mežītis.

Bez kārtējām vieglatlētikas apmācībām vīriešu nometnē lekcijas lasīja sekojoši lektori: 29. jūnijā — kpt.-ltn. Bāns: «Atbrīvošanas cīņas»; 30. jūnijā — masieris Cers: «Pašmasāža»; 1. jūlijā — māc. Lūsis: «Nacionālā pašapziņa»; 2. jūlijā — Dr. Dross: «Saules, gaisa un ūdens iespaids uz organismu»; 3. jūlijā — māc. Lūsis: «Itaļu jaunatne dzīvē un darbā»; 4. jūlijā — organizācijas daļas priekšnieks Rapss: «Pašaudzināšana».

Visa diena kā vīriešu, tā sieviešu nometnē stingri iedalīta noteiktās stundās — savas stundas darbam, savas atpūtai; par stundu kārtīgu ritēšanu rūpējas komandants.

Plkst. 7 no rīta — celšanās, guļvietas sakārtošana; plkst. 7,15 — rīta vingrošana, meža skrējiens; plkst. 7,45 — mazgāšanās; plkst. 8,15 — brokastis; plkst. 9 — nodarbību karoga pacelšana; no plkst. 9—11,30 — vieglatlētikas treniņi; plkst. 12 — peldēšanās; plkst. 12,30 — pusdienas; no plkst. 13,30—14,30 — absolūtā miera stunda; no plkst. 14,30—15,30 — brīvā stunda; plkst. 15,30 — launags; no pl. 16—17 — lekcija; no plkst. 17—18 — rotaļas, sporta spēles vai vieglatlētika; plkst. 18 — nodarbību karoga nolaišana; no plkst. 18,15—19,20 — brīvas stundas; plkst. 19,30 — vakariņas; plkst. 22 — vakara junda.

Uz apspriedi nometnē ieradās visu pulku instruktori 4. jūlijā.

Vīriešu nometne noslēdzās ar sporta sacīkstēm.

Aizsardžu sportistes, skaitā 35, nometnē ieradās 6. jūlijā, arī no visiem aizsargu pulkiem. Jau pirmā vakarā sportistes noslēdza tu - draudzības un visa lielā saime jutās kā nešķiŗama vienība. Nometnes vadība nemainījās, mainījās tikai treners un komandants — sievietēm vieglatlētikas treniņus vadīja Arno Rudzītis, nometnes komendante un rotaļu pasniedzēja bija 5. Rīgas aizsargu pulka fiz. audzin. instruktore I. Grīnberga, masieris V. Cers.

Arī sieviešu nometnē tika nolasītas vērtīgas lekcijas, kuŗas aizsardzes - sportistes uzņēma ar vislielāko atsaucību.

7. jūlijā — Dr. Akermane, Verena: «Sporta nodarbību iespaids uz sievietes organismu»; 8. jūlijā — māc. V. Ozoliņš: «Lūgšana»; 9. jūlijā — mājturības instruktore — «Mājas iekārtošana»; 10. jūlijā — 5. Rīgas aizs. pulka fiz. audz. instr. I. Grīnberga: «Cik bieži un kā vingrot»; 11. jūlijā — aizsardžu instruktore Torgani: «Sportiste sabiedrībā»; 12. jūlijā — M. Grīnberga: «Latvietes tērps agrāk un tagad».

Ieradušās nometnē, sportistes devās svētceļojumā uz kapsētu noliekot pašu lasītus ziedus uz ģenerāļa J. Baloža vecāku kapa. Pēc tam, laipnā mācītāja V. Ozoliņa un nenogurstošās Trikātas aizsardžu pulciņa priekšnieces Eliāses vadībā, aizsardzes apskatīja moderni celto kapliču, veco baznīcu un mācītāja muižu.

Sportistes prata sadzīvoties, būt mīļas; visus brīvos brītiņus tās pavadīja sirsnīgās sarunās un dziesmās. Nometnes dzīvē bija daudz svinīgu momentu, kuŗus sportistes papilnam bija izpratušas. Prieks bija skatīties, ar kādu nopietnību un bijību karoga pacēlēja un nolaidēja — Rožkalnu Velta — izpildīja savu misiju. Pacilāti izskanēja jauno meiteņu dziedātā «Mana dvēs'le, gaidi» vakara jundā.

Netrūka arī jautrības, sportistes prata būt jautras, asprātīgas, un bieži vien komandanta dusmām bija jāizbeidzas smieklu šaltīs. Neizpalika sportistēm tradicionālais ugunskurs ar priekšnesumiem. Ka sportistes var būt arī labas dziedātājas, dejotājas un tēlotājas, rādīja priekšnesumi.

11. jūlijā nometnē ieradās visu aizsargu pulku instruktores uz apspriedi un pārrunām par nākamiem svētkiem rudenī. Svētdienā, t. i. 12. jūlijā, visi nometnes dalībnieki organizētā veidā ieradās ar ziedient kapos uz kapu svēt-

Veiksmīgs lēciens.

kiem. Pēcpusdienā visas sportistes apmeklēja Trikātas un Smiltenes nodaļu futbola sacīksti.

Vakarā pie nometnes karoga nolaišanas sirsnīgus vārdus teica nometnes vadītājs P. Polis. Ne vienas vien sportistes acis pildījās asarām; dziļā godbijībā sportistes un instruktores nodziedāja valsts himnu. Tad jūsmīgi — «Lai dzīvo, lai dzīvo, lai dzīvo mūsu Vadonis, sveiks, sveiks, sveiks! un «Lai dzīvo!» — valdībai, armijas augstākai vadībai, aizsargu vadībai. Tad pēdējās vakariņas. Pie vakariņu galda nometnes vadītājs sirsnīgi pateicās Trikātas aizsardzēm un viņu vienmēr rūpīgai priekšniecei Eliāsa kundzei, kā arī sportistēm par jauko saskaņu. — Sportistes savukārt apbalvoja savus vadītājus un saimnieces ziediem.

13. jūlija rītā sportistes šķīrās, lai rudenī atkal viņas salidotu kopā aizsargu sporta svētkos Rīgā.

Nometnes sacīkstēs tika uzrādīti šādi rezultāti:

Aizsargiem:

100 m: 1. Beļeičiks (18. Daugavpils aizs. pulks) — 11,2 sek. (jauns aizsargu rekords); 2. Riņģis (5. Rīgas aizs. pulks) — 11,8 sek.

1500 m: 1. Krencis (16. Jelgavas aizs. p.) — 4:31,0 min.; 2. Treimanis (8. Valmieras aizs. p.) — 4:31,8 min.

4×100 m stafetē: 1. — Vidzemes vienība (Hakelis, Cīrulis, Upatnieks, Riņģis) — 48,0 sek.; 2. — Latgales vienība.

Tāllēkšanā: 1. Krastiņš (1. Talsu) — 6,10 m; 2. Hakelis (9. Madonas) — 6,05 m; 3. Upatnieks (9. Madonas) — 5,85 m.

Augstlēkšanā: 1. un 2. v. Kušķis un Grīnbergs (abi Dzelzceļu aizs. p.) — 1,65 m.

Kārtslēkšanā: 1. Beļeičiks (18. Daugavpils) — 3,30 m; 2. Dišlers (7. Valkas) — 3,00 m; 3. Burka (2. Ventspils a. p.) — 2,90 m.

Lodes grūšanā: 1. Blūms (5. Rīgas) — 13,35 m (jauns aizsargu rekords); 2. Jēkabsons (5. Rīgas) — 12,99 mtr.; 3. Burka (2. Ventspils) — 12,84 m.

Diska mešanā: 1. Blūms (5. Rīgas) — 38,63 m; 2. Beļeičiks (18. Daugavpils) — 38,53 m; 3. Jēkabsons (5. Rīgas) — 36,58 m.

Šķēpa mešanā: 1. Ķikuts (Dzelzceļu aizs. p.) — 51,20 m; 2. Burka (2. Ventspils a. p.) — 47,00 m. Jaunais aizsargu rekordists Hakelis (9. Madonas aizsargu p.) nestartēja.

Aizsardzēm:

60 m: 1. Mitenberga (18. Daugavpils aizs. p.) — 8,7 sek.; 2. Kurzeme (Dzelzsceļu aizs. p.) — 9,2 sek.; 3. Zacharēviča (6. Aizputes aizs. p.).

Tāllēkšanā: 1. Mitenberga (18. Daugavpils) — 4,11 m.

Lodes grūšanā: 1. Kurzeme (Dzelzceļu aizs. p.) — 8,77 m; 2. Baltkāja (7. Valkas) — 8,38 m.

Sacīkstēs ieradās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls un organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss.

AIZSARGU FUTBOLS.

Aizsargu futbola meistarības turnīra sacīkste starp 10. Cēsu un 7. Valkas aizsargu pulku komandām notika 21. jūnijā Cēsīs. 10. Cēsu aizs. pulka komanda rādīja labu saspēli un panāca pārliecinošu 13:0 uzvaru.

Vidzemes aizsargu futbola meistarības izcīņā Valmierā sacentās 5. Rīgas un 8. Valmieras aizsargu pulku futbola vienības. Sacīkstes beidzās ar 6:2 rīdziniekiem smagi zaudējot.

Aizsargu futbola meistarība Kurzemē. Sacīkstē Aizputē sastapās 6. Aizputes un 2. Ventspils aizsargu pulku futbolkomandas. Ar pārliecinošu rezultātu 3:0 uzvarēja 6. Aizputes aizs. pulka komanda, nodrošinot sev piedalīšanos apgabala finālsacīkstē.

17. Rēzeknes aizsargu pulka 7. jūnijā rīkotās **futbola sacīkstēs** starp 17. Rēzeknes un 19. Jaunlatgales aizsargu p. komandām Rēzeknē, uzvarēja 19. Jaunlatgales aizsargu pulka futbola komanda ar rezultātu 3:0 (1:0).

Valmieras aizsargu pulks — Vidzemes aizsargu meistars futbolā. Vidzemes apgabala aizsargu pulku meistarības turnīra finālā Valmierā, sastapās 8. Valmieras un 10. Cēsu aizsargu pulku futbola komandas. Sparīgā cīņā uzvaru un līdz ar to Vidzemes aizsargu meistara nosaukumu izcīnīja 8. Valmieras aizs. pulka reprezentējošā vienība ar rezultātu 3:2. Izšķirošos vārtus valmierieši guva spēles pagarinājumā.

19. Jaunlatgales aizsargu pulka sporta pulciņu futbola komandas 20. maijā pulcējās Balvu sporta laukumā, lai izcīnītu pulka labākās komandas nosaukumu. Futbola turnīrā piedalījās Jaunlatgales, Balvu, Viļakas un Tilžas pagasta aizsargu sporta pulciņu komandas. Sacīkstes ievadīja sportistu parāde, kuru pieņēma II bataljona komandieris Lācis, savā runā norādīdams uz sporta vispārējo nozīmi tautas un valsts stiprināšanā.

Sacīkstēs I spēles gājienā starp Viļakas un Jaunlatgales komandām, uzvaru guva Jaunlatgales komanda ar rezultātu 3:0.

II spēles gājienā starp Tilžas un Balvu komandām, uzvarēja Tilžas komanda ar 2:1.

Cīnoties pulka labākās komandas nosaukuma dēļ, Jaunlatgales komanda uzvarēja Tilžas komandu ar rezultātu 1:0, līdz ar to iegūstot pulka labākās komandas nosaukumu.

Tai pašā laikā notikušā **voleja sacīkstē** starp Balvu un Jaunlatgales volejkomandām, uzvarēja Jaunlatgales komanda ar pārliecinošu rezultātu 15:9, 15:5.

SPORTA DZĪVE AIZSARGU VIENĪBĀS.

3. Ludzas aizsargu pulka vieglatlētikas sacīkstes notika š. g. 12. jūlijā Zilupē. Sacīkstēs piedalījās no 14 nodaļu sporta pulciņiem 57 sportisti(tes). Sacīkstes lietpratīgi vadīja pulka fiziskās audzināšanas instruktors Martinsons.

Sacīkšu rezultāti sekojoši:

100 m vīriešiem: 1. A. Veselavs (Istras nod.) — 12,0 sek. 400 m vīriešiem: 1. E. Miza (Mērdzenes nod.) — 59,0 sek. 1500 m vīriešiem: 1. E. Beļeconoks (Kārsavas nod.) — 4:40,06 min. 5000 m skriešanā: 1. A. Vasiļevskis (Zilupes n.) — 18:18,0 min. Lodes grūšanā: 1. Vonda J. (Nirzas nod.) — 11,03 m. Diska mešanā: 1. Vonda J. (Nirzas nod.) — 32,42 mtr. Šķēpa mešanā: 1. Akmens J. (Kārsavas nod.) — 45,05 m. Tāllēkšanā ieskrienoties: 1. A. Cukurkalns (Kārsavas nod.) — 5,65 m.

Sieviešu sacensībās uzvarēja Putiks. Vieglatlētikas sacīkstes noslēdzās ar obligātorisko vingrojumu kopmēģinājumu.

4. Jēkabpils aizsargu pulka štāba rota 19. jūlijā rīkoja plašus sporta svētkus. Bez vietējiem aizsargu sportistiem svētkos piedalījās arī Liepājas, Daugavpils, Jelgavas, Krustpils, Līvānu un Viesītes sporta klubi un citi sportisti, kopskaitā ap 80 dalībnieku. Svētkus atklāja 4. Jēkabpils aizsargu pulka kultūrālās daļas vadītājs Ermansons. Sportisti un svētku viesi nodziedāja valsts himnu un uzsauca trīskārtīgu «Lai dzīvo!» valsts un armijas vadībai.

Sacīkstēs sportisti uzrādīja labus rezultātus. Dzelzceļu aizsargu pulka Liepājas nodaļas sportiste Emīlija Kurzeme augstlēkšanā sasniedza 1,40 m; rekords pieder M. Martinsonei ar 1,40 m. Uzvarētājus jēkabpilieši apbalvoja balvām.

5. Rīgas aizsargu pulka Ķeipenes aizsargu nodaļas sporta svētki notika 14. jūlijā Madlienā. Sacīkstēs dalību ņēma 54 sportisti no 11 pulka nodaļām. Sacīkstēs uzrādīti labi rezultāti, kaut gan cīņas ritēja ne visai piemērotā laukumā. Sacīkstēs, kā galvenais tiesnesis darbojās 5. Rīgas aizs. p. k-ra palīgs Rupeiks, sarīkojumu vadīja pulka fiziskās audzināšanas instruktors E. Lapiņš.

Sasniegumi sekojoši:

100 m: 1. Briedis (Ogre) — 12,0 sek.; 2. Lēne — 12,0; 3. Siliņš — 12,2 sek. 400 m: 1. Pālens (Lielvārde) — 54,8 sek.; 2. Lauks — 55,0; 3. v. Miska — 55,7 sek. 1500 m: 1. Vagulis (Ogre) — 4:31,4 min.; 2. Bočka — 4:37,3 min.; 3. v. Taube — 4:41,2 min. 4 reiz 100 m stafetē: 1. Ķeipenes aizsargu sporta pulciņš — 47,5 sek.; 2. v. Ogres sp. b-ba — 47,9 sek. Lodes grūšanā: 1. v. Baumanis (Lielvārde) — 13,18 m.; 2. Blūms — 12,82 m.; 3. v. Poltraks — 12,06 m. Diska mešanā: 1. Blūms — 39,78 m.; 2. Poltraks — 37,82 m; 3. v. Glāzers — 36,89 m. Šķēpa mešanā: 1. v. Glāzers (Keipene) — 41,90 m.; 2. Pālens — 41,87 m; 3. Slīsis — 41,65 mtr. Augstlēkšanā: 1. Baumanis — 1,70 m.; 2. Pālens — 1,65 m; 3. Slīsis — 1,55 m. Tāllēkšanā: 1. Pālens — 6,30 m.; 2. Siliņš — 6,02 m; 3. Jirgens — 5,97 m.

Futbola spēle starp Ķeipenes un Meņģeles sporta pulciņiem beidzās ar Ķeipenes sp. p. 4:1 (2:0) uzvaru.

Visi uzvarētāji sacīkšu noslēgumā saņēma vērtīgas balvas.

Valmieras apgabala meistarsacīkstes vieglatlētikā izcīnīja 27. un 28. jūnijā Valmierā. Sacīkstēs piedalījās ap 60 sportistu. Labākos rezultātus visās sacensībās uzrādīja valmierieši.

Rezultāti:

100 m: 1. Levis — 11,9 sek.; 2. Jordāns — 12 sek. 110 m. barjērskriejienā: 1. Reimanis — 19,5 sek.; 2. Ziediņš — 20 sek. 1500 m: 1. A. Tirners — 4:13,3 min.; 2. Reimanis — 4:23,2 min. 400 m: 1. Levis — 54,7 sek.; 2.

Zāmuels — 58,7 sek. 800 m: 1. A. Tirners — 2:06,4 min.; 2. Bērziņš — 2:08,2 min. 5000 m: 1. E. Tirners — 15:59,6 min.; 2. Šulcs — 16,32,5 min. Šķēpa mešanā: 1. Rozenbergs — 48,18 mtr.; 2. Martinsons — 47,13 m. Lodes grūšanā: 1. Aķeris — 12,18 m; 2. Lesiņš — 11,49 m. Diska mešanā: 1. Aķeris — 38,43 m; Ikšēns — 37,47 m. Kārtslēkšanā: 1. Reimanis, 2. Zariņš — abi 3 m. Tāllēkšanā: 1. Lesiņš — 6,12 m; 2. Jordāns — 5,74 m. Augstlēkšanā: 1. Ostvalds — 1,70 m; 2. Lezdiņš — 1,60 m.

Sieviešu sacensībās labākos rezultātus uzrādīja: 100 m — Gredzens — 14,9 sek. 60 m — Tīrons — 9 sek. 400 m — Putniņa — 1:16,5 min. Tāllēkšanā — Tīrons — 4,37 m.

8. Valmieras aizsargu pulka sporta kluba nodaļa Rūjienā uzsāka darboties jūlija sākumā. Nodaļas darbības izkopšanai nodibinātas — vieglatlētikas, sporta spēļu, vingrošanas un smagatlētikas sekcijas. Nodaļas valdē ievēlēja par priekšsēdi A. Krēsliņu, par locekļiem — A. Bunki un A. Rami. Jaunā valde pirmkārt paredzējusi izbūvēt Rūjienā sporta laukumu. Šajā jautājumā panākta Rūjienas pilsētas principiāla piekrišana. Pilsētas pašvaldība apsolījusi ierādīt laukumu un atbalstīt sporta stadiona ierīkošanu.

9. Madonas aizsargu pulks rīkoja š. gada 14. jūnijā pulka sporta svētkus ar vieglatlētikas sacīkstēm, vingrošanu un tautas dejām. Vieglatlētikā labus rezultātus uzrādīja Hakelis un Mežsargs:

Rezultāti:

100 m: 1. Hakelis — 11,9 sek.; 2. Plīsis — 12,2 sek.

Tāllēkšanā: 1. Hakelis — 6,49 m. (jauns pulka rekords); 2. Plīsis — 6,18 m; 3. Upatnieks — 5,92 m.

Augstlēkšanā: 1. Hakelis — 1,67 m (jauns pulka rekords); 2. Plīsis — 1,62 m; 3. Mežsargs — 1,57 m.

Šķēpa mešanā: 1. Hakelis — 58,70 mtr.; 2. Reiters — 51,09 m; 3. Plīsis — 47,70 m.

Diska mešanā: 1. Hakelis — 35,50 mtr.; 2. Upatnieks — 34,88 m; 3. Bitīte — 32,86 m.

Lodes grūšanā: 1. Hakelis — 12,83 mtr.; 2. Bitīte — 12,22; 3. Pakulis — 11,78 m.

Kārtslēkšanā : 1. Mežsargs — 3,34 m.

Granātu mešanā: 1. Reiters — 74,50 mtr. (jauns pulka rekords); 2. Pakulis — 64,70 mtr.

9. Madonas aizsargu pulka Gulbenes nod. rīkotās sporta sacīkstēs — Gulbenē, piedalījās labākie pulka nodaļu sporta pulciņu dalībnieki-ces. Sacīkstes ritēja veiksmīgi pulka fiziskās audzināšanas instruktora kapt.-ltn. Lietuvieša un III bataljona sporta instruktora Meijera vadībā. Sacīkstēs tika laboti vairāki pulka rekordi un bez tam vēl Madonas nodaļas sp. p. labākais sportists A. Hakelis uzstādīja jaunu Latvijas aizsargu organizācijas rekordu šķēpa mešanā ar ievērību pelnošu sasniegumu — 62,99 m. Līdzšinējais aizsargu rekords piederēja tā paša pulka sportistam, nelaiķim Rācenājam. Dzelzavas nod. sportists J. Bērziņš laboja viņam piederošo pulka rekordu 5000 m soļošanā ar laiku — 25 min. 4 sek. Dzelzavas nod. sportiste Aldona Ziediņa laboja viņai piederošo pulka rekordu diska mešanā ar sasniegumu — 26,70 m.

Rezultāti sekojoši:

100 m: 1. P. Plīsis (Gulbene) — 12,1 sek.; 2. R. Upatnieks (Gulbene) — 12,1 sek.

1500 m: 1. A. Kaminskis — 4:36,0 min.; 2. B. Nurža (Gulbene) — 4:45 min.

3000 m: 1. S. Garliļenko (Ļaudona) — 10:00,3 min.; 2. Vīzītis (Dzelzava) — 10:03,8 min.

5000 mtr. soļošanā: 1. J. Bērziņš (Dzelzava) — 25:04 min.; 2. K. Revelis (Cesvaine) — 26:17 min.

Šķēpa mešanā: 1. A. Hakelis (Madona) — 62,99 m; 2. P. Plīsis (Gulbene) — 52,22 m.

Lodes grūšanā: 1. A. Hakelis — 12,64 m; 2. V. Ozols (Gulbene).

Trīssoļlēkšanā: 1. P. Plīsis — 11, 86 mtr.; 2. R. Upatnieks — 11,84 m.

Kārtslēkšanā: 1. B. Vīzītis (Dzelzava) — 2,85 m; 2. A. Ādlers (Jaungulbene) — 2,63 m.

Diska mešanā: 1. R. Upatnieks — 34,70 m; 2. E. Pakulis (Dzelzava) — 31,56 m.

Granātas mešanā: 1. E. Pakulis — 60,21 m; 2. A. Augulis (Cesvaine) — 55,23 m.

100 m skriešanā sievietēm: 1. M. Ābrams (Dzelzava) — 15,04 sek.; 2. E. Veikerte (Dzelzava).

Lodes grūšanā sievietēm: 1. N. Keirāns (Dzelzava) — 7,70 m.

Diska mešanā: 1. A. Ziediņa (Dzelzava) — 26,70 m; 2. Veikerte.

Rezultāti rāda, ka aizsargu organizācijas sporta sasniegumi ar katru dienu iet uz priekšu.

Turpat notikušās volejsacīkstēs Gulbenes volejkomanda pieveica Madonas volejkomandu.

10. Cēsu aizsargu pulks saviem sporta pulciņu vadītājiem-ām jūnija sākumā bij sarīkojis trīs dienu ilgus vieglatlētikas kursus. Uz kursiem kā lektori izbrauca valsts treners V. Rinne. vingrošanā — V. Priedīte un futbolā — Upenieks. Kursus noklausījās apm. 20 sporta pulciņu vadītāji un Raiskuma mežkopības skolas audzēkņu grupa.

10. Cēsu aizs. pulka Jaunpiebalgas nodaļa 19. jūlijā sarīkoja aizsargu sporta svētkus. Svētku programmā bija vieglatlētikas numuri, masu vingrošana un tautas dejas.

16. Jelgavas aizsargu pulka sporta kluba smagatlētikas nodaļas atklāšana notika 18. jūlijā Jelgavā. Atklāšanas svinības izvērtās par plašiem sporta propagandas svētkiem. Sportistu parādi pieņēma un sportistus sveica vada komandieris Štāls. Priekšnesumos piedalījās 44 smagatlēti gan svaru celšanā un grieķu-romiešu cīņā, gan angļu boksā un vingrojumos. Saistošos priekšnesumos noskatījās daudz apmeklētāju.

Jaunu Latvijas rekordu meistarsacīkstēs, Rīgā, uzstādīja Jelgavas aizsargu pulka aizsargs Krastiņš, 800 m noskrienot 1 min. 58,2 sek., labodams savu rekordu par 0,6 sek.

Riteņbraukšanas sacīkstes Rēzeknes pulkā. 17. Rēzeknes aizs. pulka sporta klubs jūnija sākumā bija noorganizējis visai interesantas sacensības sava pulka aizsargiem un aizsardzēm — sacensību - mērķa braucienu uz divriteņiem — tūrisma veicināšanai. Šajā pirmajā mērķa braucienā, 17. Rēzeknes aizsargu pulka fiziskās audzināšanas instruktora A. Švedrevica vadībā, piedalījās Rēzeknes, Barkavas, Atašienes, Reznas un Andrupenes nodaļu aizsargi un aizsardzes. Sacensībā vienlīdzīga loma piekrita kā attālumam, tā dalībnieku skaitam, bet ne ātrumam. Rezultātu novērtēšanā tika ņemts vērā nobraukto kilometru skaits reizināts ar dalībnieku skaitu. Gala mērķis šim braucienam bija izraudzīts Bukmuižā, ar tās gleznaino Ježu ezeru. Sacensību dalībniekus pie Bukmuižas tautas nama apsveica 17. Rēzeknes aizs. pulka kom-ris Zārans, savā runā norādīdams uz šādas sacensības vēlamību un skaisto mērķi: — iepazīties ar dzimteni un stiprinot Tēvijas mīlestību.

Pirmā vietā šajā sacensībā ierindojās

Aizsardzes - sportistes Trikātas nometnē.

18. D. a. p. sportisti, kas uzvarēja Latgales apgabala sacīkstēs.

Barkavas nodaļa, kuras 6 dalībnieki katrs veica 133 km. Otrā vietā palika Atašienes nodaļa, kuras 2 dalībnieki veica katrs 124 km.

17. Rēzeknes aizsargu pulka otrā riteņbr. mērķa braucienā piedalījās 48, no Barkavas, Vidsmuižas, Atašienes, Dricānu un Rēzeknes nodaļām. Gala mērķis bja jaukā Adamova, kas atrodas 6 km no Rēzeknes. Arī otrajā braucienā kā uzvarētāji palika barkavieši, kuŗu 12 dalībnieki katrs bija veicis 73 km un ieguva pulka ziedoto ceļojošo balvu.

9. Madonas aizsargu pulks jau otro reizi izcīna ģenerāļa Baloža ceļojošo balvu — kausu. 19. jūlijā Gulbenē notika vieglatlētikas meistarsacīkstes starp četriem Vidzemes pulkiem — 7. Valkas, 8. Valmieras, 9. Madonas un 10. Cēsu aizsargu pulkiem. Sacīkstēs piedalījās 160 sportistu, starp tiem arī pasaules rekordists soļošanā Jānis Dāliņš. Spēcīgā konkurencē balvu ieguva 9. Madonas aizs. pulks ar 125 pnkt.; 2. vietā 8. Valmieras aizs. pulks ar 108 punktiem; 3. vietā 7. Valkas aizs. p. ar 98,5 pnkt. un 4. vietā 10. Cēsu aizs. pulks ar 61,5 pnkt.

Labākie rezultāti:

100 m skriešanā: 1. Hakelis (Madona) — 12 sek.; 2. R. Upatnieks (Madona) — 12,1 sek.; 3. Rubenis (Valka) — 12,4 sek.

3000 m skriešanā: 1. A. Tirners (Valmiera) — 9:16,9 min.; 2. Šulcs (Cēsis) — 9:31 zin.; 3. Vīgants (Valmiera) — 9:51 min.

1500 m skriešanā: 1. A. Tirners (Valmiera) — 14:19 min.; 2. Freimanis (Valmiera); 3. Hordo (Valka).

Lodes grūšanā: 1. Cināts (Valka) — 13,36 m; 2. Hakelis (Madona) — 13,06 mtr.; 3. Āķelis (Valmiera) — 12,79 m.

Augstlēkšanā: 1. Mārtinfelds (Cēsis) — 1,65 m; 2. un 3. Osvalds (Valmiera) un Plīsis (Madona) — abi 1,60 mtr.

Diska mešanā: 1. Rozenbergs (Valmiera) — 39,10 m; 2. Bērtulis (Valka) — 35,85 m; 3. Hakelis (Madona) — 34,85 m

Šķēpa mešanā: 1. Hakelis (Madona) — 54,24 m; 2. Šķiņķis (Valka) — 51,62 m; 3. Rozenbergs (Valmiera) — 51,46 m.

5000 m soļošanā: 1. J. Dāliņš (Valmiera) — 23:28,3 min.; 2. Liepkalns (Valka) — 23:39,4 min.; 3. Draulis (Valka) — 24:19,9 min.

Tāllēkšanā: 1. Hakelis (Madona) — 6,36 m; 2. Plīsis (Madona) — 6,02 m; 3. Rubenis (Valka) — 5,97 m.

Kārtslēkšanā: Mežsargs (Madona) — 3,30 m; 2. Reimanis (Valmiera) — 3,20 m; 3. Gailītis (Madona) — 3,10 m.

400+300+200+100 m stafetē: 1. — 9. Madonas aizsargu pulka komanda ar laiku — 2 min. 12,2 sek; 2. — 10. Cēsu aizsargu pulka komanda — 2 min. 12,6 sek.; 3. — 8. Valmieras aizsargu pulka komanda — 2 min. 13,9 sek.

Bez vieglatlētikas sacīkstēm aizsargi un aizsardzes demonstrēja tautas dejas.

Kurzemes apgabala meistarsacīkstes vieglatlētikā notika 12. jūlijā Liepājā. Sportisti bija pulcējušies no 5 aizsargu pulkiem: 1. Talsu, 2. Ventspils, 6. Aizputes, 14. Kuldīgas un 15. Liepājas aizs. pulkiem.

Sacīkstēs lielāko punktu skaitu izpelnījās 15. Liepājas aizsargu pulks — 109,5 pnkt. un līdz ar to iegūstot aizsargu priekšnieka pulkv. Praula dāvāto ceļojošo balvu — kabineta pulksteni. Balvu pasniedza 15. Liepājas aizsargu pulka komandieŗa palīgs kpt.-ltn. Briedis pulka fiziskās audzināšanas instruktoram J. Malovkam.

Otrā vietā ar 71 punkt. palika 14. Kuldīgas aizsargu pulks. Trešā vietā ar 63,5 pnkt. — 1. Talsu aizs. pulks un ceturtā vietā — 2. Ventspils aizs. pulks ar 62,5 pnkt.

Vispārējie rezultāti sekojoši:

Aizsargiem: 100 m skrēj.: 1. Saukāns H. (1. Talsu a. p.) — 11,8 sek.; 2. Dreimanis V. (2. Ventspils a. p.) — 12,0 sek.; 3. Rutkis V. (15. Liepājas a. p.) — 12,0 sek.

800 m skrēj.: 1. Štālbergs J. (15. Liepājas a. p.) — 2:16,2 min.; 2. Rītiņš I. (15. Liepājas a. p.) — 2:16,4 min.; 3. Sīlis A. (14. Kuldīgas a. p.) — 2:16,6 min.

Lodes grūšanā: 1. Burke J. (2. V.-pils a. p.) — 12,98 m; 2. Indriksons (1. Talsu a. p.) — 11,82 m; 3. Pūce J. (15. Liepājas a. p.) — 11,58,5 m.

3000 m soļošanā: 1. Damškalns J. (1. Talsu a. p.) — 14:32,4 min.; 2. Spirģis A. (15. Liepājas a. p.) — 14:48,1 min.; 3. Dāvids J. (2. Ventspils a. p.) — 15:33 min.

400 m skrēj.: 1. Štālbergs J. ((15. Liepājas a. p.) — 54,8 sek.; 2. Kaparkalējs J. (2. Ventspils a. p.) — 56,9 s.; 3. Sīlis A. (14. Kuldīgas a. p.) — 57,6 sek.

Šķēpa mešanā: 1. Burke J. (2. V.-pils a. p.) — 52,00 m; 2. Strauts A. (15. Liepājas a. p.) — 46,32 m; 3. — Strazdiņš A. (6. Aizputes aizs. p.) — 44,58 m.

Augstlēkšanā ieskrienoties: 1. Gešaus N. (14. Kuldīgas a. p.) — 1,70 m; 2. Cīrulis M. (15. Liepājas a. p.) — 1,70 m; 3. Baŗotājs E. (14. Kuldīgas a. p.) — 1,60 m.

5000 m skriešanā: 1. Čīča E. (14. Kuldīgas a. p.) — 16:57,4 min.; 2. — Čaklais A. (14. Kuldīgas aizs. p.) — 17:21,4 min.; 3. Čeze K. (6. Aizputes a. p.) — 17:36,2 m.

1500 m skriešanā: 1. Jansons R. (15. Liepājas a. p.) — 4:27,4 min.; 2. Sīlis A. (14. Kuldīgas a. p.) — 4:28 min.; 3. Rītiņš J. (15. Liepājas aizs. p.) — 4:28,4 min.

Tāllēkšanā ieskrienoties: 1. Krastiņš E. (1. Talsu a. p.)— 6,30 m;; 2. Pūce J. (15. Liepājas aizs. p.) — 6,23 m; 3. Kravinskis A. (14. Kuldīgas aizs. p.) — 6,03 m.

Diska mešanā: 1. Burke J. (2. V.-pils aizs. p.) — 36,85 m; 2. Grebers E. (15. Liepājas aizs. p.) — 36,84 m; 3. Caunītis A. (15. Liepājas aizs. p.) — 33,90 m.

3×1000 m stafetes skriešanā: 1. — 14. Kuldīgas aizs. pulka vienība (Ulrichs, Sīlis, Gešāns) ar laiku 9:08 min.; 2. — 2. Ventspils aizs. pulka vienība (Kaparkalējs, Šneiders, Šteinbergs) ar laiku — 9:2,8 min.; 3. — 15. Liepājas aizs. pulka vienība (Jansons, Štālbergs, Stepiņš) ar laiku — 9:18,8 min.

Granātas mešanā: 1. Poriņš A. (14. Kuldīgas aizs. pulks) — 68,15 m; 2. — Strauts A. (15. Liepājas aizs. p.) — 67,15 m; 3. Petrovs (1. Talsu aizs. p.) — 66,45 m.

Augstlēkšanā ar kārti: 1. Pūce J. (15. Liepājas a. p.) — 3,20 m; 2. Baŗotājs E. (14. Kuldīgas aizs. pulks) — 3,20 m; 3. Upmanis A. (6. Aizputes aizs. p.) — 3,00 m.

4×100 m stafetes skriešanā: 1. — 1. Talsu aizs. pulka komanda ar laiku 49 sek.; 2. — 15. Liepājas aizs. pulka komanda ar laiku 49,7 sek.; 3. — 14. Kuldīgas aizs. pulka komanda ar laiku 49,8 sek.

Latgales apgabala aizsargu pulku meistarsacīkstes vieglatlētikā notika 19. jūlijā Zilupes robežsargu sporta kluba laukumā. Jāizcīna bija ceļojošā balva — vairogs, kuŗu dāvinājuši 3. Ludzas, 17. Rēzeknes, 18. Daugavpils un 19. Jaunlatgales aizsargu pulku koman-

dieŗi. Balvas izcīņā ietilpa vairâki vieglatlētikas numuri, ko aizsargu sportisti veica ar labiem panākumiem. Sacīkstes vadīja 3. Ludzas aizsargu pulka kom-ŗa palīgs kpt. Frišmanis. Galīgā novērtējumā balvu — vairogu izcīnīja 18. Daugavpils aizsargu pulks ar 123,5 pnkt. Balvu daugavpilieši šoreiz izcīnīja jau otro reizi. 2. vietā palika 17. Rēzeknes aizsargu pulks.

Sacīkšu rezultāti sekojoši:

100 m skrējienā: 1. Beļeičiks (Daugavpils) — 11,3 sek.; 2. Pinkāns (Rēzekne) — 11,9 sek.; 3. Strauts (Rēzekne) — 12 sek.

400 m skrējienā: 1. Balodis (Rēzekne) — 55 sek.; 2. Karnaševskis (Daugavpils) — 55,1 sek.; 3. Plots (Jaunlatgale) — 55,8 sek.

1500 m skrējienā: 1. Tzalbs (Jaunlatgale) — 4:32,5 min.; 2. Tāls (Daugavpils) — 4:34,8 min.; 3. Belečenoks (Ludza) — 4:37,2 min.

5000 m skrējienā: 1. Švalkovskis (Jaunlatgale) — 17:24,8 min.; 2. Žīgurs (Daugavpils) — 17:26,5 min.; 3. Leišuks (Jaunlatgale).

Tāllēkšanā ieskrienoties: 1. Beleičiks (Daugavpils) — 6,16 m; 2. Strauts (Rēzekne) — 5,96 m; 3. Kazāks (Daugavpils) — 5,85 m.

Lodes grūšanā: 1. Kazāks (Daugavpils) — 13,03 m; 2. Ūdris (Daugavpils) — 12,13 m; 3. Vonda (Ludza) — 10,77 m.

Diska mešanā: 1. Pinkans (Rēzekne) — 37,13 m; 2. Beļeičiks (Daugavpils) — 36,68 m; 3. Kazāks (Daugavpils) — 36,22 m.

Augstlēkšanā ieskrienoties: 1. Jenze (Ludza) — 1,67 m; 2. un 3. Beļeičiks (Daugavpils), Stūris (Daugavpils), un Pinkāns (Rēzekne) — ar vienādu augstumu — 1,62 m.

Šķēpa mešanā: 1. Ūdris (Daugavpils) — 44,87 m; 2. Akmens (Rēzekne) — 44,02 m; 3. Proza (Rēzekne) — 43,92 m.

4×100 m stafetes skrējienā: 1. — 18. Daugavpils aizsargu pulka komanda ar laiku — 47,5 sek.; 2. — 17. Rēzeknes aizsargu pulka komanda — 49,9 sek.; 3. — 3. Ludzas aizs. pulks.

Sportistēm: 60 m skriešanā: 1. I. Mitenberga (Daugavpils) un A. Straute (Rēzekne) — ar vienādu laiku — 8,7 esk.; 2. un 3. v. — Utina (Ludza) un Žukovska (Rēzekne) — ar laiku 9,3 sek.

Tāllēkšanā ieskrienoties: 1. Žukovska (Rēzekne) — 4,39 m; 2. Straute (Rēzekne) — 4,26 m; 3. I. Mitenberga (Daugavpils) — 4,06 m.

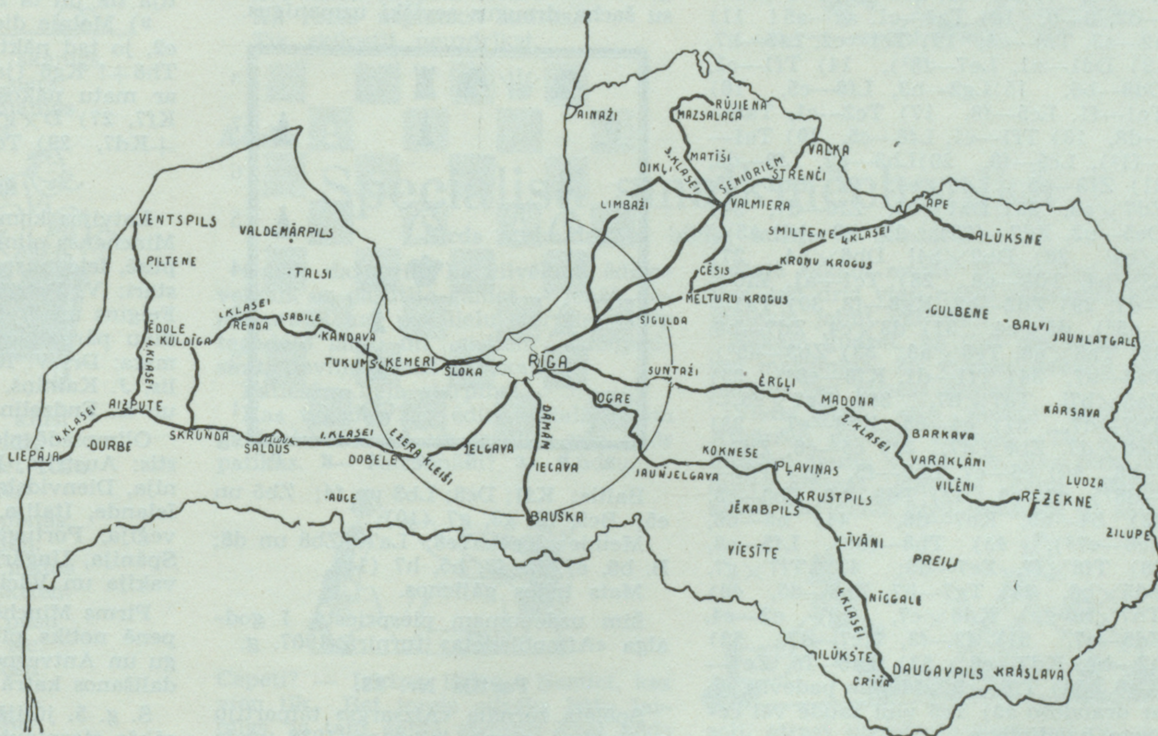
Lodes grūšanā: 1. Mitenberga (Daugavpils); 2. Žukovska (Rēzekne).

Augstlēkšanā ieskrien.: 1. A. Straute (Rēzekne) — 1,20 m; 2. un 3. Mitenberga (Daugavpils) un Žukovska (Rēzekne).

Sacīkstēs noskatījās daudz aizsargu darbinieki, kā arī daudz tautas.

Latvijas riteņbraucēju vienības brauciens

Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa ierosinātās lielās riteņbraukšanas sacīkstes notiks 5. un 6. septembrī. Šis būs lielākais mūsu riteņbraukšanas sporta sarīkojums, kāds jebkad piedzīvots, un tajā ņems dalību visi mūsu zemes riteņbraucēji no visiem Latvijas novadiem. Šīs sacensības organizācija ietveŗ pateicīgu un ļoti oriģinālu ideju — sacensības sākt no dažādām vietām, un tajās varēs piedalīties gan rutinēti riteņbraucēji, jo visi dalībnieki pēc spējām sadalīti 6 klasēs, pie kam atsevišķi maršruti sekojoši:

1. klasē (riteņbraucēji, kas ņēmuši godalgas distancēs, gaŗākās par 50 km): Rīga — Jelgava — Ezera Kleiši — Saldus — Skrunda — Kuldīga — Sabile — Tukums — Rīga. Distances gaŗums — 366 km.

2. klasē (riteņbraucēji, kas ņēmuši godalgas distancēs, īsākās par 50 km un uz sacīkšu ceļa): Rēzekne — Viļēni — Varakļāni — Barkava — Madona — Ērgļi — Suntaži — Rīga. Distances gaŗums — 254 km.

3. klasē (sporta biedrību biedri) un 4. klasē: Rūjiena — Mazsalaca — Matīši — Valmiera — Cēsis — Sigulda — — Rīga. Distances gaŗums — 202 km.

4. klasē (riteņbraucēji, kas neietilpst biedrībās): 1) Rēzekne — Viļāni — Varakļāni — Barkava — Madona — Ērgļi — Suntaži — Rīga. Distances gaŗums — 254 km; 2) Ventspils — Ēdole — Aizpute — Skrunda — Saldus — Ezera Kleiši — Jelgava — Rīga. Distances gaŗums — 287 km; 3) Liepāja — Aizpute — Skrunda — Saldus — Ezera Kleiši — Jelgava — Rīga. Distances gaŗums — 242 km; 4) Daugavpils — Nīcgale — Līvāni — Krustpils — Koknese — Ogre — Rīga. Distances gaŗums — 243 km; 5) Alūksne — Ape — Kroņu krogs — Melturu krogs — Sigulda — Rīga. Distances gaŗums — 282 km; 6) Rīga — Murjāņi — Straupe — Valmiera — Dikļi — Limbaži — Saulkrasti — Rīga. Distances gaŗums ap 200 km.

5. klasē (riteņbraucēji, vecāki par 50 gadiem): Valka — Strenči — Valmiera — Cēsis — Sigulda — Rīga. Distances gaŗums — 176 km.

6. klasē (sieviešu): Bauska — Iecava — Ķekava — Rīga. Distances gaŗums — 71 km.

Zvaigžņu braucienus var sākt no katras vietas ārpus ap Rīgu novilktā loka, kuŗa radijs 60 km. Bez tam jau paredzēti zvaigžņu braucieni no Ogres, Siguldas, Jelgavas un Tukuma, un no Rīgas: Rīga — Ķekava — Klaņģu pilskalns — Tīču pilskalns — Nāves sala — Ikšķile — Ogre — Rīga. Distances gaŗums — 80 km.

Visus uz šo nodaļu attiecošos iesūtījumus (atrisinājumus, pieprasījumus u. t. t.) lūdzam adresēt K. Bētiņam — Rīgā, Brīvības ielā 49, dz. 4.

Partija Nr. 22.

Spēlēta lielajā starptautiskā sacīkstē Maskavā, piedaloties diviem bij. pasaules meistariem — Kapablankam un E. Laskeram. Šīs sacīkstes iznākumā pirmo vietu ieguva J. R. Kapablanka, sasniedzot no 18 spēlētām partijām 13 punktus vai 72,2%. Otrā vietā palika Krievijas čempions M. Botvinniks ar 12 p. S. Flōrs sasniedzis šoreiz tikai 9,5 p. un ierindojies trešā vietā. Pārējo dalībnieku sasniegumi: 4) Lilientāls — 9 p.; 5) Ragozins — 8,5 p.; 6) Laskers — 8 p.; 7—10) Eliskazes, Kāns, Lēvenfišs un Rjūmins — ik 7,5.

Baltie: J. R. Kapablanka, — melnie: A. Lilientāls. 1) Zg1—f3, d7—d5, 2) c2—c4, c7—c6, 3) b2—b3, Lc8—f5, 4) Lc1—b2, e7—e6, 5) g2—g3, Zg8—f6, 6) Lf1—g2, Zb8—d7, 7) 0—0, h7—h6, 8) d2—d3, Lf8—e7, 9) Zb1—d2, 0—0, 10) Ta1—c1, a7—a5! 11) a2—a3, Tf8—e8, 12) Tc1—c2, Lf5—h7, 13) Dd1—a1, Le7—f8[1]), 14) Tf1—e1, Dd8—b6, 15)Lg2—h3, Lf8—c5, 16) Te1—f1, Lc5—f8, 17) Tc2—c1, Ta8—d8, 18) Tf1—e1, Lf8—c5, 19) Te1—f1[2]), Lc5—f8, 20)Lh3—g2, Lf8—d6, 21) Zf3—e5, Ld6×e5, 22) Lb2×e5, Zd7×e5, 23) Da1×e5, Zf6—d7, 24) De5—b2, Zd7—f6[3]), 25) b3—b4! a5×b4! 26) Db2×b4! Db6×b4, 27) a3×b4, Td8—a8, 28) Tc1—a1, Zf6—d7, 29) Zd2—b3, Kg8—f8, 30) Ta1—a5[4]), d5×c4, 31) d3×c4, Zd7—b6, 32) Ta5×a8, Te8×a8, 33) Zb3—a5[5]), Ta8—a7, 34) Tf1—d1, Kf8—e8[6]), 35) Za5×b7! Ta7×b7, 36) Lg2×c6+, Tb7—d7, 37) c4—c5, Ke8—e7, 38) Lc6×d7, Zb6×d7, 39) c5—c6, Zd7—b6, 40) c6—c7, Lh7—f5, 41) Td1—d8[7]), e6—e5, 42) Td8—b8, Zb6—c8, 43) b4—b5, Ke7—d6, 44) b5—b6, Zc8—e7[8]), 45) Tb8—f8[9]), Lf5—c8, 46) Tf8×f7, Ze7—d5; 47) Tf7×g7, Zd5×b6, 48) Tg7—h7, Zb6—d5, 49) Th7×h6+, Kd6×c7, 50) e2—e4, Zd5—e7, 51) f2—f3, Kc7—d7, 52) h2—h4, Kd7—e8, 53) Th6—f6, Ze7—g8, 54) Tf6—c6. Melnie padevās, jo ar draudošo 55) Tc5 viņi zaudē vēl ceturto bandinieku.

Piezīmes:

[1]) Melnie, baidīdamies no Kapablankas uzbrukuma, spēlē ļoti uzmanīgi. Uzņēmīgāki būtu 13...Ld6, draudot e6—e5 ar labu spēli.

[2]) Kapablanka sarežģītos stāvokļos mīl atkārtot gājienus, lai ietaupītu laiku.

[3]) Še melnie varēja izmantot gadījumu, turpinot ar 24)...c6—c5, jo pēc 25) c×d5, e×d5, 26) Lg2×d5, bandinieks e2 krīt.

[4]) Jau baltie sāk iespiesties pretinieka pozicijā!

[5]) Tagad balto pārsvars ir nodrošināts, jo viņu zirdziņš ieņem draudošu stāvokli.

[6]) Melnie nedrīkst pielaist baltā torņa nokļūšanu uz astoto līniju, bet nedrīkst arī spēlēt 34)...Ke7, uz ko sekotu 35) L×c6, b7×c6, 36) Z×c6+ u. t. t.

[7]) Arī 41) e2—e4 bija labs turpinājums, jo uz L×e4 sekotu 42) Td8, Lb7, 43) Tb8!

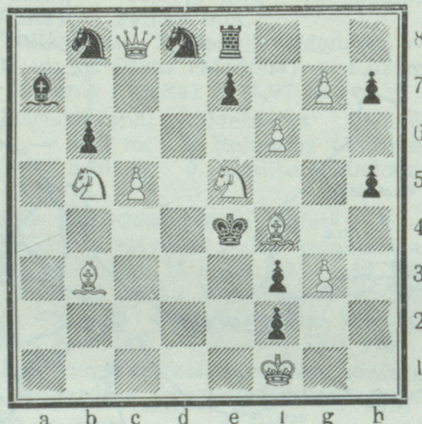
[8]) Baltie draudēja b6—b7.

[9]) Ar 45) c7—c8D un 46) b6—b7 baltie varēja atgūt figūru, paturot kvalitāti, bet uzvara būtu grūtāk reālizējama, nekā ar teksta gājienu.

Kapablanka ne tikai šo partiju, bet visu sacīksti nospēlējis ar lielu enerģiju, kas atgādina viņa bijušos ziedu laikus. Viņš arī vēl nav atmetis cerību reiz atgūt zaudēto pasaules meistarību.

Uzdevums Nr. 18.

Š. g. martā miris slavenais angļu problēmists P. F. Blēks (Blake). Starptautiskos problēmu turnīros viņš guvis daudzas godalgas. Uz sekojošo Blēka grūto un skaisto uzdevumu darām mūsu šacha draugus sevišķi uzmanīgus.

Baltie: Kf1; Dc8; Lb3 un f4; Zb5 un e5; Bc5, f6, g3, g7 (10).

Melnie: Ke4; Te8; La7; Zb8 un d8; B. b6, e7, f2, f3, h5, h7 (11).

Mats trijos gājienos.

Šim uzdevumam piespriesta I godalga «Aftonbladeta» turnīrā 1907. g.

Partija Nr. 23.

Spēlēta žurnāla «Aizsargs» tālpartiju sacīkstē, I grupā, laikā no 1936. gada 7. februāra līdz 29. jūnijam.

Baltie: J. Bērziņš; melnie: M. Nīgals.

1) e2—e4, e7—e5, 2) Zb1—c3, Zg8—f6 3) f2 — f4, d7 — d5, 4) f4× × e5, Zf6 × e4, 5) Zgl — f3, Lf8 — b4, 6) Dd1 — e2[1]), Lb4 × c3, 7) b2 × c3, 0 — 0, 8) De2 — e3, f7—f6[2]), 9) Lf1—d3, f6—f5, 10) 0—0, c7—c5, 1) c3—c4, b7—b6[3]), 12) c4×d5, Dd8×d5, 13) Lc1—b2, Lc8—b7[4]), 14) c2—c4, Dd5—c6, 15) Ld3—c2, h7—h6[5]), 16) Ta1—e1, Zb8—a6?[5]), 17) Te1—e2, Ta8—e8, 18) Zf3—h4, Ze4—d6[7]), 19) Zh4—f5, Zd6×e5, 20) Lc2×f5, Za6—c7, 21) e5—e6, Tf8×f5[8]), 22) Tf1×f5, Te8×e6, 23) De3—f4!, Te6—g6[9]), 24) Tf5—f8+, Kg8—h7, 25) Df4—f5, Zc7—e6, 26) Tf8—h8+, Kh7×h8, 27) Df5×g6. Melnie padevās.

Piezīmes:

[1]) Ļoti labs turpinājums šinī stāvoklī ir arī 6) Lf1—d3, Ze4—c5, 7) Ld3—e2, d5—d4, 8) a2—a3, Lb4—a5, 9) b2—b4, d4×c3, 10) d2—d4, un baltie iegūst labu uzbrukumu.

[2]) Tempa zaudējums. Vajadzēja spēlēt tūliņ f7—f5.

[3]) Tagad ievērību pelnīja 11)... d5—d4, 12) De3—e2 (e1), Ze4—g5, u. t. t.

[4]) Melnie sagaida no dāmas un laidņa ieņemtās diagonāles pārāk daudz.

[5]) Baltie draudēja ar d2—d3 iegūt zirdziņu.

[6]) Arī ar citiem gājieniem melno spēle vairs nav glābjama.

[7]) Arī 18)...De6 partiju vairs neglāba, jo uz to sekotu 19) g2—g4.

[8]) Vēl pēdējais mēģinājums, jo partija tik un tā zaudēta.

[9]) Melnie diemžēl nedrīkst sist torni e2, jo tad nāktu 24) Tf8+, Kh7, 25) Th8+! Kg6 (ja K×h8, tad 26) Df8+ ar matu nākošā gājienā), 26) Dg4+, Kf7, 27) D×g7+, Ke6, 28) Df6+ +Kd7, 29) Td8 mat.

Šacha ziņas.

Latvijas komandā, kuŗa piedalīsies Minchenes olimpiādē, š. g. augusta otrā pusē, ieiet vispirms četri Latvijas meistari: V. Petrovs, Fr. Apšenieks, M. Feigins un E. Krūmiņš un bez tam, uz divu pārbaudes turnīru rezultāta pamata: Dr. V. R. Hāzenfuss, V. Mežgailis, J. Kalniņš, K. Ozols, T. Melngailis un L. Endzelīns.

Olimpiādē pieteiktas pavisam 20 valstis: Austrija, Brazilija, Bulgārija, Dānija, Dienvidslavija, Francija, Igaunija, Islande, Italija, Latvija, Lietuva, Norvēģija, Portugāle, Rumānija, Somija, Spānija, Ungārija, Zviedrija, Čechoslovakija un Vācija.

Pirms Minchenes olimpiādes Antverpenē notiks pilsētu sacīkste starp Rīgu un Antverpeni, ar 10 spēlētāju piedalīšanos katrā pusē.

Š. g. 5. jūlijā Podiebradā pie Prāgas sākās starptautisks turnīrs, kuŗā, sekojot uzaicinājumam, piedalījās arī Latvijas čempions V. Petrovs. Turnīrā pirmo vietu ieguva Flors, otro Aļechins, trešo Foltišs. Mūsu meistars Petrovs kopā ar Ungarijas meistaru L. Steineru palika 10. līdz 11. vietā, sasniedzot 50% rezultātu.

Grāmatu apgādes „Logs" izdevumā drīzumā iznāks bij. pasaules šacha meistara ievērojamais darbs „Šacha spēles mācības grāmata", kas tikai pag. gadā nāca klajā angļu valodā. Ievērojot mūsu ļoti trūcīgo šacha literātūru, Kapablankas grāmatas iznākšanu latviešu valodā apsveiks ikviens šacha spēles amatieris.

HUMORS

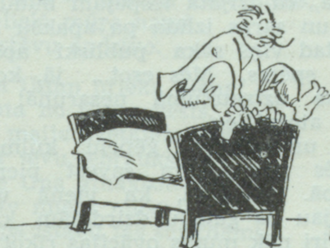
Don Federiko

Augusts

Kad aizskrien ziedu burvis
Pa zaļiem pakalniem,
Nes augusts platus kurvjus
Ar sārtiem āboliem.

Gaiss šalko silts un skanīgs
Un druvas dzelt kā siers;
Lec vīrs no gultas manīgs
Un lepns kā oficiers.

Viņš izkapti kampj klusi
Un prom uz druvu jož,
Lai asmens spožs met rūsu
Un stiebrus pušu kož.

Plok kvieši spailēs platās,
Kur zibot izkapts lien.
Bet puikas vārpām matos
Pēc skābās putras skrien.

Kāds dundurs ādu pušu
Vēl kozdams jautri sīc.
Tam strīķis vieglu tušu
Velk ugunīgi līdz.

Kad dienas vidū atdus
Kāds pļāvējs ēnā kluss,
Vāc odi kopā radus
Un dzied tam šlāgerus.

Plok dzēriens māla krūzēs,
Plok druvu zeltains tērps.
Iet puiši tā kā dūži
Un kā ar dzirklēm cērp.

Kad riets jau lāso sarkans
Un gurdums galvas liec, —
Vēl briesmīgs siržu orkāns
Ķert meitas puišus triec.

Tās spiedz un skrien un vairās,
Bet katra skūpsta tvīkst.
Kā rozes uzplaukst kairas,
Tik skūpstīt neuzdrīkst.

Iet vasara kā sapnis,
Kas ir tik skaists, bet īss...
Bet kam kāds sirdi sapin —
Nes kāzas rudenis.

Ačuks

Speciālisti smalkmēchanikā

Sirds apskaidrotībā bildes taisījis E. Rirdāns.

Gadās dažubrīd, ka cilvēkam ēdienveikalā uz pasūtīto gaidot — ienāk doma prātā: kas par lielu starpību starp tagadējo laiku un gadiem astoņpadsmit, deviņpadsmit atpakaļ!

Patiešām liela starpība!

Kas tagad! Ej ēdienveikalā, ņem galda karti rokā un izvēlies pēc sirds patikas. — Karbonādi? — Lūdzu. —

Cepeti? — Lūdzu, lūdzu... Ņemiet, kas vien tīk. Bet toreiz cilvēks būtu laimīgs, ja tanī galdā atrastos kaut kāds lopu rāceņu ragū. Tādi laiciņi bija.

Atceros, kā toreiz sēdējām bada bagātā krievu sādžā, kā pie tukšiem gaļas podiem un trijātā spriedām no visiem trīsdesmit zinātņu viedokļiem, ko rīt pusdienā celt sev priekšā. Izvēlēties varējām visu ko, jo tikpat nekā nebija. Vārītu ūdeni — jā, to varējām dzert visādos veidos: krūzēm, stopiem un glāzēm, tikai ar citu bija tā šaurāk. Ja gadījās maizes klincītis galdā, to vis tik vienkārši neēdām. Nē, toreiz tad galdam apgājām svinīgā gājienā trīs reizes apkārt, noturējām piemērotas runas un tad tik sēdāmies klāt.

Beigās i maizes riecienu nevarējām dabūt. Divas dienas vēl turējām, bet trešajā sākām manīt: ja šitā ilgi vilksies, tad drīz vien mūsu zābakiem būs jāmeklē jauni valkātāji.

Sākām gudrot, kā tikt pie eksistences mazumiņa, lai vismaz dvēsele nepaliktu bez miesas grauzta.

Viens teica: «Ko niekus bēdāties! Atvērsim precību kantori. Te, sādžā, diezgan jaunu cilvēku ir, kas būtu ar mieru dibināt ģimenes dzīvi. Mums atliek tik vienu, otru ierosināt uz šādu

soli, atrast piemērotu partneru un saņemt komisijas naudu.»

«Labi», otrs piekrita. «Bet kādā veidā mēs ņemsim atalgojumu — naudā vai graudā?»

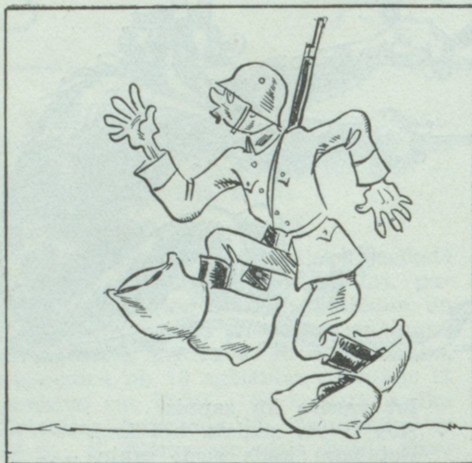
«Graudā, tikai graudā,» trešais teica. «Maizē, pienā, un ja varēs — tabakā arī.»

«Lieliski!» tā atkal pirmais. «Bet tad tikai jāraugās, lai neiesmērē cietu maizi un saskābušu pienu.»

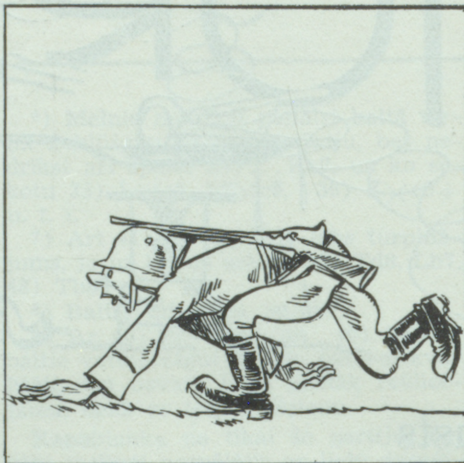
«Zināms!» pārējie izsaucās. «Precības, tā ir nopietna lieta. Par to var gan dot svaigu maizi; nav vis jāmēģina mums par mūsu pūlēm iesmērēt sacietējušu kukuli.»

Pārsprieduši visu sīkumos, stājāmies darbā. Jau otrā rītā uzrunājām sādžas brašāko puisi: «Kas ir, Ivan Pe-

Šaušanas reglāments illūstrācijās

266. lapp. Snaipers jāapmāca: Bez trokšņa iet vasarā pa cietu zemi, caur krūmiem un mežu.

Soļot un skriet saliektā stāvoklī.

Uzrāpties pa stāvas kraujas malu kā bez rīku palīdzības, tā arī ar virves, mietu un lāpstas palīdzību.

trovič, tu varēji gan precēties! Ģimenes dzīve, tas ir pavisam kas cits. Ģimenes pavārds... tīra, glīta istabiņa...»

«Ejiet ratā!» mūsu izraudzītais precību kandidāts atsaucās... Vai tagad par precēšanos var domāt? Pašam neiznāk ko ēst, kur es vēl sievu likšu!»

Vārdu sakot — mūsu precību kantoris skaisti nobankrotēja.

Sākām gudrot citu ko.

Viens tālāk teica: vajagot lasīt zāļu tēju un pārdot. Bet te atkal nelaime: neviens mēs nekādas zāļu tējas nepazinām.

Otrs nāca ar priekšlikumu — staigāt par ceļojošiem akrobātiem apkārt.

Jā, tā lieta varēja iet.

Sākām sastādīt burvju mākslas un akrobātikas programmu. Izrādījās, ka viens prot novilkt zābakus bez rokām. Tas bija pavisam vienkārši: viņš uzlika vienu kāju uz otras kājas zābaka purna, parāva kāju uz augšu un zābaks nost bija. Otrs prata skaitīt līdz desmit pa igauniski, bet trešais godīgi atzinās, ka šis citu neprotot, kā vien staigāt ar cepuri apkārt un iekasēt no skatītājiem naudu. Galu galā paši atzinām, ka tā ir vāja programma, ar kuŗu skatītāju priekšā uzstāties nevar.

Tā tad — ko nu?

Vēlākās sarunās noskaidrojās, ka mēs tačbeen varam staigāt pa sādžu apkārt, pielabot pulksteņus, šujmašīnas, ja tādas būtu, remontēt patvārus un šo, to padarīt. Gan jau kādi saimniecības krāmi nekārtībā atradīsies. Tas, vismaz, būs godīgs darbs un atalgojums kārtīgi nopelnīts.

Nākošā dienā salasījām somā dažādus priekšmetus, lai būtu kaut kāds izskats, ka mums ir vajadzīgie instrumenti. Tur bija viens kabatas nazis ar nagu vīlīti, benzīna papirosu aizdedzināmais, septiņas naglas, pulksteņa ķēde, no pakava naglas taisīts īlens, veca matu griežamā mašīna un tukša konservu bundža. Pēdējā tāpat vien, lai instrumenti iespaidīgāk grab.

Izgājām darbā. Viens, kā jau vecākais techniķis, nesa instrumentu somu; divi pārējie cienīgi soļoja blakām, kā divi... kā — nu teiksim — «cunftes zeļļi».

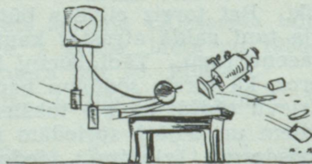
Vienā vietā, otrā vietā, un ap pusdienas laiku mūsu rokās gadījās viens nelaimīgs sienas pulkstenis. Iekšķīgi gan katrs pie sevis nojautām, ka pēc mūsu remonta darbiem tam pulkstenim vairs ilgs mūžs nav lemts, bet vai toreiz mēs varējām spriest un gudrot, ko un kas? Labs tas darbs, kas padarīts, un kāds maizes gabaliņš rokā.

Sākām rīkoties. Viens palūdza no pulksteņa īpašnieka acenes, uzlika tās un ilgi skatījās pulkstenī, itin kā viņš tur pašu velnu būtu ieraudzījis. Otrs pa to laiku mazgāja rokas, bet trešais grabināja instrūmentu somu. Uz tādu bargu rīcību saskrēja visi no apkārtējām mājām skatīties, kā mēs strādājam.

Pats pulksteņa īpašnieks nopriecājās: «Tu redz, kā strādā!»

«Jā,» citi atsaucās, «kur nav, tur nav ko runāt.»

Zināms, mēs strādājām ar'. Pēc mūsu remonta, stāstīja, pulkstenis gājis gaisu gaisiski. Istabā vairs ne traukus nav drīkstējuši atstāt: pulkstenis ar svārstekli visus noslaucījis no

galda. Protams, tas tikai tad, kad pulkstenim labpaticies iet. Ja viņš bijis nodomājis atdusēt, tad varēts ar sēra bomjiem strādāt apkārt. Beidzot tas pacēlis svārstekli kā stārķis kāju gaisā un palicis uz mūžu mūžiem dusot.

Kā otru mēs labojām malkas laukuma sargbūdiņas durvju slēdzeni. Tur gan mēs ilgi dabūjām noņemties, tāpēc ka sargs — slēdzeni izmēģinādams — iegāja būdā un aizcirta durvis ciet. Skaidrs, ka durvis viņš vaļā vairs nedabūja. Gan viņš brēca, lai taisot mēs no ārpuses, gan mēs mēģinājām viņu izraut pa logu — nekā.

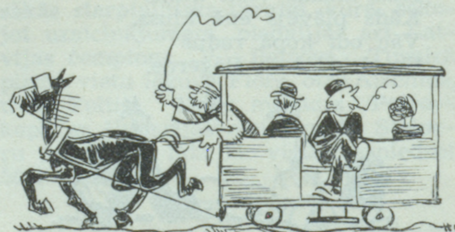
Laime, ka trijātā iespējām būdu apgāzt un sargs izlīda pa apakšu laukā. Tur tad viņš sāka publiski apšaubīt mūsu spējas. Mēs esot... jā, ko visu cilvēks uztraukumā nesarunā! Nav vērts atcerēties...

Nu un to trešo, ģepeļu kuļmašīnu, to mēs nepaguvām savest pienācīgā kārtībā. Lieta tā, ka vienā vakarā mēs jau pa gabalu dzirdējām, ka nupat vīri nāk mums ovācijas rīkot. Protams, ne tādas ovācijas, kur lauru vaiņagus kar kaklā un visādi cildina, bet gan mazliet savādākas ovācijas. Tādas, kur... nu, kur pēc tam plāksteri meklē un «vai, vai!» sauc.

Mēs to nopratām skaidri, tāpēc trīs smalkmēchaniķi ātrumā paķēra kas ķerams un klusi laidās pa logu uz krūmiem.

Citā vietā mēs ar smalkmēchaniku nenodarbojāmies, bet cītīgi zāģējām malku mežā.

Salīdzinājums.

— Vai tas tiesa, ka pie jums Baldonē brauc vēl ar zirgu truli?

— Tiesa gan.

— Esiet tik laipna un pasakiet, — pēc kā izskatās tāds zirgu trulis?

— Vai citronu esiet redzējuši?

— Jā!

— Nu, tad pēc viņa nepavisam.

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

Frd. Dombrovskis-Dumbrājs

„Ullurū"

Stāsts par Uni, Guņa draugu.

Jocīgs stāsts par Uņa likstām.
Kādas likstas vajā Uni
tas jums, mazie, jāpiedomā,
vārdu sakot, — jāpalīdz —
man šo stāstu uzrakstīt.
Uzmanīgi sekojiet,
kas ar mūsu draugiem notiks;
stāstā būs daudz jautājumu,
tos jūs dzīvi apspriežat
un tad rakstiet atbildes.
Kam? Nu, protams, — man,
Uņa dēku autoram. —

*

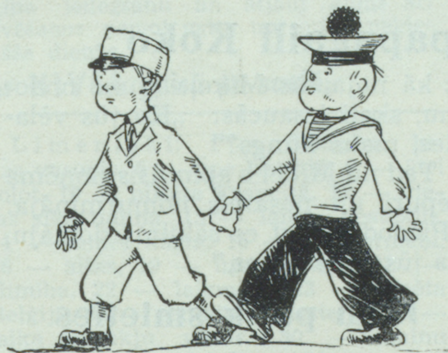
Mūsu draugus Uni, Guni
draudzība jau vieno sen,
abi kopā izauguši,
abi skolā gājuši.
Visur un arvienu kopā.
Tā kā brāļi neškirami.
Tā tas gāja vairāk gadus,
bet tad Guņa papus — Ansis,
uzvārds Gunim — Jaunbērznieks,
aizbrauca uz laukiem dzīvot.
(Līdz tam Rīgā dzīvoja.)
Uņa tēvs vēl pilsētnieks,
vārds tam — Mārcis Pēternieks,
Rīgā, lielā mūŗa namā
trešo stāvu apdzīvo. —

Šodien Unim prieka diena:
saņemta no Guņa vēsts,
ka uz maija svētkiem Rīgā
līdz ar tēvu iebraukšot
un pie Uņa atnākšot.
Nu nav miera mūsu Unim,
skrej pa istabu tas saukdams:
„Ullurū — ē ullurū!"
„atbrauks Gunis, ullurū!"
Apmet kūleni, tad paķeŗ
virtuvē tas veserīti,
vicina to gaisā, saucot:
„Ullurū — ē — ullurū!"

Grāmatā par indiāņiem
Unis izlasījis vārdu,
ko tas pats, nedz arī es,
(domāju, ka arī jūs)
nesaprotam, — kas tas ir.
Bet nu Unim amats rokā,
lai ko dara, lai kurp iet,
visur uzsauc: „Ullurū!" . . .
Būs trīs gadi, kā tie šķirti,
bet nu Guni redzēs vaigā,
parādīs tam jauno nazi,
kīno aparātu, lentas,
jachtas modeli un suni,
vārdā Džeri — pinčeri.

Unim daudz vēl jauku lietu
draugam Gunim parādīt.
Kā te nesaukt „Ullurū!"

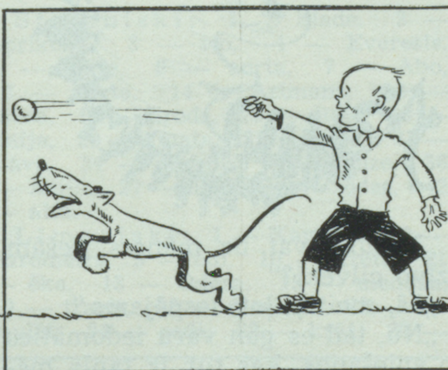
Bet kas tas? Ko Gunis raksta?
„Atmini, kāds man te draudziņš,
ne jau zēns, kā tev var likties,
bet . . . nē, tas tev jāmin pašam.

(Un tev arī, lasītāj)
Kas tas tāds un kā to sauc?
Kā jau teicu, tas nav zēns,
maza, mīļa radībiņa,
man tā pieķērusies ļoti:
kad es saucu, — atlido
uzsēžas uz pleca droši,
ņem no lūpām cukurgraudu,
ēd no rokas miežu graudus.
Iesaucām mēs to ar' Andri, —
tas mans draugs no mazpulka, —
nē, tas tev pašam jāatmin,
kas tas ir un kā to sauc."
Unis steidz pie mammas Jūles,
lai tā palīdz atminēt.
Pēternieka kundze atbild:
„Kā nu tā. Visi mazie lasītāji
centīsies to atminēt —
kas tas tāds par Guņa draugu,
viņam vārdu piedomāt,
tādēļ padomā tu pats,
kas tas tāds un kā to saukt.

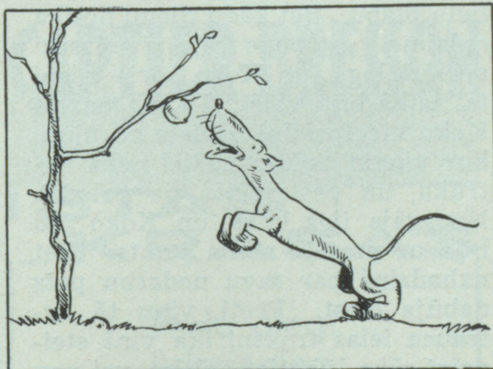
Māte uzvelk mūsu Unim
jauno matrožuzvalku,
jaunās laka kurpes spožās,
platu sasien kaklautu,
sasukā tam gludi matus,
sasmaržo ar odēri.

E. R.

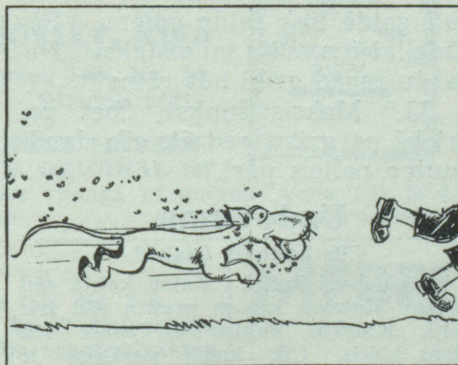
Raugi — no bumbas baidās divi draugi

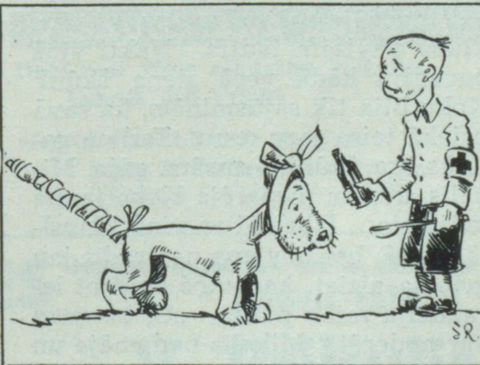
Jānīts atrod ceļa malā
Papīrbumbu, kas kā alā
Slēpta bij — to nu viņš svież,
Duksīts bumbai līdzi blież.

Duksīts tā kā sportists braši,
Bumbu gūsta varen knaši:
«Jānīt, vau, vau! paskaties —
Bumbu sakampšu paties'!»

Bumba mutē, tā kā maks!
Bet šī bumba, vai tu traks,
Lapseņpudurs! Nu tik jost
Projām, jo šīs sāk jau kost...

Jānīts vesels sprucis mājās,
Duksīts sakosts galvā, kājās;
Jānīts ārstē draugu savu —
Ḍakters būs viņš reiz ar slavu.

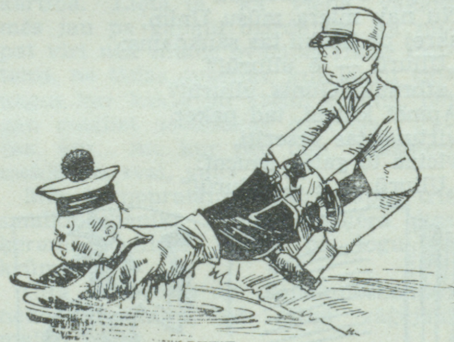
L. Š.

Lai nu Gunis pabrīnas,
kāds mūs' Unis frantu frants,
ģērbts pēc modes jaunākās,
kā jau dažden pilsētnieks.
Atskan zvans, rej skaļi Džerijs
un pie āra durvīm skrej.
Unis mātei izraujas
nepabeigtu tualeti.
„Ullurū!“ tas iesaucās
un pie durvīm jož kā vējš
Māte sauc tam netrakot,
„Lēnāk, Unīt, lēnāk, puisīt
tā tas tevīm neklājās,
saudzi jauno uzvalku,
Uzmanies, ka nenotiek
atkal kāda nelaime.
Saudzē manus nervus, Unīt.“
(Jāsaka man vaļsirdīgi —
dēkainis šis mūsu Unis:
klizmas, nelaimes un trači
pavada to ik uz soļa.
Māte neizlaiž iz acīm
savu luteklīti Uni,
lolo, žēlo, pastrosto,
bet tas Unim maz ko līdz.
Mums ar' labāk, lai tik trako:
vairāk dēku — kuplāks stāsts.)

Vērot durvis — redz tas stāvam
kāpņu telpā draugu Guni,
aiz tā „onkuls“ Jaunbērznieks.
Gunis — zemnieks, pelēksvārcis,
mazpulkā tas līdumnieks.
„Ullurū!“ sauc skaļi Unis.
Skrienot apkampt draugu Guni,
nomin Džerim labo kāju,
tas nu kauc kā aizkauts sivēns;
kāpnēs ļaudis saskrien skatīt,
kas par traci trešā stāvā.
Pēternieka kundze steidzas
straujo dēlu apvaldīt,
bet tas velk jau Guni iekšā,
uzskrien mātei, apgāž vāzi,
nomin Džerim vēl reiz kāju
un tad nosēdina draugu
savā istabā uz krēsla.

Unis laimīgs, triec un smej,
savas rotaļlietas rāda:
jauno nazi, kīno lentu,
arī jachtu baltām būrām.
Tā nu būtu jāpeldina,
bet kur tādu peldināsi,
vannā tā kā neklājas.
Unim padoms rokā drīz:
Apakšā tek neliels grāvis —
tur var jachtu peldināt.
Kamēr Pēternieka kundze
lelej Jaunbērzniekam tēju,
Unis drāž pa kāpnēm lejā
jauno jachtu peldināt.
Aiz tā Džerijs klibodams
un aiz abiem mūsu Gunis.

Mājas dārzā tek gan grāvis,
Ūdens netīrs tur kā zaņķis.
Pāri grāvim šaura laipa,
no tās laidīs Gunis jachtu.
Uzskrien Unis, pietupjas,
zēģeles lai sakārtotu.
„Ullurū!“ grib jachtu laist,
bet tad zaudē līdzsvaru,
izmet jachtu, gaisu tver
un tad grāvī ieveļas.
Džerijs rej kā negudris.
Grāvī Unis dubļus gramsta,
baiļu nomākts raud, ko jaudas.

Pieskrien Gunis, izvelk draugu,
labi krietni sapurina.
Pilnā balsī aurodams
Unis steidz pa kāpnēm augšā,
visūr atstāj dubļu pēdas.
Bet ko Gunis? Ko nu Gunis:
saķer jachtu, pievelk malā,
nopurina netīrumus
un tad nes to draugam Unim.
(Pirmā dēka izstāstīta,
ko nu tālāk? Tagad jums man jāpalīdz
Kas ar Uni notiek vēlāk,
kad tie abi, Unis, Gunis
otrās dienas vakarā
zvēru dārzu apmeklē?) . . .

Jautrs stāsts par papagaili Koko

Nu, jūs jau zināt paši — Koko bija skaists, raibs un ļoti gudrs papagailis. Viņš bija piedzimis Brazilijas džungļos. Viņa māte, kuŗu mazais Koko ļoti mīlēja, krita par upuri briesmīgajam jaguāram. Tas bija ļoti bēdīgi, jo nu mazajam Koko pašam vajadzēja rūpēties par sevi. Un tā kā viņš toreiz vēl nebija tik gudrs, kā tagad, viņu drīz vien sagūstīja kāds indiānietis. Tas pārdeva Koko kādam ceļotājam, kuŗš Koko paņēma līdz uz Eiropu par piemiņu no Amerikas. Te nu mazajam Koko bija jāmācās lielas lietas. Vispirms viņu iemācīja runāt, un tā mūsu Koko kļuva par lielu pļāpu. Bet kādu dienu notika nelaime. Kalpone bija aizmirsusi aizvērt logu, un Koko būris taisni tai laikā bija vaļā. Tā nu mazais Koko vieglprātīgi izlidoja no būŗa, kur viņam tiešām nekad nekā netrūka, un pastaigājās pa palodzi. Nepagāja ilgs laiks, un Koko jau bija uz pretējā nama jumta. Bet nabadziņš par savu nedarbu pats dabūja ciest. Proti, viņu tā uztrauca ielas troksni, ka viņš steidzīgi sāka lūkoties apkārt, vai nav kāda vieta, kur viņš varētu labi paslēpties. Sev par lielu prieku viņš tālumā ieraudzīja mazu mežiņu. Un kad viņš, pielaidies tuvāk, redzēja arī rudzu druvu, viņš kļuva pavisam jautrs. Nakti viņš pavadīja kādā vecā siena šķūnī. Koko bija tik sajūsmināts, ka savā priekā teica gaŗu runu. Tad nu gadījās, ka šķūnim gaŗām gāja Miķelis, kuŗam piederēja Koko jaunā mājvieta. Izbrīnējies viņš klausījās runā, bet neviena neatradis jau gribēja aiziet, kad viņš beidzot ieraudzīja raibo putnu. „O, tas man var noderēt,“ Miķelis nodomāja un tuvojās mūsu draugam. Bet Koko, it kā nojaudis Miķeļa ļauno nodomu, skaļi iesaucās: „Ko jūs vēlaties, mans kungs?“

Tad nu Miķelis apmulsis noņēma cepuri un nosarcis nomurmināja: „Piedodiet, bet es sākumā domāju, ka jūs esiet putns.“

Kam patīk smieties

„Māmiņ, vai uz mēness tiešām dzīvo cilvēki?“

„Jā, meitiņ, ļoti iespējams.“

„Nu, tad es gan varu iedomāties to spiešanos, kas tur ir tanīs mēnešos, kad ir tikai pusmēnesis!“

Mazais Maksis par nerātnību aizsūtīts no galda taisni tai mirklī, kad galdā liek saldo ēdienu. Pēc kāda laiciņa māte sauc Maksi: „Nu, vai tu tagad gribi būt rātns?“

„Jā,“ Maksis šņukst, „bet papriekš es gribu redzēt, cik daudz pudiņa palicis pāri.“

Uzdevums

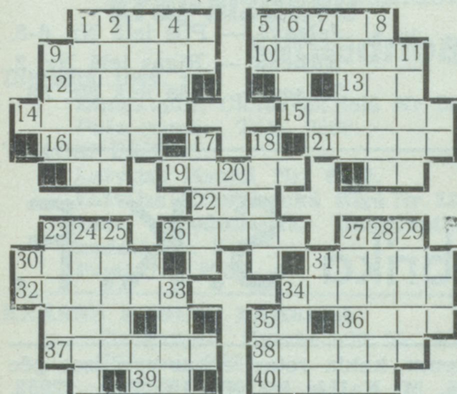
Cik kaķu ir istabā?

Istabā četri kakti. Katrā kaktā sēd kaķis. Katram kaķim pretim sēd trīs kaķi. Katram kaķim uz astes sēd viens kaķis. Cik kaķu pavisam ir istabā?

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, „ŽURNĀLS AIZSARGS“.
Grāmatspiestuves A.-S. „ROTA“.
Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. — 2697

Krustvārdu mīkla № 8

(M. V.)

Stateniski: 1 — 8 toņu kopība, 2 — valdnieka sēdeklis, 4 — auglīga zeme, 5 — satiksmes vārds, 6 — liels trūkums, 7 — satiksmes vārds, 8 — liels uzbudinājums (spēlē), 11 — pilsēta Holandē, 17 — pusšķidra viela, 18 — pilsēta Ziemeļamerikā, 20 — saiklis, 23 — zemes pievilkšanas spēks, 24 — latviešu rakstnieks, 25 — uzbrukums, 27 — italiešu dieviete, 28 — apcietinājums, 29 — vīriešu vārds, 30 — satiksmes vārds, 33 — satiksmes līdzeklis, 34 — dienvidauglis.

Līmeniski: 1 — Šekspīra lugas varonis, 5 — upe Latvijā, 9 — ātri soļot, 10 — pilsēta Francijā, 12 — vielas sīka daļiņa, 13 — laika apstāklis, 14 — zemes kārta, 15 — vairķermeņi, 16 — aitas, 19 — upe Latvijā, 21 — slimība, 22 — laikmets, 23 — pilsēta Beļģijā, 26 — senlaiku priesteris, 27 — laika apstākļu vārds, 30 — kalnu ūdens, 31 — nedzirdīgs, 32 — upe Dienvidamerikā, 34 — Senlatvijas iedzīvotāji, 35 — note, 36 — lapu koks, 37 — jaunatnes organizācijas loceklis, 38 — persona, kuŗa darbojas kādas iestādes uzdevumā, 39 — satiksmes vārds, 40 — sēnes.

Krustvārdu mīklas Nr. 7 atrisinājums:

Stateniski: 1 — klade, 2 — aprikoze, 3 — rio, 4 — Everests, 5 — māte, 6 — aorta, 7 — Abo, 12 — adata, 14 — Arimans, 15 — masa, 16 — Erods, 17 — dīdīt, 18 — ūnija, 20 — Amata, 21 — ilgas, 31 — slava, 34 — orākuls, 35 — bāze, 36 — Āzija, 27 — Pati, 38 — odas, 42 — alfa.

Līmeniski: 1 — Karmena, 8 — barometrs, 9 — odi, 10 — Krēta, 11 — ēka, 13 — Odesa, 15 — medūza, 19 — tracis, 22 — marinēt, 23 — simulēt, 24 — sodi, 28 — krāt, 29 — ala, 30 — stāvs, 32 — nags, 33 — loms, 35 — bazārs, 39 — Azova, 40 — kad, 41 — aka, 43 — eja, 44 — Uldis, 45 — Amalfi, 46 — cisas.

Zilbju mīklas (iev. 6. burtnīcā) atrisinājums.

1. — absolūtisms,
2. — terase,
3. — ideāls,
4. — safīrs,
5. — karikatūra,
6. — rekomendācija
7. — omega,
8. — Neapole,
9. — Voltērs,
10. — administrācija,
11. — leģitimācija,
12. — demarkācija,
13. — sonāte.

Atis Kronvalds.

Aizsargu, kaŗavīru un policistu cepuŗu veikals

S. BODŅA

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 50.

A.-S. Vilnas drēbju fabrikas «Boston»

p-vis Brāļi Borchoviks

Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr. 24 Tālrunis 2921.

Striķu un šņoru rūpniecība

M. BULS

Daugavpilī, Cietokšņa ielā Nr. 54
No paša rūpniecības visplašākā izvēlē striķi, streņģes, tines un visi zvejniecības piederumi.

Gatavu apģērbu nams

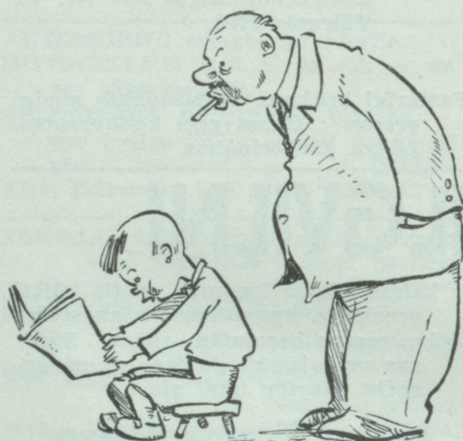
„Brāļi Butini"

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 65.
Tālrunis 2594.

Mēbeļu fabrika **E. BUTINS**

Daugavpilī, Saules ielā Nr. 12.
Tālrunis dzīvoklī 2946.
Gatavu mēbeļu pārdotava
3. janvāŗa ielā 57.
Tālrunis 3017.

Kritiķis.

— Gunāriņ, ko tu tur lasi?
— Grāmatu par bērnu audzināšanu!
— Bet tas taču tevi nevar interesēt!
— Var gan! Es gribu pārliecināties, vai tieku pareizi audzināts!

Patstāvīgs darbs.

— Vai tev, Pēterīt, kāds palīdzēja šo domrakstu uzrakstīt?
— Nē, skolotāja kungs, tētis viens pats visu veica.

Gudrinieks.

— Tēt, vai tu negribi vēl vienu gabaliņu cepuma?
— Nē, dēls, man pietiek.
— Nu, tētiņ, tagad prasi to pašu tu man!

Technikas laikmetā.

— Iedomājies, vīriņ, desā, ko šorīt pirku, es atradu šo gumijas gabalu!
— Vai tas kāds brīnums... Tagad ar katru dienu vairāk auto izskauž — zirgu!

Sarīkojumā.

— Nedzeri taču tik daudz. Nevarēsi pāriet mājās.
— Kas tev teica, ka es gribu iet mājās?

Jūrmalā.

— Sakiet, jaunkundz, vai jūs vienmēr šeit peldaties?
— Nē, tikai vasarā!

„Centrāl" viesnīca

īpašn. H. Boleišo

Daugavpilī, 3. janvāŗa ielā 28.
Tālrunis 2134.

Daugavpils apriņķa krāj-aizdevu s-ba

Daugavpilī, Cietokšņa ielā 20.
Tālrunis 2198.

Kārlis Dauge

Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr. 21
Tālrunis 2020.
Auto-, foto-, radio un elektro piederumi.

ĀDU NOLIKTAVA

J. Dedinskijs

Daugavpilī, Viestura ielā Nr. 64-55
Paša namā. Tālrunis 3367.

Optikas, radio un elektr. piederumu veikals

J. Dimants

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 27.
Tālrunis 2804.

Vislielākā izvēlē dzelzs- un niķeļgultas, bērnu ratiņi un gultiņas

O. Dobkins

Daugavpilī, Viestura ielā Nr. 60.
Dib. 1920. g. Darbs garantēts. Cenas mērenas. Dod uz nomaksu.

Jāņa Drigina veikalā

Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr. 35
Tālr. 2805.
VEF radio uztvērēji uz nomaksu līdz 12 mēnešiem. Liela izvēle fotoaparātos un visos foto-piederumos.

BŪVMATERIĀLU TIRGOTAVA

R. Drujans

Daugavpilī, Saules ielā Nr. 10.
Tālrunis dzīvoklī 2855.

KINO «EDEN»

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 5.
Tālrunis 2700.
Vispirmklasīgākais kinoteātris Daugavpilī, ar 600 sēdvietām. Ik nedēļas jauna programa no jaunākām filmām.

KAĻĶU RŪPNIECĪBA

Boruchs Eidus

Daugavpilī, Vidus ielā Nr. 48.
Tālrunis 2383. Dib. 1866. g.

A.-S. „Emolips"

Daugavpils noliktava

Daugavpilī, Aizsargu ielā Nr. 45.
Tālrunis 3060.
Piedāvā: ugunsdrošus ķieģeļus un mālu

Josels Feigelsons

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 72.
Tālrunis 2951.
Konfekšu un šokolādu noliktava.

S. Geļcers un dēli

Daugavpilī, Tirgus rindās Nr. 2.
Tālrunis 2846.
Krāsu un tapešu tirgotava.

Rīgas apavu veikals

S. Ginzburgs

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 40.
Tālrunis 2648.
Glīti — Labi — Lēti.

GAĻAS TIRGOTAVA

J. Goldmanis

Daugavpilī, Imantas ielā 46.
Tālrunis 2760.

KRĀJ-AIZDEVU SABIEDRĪBA

„Grauds"

Daugavpilī, Imantas ielā Nr. 35.
Tālrunis 2055.

G. Gravecs

ALUS LIELNOLIKTAVA

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 50.
Tālrunis 2586.

Movša un brāļi Greini

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 51 un53.
Tālrunis 3028 un 2455.
Pastāv no 1886. g.
Zvērādu, velosipedu un ratu riepu veikals.

M. G. Griliches s-bas

ĀDU FABRIKA

Daugavpilī, 18. novembŗa ielā 193.
Tālrunis 3179.

J. Gurviča mantinieku

ALUS DARĪTAVA

Daugavpilī, Dzirnavu ielā Nr. 22.
Tālrunis 2025. Dib. 1860. g.
DZIRNAVAS Vidus ielā Nr. 34.
Tālrunis 2318.

F-ma S. N. GURVIČS
Daugavpilī, Cietokšņa ielā Nr. 49 Tālrunis 2643.
Visplašākā izvēlē: tapetes, krāsas, cements un logu stikli.

M. GUTKINS,
JĒLĀDU NOLIKTAVA
Daugavpilī, Lāčplēša ielā Nr. 54. Tālrunis 3162.

Š. Gutnera m-ki
Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 28.
Tālrunis 2269.
Vislielākā trauku un saimniec. piederumu izvēle.

Mākslīgie mēsli un labības tirgotava
J. Itkins
Daugavpilī, Dzelzu rindā Nr. 39.

GATAVU ZIRGU LIETU TIRGOTAVA
I. Jachnins
Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 19.

MANUFAKTŪRAS TIRGOTAVA
S. Kacens
Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 24.
Tālrunis 2749.
Lielākā izvēlē vadmalas audumi un pārējo tērpu drānas.

Koloniāl- un tabakas preču tirgotava
G. Kagans
Daugavpilī, Viesturu ielā Nr. 84.
Tālrunis 2262.

Vulfa I. Kļačkina
SUKU UN SARU FABRIKA
Daugavpilī, Lāčplēša ielā 96-98.

Rakstāmlietu un kancl. pieder. veik.
H. Krupats
Daugavpilī, Viestura ielā Nr. 63.

ZIEPJU FABRIKA
E. Kurjanskis
Daugavpilī, Saules ielā Nr. 17.
Tālrunis 2758. Dib. 1883. g.

Aizsargu, karavīru un civīlapģērbu krājumā pie
Š. Ļaks
Daugavpilī, Aizsargu ielā Nr. 66.

Aptieku, drogu, parfimērijas un fotografisku piederumu lieltirgotava
„LATOGER“
Daugavpilī, Rīgas ielā.
Paša namā. Tālrunis 2263.

Konfekšu fabrika un stērķeļu darbnīca
„Latvija“
Daugavpilī, Aizsargu ielā Nr. 39.
Tālrunis 2349.

Latvijas Sarkanā Krusta aptieka
Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 15.
Tālrunis 2440.

Valsts degvīnu, liķieru un alus tirg.
P. Lazarevs
Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 78.

M. Lazarevs,
KOŠERDESU FABRIKA
Daugavpilī, Aizsargu ielā Nr. 51.
Tālrunis 2955.

Svaigs akc. sab. «Volfšmidt» raugs
A. LEVINS
Daugavpilī, Viesturu ielā Nr. 79.
Tālrunis 2529.

Valču dzirnavas un koku zāģētava
M. Levitans un L. Mostovs
Daugavpilī, Vidus ielā Nr. 30.
Tālrunis 2423.
Izved dažādu malšanu, zāģēšanu, zeimerēšanu un piedāvā jumtu šķindeļus.

Meiers Lubockis
KOKU TIRDZNIECĪBA
Daugavpilī.

Juveliera veikals **G. Lubovičs**
Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr. 23.
Lielā izvēlē sienas un kabatas pulksteņi, no labākām firmām. Zeltīšana, sudrabošana. Kristalls, sudrabs, dzintars. Cenas mērenas.

P. Lucāns
Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr. 21.
Tālrunis 3058.
Puķes, sēklas, dārzkopības piederumi, augu kaitēkļu apkarošanas līdzekļi.

KOKU ZĀĢĒTAVA
J. Magarams
Daugavpilī, Cietokšņa ielā Nr. 65.

Aitu fermā.

— Tas cilvēks laikam drusku prātā jucis. Visu laiku, cērpjot aitas, viņš sarunājas ar tām.
— Tas tikai ieradums! Senāk viņš bijis frizieris.

Derības.
(Vācu humors.)

Slavens bokseris - milzis kādā kafejnīcā lielās ar savu spēku:
— Ja es izpiedīšu citronu, tad no tā nevienu pilīti sulas neviens vairs neizspiedīs. Kurš to varēs, tam samaksāšu desmit latu.
Tiek padots citrons un bokseris to izspiež sausu. Pēc tam arī no pārējiem viens otrs izmēģina savu spēku, bet velti. Tad no blakus galdiņa pieceļas kāds neliela auguma kungs un palūdz izspiesto citronu. Pielicis visus spēkus, tas tomēr vēl trīs pilienus izspiež.
— Lieliski, — saka bokseris, — šeit būs jūsu desmit lati, bet sakiet lūdzu, kāds ir jūsu amats?
— Esmu nodokļu inspektors.

I. šķ. RESTORĀNS **M. Markuls**
Daugavpilī, 3. janvāra ielā Nr. 42.
Tālr. 2527. Atspirdzinoši dzērieni, no labākām firmām. Pirmklasīgs ķēķis un bufete. Koncertmūzika. Mērenas cenas.
Laipna apkalpošana.

Čuguna lietuve «METALS»
Inž. Levs Kroins. Dažādi lējumi.
Daugavpilī, Jelgavas ielā Nr. 1.
Tālr. 3326. Pasūtījumi caur firmu:
P. M. KROINS, Cietokšņa ielā Nr. 47.
Tālrunis 2225.

S-ba «Metrups»
D. GUTNERS UN BIEDRI
Aluminija un metallpreču rūpniecība.
Daugavpilī, Aizsargu ielā Nr. 46.

Augļu un minerālūdeņu iestāde
S-ba „U. L. U. K. Mikulins un B-dri“
Daugavpilī, A. Pumpura ielā 22.
Tālrunis 2095.

CENTRĀLĀ PIRTS

Īpašn. **H. Mjachkijs**

Daugavpilī, Nometņu ielā Nr. 4.

«J. NEIMARKS ip. R. Neimarks & biedri»

Daugavpilī, Rīgas ielā, Tirgus rindā 9.
Tālrunis 2971.

TIKAI **ZIVTIŅA** ZIEPES

SAB. «OLM»

Daugavpils nodaļā, Teātra ielā Nr. 20.
Tālr. 2943.

Adītu preču un trikotāžu tirdzn. un rūpniecība

A.-S. «PEKA» Rīgā

Daugavpils nod. Cietokšņa ielā Nr. 44.
Tālr. 2246.

A. PERS

Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr. 31.

Pieņem un izpilda kapu pieminekļu izgatavošanu.

ZIEPJU FABRIKA

Brāļi PREZMA

Daugavpilī, Krasta ielā Nr. 17.
Tālrunis 2926.

Rīgas alus darītavu

DAUGAVPILS NODAĻA

Daugavpilī,
Viestura ielā Nr. 5/7.
Tālr. 2178

Labākā sutas un elektrisko ilgviļņu iestāde

Daugavpils Latv. Drām. teātra frizieris

G. RIVKINS

Daugavpilī, Saules ielā Nr. 16.
Darbu garantē. Tālr. 2364.

I. šķ. RESTORĀNS

A. RUSECKIS

Daugavpilī, 3. janvārā ielā Nr. 40.
Tālr. 2398.

Pirmklas. bufete un ķēķis. Atsev. kabineti un dejas mūzika. Laipna apkalpošana. Mērenas cenas.

GAĻAS TIRGOTAVA

J. Savickis

Daugavpilī, Maizes lauk. Nr. 1.
Tālr. 3131.

Droša pazīme.

— Cik tas jūsu mazais Pēcītis rāms izskatās. Cik viņam nevainīgas actiņas!

Māte: — Tūliņ, Pēci, saki ko tu atkal esi izdarījis?

Viņš zina.

— Kad tiek ievākta ābolu raža.

— Tad, kad sargs aizmidzis!

PADOMJU ANEKDOTI.

Pēc likuma.

— Biedrene, vai jūs negribētu būt mana sieva un kopā staigāt dzīves ceļu?

— Labi, tikai ievērojiet, ka vairāk kā 8 stundas dienā es nestaigāšu.

Nekārtība.

— Kaut kas nedzirdēts! Sapulču zālē jau ilgi nav eļļotas durvis, pie kam čīkstoņa tāda, ka nedomā pirms sapulces beigām atstāt zāli.

Darba apgādē.

— Kas jūs par bezdarbnieku, ja jums pašam savs uzņēmums?

— Jā, uzņēmums man strādā, bet pašam nav ko darīt!

PULKSTEŅU LIELTIRGOTAVA

J. Skops

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 68.
Tālr. 2854.

DZELŽU TIRGOTAVA

J. K. Starobins & Dēli

Daugavpilī, Dzelzu rindā Nr. 11/26.
Nodaļa: Rīgas ielā (Tirgus rindā) 11.
Tālr. 2344.

Grāmatu tirgotava

Š. Stolpers

Daugavpilī, Saules ielā Nr. 32.
Tālr. 3375.

Dzelzs un tērauda preču tirgotava

E. Sujers

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 23.
Tālr. 3154.

Šmits-Jasjukevičs

FRIZĒTAVA

Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr. 20.
Tālr. 2830.

GATAVI APĢĒRBI

H. Šneierzons

Daugavpilī, Rīgas ielā Nr. 37.
Tālr. 3008.

Manufaktūras un gatavu apģērbu noliktava

M. Šneersons

Daugavpilī, Rīgas ielā, tirgus rindā 5.
Tālr. 3025.

A. V. ŠTORCHS dib 1866. g.

Daugavpilī, Aizsargu ielā Nr. 50.
Tālr. 2115.

MILTU UN CUKURA NOLIKTAVA

Latvijas papīru fabriku pārstāvniecība

DESU RŪPNIECĪBA

H. Štrauss

Daugavpilī, Imantas ielā Nr. 57
Tirgotava: Vadoņa ielā Nr. 23.
Tālrunis 2365.

B-ĻI J. G. TANAJEVS

Augļu un sakņu dārzniecība Daugavpilī
1) Fabrikas ielā Nr. 18. Tālr. 2174.
2) Bulvāra ielā Nr. 8. Tālr. 2658.

Tirgotava: Vadoņa ielas un tirg. lauk. stūrī. Tālr. 2570.

Kantoris: Lāčplēša ielā Nr. 42.

ELEKTRISKĀ DESU FABRIKA

M. A. Tumanovs

DAUGAVPILĪ.

Fabrika un veikals: Lāčplēša ielā 25.
Tālr. 2051. Tek. rēķ. Valsts Bankā 3992.

Koloniāl- un tabakas preču tirgotava

M. Vaimans

Daugavpilī, Aizsargu ielā Nr. 62.
Tālr. 2965.

Miltu, putraimu un cukura noliktava

„VENUS"

Daugavpilī, Viestura ielā Nr. 68.
Tālr. 2337.

Dzeriet «G. KUNCENDORFA», Rīgā ražojumu — «RĪGAS GAIŠO» alu.

Priekšstāvis M. ZILBERMANIS

Daugavpilī, 18. novembra ielā Nr. 9.
Tālr. 2019.

Modes un galantērijas preču tirgotava **F-ma D. E. Zilberts**

Daugavpilī, Vadoņa ielā Nr. 38. Tālrunis 2457.

Manufaktūras, gatavas veļas un adītu preču tirgotava

J. ZVEINIS un O. OKUŅS

Daugavpilī, Sakņu ielā Nr. 10.

Vairumā. Tālr. 2743. Vairumā.

Krāsas, ķīmikālijas un saimniecības piederumi.

A. Avots

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 31. Tālr. 370.

Galdniecības piederumi un galdniecības finieri.

Ģenerālpriekšstāvniecība no A. Zariņa ūdens sūkņu rūpniecības.

AUTOSATIKSME **JELGAVA—BAUSKA**

sākot ar 15. oktobri autobusi aties: —

Jelgava-Jaunsvirlauka-Rundāle-Bauska
no Jelgavas atiet pl. 8,10 rītā, 3,10 dienā, 6,40 vakarā;
no Bauskas atiet pl. 6,30 rītā, 1 dienā un 5,30 vakarā.

Jelgava — Emburga — Bauska:
no Jelgavas atiet pl. 10,40 dienā un 6,10 vakarā;
no Bauskas atiet plkst. 6 rītā un 2 dienā. Piestātne Jelgavā, Akadēmijas ielā 15. Tālrunis 325.

Kaļķi. Cements. Ģipse. Skaliņi. Mākslīgie mēsli. Labības novākšanas mašīnas. Arkli, ecēšas un piederumi. Naglas. Ogles. Dzelzs.

Piedāvā

A. Kasparoviča

DZELZS VEIKALS

Jelgavā, Uzvaras ielā Nr. 6. Tālr. 465.

V. Ošenieks

Jelgavā. Bauskā.

Lauksaimniecības mašīnas un rīki. Saimniecības piederumi. Mākslīgi mēsli. Būvmateriāli. Elektrotechnikas, manufaktūras un koloniālpreču nodaļas.

Vairumā. Mazumā.

E. Grinbergs

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 32. Tālr. 338.

DROGAS,
KRĀSAS,
ĶĪMIKĀLIJAS,
PARFIMERIJAS,
SAIMNIECĪBAS
PIEDERUMI

MĀLU TRAUKU FABRIKA

A. Vīze

Jelgavā, Pulkv. Brieža ielā 6. Tālr. 41.

V. SOCHENS un V. BIRĢELIS

Koku zāģētava un būvmateriālu tirgotava.

Jelgavā, Bauskas ceļā 11. Tālr. 347.

Auto-taksometri

Tālrunis 704, Jelgavā

Pils un Akadēmijas ielu stūrī.

5- un 7-vietīgi auto-taksometri, kā arī mazauto 4-vietīgs dabonami katrā laikā

Augstcienībā

A. Dalbiņš.

LABĪBAS TIRGOTAVA

„ZELTA ZVAIGZNE"

Jelgavā, Kr. Barona ielā Nr. 2 (pie tirgus). Tālr. 231.

Pārtikas preču, miltu un tabakas tirgotava

KR. ZIEMELIS

Jelgavā, Uzvaras ielā 32. Tālr. 720.

KONDITOREJA UN KAFEJNĪCA **„A. T."** K. VANAGS

Jelgavā, Lielā ielā Nr. 16. Tālr. 665.

PARFIMĒRIJU, KRĀSU UN TAPEŠU TIRGOTAVA **A. Abramsons**

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 4. Tālr. 11.
Veikals: Lielā ielā Nr. 10. Tālr. 670.

E. un K. Bāreņi

VELOSIPEDU, MŪZIKĀLIJU UN RADIO VEIKALS

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 18. Tālr. 685.

Speciāls pulksteņu, zelta un sudraba lietu veikals un darbnīca

H. Berkovičs

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 12.

J. BĒRZIŅŠ
Jelgavā, Lielā ielā Nr. 5.
SEDLINIEKS, TAPSĒTĀJS un RATU BŪVĒTĀJS
pieņem visus šai arodā attiec. pasūtījumus un izlab. darbus. Piedāvā: **kamanas, līnijratus, sedlus, zirgu lietas** u. c.

M. BRAUERS, īpašn. **R. Getce**, inžen. **Marmora un granīta** rūpniecība Jelgavā, Zemgales prosp. Nr. 6. Tālr. 545. Dib. 1890. g. **Pagat. kapu pieminekļus par mērenām cenām.** Apbalvots Jelgavas jubilejas izstādē 1925. g. ar augstāko godalgu — zelta medāli.

F. A. Cārs

MANUFAKTŪRAS, MODES, GALANTĒRIJU UN VEĻAS TIRGOTAVA UN RŪPNIECĪBA

Jelgavā, Lielā ielā Nr. 2. Tālr. 494.

J. un A. Celmalnieka

Zemkopības rīku un mašīnu darbnīca, čuguna un misiņa lietuve.
Autogeniskā un elektriskā metināšana.

Jelgavā, Lietuvas ielā 22. Tālr. 187.

APTIEKA

J. H. Cinovski mant.

Jelgavā, Mātera ielā Nr. 30. Tālr. 464.

KOLONIĀLPREČU UN MILTU TIRGOTAVA

J. Cvilings

Jelgavā, Pils ielā Nr. 11.
Tālr. 573.

ĶĪMISKA TĪRĪTAVA UN DRĒBJU KRĀSOTAVA

P. Čerņišova

Jelgavā, Pētera ielā Nr. 9.

DZELŽU UN TĒRAUDA PREČU TIRGOTAVA

H. Dannemans

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 24.
Tālr. 174.

F. Dannenbergs

ZELTS, SUDRABLIETAS, PULKSTEŅI

Paša darbnīcas.
Dibināta 1835. g.

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 22. Tālr. 686.

Vilh. Dobberts

GAĻAS UN DESU TIRGOTAVA

Dib. 1919. g.

Jelgavā, Uzvaras ielā Nr. 3. Tālr. 127.
Izrīkojumiem rabats.

P. Dučkena aptieka

Jelgavā, Lielā ielā Nr. 47.
Tālr. 163.

SPECIĀLA MANUFAKTŪRAS PREČU TIRGOTAVA

R. Efraimsons & P. Jakobsons

Jelgavā, Lielā ielā 1. Tālr. 369.

J. Eimaņa

DROGU, PARFIMĒRIJU un KRĀSU TIRGOTAVA

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 40. Tālr. 82.
Lielā ielā Nr. 53.

BRĀĻI EULENBERGI

TVAIKA DZIRNAVAS JELGAVĀ

Dib. 1880. g.

Rupjā malšana.
Grūbi, putraimi.
Bīdelēšana

APAVU TIRGOTAVA

Kārlis Finkensteins

Jelgavā, Pils ielā Nr. 22.
Tālr. 722.

ELEKTRĪBAS DARBNĪCA

J. Francis

Jelgavā, Pulkveža Brieža ielā Nr. 15/17. Tālr. 302.

Būvapkalumu, dzelzs, tērauda un krāsu tirgotava

J. Friks

Jelgavā, Uzvaras ielā 8.
Tālr. 14.

SPEDICIJA

P. Grantiņš un V. Rode

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 49.
Tālr. 87.

PĀRTIKAS PREČU TIRGOTAVA

A. Gudovics,

Jelgavā, Uzvaras ielā 3.
Tālr. 186.

T. HEIMANIS
DRĒBNIEKU MEISTARS

Jelgavā, Pils ielā 36. Tālr. 484.
Dipl. Vīnē 1929. g., Berlīnē 1907. g.
Pieņem pasūtījumus uz elegantiem kungu apģērbiem un mēteļiem.

ZELTKALIS

A. Helvigs

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 4.

APTIEKA akc. sab.

J. Hertels

Jelgavā, Pasta ielā Nr. 13. Tālr. 460.

Dāmu un kungu apģērbi. Manufaktūras, modes un sīkpreču lieltirgotava

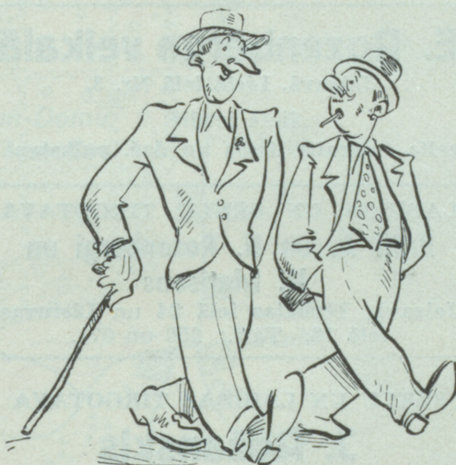
Brāļi Hiršmaņi

Jelgavā, Katoļu ielā 3. Tālr. 153.

KOLONIĀL- un MATERIĀLU LIEL-TIRGOTAVA

Miltu, mannā, putraimu un grūbu izgatavošana, ziepju un sodā fabrika,
L. HIRŠMANS un S. ŠERMANS
Uzvaras ielā 3. Tālr. 765 un 114.
Pasta tek. rēķ. Nr. 2622.

Apķērīgais.

— Ko tev ārsts ieteica pret galvas sāpēm?
— Viņš aizliedza lietot alkoholu.
— Un degvīnu arī?
— To netiku prasījis, jo baidījos, ka to arī viņš noliegs.

Jaunsaderinātie.

— Mans tēvs pēc mūsu kāzām apņemas segt pusi no mūsu tekošiem izdevumiem.
— Lieliski! Vēl tikai jāatrod kāds, kas sedz otru pusi un tad mēs varam precēties!

PADOMJU ANEKDOTI.

Cīņa pret tumsību.

— Pie mums pat alus pārdotavās cīnās pret tumsību.
— Kā tā?
— Piemēram, alu, pat to mēs tumšo neturam — lai dzer gaišo!

Nodrošināta nākotne.

Maskavā, upes malā, stāv taurētājs un pēc zināmiem starpbrīžiem taurē. Kāds garāmgājējs viņam jautā:
— Ko tu te dari?
— Vai neredzi — taurēju!
— Visu laiku? No rīta līdz vakaram? Kamdēļ?
— Man ir dots rīkojums taurēt, līdz izcelsies vispasaules revolūcija.
— Un vai tevi par to labi atalgo?
— Dabonu trīsdesmit rubļus mēnesī.
— Tas nav daudz!
— Jā, tas nav daudz. Bet toties esmu nodrošināts uz visu mūžu!

L. Izraelovics

Jelgavā, Domes ielā Nr. 1.
PĀRTIKAS UN MILTU PREČU TIRGOTAVA

Jelgavas namīpašnieku biedrība

Jelgavā.

Jelgavas Otrā Krāj-Aizdevu Sabiedrība

Uzvaras ielā Nr. 12.
Tālruņi: Direkcijā Nr. 749.
Vekseļu nod. 196.

JELGAVAS VALSTS MĀJTURĪBAS SKOLĀ

uzņem audzēknes ar pamatskolas izglītību. Mācību sākums 15. oktobrī. Pie skolas internāts. Tuvākas ziņas — skolas kanclejā, Katoļu ielā 44. Tālr. 413.

G. Kalniņa

MAŠĪNU RŪPNIECĪBA u. DZIRNAVU BŪVE

Dib. 1896. g.
Jelgavā, Lietuvas ielā Nr. 5.
Tālr. 301.

MODES, GALANTĒRIJAS,
kā arī drēbnieku, kareivju un citu formu piederumu veikals
ZAULS KĀNS
Jelgavā, Uzvaras ielā Nr. 3.
Dāmu un kungu veļa.
Par vislētākām cenām.

Jāņa Kinča

APAVU RŪPNIECĪBA

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 12. Tālr. 269.
Vairumā. Mazumā.

Augļu un minerālūdeņu iestāde.
Etiķu fabrika un labības kalte.
BRĀĻU KROIČU
Jelgavā, Uzvaras ielā Nr. 39.
Tālr. 99.
Turpat alus darītavas «Lodiņš un bdri» Bauskā lielnoliktava

V. ĶUZES

FABRIKAS RAŽOJUMU VEIKALS

Jelgavā, Lielā ielā 10.
Tālr. 513.

LATVIJAS TINTES FABRIKA
agr.
LANKOVSKY un LIKOPS
A./S.
Jelgavā, Dobeles ielā 48.
Tālrunis 149.

I. šķiras »Londonas viesnīca«

Jelgavā, Poruka ielā 3. Tālr. 434.
Pirmklasīga bufete un virtuve. Atspirdzinoši dzērieni un laipna apkalpošana. Iebraucējiem glīti iekārtotas istabas.
Ekonoms **J. Freidenfelds.**

KOLONIĀLPREČU VEIKALS

J. Mačevskis

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 7.
Tālr. 404.

Modes un trikotāžu veikals

„MERKURY"

Īpašnieks A. IZAKOVIČS

Jelgavā, Lielā ielā Nr. 9.

A. Mickevičs

Jelgavā, Lielā ielā Nr. 27. Tālr. 42.
PASTĀVĪGI LIELĀ IZVĒLĒ VISĀDAS MĒBELES
Pasūtījumi tiek pieņemti un glīti izpildīti.

Alberta Miezera betona rūpniecība

Jelgavā, Lietuvas ielā 12.

Ž. MĪLGRĀVIS
Rūpniecības un transporta uzņēmums
Jelgavā, Uzvaras ielā Nr. 42.
Tālr. 61 un 616.
Piedāvā koka un mūra būvēm visus mater., kā arī logus un durvis: Vīnes krēslus, mēbeles. Auto transports.

J. Pērkons

Jelgavā, Lielā ielā Nr. 11. Tālr. 700.
Elektromēchaniska velosipēdu būv- un remontu darbnīca.
Autogēniska metināšana. Izlabo visāda veida lauks. mašīnas un darba rīkus..

PILS APTIEKA

Jelgavā, Pils ielā 16. Tālr. 648.
Cand. pharm. **P. Bērziņš** un **V. Stukels.**

KOKAUDZĒTAVA «PLANTA»
Jelgavā, Vašingtona prospektā 9,
pie kazarmēm. Valdes kantoris: Akadēmijas ielā 16, dz. 1. Tālr. 59.
Koku audzētavas vadītājs kokaudzētavā no plkst. 8—12 un 1—6, runājams pa tālr. Nr. 543.

KONDITOREJA-KAFEJNĪCA

K. PUĶUDĀRZS

Jelgavā, Lielā ielā Nr. 7. Tālr. 402.

I. šķ. „Radio viesnīca"

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 43. Tālr. 441.
Aizsargiem un visu ģimenēm tiešam mājīga un omulīga atpūtas vieta. Kā jau parasts — pastāvīgi labi gatavoti ēdieni un visi atspirdzinošie dzērieni. Biljards. Radio
Īpašn. K. Malauckis.

Ž Raubens

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 50.

VISLIELĀKĀ IZVĒLĒ — LABI DARBA ZIRGI.

PĀRTIKAS PREČU VEIKALS

Ž. Reinvalds un E. Puļķis

Jelgavā, Katoļu ielā 43. Tālr. 636.

E. Rozenberga veikalā

Jelgavā, Lielā ielā Nr. 3,
lielā izvēlē:
zelta, sudraba lietas un daž. pulksteņi.

LABĪBAS UN SĒKLU TIRGOTAVA

Brāļi A. un H. Rozenbergi un N. Matisons

Jelgavā, Tērbatas ielā 24 un Lietuvas ielā 18. Tālr.: 256 un 671.

SĒKLU UN LABĪBAS TIRGOTAVA

J. Rožanskis

Jelgavā, Lietuvas ielā 6.

Maizes ceptuve un pārtikas preču tirgotava

L. Rumels

Jelgavā, Lielā ielā 83. Tālr. 240.

J. SILIŅA ādu lieltirgotava

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 2.
Tālr. 390.

KOKU APSTRĀDĀŠANAS rūpniecība

A. Straumanis un I. Būmanis

Jelgavā, Lietuvas ielā 16/18. Tālr. 823.
Izgatavo: logus, durvis, kantoŗa, veikala iekārtas. Izved: jaunbūves un remonta darbus.

GALANTĒRIJAS UN ADĪTU PREČU TIRGOTAVA

M. Šakinovskis

Jelgavā, Katoļu ielā 12.

PULKSTEŅU UN ZELTA LIETU VEIKALS

R. ŠLIKS

Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 24.

H. ŠMUSKOVICS
Jelgavā, Pils ielā 18.
Piedāvā aizsardzēm un aizsargu sportistiem **cepures,** izgatavotas paša darbnīcā, kā arī **jostas un visus pārējos formas piederumus.**

O. ŠULCA

DROGU, KRĀSU, FOTO, TAPEŠU, BRIĻĻU un PARFIMĒRIJU tirgotava
Jelgavā, Katoļu ielā Nr. 16,
(iepretim Latviešu biedrībai)
Tālr. 126.

KOLONIĀL- UN TABAKAS PREČU TIRGOTAVA

F-ma E. Švāger

Īpašn. **E. Goltc.**
Jelgavā, Pils ielā 30. Tālr. 238.
Milti, klijas un **lopbarība.**

S. Tāls

Jelgavā, Katoļu ielā 58. Tālr. 122.
KOLONIĀL - SĒKLU UN LABĪBAS TIRGOTAVA.

Fr. Tennes

TIPOGRAFIJA. LITOGRAFIJA. RAKSTĀMLIETU TIRGOTAVA
Dib. 1922. g.
Jelgavā, Pasta ielā Nr. 23.
Tālr. 232.

LABĪBAS UN SĒKLU TIRGOTAVA

G. ŪDRIS

Jelgavā. Katoļu ielā Nr. 60.
Tālr. 706.

TABAKAS UN KOLONIĀL-TIRGOTAVA

Elijas Veiss

Jelgavā, Lielā ielā.
Tālr. 119.

ĀDU un ZIRGU LIETU TIRGOTAVA
Pastalas un koka tupeles.
Vairumā. Mazumā.

I. VULFS

Jelgavā, Katoļu ielā 6. Tālr. 740.

Modes, veļas un sīku preču tirgotava
A. ZANDERBEKS
Jelgavā, Lielā ielā Nr. 6.
Lielā izvēlē par solidām cenām zeķes, cimdi, dāmu un kungu veļa. Modernas garnitūras kleitām. Čemodāni, portfeļi.

Varakļāņu pagasta valde

Varakļāņu centra piensaimnieku s-ba

Varakļānos **Pasta kast. Nr. 25.**
Tālr. Nr. 19.

1:25000

m 500 250 0 500 1000 1500 2000 m

Augstumi metros virs jūras līmeņa

ARMIJAS ŠTĀBA FOTOLITOGRAFIJA